

1. GİRİŞ

İkinci Dünya Harbinin en önemli kısmı ve Deniz Savaşlarının kırılma noktası olan Atlantik Deniz Muharebeleri, Alman Deniz Gücünün, İngiliz Deniz Gücüne üstünlüğünü ispatlamaya çalışması ile şekillenmiş, kimilerine göre Hitler'in akıl almaz fikirleri ve aceleciliği, kimilerine göre ise Amerika Birleşik Devletlerinin savaşa girmesi sonucu Almanların savaşı kaybetmesi ile son bulmuştur.

Deniz harp tarihinin en uzun süreli ve en büyük savaşı olarak Atlantik Deniz muharebeleri bir tepe noktası olarak sayılabilir. Avrupa'dan, Kuzey Amerika'ya uzanan büyük dairede bir düzineden fazla ülkenin mensubu, deniz ulaşım hatlarının kontrolü için kanlı bir savaş içindeydiler. Altı yıl süren savaşın asli oyuncularını, Müttefik ülke ticaret gemileri ile onları savunan gemi ve uçaklarla Alman denizaltıları idi. Denizdeki kanlı savaş, korkunç bir sanayi seferberliği, sonsuz teknolojik ve bilimsel araştırma ile yoğun istihbarat toplama faaliyeti ve eğitim ile yönlendirildi. "Atlantik Savaşı" olarak adlandırılan savaş, denizdeki makinelerle insanoğlunu şaşırtıcı ve karmaşık bir işbirliği içine itti (Spector, 2006, s.180). Atlantik Savaşı ayrıca; savaşan ülkelerin Deniz Kuvvetleri ile onları destekleyen sosyal, politik ve ekonomik organizasyonların, daha önce hiç görülmedik ölçüde entegre olmasını ve koordinasyon içinde çalışmasını sağladı.

Pasifik Savaşı'nın geleceği ve ana hatları yıllar önceden öngörülmüş ve üzerinde çok tartışılmıştı. Atlantik Savaşı ise özellikle Müttefikler için sürpriz olarak gelişti. 1917-1918'deki U-bot hareketından sonra, bir daha hiçbir ülkenin dünyanın denizci güçlerine karşı kayıtsız şartsız denizaltı hareketi icra etme riskini göze alamayacağı yönünde yaygın bir kanı vardı. Her durumda, konvoy hareketinin uygulamaya konulması ve İngilizler tarafından yeni geliştirilen "Sonar" veya "ASDIC" (Allied Submarine Dedector Investigation Committee) (1917 yılında kurulan ve sonar çalışmalarını destekleyen bu komitenin adı İngilizler tarafından kullanılan cihaza verilmiştir) adı verilen su altı ses tespit cihazı ile denizaltı savaşının geçmişte kaldığı düşünülüyordu.

Kraliyet Deniz Kuvvetleri Savunma Komitesi 1936'daki yorumunda şöyle diyordu; "Denizaltı ile mücadele ASDIC'in keşfi ile son derece basitleşti. Bu alet, denizaltının kuvveti olan gizliliğini elinden almaktadır." Aynı şekilde, sakin sularda tatbikat yapan ABD bahriyesi de, taarruz etmek için periskop derinliğine yükselecek denizaltının tespitinin kolay olacağını değerlendiriyordu. Amerikan denizaltı komutanlarına düşmana saldırmak için 30 metrede kalmaları, nihai hücum için periskoplarını değil sonarlarını kullanmaları gerektiği söyleniyordu. (Daha sonraki savaş tecrübeleri böyle sesli taarruzların tamamen etkisiz olduğunu kanıtlamıştı)

Topçuluk ve atış kontrol usulleri muharebelerle geçen yılları işgal eden temel tartışma konularıydı. 1935 yılında İngiliz Deniz Kuvvetlerinde 1029 yüzbaşidan sadece on biri ve 972 binbaşidan on altısı denizaltı savunma harbinde uzmanlaşmışlardı (Spector, 2006, s.181). Mezun olduktan sonra hiç denizaltı savunma harbi eğitimi görmemiş ve yüzbaşı rütbesine kadar yükselmiş subaylar vardı.

Hitler'le tekrar silahlanmaya başlayan Almanya da, büyük gemi ve toplarla ilgileniyordu. 32.000 tonluk muharebe kruvazörleri Scharnhorst ve Gneisenau ile iki süper muharebe gemisi Bismarck ve Tirpitz tamamlanmış veya 1940'a kadar tamamlanmaları planlanmıştı. Hitler ayrıca Deniz Kuvvetleri Komutanı Oramiral Erich Raeder tarafından hazırlanan "Z Planı"nı onaylamıştı. Plan, 1948'e kadar on ikiden fazla muharebe gemisi ve kruvazörün inşasının tamamlanmasını öngörüyordu. İngiliz meslektaşları gibi Alman planlayıcılar da, U-botların 1917-1918'deki faaliyetlerinden hareketle deniz altılarının tek başlarına harbin kaderini etkileyemeyeceğini düşünüyorlardı. Açık Deniz Filosunun fırsatları bekleyerek uygun bir zamanda saldırı düşüncesi de işe yaramaz olduğunu ispat etmişti.

Alman amiralleri gelecek savaşta "Z Donanmasını" ikinci bir Jutland'da değil, İngilizlerin deniz ticaret yollarına saldırmak için; denizaltıları, kruvazörleri ve uçakları da bu donanmayı desteklemek üzere kullanmayı düşünüyorlardı.

Bu öngörüü paylaşmayan bir subay vardı. I nci Dünya Savaşı'nın denizaltı Komutanı, savaş başında Denizaltı Filosu Komutanı olan Tuğamiral Karl Dönitz. Dönitz, konvoy hareketi, sonar ve uçaklara rağmen, U-botların hala savaşın

kazanılmasına yardım edebileceğine inanıyordu. 1938-1939 Kışında yapılan harp oyunlarına dayanarak 300 denizaltı ile İngiltere'ye karşı girişilecek bir deniz savaşından zaferle çıkılabileceğine inanıyordu. Dönitz, botların merkezi bir mevkiden yönlendirilerek konvoylara gruplar halinde saldırmaları halinde, başarılı olacaklarını öne sürüyordu. Hitler ile Reader, Dönitz'in argümanlarını ikna edici bulmamıştı. Reader uzak mesafelerde düşmanla mücadele edebilecek bir donanma kurma planlarına devam etti. Hitler deniz silah sınırlaması anlaşmasına aykırı şekilde büyük rakamlarla U-bot inşa ederek İngilizleri direkt kendine düşman etmek istemiyordu. Hitler ayrıca, Reader ve Dönitz'e sürekli olarak 1944'den evvel İngilizlerle savaş olmayacağını söylüyordu. 1939'da savaş başladığında Dönitz'in elinde 57 denizaltı vardı ve bunların sadece 24'ü okyanusa çıkabiliyordu.

Savaşın başlangıcında U-botlar İngiliz ticaret gemilerine karşı vasat seviyede başarılar elde etmişlerdi. Okyanusa açılabilen denizaltı miktarının sınırlı olması nedeniyle her hangi bir zamanda Atlantik'te devriyede olan U-bot sayısı altı-yediyi geçmezdi. Daha da kötüsü Alman torpidoları doğru düzgün çalışmıyordu. Bazıları patlamıyor, bazıları hedefin altında geçip gidiyordu. Açılan soruşturma askeri mahkeme ile sonuçlanmış ve Torpido Departmanından bazı subaylar infaz edilmişti. 1942 sonlarına kadar tüm Alman torpidoları hala düzeltilememişti (Hessler, 1990, s.101).

II nci Dünya Savaşı'nın başlarında İngiliz gemi kaybı çok ciddi rakamlara çıkmasa da, konvoy sistemi nedeni ile gemiler daha seyrek denize açılıyordu. Sonuç olarak İngiliz ithalatı %25 düşmüştü. Yine de denizde savaşın başlangıcı İngiliz ve Alman amirallerin beklentisi doğrultusunda gelişti. Aslında, 1939 yılında suüstü kuvvetleri ve mayınlar U-botların iki katı Müttefik gemisi batırmayı başarmıştı. En dramatik U-bot başarısı önce savaş gemilerine karşı sağlandı. Eylül'de Yüzbaşı Otto Schuhart komutasındaki U-29 İngiliz uçak gemisi Courageous'u batırdı. Sonraki ay da, Yüzbaşı Gunther Prien, Scapa Flow'daki savunma hatlarından sızarak muharebe gemisi Ark Royal'ı batırmayı başardı. Almanlar Schuhart ve Prien'in ustalıklarını alkışlıyor, İngilizler ise 1940'da savaşın başlangıcından daha fazla ithalat yapabildiklerinden amaçlarını gerçekleştirmiş olmanın sevincini yaşıyorlardı. Yeni gemi yapım teknolojileri ve gemi alımları işe yarıyordu.

1940'da Almanya'nın Fransa'yı işgal etmesi, karada olduğu gibi denizde de çok şeyi değiştirdi. Fransa'nın işgali Almanlara neredeyse hiçbir kısıtlamayla karşılaşmaksızın Atlantik'e çıkma imkanı kazandırdı. İşgal tehdidi ile karşı karşıya kalan İngiltere, büyük miktarlarda destroyer ve eskort gemisini muhtemel bir işgale karşı koyabilmek için anavatan sularında tutmak zorunda kaldı. Diğer destroyerlerin ise Norveç ve Fransa Dunkirk'den İngiliz birliklerinin tahliye hareketından sonra tamir veya modifikasyona ihtiyaçları vardı.

Sonuç olarak, Haziran ve Temmuz aylarında okyanus geçen konvoyların bir veya ikiden fazla eskortu olduğu zamanlar çok nadirdi. Dönitz'in ise, hala savaşın başlarında olduğundan fazla okyanusa dayanıklı denizaltısı yoktu. Ancak artık çok önemli bir avantajı vardı. Biscay Körfezi'nde Fransa'da Brest, Forient, St. Nazaire, La Pallice ve Bordeaux'da yeni üslere sahipti. Bu üsler denizaltıların, Wilhelmshaven ve Kiel'den Atlantik'e çıkmaları için kullanmaları gereken 450 millik tehlikeli intikali gereksiz kılıyordu. İlave olarak da, "B-Dienst" olarak adlandırılan Alman Muhabere İstihbarat Gemisi, İngiliz Deniz Kuvvetlerinin kodlarının büyük kısmını ve ticaret gemileri arasında kullanılan telsiz kodlarını çözmeyi başarmıştı.

Yeni tespit edilen bilgileri kullanarak Dönitz denizaltılarını konvoylara karşı gruplar halinde kullanmaya başlamış ve taktiğine "Kurt Sürüsü Taktiği" adı vermişti. Yeni gruplandırmaya rağmen, 1940'da denizaltılar tarafından batırılan gemilerin çoğunluğunu denizaltıların münferiden yaptıkları saldırılar oluşturuyordu. Bu şartlar altında on altıdan fazla olamayan denizaltı grupları tecrübeli ve gözü kara denizaltı komutanları emrinde başarılar kazanmaya başladılar. U-botlara kurban olan müttefik ve tarafsız ülke gemi miktarı ayda 80.000 tondan, Haziran ayında 375.000 tona çıktı. Temmuz, Ağustos, Eylül ve Ekim aylarının ortalaması 230.000 tondur. Alman denizaltıları konvoylara karşı hareket icra ederken genellikle gece ve saatın taarruz ediyorlardı ve bu hareket tarzları ASDIC'in faydasını azaltıyordu. U-botların alçak silueti ve koyu renkleri gece görülmelerini neredeyse imkansız hale getiriyordu. Denizaltıların radar sinyallerini çok az yansıtan alçak güvertesi ve diğer ekoların görülmesini engelleyen diğer deniz yansımaları nedeniyle, ilkel radarlarla U-botların görülmeleri neredeyse imkansız hale geliyordu. Saatteki denizaltılar genellikle destroyerler hariç çoğu eskort gemisinden daha hızlıydı ve kendilerini takip edenlerden daha hızlı gidebiliyorlardı.

Denizaltı tehdidine çözüm arayan Başbakan Winston Churchill, halen tarafsız olan ABD'nin desteğini arayarak Kuzey Amerika ve Batı Çin'deki İngiliz üslerini kullanma hakkına karşılık I nci Dünya Savaşı'ndan kalma elli destroyeri İngiltere ve Kanada'ya transfer ettirdi. ABD'de Roosevelt'in tekrar başkan seçilmesiyle, Kasım 1940'da, İngiltere ile ABD arasında gizli personel, teknik ve istihbarat ilişkileri başladı. ABD Başkanı ayrıca Kongre'den İngiltere'ye, bir yardım; diğer adıyla ödünç verme planı geçirdi. Teknik olarak hala tarafsız olan Amerika, İngiltere'ye savaş için gerekli olan her desteği sağlamaya başlamıştı. ABD ve İngiltere arasındaki askeri temaslar 1941 Şubat ve Mart aylarında Washington'da yapılan ve ABC-1 olarak adlandırılan görüşmelerle zirveye çıkmıştı. Bu görüşmelerde düşmanın nasıl yenilgiye uğratılacağına stratejisi ve bu stratejiyi uygularken ortaya konulacak işbirliğinin esasları kararlaştırılmıştı. ABC-1 sonuçlarına istinaden ABD, ticaret gemilerini konvoy ile Atlantik'ten geçirme hazırlık ve planlamalarına başlamıştı.

Müttefiklerin Atlantik'te yapmış oldukları deniz nakliyatının engellenmesi ise çalışmanın özetinde de belirtildiği üzere Almanların deniz stratejisinin temelini oluşturmaktaydı. Almanların iki cephede savaşa girmesi ile durumları daha da zora girmiş ve Normandiya çıkarması ile gerileme ve yıkım başlamıştı.

Amerika Birleşik Devletlerinin 1937 yılında senatosunun kabul ettiği Tarafsızlık Kanununun mürekkebi kurumadan (Apatay, 2006, s.11) Avrupa işlerine karışmaya başlaması, şüphesiz en çok İngilizleri sevindirmişti. Churchill'in de bir konuşmasında belirttiği üzere İngilizlerin savaş süresince temel politikalarından birisi de Amerika Birleşik Devletlerini savaşa sokmaya çalışmak olmuştur. Bunun sonucu olarak da Normandiya Çıkarması ile birlikte Amerika Birleşik Devletlerinin Avrupa macerası başlamış oluyordu. Bundan sonra Avrupa'nın izleyeceği politikalarda Amerika Birleşik Devletleri de olacaktı. Çalışmanın ortaya çıkardığı önemli sonuçlardan birisi de budur.

Bu tez çalışması; devletlerin elinde bulundurdukları deniz gücünün ne kadar önemli olduğunu vurgulamak, Atlantik Deniz Muharebeleri'nden Türk Deniz Kuvvetleri olarak çıkarılabilecek sonuçları tespit ederek ne şekilde faydalanılması gerektiğini belirtmek ve bu alanda yapılacak çalışmalara yardımcı bir kaynak olması maksadıyla hazırlanmıştır.

2. GÜÇLER DENGESİNİN ULUSLARARASI İLİŞKİLER AÇISINDAN TEORİK ÇATISI

2.1. ULUSLARARASI İLİŞKİLERİN GELİŞİMİ

Uluslararası ilişkiler konusunda yapılan çalışmalar aslında çok eskilere kadar dayanmamaktadır. Bakıldığında 18 ve 19 ncu yüzyıllarda diplomatik ilişkiler ve devletler arası hukuk konularında bazı çalışmalar yapılmış, bazı yazarlar güçler dengesi üzerinde durmuş olsa da uluslararası ilişkilerin yirminci yüzyılda başladığı yapılan araştırmalardan anlaşılmaktadır (Arı, 1997, s.21).

Dünyada ilk uluslararası ilişkiler kürsüsü Galler'de kurulan "University College Of Wales" de 1919'da Amerika Başkanı Wilson'un adını taşıyan "Wilson Chair Of International Politics" dir. Bunu yine İngiltere'de kurulan birkaç üniversite izlemiştir. Ayrıca büyük savaşı izleyen dönemlerde de pek çok üniversite haricinde özel kurum bu konuda çalışmaya başlamıştır (Yurdusev, 1996, s.25).

Uluslararası İlişkiler konusunda esas kapsamlı çalışmalar II nci Dünya savaşı sonrasında yapılmıştır. Amerika'nın Asya ve Avrupa Politikaları üzerinde doğrudan yer almasıyla birçok hukuksal konu, antlaşmalar ve anlaşmazlıklar ortaya çıkmış ve çalışmalar bu yönde yoğunlaşmıştır. En güncel olan konular olan silahsızlanma , tarafsızlık ve hakemlik sorunlarıydı ki bu da Milletler Cemiyeti'nin kurulmasında büyük katkı sağlamıştır (Sönmezoğlu, 1989, s.121).

Hitler'in Birinci Dünya Savaşı sonrasında zora başvurarak düzeni tehdit etmesi, uluslararası ilişkiler uzmanlarını daha da derinleşmeye sevk etmiş ve bu dönemde uluslararası ilişkiler ve uluslar arası örgütlerin yanısıra güvenlik, diplomasi, propaganda ve yayılma gibi konularda da çalışılmaya başlanmıştır. Böylelikle bir grup dış politika davranışını etkileyen temel faktörler üzerinde yoğunlaşırken, diğer bir grup geleneksel durumu yansıtmıştır.

1945 sonrasında uluslararası ilişkilerde karşılıklı bağımlılık ve anti sömürgeci çıkışlar göze çarpmaktadır. Bu dönemde uluslararası ilişkiler uzmanları politika

denemeleri veya hukuksal analizler yerine güncel sorunlarla ilgilenmişler ve uluslararası gelişmeleri açıklayıcı teoriler ortaya koymuşlardır (Platig, 1989).

İkinci Dünya Savaşı sonrasında da A.B.D'nin yükselişi ve soğuk savaş etkileriyle çalışmalar yoğunlaşmıştır. A.B.D bu alandaki çalışmalarını desteklemiş, uluslar arası örgütler içerisinde yer almış ve ulusal savunma politikası kavramını geliştirmiştir. Bilim adamlarının özellikle nükleer teknoloji olmak üzere savunma teknolojileri konularında projeler ortaya koymaları için uygun fırsatlar verilmiştir (Dougherty and Pfaltzgraff, 1990, s.8). I nci Dünya savaşıdan sonra katlanarak büyüyen çalışmalar nihayetinde bugün uluslar arası ilişkilerin ana konularını ulusçuluk, emperyalizm, sömürgecilik ve ittifaklar gibi konular oluşturmaktadır.

2.2. ULUSLARARASI İLİŞKİLER VE KURAMLAR

Kuram, bir bilim dalında incelenen alanla ilgili olgu ve olaylar arasındaki ilişkileri anlamda ve analiz etmede gerekli bir çerçeve oluşturmaktadır. İnsanlığın varlığını tehdit eden birtakım hastalıklara karşı doğa bilimlerinin birçok alanında ortaya konan kuramların yanısıra, uluslararası ilişkilerde de sahip olunan temel değerlerin korunabilmesi, savaşların önlenmesi ve anlaşmazlıkların giderilebilmesi için bir takım çalışmalar yapılmış, çaba gösterilmiş ve gösterilmektedir (Dougherty and Pfaltzgraff , 1990, s.10).

Uluslararası ilişkilerde kuram kavramı birçok yazar tarafında yapılmış olsa da Quincy Wright uluslar arası bir kuram için şu tanımı yapar: “Kapsayıcı, anlaşılması kolay ve dünya politikasını ve devletler arasındaki ilişkileri kontrol edebilmeyi, anlamayı, öngörmeyi ve değerlendirmeyi sağlayabilecek nitelikte olmalıdır. Wright'ın bahsettiği kuram optimum fayda sağlanabilecek büyük ve genel bir kuramdır. Kuram bize en azından önceden bazı şeyleri görebilmeyi ve bir değer yargısına ulaşabilmeyi sağlamalıdır.

Ancak genellikle bu unsurların tamamını kapsayan bir kuram, toplum bilimlerinin hiçbir alanında mümkün olmamıştır. Bu konuda çok fazla klasik çalışma yapılmış olsa da (Dante, Kant, Rousseau) Birinci Dünya Savaşına kadarki dönemde sistematik bir çalışma yapıldığı söylenemez. Hollandalı bir hukukçu olan Grotius

(1584-1645) ve Alman Dufendorf (1632-1694) uluslararası ilişkilere yakın bir takım spekülasyonlarda bulunmuşlarsa da aslında bu çalışmalar uluslararası hukuk alanına girmektedir. 20 nci yüzyıla kadar devletler arası ilişkiler alanında yapılan ve genellikle barış konusu ile ilgili olan çalışmalar daha çok tarihçilerin ve felsefecilerin çalışmalarından veya devlet adamları ile ve diplomatların konuşmaları ve anılarından ibaretti. Bu alanda belki de en ciddi ilişkiler kuramı “GÜÇ DENGESİ” yaklaşımıydı (Arı, 1997, s.84).

1648-1914 yılları arasında Avrupa Tarihi güç dengesi, ittifaklar, uluslararası hukuk ve diplomasiin altın çağı olarak nitelendirilmektedir. Bu dönemde siyasal düşünce egemen-ulus-devlete dayanmakta ve hükümet güçlerinin fonksiyonları ve sınırları ile bireylerin devlet içindeki hakları, düzeni sağlamanın gerekleri, self determinasyon ve bağımsızlık konuları/kavramları üzerinde yoğunlaşmaktaydı. Nitekim 1914’e kadar teorisyenler uluslararası toplumun yapısının değişmez olduğunu ve dünyanın egemen devletler arasında bölüşülmesinin doğal ve gerekli olduğu düşüncesinden hareket etmekteydi (Arı, 1987, s.40).

Uluslararası ilişkiler alanında ciddi anlamda çalışmalar daha çok A.B.D’nin bir dünya gücü olarak ortaya çıkması ile başlar. Ancak 1920 ve 1930’lardaki izolasyonizm eğilimleri A.B.D’de uluslararası ilişkilerin bir disiplin haline gelmesini engellemiştir. Zira politikacılar ile Wilson’un Milletler Cemiyetine üyelik ile ilgili görüşlerini destekleyen entelektüel idealistler arasındaki çatışma ABD’nin bu yeni uluslararası örgüte üye olmasını da engellemiştir (Mattingly, 1955, s.28).

Nitekim Versay’dan yaklaşık on yıl sonra Amerikan Üniversitelerinde iki gelenek birlikte yan yana varlığını sürdürmeye başladı; bunlardan biri güncel olayların analizi, diğeri ise uluslararası hukuk ve örgütler konusunda yapılan çalışmalardı. Nitekim, iki savaş arası dönemde İngiliz ve Amerikan bilim adamlarından bazıları uluslararası hukuk ve örgütler konusunda yoğunlaşırken, diğerkleri devletler arası ilişkilerdeki olaylar ve dinamikler üzerinde kapsamlı araştırmalara yönelmişlerdir. Bazı diplomasi tarihçileri Birinci Dünya Savaşı’nın nedenleri üzerinde dururken, diğerk bazıları ulusçuluk kavramı üzerinde yoğunlaşmışlardır. Yine bu dönemde bir çok bilim adamı güvenlik, savaş ve silahsızlanma sorunları, emperyalizm, diplomasi ve müzakere, GÜÇ DENGESİ,

jeopolitik, uluslararası ilişkiler tarihi ve uluslararası İlişkilerde ekonomik faktörler gibi özel konularda uzmanlaşmaya gitmişlerdir (Jacopson, 1989,s.233).

Özellikle 1940'lı yıllardan sonra uluslararası ilişkiler alanında metodoloji konusunda önemli gelişmeler yaşanmış ve bilim adamları kuramsal gelişmelere katkı sağlayan analiz ve araştırma yöntemleri üzerinde çalışmaya başlamışlardır. Bu alanda kapsamlı (büyük) bir kuram geliştirmeye yönelik çalışmalar esas olarak "İdealistler/Ütopistler" ile "Realistler" arasındaki tartışmalarla başlamış ve çoğu bugün için 'Gelenekselci" grupta değerlendirilen bu yazarlar alanın gelişmesine önemli katkılarda bulunmuşlardır (Arı, 1987, s.44).

2.3. ULUSLARARASI İLİŞKİLERE FARKLI YAKLAŞIMLAR

2.3.1. Büyük Kuramlar ve Orta Boy Kuramlar

Uluslararası ilişkiler alanında kapsamlı bir kuram geliştirmeye dönük çabalar eksik olmamışsa da bu alanda tam bir başarı sağlanmamıştır. Çünkü bu durum toplum bilimlerinin diğer alanlarında da var olan benzer bir sorundan kaynaklanmaktadır. Özünde insan ve insan davranışları gibi çok sayıda kontrol edilemeyen değişkenin etkisi altında olan olayları belli bir çerçeveye oturtarak test etmenin ve buradan genellemelere gitmenin imkansızlığı genel ve kapsamlı kuramlar geliştirmeyi imkansız kılmaktadır. Dolayısıyla ortaya atılan kuram, yaklaşım, model ya da analiz çerçevelerinin önemli bir eksikliği belli olguları analiz etmede yararlı olurken diğer bir çok olay veya olgunun analizinde yeterli olmayabilmektedir. Ayrıca, uluslararası ilişkilerde girdilerin çok fazla olması ve değişkenlerin aşırı boyutlara varması bu alanda çalışmalar yapmayı ve genel kuramlar ortaya koymayı daha da zorlaştırmaktadır (Eralp, 1996, s.54).

Bununla beraber uluslararası ilişkiler alanındaki kuram ya da yaklaşımların bazıları "Büyük Kuramlar" (Grand Theory) olarak sınıflandırılabilir. Bu bağlamda, Hans Morghenthau, Raymond Aron ve Henry Kissinger'in REALİZM ya da GÜÇ KURAMI ile Kenneth Waltz ve Kari Gottfried'in NEOREALİZM Kuramı,

ayrıca Morton A. Kaplan ve Richard Rosecrance'ın SİSTEM Kuramı büyük kuramlar kategorisinde değerlendirilmektedir (Arı, 1997, s.112).

Öte yandan, "orta boy" (middle-range) ya da kısmi (partial) kuramlara ise, Alfred Thayer Mahan, Halford Mackinder, Nicholas Spykman, Harold ve Margaret Sprout'un temsil ettiği jeopolitik kuramlar, Karl Deutsch'ın iletişim kuramı, David Mitrany, Ernst Haas, Leon Lindberg ve Joseph Nye'in fonksiyonalizm ve sektör entegrasyonu kuramı, Bernard Brodie, Herman Kahn, Glenn Snyder ve Paul Diesing'in caydırma kuramı, Robert North, J. David Singer ve Melvin Small'ın çatışma ve savaş kuramı, Willaim Riker ve Stephan Walt'ın ittifak kuramı, Thomas Schelling ve Anatol Ropoport'un pazarlık kuramı ve son olarak Richard Snyder, Graham Allison ve Glenn Paige'in karar verme kuramı örnek olarak verilebilir (Dougherty and Pfaltzgraff, 1990).

Büyük kuramların olaya bütünüyle ve onu etkileyen tüm unsurlarıyla ele almasına karşılık küçük kuramlar ince ayrıntılar üzerinde yoğunlaşmaktadır. Başka bir deyişle incelemek istediği olguyu analiz ederken küçük ve orta boy kuramlar mikroskobu kullanırken büyük kuramlar teleskopu tercih ederek olguları evrenin bütünlüğü içinde analiz etmeye yönelmektedirler. Bu açıdan büyük boy kuramlar genellemeler yapmaya daha uygun kuramlardır.

2.3.2. İdealizm/ Ütopizm ve Realizm

İdealizm/ütopizm ve realizm arasında bir ayırım yaparken dikkat edilmesi gereken önemli bir nokta, aslında kendisini ideal olarak tanımlayan bir kesimin olmadığı, bu tanımlamanın realist akımın kendi karşıtlarını nitelenmek için kullandıkları bir kavram olduğudur. Realistler kendi görüşlerini netleştirip, sistematikleştirirken, iki dünya savaşı arasındaki dönemin karşıt görüş ve yaklaşımlarını 'idealizm', 'moralizm' ve 'ütopyacılık' şeklinde nitelmişlerdir (Eralp, 1996, s.134).

İdealist ya da realizmin ütopyacı olarak tanımladığı görüşlerin Birinci Dünya Savaşı sonrası koşulların ortaya çıkardığı ve savaşın yol açtığı felaketlerin yeniden yaşanmaması için pratiğe geçirilebilecek politikalar ve

önlemlerin dile getirildiği bir atmosferde kök saldı ve taraftar bulduğu görülmektedir. İdealistler Savaş sonrası dönemin barışçıl bir dünya olması ve savaşın tekrar yaşanmaması için gerekli kurumsal ve hukuksal düzenlemeler üzerinde durmuşlardır (Çelik, 1980,s.144).

Dolayısıyla, Birinci Dünya Savaşı sonrası dönem idealist görüşlerin ciddi bir yükselişinin ifadesi olmuştur. Dönemin de etkisiyle idealizm/ütopizm uluslararası ilişkiler alanındaki teorik çalışmaların ilk aşamasını temsil etmiştir. Bu dönemde E.H. Carr'ın dışında hiçbir bilim adamı açıkça idealist/ütopik yaklaşım ile realist yaklaşım arasındaki felsefe farkını ortaya koyma gereği duymamıştı. Carr, 1939'da yayımlanan çalışmasında, idealizm/ütopizmin on sekizinci yüzyıl aydınlanma felsefesinin, on dokuzuncu yüzyıl liberalizminin ve yirminci yüzyıl Wilson idealizminin temsil ettiği bir olgu olduğuna dikkat çekmektedir. Genellikle Anglo-Amerikan eğilimli bilim adamlarınca benimsenen idealizm/ütopizm esas olarak devlet adamının dış politikada karar verirken büyük bir serbestiye sahip olduğu varsayımına dayanmaktadır. Bu anlayışta daha ziyade devletlerin uluslararası ilişkilerde nasıl davrandıkları üzerinde değil, nasıl davranmaları gerektiği üzerinde durulmaktadır.

Savaş sonrası gelişen bu görüşler esas olarak temellerini aydınlanmadan gelen 'ilerleme' fikrinden ve aklın ilerlemeyi sağlamada en önemli araç olduğu düşüncesinden alıyorlardı. Bunun yanı sıra on dokuzuncu yüzyılda yaygınlaşan liberal düşünce de idealizmin özellikle insan doğasına ilişkin bakış tarzının şekillenmesinde etkili olmuştur; dolayısıyla savaşlar devletlerin mutlakıyetçi ve otoriter biçimde örgütlenmelerinden ileri gelmekteydi. J. Locke, J. Bentham ve J.S. Hill'in bu görüşleri idealizmin felsefi temellerini oluşturmuştur. Grotiyan düşünceler ve özellikle Kant'ın düşünceleri de idealizmin şekillenmesinde etkili olmuştur. Kant'ın, uluslararası ilişkileri devletlerarası ilişkilerin ötesinde algılayan bakışı, siyaseti ahlakla ilişkilendiren yaklaşımı, ve genel olarak 'misyoncu' ütopycı tarzı 'idealistlerin' de bakışlarında belirgin bir şekilde görülebilir. Grotius'dan gelen uluslararası toplum fikri ve bu toplumun norm, gelenek ve hukuku olduğu anlayışının izlerini, 'idealistlerin' çalışmalarında rahatlıkla gözleyebiliriz (Eralp, 1996, s.62).

Nitekim, çağdaş dönemde G. Lowes Dickinson, Nicholas Murray Butlar, James T. Shotwell, Alfred Zimmern, Norman Angell ve Gilbert Murray gibi yazarlar tarafından temsil edilen uluslararası ilişkiler teorisiyle ilgili idealist/ütopik görüşler, çevrenin insan davranışını etkilediği, dolayısıyla çevresel koşulların değiştirilmesi durumunda insan davranışının da değişebileceği şeklindeki yukarıda da işaret edilen on sekizinci yüzyıl aydınlanma döneminin varsayımlarını temel almaktadır.

Bu açıdan realizmin tam tersine, idealizm/ütopizm insanın mükemmelliği veya koşulların iyileştirilmesiyle bunun sağlanabileceği varsayımına dayanmaktadır. Dolayısıyla uluslararası düzeyde de Milletler Cemiyeti ve Birleşmiş Milletler gibi örgütlerin ve mekanizmaların kurulması ile çevresel koşulların değiştirilmesinin söz konusu olacağı kabul edilmiştir. Çünkü, birtakım normlara işlerlik kazandırılması, siyasal davranışı yönlendirmek açısından gereklidir. Ayrıca bu görüşe göre, aydın bir insan kararlarında daha rasyonel olacağından hem kamuoyunu hem de politikacıları eğitmek gerekir. Şayet devletler barıştan yana değillerse bu o hükümetlerin halka duyarsız kaldığını gösterir deniyor. Zira temsili demokrasilerle yönetilen devletlerin olduğu bir ortam barışçıl bir ortam olacaktır. Bu anlayış ulusların kendi kaderlerini kendilerinin tayin etmesi (national self determinasyon) ilkesine dayanmaktaydı. Çünkü insanlar kendi hükümetlerini seçmede özgür bırakıldıklarında, barışçıl bir dünya için gerekli olan temsili hükümet biçimi ortaya çıkacak ve barışın ve düzenin sağlanması konusunda gerekli uluslararası uyumun ve konsensusun sağlanması zor olmayacaktır (Dougherty and Pfaltzgraff, 1990).

Ancak 1930'lu yıllarda uluslararası alanda meydana gelen gelişmeler ve idealist/ütopik yaklaşımların çözüm üretememeleri, diğer bir deyişle Milletler Cemiyeti'nin Nazi Almanya'sı ve Faşist İtalya gibi Versay'ın bağlarından kurtulmak isteyen revizyonist devletlerin statüko karşıtı davranışları ve sınırları kendi yararlarına olacak şekilde yeniden değiştirmeye yönelmeleri karşısında etkisiz kalması ve barış ve düzeni sağlayamaması ütopycacı görüşlere yönelik kuşkuları artırmıştır. Ayrıca, idealist/ütopik varsayımların tersine self determinasyon, her ülkede temsili demokrasilerin işbaşına gelmesini sağlayamamıştı. Hatta Rusya gibi bazı yerlerde eski monarşilerin yıkılması yerlerine totaliter hükümetlerin işbaşına gelmesiyle sonuçlanmıştı. Uluslararası alanda temsili demokrasilerin artacağı beklenirken barış ve düzen komünist ve faşist diktatörlüklerin tehdidi altında

kalmıştı. Nitekim 1939 Ağustos'unda yapılan Sovyet Alman Paktı önce Polonya'nın ve Baltık ülkelerinin işgaline arkasından da ikinci Dünya Savaşı'nın yaşanmasına yol açmıştı (Önen, 1983, s.63).

İkinci Dünya Savaşı öncesinde yaşanan bu süreç idealizmin/ütopizmin düşüşünü simgelerken realizmin yükselişini de ifade etmekteydi. Realist görüşler özü itibariyle ütopizmden farklı olarak, güç ve çıkar kavramı üzerinde odaklaşmaktadır. Realizm, ütopist iyimserliğe karşı kötümser, idealist ilkelere kuşkuyla bakan ve tarihi gerçekleri dışlamayan, ampirik ve deterministik bir yaklaşım olarak özetlenebilir. Ayrıca realistlere göre, idealistler/ütopistler ulusal çıkarlar ile evrensel moral ilkeler arasındaki ayırımı göz ardı etmektedirler (Arı, 1997,s.65).

Dönemin ilk realist düşünürlerinden olan E.H. Carr'a göre, ütopycı-rasyonalist anlayışla uluslararası ilişkiler evrensel normlar çerçevesinde standartlaştırmaya çalışılmaktadır. Bu düşünce ise on dokuzuncu yüzyıl liberalizminden esinlenerek, kişiler arasında temelde çıkar uyumu olduğu varsayımından hareketle, uluslararası ilişkilerde de çıkarlar arasında uyum olabileceğini öngörmektedir. Evrensel ahlakıyatçılığa karşı çıkan Carr, Machiavelli'den gelen realist geleneğe döner ve uluslararası ilişkilerde 'Olanı' anlaşılması için güç ilişkilerine bakılması gerektiğini belirtir (Eralp, 1996, s.62).

Nitekim 1940'lı yıllarda uluslararası ilişkiler alanıyla ilgili ortaya konan bilimsel çalışmaların büyük çoğunluğu güç unsurunu ön plana almaktaydı. Bu dönemde güç unsurunu çalışmalarında esas alan yazarlardan Martin Wright, George Schwarzenberger ve bu konuda daha kapsamlı bir araştırma yapmaya yönelen Hans J. Morgenthau döneme damgasını vuran bilim adamları arasında yer almışlardır.

2.4. HANS J. MORGHENTHAU VE REALİZM

Realist okulun önemli temsilcilerinden sayılan Hans.J.Morghenthau, öncelikle insanın ve politikanın doğasına yaklaşım bakımından birbirlerinden ayrılan 2 ekol arasındaki farklara dikkat çekmektedir. Birinci ekol, insanın doğası itibariyle iyi olduğunu kabul etmekte ve dolayısıyla toplumun düzeninin rasyonel standartlara erişmemesi halinde kusurun bilgi ve anlayış yetersizliğinde, zamanın

gereksinimlerini karşılayamayacak kadar eskimiş olan toplumsal kurumlarda veya sadece belli kişilerin veya grupların ahlaki bozukluklarında aranması gerektiğine inanmaktadır (Morphenthau, 1970, s.2).

İkinci ekol, yani siyasal gerçekçiliğe göre ise, dünya rasyonel bir bakış açısından kusurlu ve noksandır. Bunun nedeni ise insanın doğasında aranmalıdır. İnsan, kötü ve günahkar ve ilişkilerinde çıkarı ve gücü ön plana alan bir doğaya sahiptir. Dünya, insan doğasında var olan bu güçlerin bir yansımasından ibaret olduğundan, dünyayı düzeltmek ve geliştirmek için bu güçlere karşı çıkmak yerine bu güçlerle birlikte hareket etmek gerekir. Böyle bir dünya ister istemez çatışan çıkarlar dünyası olacak, moral ilkeler hiçbir zaman tam olarak gerçekleştirilemeyecek, olsa olsa geçici çıkar dengelerinin ve her an yıkılıp bozulabilecek çözümlerle giderilmiş çatışmaların gölgesinde oluşan bir dünya elde edilebilecektir (Eralp, 1996, s.57).

Morphenthau, realist yaklaşımın ve siyasal gerçekçiliğin altı ilkesi üzerinde durmaktadır (Arı, 1997,s.65);

1. Siyasal gerçekçilikte politika; tıpkı toplum gibi kökleri insan doğasında bulunan objektif yasalarca yönetilir. (Örnek verecek olursak; herhangi bir dış politika sorununda kendimizi devlet adamı yerine koyarak rasyonel olarak, aynı koşullarda biz hangi politika alternatifini seçerdik? sorusunu kendimize sormamızdır.)

2. Siyasal gerçekçiliğin hareket noktasını güç olarak tanımlanan çıkar kavramı oluşturur. Morphenthau'ya göre devlet adamı da güç olarak tanımlanan çıkar kavramına uygun düşmektedir. Devlet adamının karakterine veya iyi kötü ahlaklı olmasına göre uygulayacağı politika hakkında yorum yapılamaz.

3. Siyasal gerçekçiliğe göre çıkar kavramı gerçekten de politikanın özüdür ve zaman-mekana bağlı değildir.

4. Evrensel moral prensipleri devletlerin dış politikasındaki eylemlerine aynen uygulanamaz, bu prensipler zaman ve mekana bağlı olarak ortaya çıkan somut şartlara göre ayıklanmalıdır.

5. Siyasal gerçekçilik bir devletin siyasal eylemlerini yani ahlaki hareket edip etmediğini evrensel ahlaki prensiplerle ölçmeye kalkmaz.

6. Siyasal eylemlerin siyasal kriterle değerlendirilmesi gerekir.

Diğer gerçekçi yazarlar gibi Morghenthau da devletin sahip olduğu kapasitenin devletin dış politikasının belirlenmesinde önemli bir faktör olduğu üzerinde durmaktadır. Morghenthau, ulusal gücün öğelerini niteliksel ve niceliksel olarak 2 grupta toplamaktadır. Bunlardan coğrafya, doğal kaynaklar, endüstriyle kapasite, askeri hazırlık devresi ve nüfus niceliksel öğeler olara dikkate alınırken, ulusal karakter, ulusal moral, diplomasinin niteliği ve hükümetin niteliği niteliksel olarak dikkate alınmaktadır (Gönlübol, 1987,s.45).

Morghenthau da tüm diğer gerçekçiler gibi, GÜÇ DENGESİ'nin uluslararası sistemde barışın korunması bakımından etkin bir teknik olduğu üzerinde durmaktadır. Ancak Morghenthau'ya göre uluslararası barışı koruyan GÜÇ DENGESİ'nin kendisi olmayıp esas önemli olan bu konuda devletler arası bir konsensusun olmasıdır. Çünkü GÜÇ DENGESİ'nin kurallarına uyulması için öncelikle devletler arasında güç dengesinin korunması konusunda ortak bir anlayışın bulunması gereklidir (Morghenthau, 1970, s.123).

Morghenthau'ya göre güç dengesinin yanında barışın korunmasına hizmet eden diğer önemli bir mekanizma da diplomasidir. Barışın egemen olduğu bir dünyanın oluşabilmesinin koşulu uluslararası bir konsensusun sağlanmasıdır. Ancak bu da diplomasi ile sağlanabilir. Diplomasinin barışın korunmasında etkili olabilmesi için 4 önemli nokta gözardı edilmemelidir (Gürbüz, 1987,s.54);

1. Dış politika amaçları ulusal çıkar çerçevesinde tanımlanmalıdır.
2. Dış Politika yeterli ölçüde güç ile desteklenmelidir.
3. Devletler dış politikalarına başkalarının gözüyle de bakmalıdır.
4. Devletler kendileri için hayati olmayan konularda uzlaşma yanlısı olmalıdır.

2.5. HANS J. MORGHENTHAU VE ULUSLARARASI POLİTİKA

Geleneksel realizmin öncüsü olan Morghenthau'ya göre devlet, uluslararası alanda güç mücadelesi sırasında ya status quo'yu korumak ister, ya emperyalist ve yayılcı politikalar izler ya da prestij kazanmak ister. Diğer bir deyişle ister ulusal ister uluslararası alanda olsun bütün politikalar, ya güç elde etmek ve bunu korumak ya elde edilmiş gücü arttırmak ya da elde edilmiş güç ve iktidarı göstermek amacına yöneliktir. Uluslararası alanda da buna karşılık gelen üç tür politika vardır (McClelland, 1966, s.233);

1. Status quo politikası
2. Yayılma ve emperyalizm politikası
3. Prestij politikası

Elde etmiş bulunduğu gücü korumak ve kendi lehinde olan olan güç dağılımının değiştirilmesini önlemek isteyen bir dış politika izleyen bir ulus status quo siyaseti izler. Dış politikasının amacı fiilen sahip olduğundan daha fazla güç elde etmek bunun için de var olan güç ilişkilerini ters yüz etmek; diğer bir deyişle güçler statüsünde kendi lehinde bir değişim yaratmak isteyen bir ulus emperyalizm siyaseti izler. Dış politikasında, elde etmiş bulunduğu gücü, bu gücü elinde tutmak için olsun arttırmak için olsun dışa vurmak ve göstermek amacı güden bir ulus ise prestij siyaseti izler (Arı 1997, s.121).

2.5.1. Statüko Politikası

Status quo (statüko) kavramı esas itibariyle “Status quo ante bellum” kavramından gelmektedir ve bu da barış antlaşmalarının içinde yer alan ve işgal altındaki toprakların geri alınmasını ve savaştan önceki şartlara geri dönülmesini ifade eden bir kavramdır (Tanrısever, 1996, s.198). Status quo politikası ise tarihin belli bir anındaki güç dağılımını korumak ve sürdürmektir ve bu haliyle daha çok bir savaş sonrası politikasıdır. Çünkü devletler genellikle savaş sonunda elde edilen

yerleri yapılan birtakım antlaşmalarla kodifiye edilmesine çalışırlar. Başka bir deyişle taraflar savaştan sonra oluşan statükoyu aralarında antlaşmalarla, ittifaklarla ve diğer ikili ve çok taraflı sözleşmelerle korumak isterler. Zaten barış antlaşmalarının asıl amacı savaşın sonunda ortaya çıkan yenilgi ve zaferin güçler dağılımında yol açtığı değişiklikleri hukuki terimlerle ifade etmek ve yeni güçler dağılımını hukuki şartlara bağlayarak istikrara kavuşturmadır. (Gönlübol, 1985, s.154)

Örneğin 1815'ten 1848'e kadar statükocu bir politika izleyen Avrupa devletleri Napolyon savaşlarını sona erdiren 1815 barış anlaşmasını savunmuşlardır. Bunun için Avrupa'nın mutlakıyetçi rejimleri kendi aralarında önce kutsal ittifakı oluşturdular ardından da yaptıkları sürekli konferans ve toplantılarla statükonun korunmasına çalıştılar. Birinci Dünya savaşına kadar devam eden bu düzen yine statükonun savunucularından Avusturya Macaristan İmparatorluğunun savaşı başlatmasıyla bozuldu.

Nitekim savaş sonrasında kurulan Milletler Cemiyeti de aynı amaca yani savaş sonunda oluşan statükonun bir daha bozulmamasına yönelikti. 1918'deki statükoyu 1919 barış antlaşmaların da belirtildiği şekliyle bu örgüt aracılığıyla korumak ve sürdürmek amaçlanıyordu. Milletler Cemiyeti ana sözleşmesinin 10. maddesinde üyeleri, "Cemiyetin bütün üyelerinin siyasal bağımsızlıklarını ve toprak bütünlüklerini dışarıdan gelecek tehditlere karşı korumak ve bunlara saygı göstermekle yükümlü saymış ve üye devletlerin 1919 barış anlaşmalarıyla belirlenen toprak bütünlüklerine ilişkin statükoyu korumayı temel amaçlarından biri kabul etmiştir. Bu bakımdan 1934'te Japonya ve Almanya, 1937'de de İtalya kendi revizyonist politikaları gereği Milletler Cemiyeti'nden ayrılmışlardır. Bu devletler Versay'la kurulan düzene tamamen karşı çıkmaktaydılar. II. Dünya Savaşından sonra ise aynı amaçla Birleşmiş Milletler Örgütü kurulmuştur. Fakat yeni kurulan bu örgüt de devletlerin çok geçmeden Doğu ve Batı blokları olmak üzere iki düşman kampa bölünerek karşı karşıya gelmelerini önleyememiştir.

Statüko politikası takip eden devletler bunu barış antlaşmalarının yanında kendi aralarında yapmış oldukları birtakım sözleşmelerle de yürütebilirler. 6 Şubat 1922'de Washington'da imzalanan Çin ile ilgili sorunlarda izlenecek ilkeler ve

politikalar hakkında Dokuz Devlet Sözleşmesi 16 Ekim 1925 tarihinde Almanya, Belçika, Fransa, İngiltere ve İtalya arasında imzalanan karşılıklı garantiyi içeren Locarno Sözleşmesi bunun örnekleridir. Bunlardan Dokuz Devlet Sözleşmesi, Çin üzerinde haklara sahip olan devletlerin durumlarını teyit ederken var olan güç dengesinin korunması ve statükonun sürdürülmesi amaçlanmaktaydı. Locarno Sözleşme sinde ise, Milletler Cemiyeti misakının 10. maddesinin 1918'deki statükonun korunmasına yönelik içeriği teyit ediliyordu (Eralp,1996, s.117).

2.5.2. Emperyalizm Politikası

Emperyalizm kavramının belli bir dış politika yerine, karşı olunan bir politikayı küçük düşürmek amacıyla kullanılması ve bu şekliyle terimin polemik amacıyla kullanımının yaygın hale gelme tam bir tanımının yapılamaması sonucunu doğurmaktadır. Çünkü emperyalizm kavramı öyle bir hal almıştır ki kavram, kullananın karşı olduğu her politikayı veya davranışı, söz konusu politikanın uygulamadaki niteliğine hiç bakmadan emperyalizm veya emperyalistçe olarak nitelenmesine kadar varmıştır (Waltz, 1982).

Örneğin Ruslara karşı olanlar, Ruslar dış politika alanında ne yaparlarsa yapsınlar bunu emperyalistçe bir davranış sayarlar. Diğer taraftan Sovyetler Birliği 1941'de Almanya'nın saldırısına uğrayıncaya kadar II. Dünya Savaşına katılan bütün devletlerin emperyalist bir savaşa giriştiklerini ileri sürmüş, fakat 1941'den itibaren kendisi de bu savaşa girince savaş da tanım gereği antiemperyalist bir savaş olmuştur. Aynı şekilde ABD'yi sevmeyenler de sık sık Amerikan emperyalizminden söz etmektedirler. Dolayısıyla emperyalizm kavramının böyle rasgele kullanılması yüzünden kavramın neredeyse somut bir anlamı kalmamıştır. Çünkü herkes herkesi emperyalist olarak değerlendirmektedir. Bu nedenle Morgenthau, kavramın bu genel kullanımını bir tarafa bırakarak uluslararası politika teori ve pratiği açısından bir tanımının verilebilmesi için emperyalizmin ne olduğu değil de ne olmadığı üzerinde durulması gerektiğini ileri sürmektedir. Morgenthau burada, emperyalizm olarak anlaşılan fakat kendisine göre emperyalizmle ilgisi olmayan iki duruma dikkat çekmektedir (Morgenthau,1970, s.221);

1. Morghenthau'ya göre, bir ulusun kuvvetini arttırmak amacıyla giriştiği her faaliyet emperyalizm olarak nitelenemez. Zira başta da belirtildiği gibi yazar, emperyalizmi Status Quo'yu altüst etmek, iki veya daha fazla devlet arasındaki güç ilişkisini tersine çevirmek ve yeniden kurmak şeklinde tanımlamaktadır. Bu tanım gereği bir dış politika bu güç ilişkilerine dokunmuyor ve sadece bazı noktalarda yeni ayarlamalar ve düzenlemelerde bulunmak istiyorsa yazara göre, her şeye rağmen genel çerçevesi itibariyle Status Quo'cu sayılmalıdır.

2. Diğer taraftan daha önce var olan bir imparatorluğu korumak amacındaki bir dış politikanın da emperyalizm sayılmaması gerekir. Morghenthau'ya göre İngiltere, Çin veya ABD dünyanın belli bir bölgesindeki üstün konumlarını korumak isterler ve bunun için birtakım faaliyetlere girişirler ki bunun emperyalizm olarak görülmemesi gerekir. Yazara göre, var olan bir imparatorluğu korumak ve devam ettirmek amacına yönelik olan ve dolayısıyla istikrarı savunan statükocu bir politika emperyalist olarak görülemez; zira emperyalizmin dinamik bir süreç olan bir imparatorluk kurmaya yönelik politikalar şeklinde anlaşılması gerekir deniyor. Bu nedenle uluslararası politikada emperyalizm, yazara göre, statüko politikasının karşıtı olarak; dinamik bir anlam içinde kullanılır.

Morghenthau, emperyalizm hakkındaki ekonomik kuramlardan özellikle Marxist ve liberal kuramları şu şekilde ortaya koymaktadır. Marxist kuram, tüm marxist anlayışın temelinde yatan bir inanca; tüm siyasal olguların ekonomik güçlerin bir yansıması olduğu inancına dayanmaktadır. Dolayısıyla emperyalizm de kendi sini doğuran ekonomik sistemin bir ürünüdür. Bu ekonomik sistemin adı ise kapitalizmdir. Marxist kurama göre, kapitalist toplumlar kendi toplumları içinde ürünleri için yeterli pazar ve sermayeleri için de yeterli yatırım alanları bulacak güçte değiller, en azından bunu ülke içinde gerçekleştirmek bir yerden sonra zorlaşmaktadır ve bu nedenle diğer ülkeleri kendi artık ürünleri için yeterli pazar ve sermayeleri için de yeterli yatırım alanları haline dönüştürmek eğilimindedirler.

Marxistler, emperyalizmin kapitalizmin bir politikası veya kapitalizmin şu veya bu derecede eğilim göstereceği bir politika olarak görürler. Lenin ve izleyicileri ise, örneğin Bukharin, emperyalizm ile kapitalizmi bir sayar. Bunlara göre, emperyalizm, kapitalizmin teknelci aşamasındaki şeklidir. Sonuç olarak marxistlere

göre, asıl kötü olan kapitalizmin kendisidir. Emperyalizm kapitalizmin zorunlu veya olası bir dışa vurmasıdır (Arı, 1987,s.122).

Liberaller ise, emperyalizmi kapitalizmin değil, kapitalist sistem içindeki kötülüklerin bir sonucu saymaktadır. Ancak bunlar da emperyalizmin üretim fazlası ve dış pazarlarda yatırım olanağı arayan sermaye fazlası yüzünden meydana geldiğini kabul etmektedirler.

Ancak Hobson ve ekolüne göre, emperyalist genişleme kaçınılmaz bir şey değildir ve üretim ve sermaye fazlalarına çözüm bulma konusunda da en rasyonel yöntem sayılamaz. Zira üretim veya sermaye fazlaları satın alma gücünün kötü dağılımı yüzünden meydana geldikleri için gerçek tedbir, satın alma gücünün artırılması, aşırı tasarrufun elimine edilmesi ve ülke içi pazarın genişletilmesi gibi ekonomik araçların kullanılmasında yatmaktadır. Dolayısıyla liberalleri marxistlerden ayıran da bu ülke içi çözüm yolunu göstermesi olmaktadır.

Diğer taraftan Morghenthau, kullandıkları yönteme göre, emperyalizmin üçe ayrılabilceği üzerinde durmaktadır. Bunlar askeri, ekonomik ve kültürel emperyalizmdir. Yazara göre, askeri emperyalizmin istediği askeri yönden fetih; ekonomik emperyalizmin istediği diğer ulusların istismarı; kültürel emperyalizmin istediği ise bir kültürün yerini bir başka kültüre bırakmasıdır. Ama asıl önemli olan, hepsinin de aynı emperyalist hedefe ulaşmak için kullanılan araçlar oluşudur. Bu amaç ise, her zaman için statükonun yıkılması, yani emperyalist ulus ile buna hedef olan ulus arasındaki ilişkilerin yeniden kurulmasıdır. Hiç değişmeyen bu amaca ulaşmak için askeri, ekonomik ve kültürel yöntemler ve yollar ayrı ayrı veya birlikte kullanılabilir.

2.6. MORTON A. KAPLAN VE GÜÇ DENGESİ SİSTEMİ

Kaplan, örgütlenme durumlarını ve sayılarını dikkate alarak altı uluslararası sistem modeli geliştirmiştir. Bunlar sırasıyla (Arı, 1990,s.144);

1. Güç dengesi sistemi,

2. Gevşek iki kutuplu sistem,
3. Sıkı iki kutuplu sistem,
4. Evrensel sistem,
5. Hiyerarşik sistem, ve
6. Birim veto sistemidir.

Kaplan, bunlardan güç dengesi ve gevşek iki kutuplu sistem üzerinde daha ayrıntılı durmaktadır. Yazara göre, zaten tarihsel olarak günümüze kadar gerçekleşen sistemler bu son iki sistemdir.

Kaplan'ın ortaya koyduğu varsayımsal nitelikteki bu uluslararası sistem modelleri, hipotezler kurabilmeyi ve bunları sınımayı sağlayacak bir kuramsal çerçeve sağlamaktadır. Kaplan, her sistemin durumunu incelemeye ve açıklamaya yarayan beş değişken dizisi öngörmektedir. Bunlar (Arı, 1990, s.174);

1. Sistemde dengenin korunması için gerekli davranışları ifade eden temel kurallar,
2. Sistemin değişimine neden olan girdilerle ilgili değişim kuralları,
3. Aktörlerin yapısal özelliklerine ilişkin, aktörleri sınırlandırıcı değişkenler,
4. Silahlanma düzeyi, teknolojik gelişme, ekonomik durum gibi aktörlerin sahip oldukları güç öğelerine ilişkin kapasite değişkenleri,
5. Aktörler arasındaki iletişim düzeyi ile ilgili enformasyon değişkenleridir.

Kaplan bu değişkenlerden en fazla temel kurallar üzerinde durmaktadır. Temel kurallar, sistemdeki devletlerin karakteristik davranışlarını ifade etmektedir. Bunlar sistemi karakterize eden rasyonel devlet davranışlarıdır, istikrarın korunmasına yönelik Söz konusu bu temel kurallar her sisteme göre değişmektedir. Kuralların herhangi birindeki aksama sistemin istikrarsızlığı ile sonuçlanabilmektedir. Bu

kurallar aynı zamanda sistemde dengenin korunması için gerekli davranışları gösterdiğinden sistemin denge kurallarıdır (Kaplan, 1957, s.120).

2.6.1. Güç Dengesi Sistemi

1. Güç Dengesi Sisteminin Genel Özellikleri

Kaplan'ın sistem modellerinden ilki olan güç dengesi sistemi, esas olarak on sekizinci ve on dokuzuncu yüzyılda Avrupa'da yaşanan klasik güç dengesi sisteminden yola çıkılarak geliştirilmiştir. Güç dengesi sistemi, sayıları en az beş olması gereken ve güçlerinin yaklaşık olarak eşit olduğu varsayılan ulusal devletlerden oluşmaktadır. Sistem içindeki hiç bir koalisyonun veya devletin sistemin yıkılmasına yol açacak şekilde üstünlük kurmasına izin verilmemektedir. Her bir devlet kapasitesini artırma ve sistemde başat duruma geçme güdüsüyle hareket ettiği için diğerlerinin bu doğrultudaki amaçlarına engel olmaktadır. Dolayısıyla hiç bir devlet diğerlerinin üzerinde sürekli bir hakimiyet kuramaz. Bunda en önemli etken güçlerin yaklaşık olarak birbirine yakın olmasıdır. Bazen bir devletin öne çıktığı görülse de bu durum geçicidir (Kaplan, 1969, s.322).

Öte yandan, ittifaklar geçici amaçlar için yapıldığından kısa sürelidir ve amaçların gerçekleşmesiyle birlikte sona ermektedir. Güç dengesi sisteminde, devletler bu nedenle istikrarlı bloklar oluşturamazlar. Çünkü, bunların temelini oluşturan çıkarların her an değişmesi söz konusudur. Ayrıca bu tür sistemlerde, devletler arasında yalnızca ideolojiye dayanan ittifaklar görülmez. Başka bir deyişle güç dengesi sisteminde farklı ideolojilere sahip devletler ittifaklar oluşturabilecekleri gibi benzer ideolojiyi benimsemiş devletler ittifak oluşturmak gereğini duymayabilirler.

Kaplan, güç dengesi sisteminin devam edebilmesi için birbirine yakın güçte en az beş ulusal devletin bulunması gerektiği üzerinde durmaktadır. Bu sayının altına düşülmesi sistemin yıkılmasıyla sonuçlanabilir. Örneğin Kaplan, bu sayının üçe inmesi durumunda herhangi iki devletin anlaşarak diğer devleti ortadan kaldırma yoluna gidebileceklerine dikkat çekmektedir. Bununla beraber bir güç dengesi sisteminin devamı açısından gerekli olan ve Kaplan'ın temel aktörler adını verdiği bu

devletlerin sayıları hakkında yazarlar farklı şeyler söylemektedir. Waltz ve Morgenthau gibi özellikle gerçekçi okula mensup yazarlar bir güç dengesi sisteminin devam edebilmesi için birbirine yakın güçte üç devletin yeterli olacağını belirtmektedirler (Waltz, 1969, s.304). Diğer taraftan Holsti, bir sayı vermekten ziyade bunun yerine çok sayıda devlet ifadesini kullanırken, Deutch ve Singer, sistemde devlet sayısının arttığı ölçüde istikrarın artacağını belirtmektedir (Deutsch and Singer, 1969, s.121).

Güç dengesi sisteminde, zorunlu olmamakla birlikte sistemin devam etmesinde çıkarı olan ve statükonun bozulması durumunda zayıf devlet veya koalisyonun yanında yer alarak sistemin yıkılmasını önleyen bir dengeleyici devlet bulunabilir. Dengeleyici devletin tek endişesi dengenin bozulmasıdır, yoksa kimin tarafından bozulduğu onun için önemli değildir. Bu nedenle, dengeleyici devlet sürekli ittifaklara girmez. Palmerston'un süslü ifadesiyle, dengeleyicinin devamlı dostu olmadığı gibi düşmanı da yoktur; sadece devamlı bir çıkarı vardır: Güç Dengesinin Sürdürülmesi.

On sekizinci yüzyılda İngiltere, Avrupa güç dengesi sisteminin dengeleyicisi durumundaydı. Bunun nedeni, İngiltere'nin çatışma bölgesine uzaklığı, Avrupa'da toprak elde etme emellerinin olmaması ve büyük bir deniz gücüne sahip olmasıydı. Nitekim bu konumunu yirminci yüzyılın başına kadar başarılı bir şekilde sürdüren İngiltere, bu yüzyılda artık Avrupa güç dengesi sisteminin taraflarından biri durumuna gelmiştir. Bunun nedeni, hem İngiltere'nin eski gücünü kaybetmesi, hem coğrafya faktörünün sağladığı avantajın ortadan kalkarak Avrupa güç dengesi sisteminin İngiltere'yi de içine alacak şekilde genişlemesi hem de Sovyetler'in gücünün artmasıdır.

2. Güç Dengesi Sisteminin Temel Kuralları

Sistemdeki devletlerin temel davranış kalıplarını, başka bir deyişle sistemin temel varsayımları olarak düşünülmesi gereken kuralları Morton A. Kaplan şu şekilde sıralamaktadır (Kaplan, 1969);

a. Kapasiteyi arttırma güdüsüyle hareket ederken savaş yerine görüşmeleri tercih etmek.

b. Kapasiteyi arttırma fırsatını kaçırmaktansa savaşa girmeyi tercih etmek.

c. Temel aktörlerden birinin ortadan kaldırılması söz konusu ise savaşı durdurmak.

ç. Sistem içinde başat duruma geçmeye çalışan devlet veya koalisyonlara karşı çıkmak.

d. Uluslar üstü ilkelere bağlanma doğrultusunda hareket eden devletleri sınırlama yönünde çaba göstermek.

e. Yenilmiş veya yıkılmış bir temel aktörün sisteme tekrar dönerek temel aktör konumunu kazanmasına veya daha önce temel aktör durumunda olmayan bir devletin temel aktör sınıflamasına katılmasına çalışmak. Ayrıca bütün aktörlere karşı kabul edilebilir ortaklar olarak davranmak.

Kaplan, güç dengesi sistemi modelini on sekizinci ve on dokuzuncu yüzyıl Avrupa sisteminden yola çıkarak geliştirdiğinden, örnekleri de bu dönemden seçmektedir. Avrupa uyumu birinci kurala, on sekizinci ve on dokuzuncu yüzyıl genel olarak ikinci kurala, Bismarck'ın Sadova'da Avusturya'ya karşı takip ettiği diplomasi üçüncü kurala, Fransız devrimi karşısında diğer devletlerin tutumları beşinci kurala ve Napolyon sonrası Fransa'nın sisteme yeniden kabulü altıncı kurala örnek olarak gösterilmektedir (Kaplan, 1969, s.203).

3. Güç Dengesi Sisteminde İstikrarı ve Dönüşümü Etkileyen Faktörler

Kaplan'a göre bir güç dengesi sisteminde ittifakların dışında kalan devletlerin çok olması bir istikrar unsurudur. Aynı şey ittifakların gevşek yapılı esnek ve sistemdeki devlet sayısının çok olduğu durumlar için de geçerlidir. Çünkü böyle durumlarda, hem karşı ittifaka katılmaları dengeleme hem de dengeleyicinin işlevini yerine getirmesi çok daha kolay olmaktadır. Fakat tersi söz konusu olduğu durumlarda, örneğin sistemdeki devlet sayısı az ise, sistemdeki dengeleyicinin rolü

sürekli bir dengesizliğe yol açabilmektedir. Hatta böyle durumlarda sistem çökebilmektedir. (Kaplan, 1969, s.234).

Kaplan'a göre, temel aktörlerin sayılarının belli bir sınırın altına düşmesi, temel kurallardan herhangi birinin aksamaması, diğer bir deyişle oyunun kuralları dışına çıkan devletlerin davranışı, iletişim eksikliği, aktörlerin kapasiteleri arasındaki farklılığın büyümesi, rollerin tanımlanmasında anlaşmazlık olması ve dengeleme mekanizmasının işleyemez hale gelmesi sistemin istikrarını tehdit eden durumlardır. Kural dışı hareket eden devletlerin artması, uluslar üstü örgütlenmelerin gelişmesi ve uluslararası ideolojilerin ortaya çıkması da güç dengesi sisteminin yıkılmasına yol açabilecek gelişmelerdir.

2.7. JEOPOLİTİK KURAMLAR

Jeopolitik kuramcılar genelde dış politika ile dünyadaki fiziki ve insani kaynakların eşitsiz dağılımı arasında doğrudan bir ilişki kurmaları nedeniyle bu öğelere önem veren ve çözümlenmelerinde bunları dikkate alan diğer düşünürlerden ayrılmaktadırlar. Jeopolitik kuramcılar bu çerçevede teritoryal faktörlerle ülkenin dış politikası ve uluslararası alandaki davranışları arasında doğrudan ilişki kurmaktadır (Eralp, 1996, s.121).

Çevre ve özellikle coğrafyanın insan ve onun siyasal davranışını etkilediği ve koşullandırdığı üzerinde duran jeopolitik okulun önde gelen yazarlarından Alfred Thayer Mahan ve Sir Halford Mackinder, jeopolitik çevrenin siyasal davranış üzerindeki etkisini "determinist" bir yaklaşımla ele alarak coğrafya ile dış politika arasında doğrudan bir nedensellik kuruyor. Bununla beraber, Fransız okulu olarak bilinen ve jeopolitikçiler arasında "possibilist" düşüncenin temsilcisi olan Lucien Febvre ve Vidal de la Blache, Anglo Amerikan ve Alman jeopolitik kuramcılar tarafından benimsenen "determinist" yaklaşımı reddetmektedirler. Fransız coğrafya okuluna göre, insan kendi doğal çevresini değiştirebilen ve kendisine yönelik opsiyonları en sonunda kendisi belirleyebilen bir doğaya sahip olduğundan çevre ve özellikle coğrafyayı da, insanın eylemini etkileyen çok sayıda unsurdan biri olarak görmek gerekiyor (Sprout, 1968).

Öte yandan, yirminci yüzyılın jeopolitikçi yazarlarının çoğu bu iki uç (determinist ve possibilist yaklaşım) arasında yer almaktadır. Bunlara göre, çevre, insan davranışının sınırlarını tek başına belirleyememekteyse de onun üzerinde sınırlı da olsa koşullandırıcı bir etkiye sahip olduğunu kabul etmek gerekiyor.

Burada Jeopolitik okulun ilk temsilcileri olarak daha sonra bu alandaki çalışmalara öncülük eden Mahan ve Mackinder üzerinde biraz daha ayrıntılı durmakta yarar var. Jeopolitik kuramcılardan Anglo Amerikan okuluna mensup bilim adamlarından olan Mahan analizini, İngiltere'nin global politika izleyen büyük bir deniz gücü olduğu dönemden hareket ederek, denizler üzerinde yoğunlaştırmaktadır. Mahan, denizleri ve özellikle stratejik su yollarının denetimini elinde bulundurmaya büyük devlet olmanın önkoşulu olarak görmektedir. Yukarıda da belirtildiği gibi İngiliz İmparatorluğunun yükselme dönemiyle İngiliz deniz gücünün gelişmesi arasındaki korelasyona dikkat çekerek, dünyanın başlıca deniz yollarının imparatorluğun denetiminde bulunmasının bunda en büyük rolü oynadığını ifade etmektedir. Zira, Panama Kanalı dışında Dover, Cebelitarık, Süveyş Kanalı, Ümit Burnu ve Singapur'daki Malakka Boğazı imparatorluğun elinde bulunmaktaydı. Ayrıca o dönemlerde okyanusa çıkışın sağladığı kolaylığın da etkisiyle deniz ticaretinin avantajlarından Almanya ve Rusya'ya göre çok daha fazla yararlanan İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri mutlak bir üstünlüğe sahip olmuşlardır. Bu nedenle Mahan'a göre, bir devletin büyük güç statüsüne sahip olması bu olanaklara sahip olmasına bağlıdır. Zira bir devletin okyanuslarla çevrili olması onun savunma olanaklarını kolaylaştırır, diğer devletlerle ilişkilerinde daha geniş bir hareket serbestisi sağlarken, karalara hapsolmuş veya yarı kara yarı denizlerle çevrili olan devletler ister istemez hem savunma yeteneklerini bölmek hem de daha fazla bir harcama yapmak durumunda kalacaklardır.

Bu bakımdan diğerleri gibi kara sınırlarını korumak için geniş kara orduları bulundurmamak zorunda olmayan İngiltere, Amerika Birleşik Devletleri ve Japonya gibi devletler aynı zamanda diğer devletlerle yapacakları ittifaklar ticari amaçlara yönelik olacağından, diğer devletlerle daha çok dış tehditleri önlemeye yönelik ittifaklar yapması gereken Fransa ve İtalya gibi devletlere göre daha avantajlı konumda bulunmaktadır. Mahan, ayrıca analizlerinde bir devletin kıyılarının

uzunluğuna ve önemli limanlara sahip olup olmamasına da büyük önem vermektedir (Arı, 1997, s.112).

Öte yandan Mackinder de Mahan gibi, teknoloji ile coğrafya arasındaki ilişkiye dikkat çekerek, on dokuzuncu yüzyıla kadar kara gücüne göre üstünlüğü elinde bulunduran deniz gücünün bu yüzyılın sonundan itibaren ve özellikle yirminci yüzyılda teknolojinin gelişmesiyle bunu kara gücüne bıraktığını belirtmektedir.

Mackinder, demiryollarının gelişmesinin ulaşımı kolaylaştırmasıyla Avrasya'nın iç bölgelerine hatta kuzeydeki buzullarla kaplı olan Sibiryta bölgesine dahi ulaşılır hale geldiğini belirterek artık Orta Doğu'ya deniz yoluyla İngiltere'den ulaşılabilirdi gibi kanı yoluyla da Almanya'dan ulaşılabilir duruma gelmişti. Dolayısıyla. Hindistan ve Uzak Doğu da, İngiltere için olduğu kadar Rusya için de ulaşılabilir alanlar haline gelmişti. Mackinder'e göre, neredeyse tarih deniz güçleri ile kara güçleri arasındaki mücadelenin tarihi biçiminde gelişmişti.

Tarihi evrelere ayıran Mackinder'e göre, birinci evrede Makedonyalıların Akdeniz'e hakim olmasıyla kara gücünün üstünlüğüyle sona erdiği gibi ikinci evrede de Romalıların Kartacalıları yenerek Akdeniz'e hakim olmasıyla bir kere daha kara gücünün üstünlüğü söz konusu olmuştu. Mackinder. modern dönemde de, İngiltere'nin ilk başta önemli bir deniz gücü olarak öne çıkmış olmasına rağmen, yirminci yüzyılda Avrupa'nın büyük devletlerinin baskısıyla zor anlar yaşadığına ve bu konumunda önemli bir gerileme olduğuna işaret etmektedir. Mackinder, çağdaş dünyada ise, deniz güçlerinin nispi üstünlüğünün geçici bir durum olduğunu belirterek teknolojik gelişmeyle üstünlüğün zaman içerisinde tekrar kara gücüne geçeceğini ileri sürmektedir.

Mackinder'in analizinde Doğu Avrupa ve Sibiryta'yı (Çarlık Rusya'sının egemenliğinde olan bölge) merkezi stratejik bölge olarak adlandırarak buraya uluslararası politikanın merkez üssü (pivot area=mihver bölge) demektir (Mackinder, "Pivot Area" olarak tanımladığı bu bölgeyi daha sonra "heartland" olarak ifade etmektedir). Bu bölge "iç hilal" (inner crescent) adını verdiği ve Almanya, Türkiye Hindistan ve Çin ile ve o da "dış hilal" (outer crescent) dediği ve İngiltere, Güney Afrika ve Japonya'nın yer aldığı ikinci bir bölgeyle çevrilidir.

Mackinder buradan yola çıkarak, görüşlerini şu şekilde formüle ediyor: Doğu Avrupa'yı ele geçiren Heartland'a (Anakaraya) hakim olur. Heartland'ı ele geçiren Dünya Adasına (Avrasya'ya) hakim olur. Dünya Adasını ele geçiren Dünyaya hakim olur (Mackinder, 1943).

Mackinder, karaların önemi üzerinde dururken, denizleri tamamen dışlamamaktadır. Zira dünya devleti olabilmek için denizlerin de ne kadar büyük önem taşıdığı biliniyor. Mackinder, yirminci yüzyılda "heartland"ın kontrolünü ele geçiren gücün Dünya Adasını ve oradan da deniz gücünü egemenliği altına alacağını (kara gücü olan Makedonya'nın deniz gücü olan Roma'yı egemenliği altına aldığı gibi) ileri sürmektedir.

Yirminci yüzyılda uluslararası politikada mücadelenin "Heartland"a ve Avrasya'ya yakın olan bölgede denetimi ele geçirmek isteyen Almanya ve Rusya arasında yaşanacağına öne süren Mackinder, II. Dünya Savaşı sırasında Atlantik ülkelerinin Avrasya'da önemli bir denge unsuru olarak ortaya çıkmaları üzerine kuramını tekrar gözden geçirmek ve revize etmek durumunda kalmıştır. Zira, Sovyetler Birliği, İkinci Dünya Savaşından global anlamda önemli bir kara gücü olarak çıkmasına rağmen, Kuzey Atlantik ülkeleri bir karşı denge oluşturabilecek yeteneğe erişmişler ve nitekim İngiltere, Fransa ve ABD, herhangi bir durumda Almanya'nın yayılmasını engelleyebilecek ve Sovyetler Birliği'ni dengeleyebilecek bir duruma gelmişlerdi.

Öte yandan, yine Nicholas J. Spykman başta olmak bazı jeopolitik kuramcılar, "rimland" (kenar) kavramı üzerinde durmuşlardır. Bunlar, sanayi ve iletişimin gelişmesiyle Avrasya'yı çevreleyen bölgenin (rimland) stratejik bakımdan "heartland"dan daha önemli olabileceğine dikkat çekmektedirler.

Amerikalı bir jeopolitikçi olan Nicholas Spykman, Avrupa ve Kıta Amerika'sından oluşan Batı Yarıküresinde Amerika Birleşik Devletlerinin tartışılmaz üstünlüğüne dikkat çekerek ABD'nin üstün gücünün Yeni Dünya'da tartışılmaz hegemonyasını kurmasına izin verdiğini belirtiyor. Spykman, ancak Batı Yarı Küresinin Atlantik, Pasifik ve Hint Okyanusu'nun içinde bulunduğu Eski Dünya ile çevrili olduğu gibi Yeni Dünya'nın da bir anlamda Eski Dünya'yı çevrelemiş

durumda olduğunu belirterek ancak coğrafya, nüfus, doğal kaynaklar ve kendi kendine yeterlilik bakımından Eski Dünya'nın göreceli üstünlüğünün söz konusu olduğunu bu nedenle de burada ortaya çıkacak hegemonik bir gücün Yeni Dünya açısından büyük bir tehdit oluşturacağını ki böyle bir durumda Amerika Birleşik Devletleri'nin de siyasal ve stratejik olarak kuşatılmış olacağını belirtmektedir (Pfaltzgraff, 1972).

Geçtiğimiz yüzyıla kadar dünya politikasında Avrupa'nın üstünlüğünün söz konusu olduğunu ancak gerek Batı yarıkürsünde gerekse Uzak Doğu'da yeni güç merkezlerinin ortaya çıkmasıyla bunun değiştiğine dikkat çeken Spykman. ancak bunların birbirlerini etkilediğini ve hatta birbirini dengelediğini belirtmektedir. Spykman'a göre, Avrupa ve Asya'da uzun bir süre güç dengesinin sürmesi nedeniyle, transatlantik ve transpasifikte herhangi bir gücün tek başına egemenliği söz konusu olmamış ve bu durum ABD'nin bugünkü hegemonik pozisyonuna erişmesinde oldukça önemli rol oynamıştır.

ABD'nin politikasının pek çok kişinin savunduğu gibi Okyanus ötesindeki güç mücadeleleriyle ilgilenmeyerek sadece Kıta Amerika'sının savunmasına ağırlık verilmesi üzerinde duran izolasyonist bir politikadan ziyade Asya ve Avrupa'da güç dengesinin bozulmasını önleyici ve bu nedenle de müdahaleci olması gerektiğini ileri süren Spykman, İkinci Dünya Savaşında, müdahaleci politika sayesinde Almanya Japonya ittifakının dünyayı egemenliği altına almasının önlenildiğini belirterek, Savaş sonrası dönemde de ABD'nin politikasının bu doğrultuda olması gerektiğine dikkat çekmektedir.

Stratejik hammadde kaynaklarının bulunduğu bir bölge olan Asya ve Uzak Doğu'da güç dengesinin korunmasının önemi üzerinde duran Spykman, herhangi bir gücün güç dengesini bozarak bölgeyi egemenliği altına almasının yalnız Amerikan çıkarlarını tehdit etmekle kalmayacağını bütün dünya açısından bir tehdit haline gelebileceğine dikkat çekmektedir.

Öte yandan, Alman jeopolitik okuluna mensup kuramcılardan bir Alman coğrafyacı olan Friedrich Ratzel (1844-1904) ile İsveçli bir coğrafyacı olan ve "jeopolitik" kavramını ilk kullanan kişi olarak bilinen Rudolf Kjellen (1864-1922),

devletleri de canlı bir organizmaya benzetmekte ve onların da tıpkı hayvanlar gibi hayatta kalmak için mücadele etmek zorunda olduklarını ifade etmektedir.

Ratzel, görüşlerini antropoloji, coğrafya ve politikanın bir sentezini oluşturan Antropolojik coğrafya adlı eserinde toplamıştır. Devletin sahip olduğu toprak parçası ile gücü arasında paralellik kuran Ratzel, bir devletin sınırlarını genişletmesini normal bir olgu olarak görmektedir. Bu görüş esas alındığında, devletler arasındaki çatışmalar devam ettiği sürece sınırların da devamlı değişmesi gündeme geleceğinden bu durum sonradan jeopolitikçiler tarafından "dinamik sınırlar" kavramıyla ifade edilir olmuştur.

Öte yandan, Ratzel ile yaklaşık aynı görüşleri paylaşan ve devletlerin de sınırlara, sermayeye, iletişim kanallarına ve kültüre sahip olduğunu belirten Kjellen, ancak canlı organizmalardan farklı olarak devletlerin yaşamının bireylerin ellerinde olduğunu ve dolayısıyla büyük devletlerin ortaya çıkışının bu yöndeki güçlü iradelerin bir sonucu olduğunu ileri sürmektedir. Ratzel, Kjellen ve biraz ileride üzerinde durulacak olan Karl Haushofer (bu kişi Hitler'in siyasi danışmanlığını yapmıştır) gibi yazarların jeopolitik kuramı iki savaş arası dönemdeki Alman yayılcı politikasının düşünsel temelini oluşturmuştur.

Siyasal olgu ile coğrafya arasındaki korelasyona dikkat çeken Haushofer, jeopolitiğin, Alman liderlerin belli siyasi kararları almalarına ve ulusal amaçları gerçekleştirmelerine yardım ettiğine inanmaktadır. Coğrafya ile ulusal gücün özdeşleştirildiği Alman jeopolitik düşüncesi, ulusların yeterli hammadde, sanayi ve pazarlara ulaşabilmek, büyük bir nüfusa ve özellikle "Lebensraum"a (Hayat Sahası: Yeterli Toprak Parçası) sahip olmak amacıyla sınırlarını genişletmelerini normal karşılamaktadır.

Büyük devletler arasındaki çatışmaları kaçınılmaz bir olgu olarak gören, Alman jeopolitik kuramcıları, bu çatışmanın Japonya önderliğindeki Pasifik grubu ve Almanya önderliğindeki Kıta Avrupa'sı grubundan oluşan ittifak ile İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri'nin önderliğindeki Atlantik grubu arasında yaşanacağını ileri sürüyorlardı.

2.8. DENİZ HAKİMİYETİ GÖRÜŞÜ

Alfred T.MAHAN (1840-1914) tarafından ortaya atılan bu görüşe göre dünyada denizler üzerinde egemenlik sağlayan ülke dünyanın da hakimi olur. Halbuki bunu büyük Osmanlı Kaptan-ı Deryası Barbaros HAYREDDİN Paşa asırlar öncesi belirtmiştir; **“Denize Hakim Olan Cihana Hakim Olur.”**

ABD'li bir amiral olan Mahan, ilk jeopolitik teorinin sahibi olarak kabul edilmektedir. Deniz Harp Akademisi Başkanlığı başta olmak üzere çeşitli görevlerde bulunmuştur. Bu görevdeyken, en önemli eseri "The Influence of Sea Power Upon History, 1660-1783" (Deniz Gücünün Tarihe Etkisi, 1660-1783) 1890 yılında yayınlanmıştır. Ardından kitabının 1783-1812 yıllarını kapsayan ikinci cildi 1892 yılında yayımlanmıştır.

Mahan kitabının "Elements of Sea Power" (Deniz Gücünün Unsurları) adlı bölümünde bir ülkenin deniz gücü oluşturmasını etkileyen faktörlere değinmektedir:

1. Bir devletin denizle olan coğrafi ilişkisi.
2. Denize olan coğrafi konumu.
3. Devlet toprağının okyanuslarla olan ilişkisinin, kıyı uzunluğunun ve korunaklı limanlarının derinliği ve sayısının fiziksel nitelikleri.
4. Devlet toprağının genişlemesi ve genişleyen kısmının fiziki ve beşeri coğrafya ile olan ilişkisi.
5. Nüfus.
6. Milli karaktere sahip bir ticarete yönelik eğilimin mevcudiyeti veya yokluğu.
7. Despotik devletler (Portekiz, İspanya) ile demokratik devletler (İngiltere, ABD) arasındaki farkların gösterdiği gibi, hükümetin karakterinin önemi.

Kitabının başarısı ve bu kitabın yayınlanmasından sonra meşhur olmasının en önemli sebebi, muhtemeldir ki eserin yayınlandığı dönemde ABD milli seçkinlerinin bazı kesimlerinin tartışmalarında ve onların yayınlarında sıkça rastlanılan donanma militarizmi siyasetini tavsiye etmesidir. Hiç kuşkusuz Mahan o dönemin en büyük sömürgeci güçlerinden biri olan ve deniz hakimiyetini elinde bulunduran İngiltere'den etkilenmiştir. Onun bu tezi, bu dönemde İngiliz donanmasının İngiltere'den çok uzak bölgelerdeki faaliyetlerinden ilham almıştır. İngiltere için donanma en temel unsurdur. Çünkü binlerce kilometre uzaklıktaki sömürgeleri koruyabilmesi, onların merkezi idareden kopmasını engellemesi ve ticaret yollarını koruyabilmesi için donanma hayati önemdedir. Bunu gerçekleştirirken güçlü bir donanmaya ve donanmanın ikmal yapabileceği deniz üsleri gerekmektedir. İngiltere, Cebelitarık'ta, Malta'da Kıbrıs'ta önemli deniz üslerine sahiptir. Bunun yanı sıra, Avustralya, Yeni Zelanda, Hindistan, Güney Afrika gibi aynı zamanda deniz üssü olarak kullanılan sömürgelere sahiptir.

Mahan'ın fikirleri ABD'li karar vericileri özellikle de Theodore Roosevelt'i daha güçlü bir donanmanın ve deniz aşırı üslerin tesis edilmesi için teşvik etmiştir. Mahan deniz gücü ile ilgili faktörleri inceledikçe emperyalizm konusundaki görüşleri değişti. Eskiden emperyalizme karşıydı. Fakat artık deniz gücü ile sömürgeler arasındaki bağın önemini kavramıştı. Sömürgeler sayesinde ülke yabancı bir diyarda toprak sahibi olur, satmak istediği mallar için daha büyük bir refah ve zenginlik arar (Morghenthau, 1970).

İkinci Dünya Savaşı'nda ABD Japonya ile Pasifik konusunda mücadele etmiştir. ABD, İkinci Dünya Savaşı'na Pasifik Donanmasının merkezi olan Hawaii'ye gerçekleşen Japon saldırısından sonra 1941 yılında girmiştir. Bu dönemde, uçak gemileri ABD deniz gücünün en önemli unsurlarından biri haline gelmiştir. Günümüzde de, ABD hala dünyanın pek çok bölgesinde üs bulundurmaktadır, sahip olduğu "Yüzer Üsler" olarak nitelendirilebileceğimiz 15 civarındaki nükleer tahrikli uçak gemisi ve 50 civarındaki nükleer tahrikli denizaltı vasıtasıyla denizlerde önemli bir hakimiyet kurmuştur ve bu üstünlüğünü Birinci ve İkinci Körfez Savaşları ile Afganistan Harekatı'nda çok başarılı bir şekilde kullanmıştır. Küresel bir güç haline gelebilmek için "Power Projection Capacity" (Güç Yansıtma Kapasitesi) büyük önem taşımaktadır ve sahip olduğu askeri güçle ABD en azından şu an için

rakipsizdir. Bu teori, bahsettiğimiz üzere bugün de kısmen geçerlidir. Ayrıca, Almanya ve Japonya üzerinde de etkileri olmuştur.

3. ATLANTİKTE DENİZ REKABETİNİN ESASLARI VE DENİZ STRATEJİLERİ

İkinci Dünya Harbi'nde Atlantik'de hakimiyet elde etmek isteyen 2 önemli ülke İngiltere ve Almanya'nın Birinci Dünya Savaşı öncesi ile İkinci Dünya öncesi konumları ele alınmıştır. Müteakiben bu iki ülkenin Atlantik Deniz Muhabereleri sürecindeki stratejileri incelenmiştir.

3.1. İKİ BÜYÜK GÜÇ-ALMANYA VE İNGİLTERE

3.1.1. Almanya: (Birinci Dünya Savaşı Öncesi ve İkinci Dünya Savaşı Öncesi)

Almanya'nın büyük güç olarak anılmasının/kabul edilmesinin temelinde 2 sebep vardır. Birincisi; Japonya gibi jeopolitik olarak soyutlanmayarak Avrupa'nın ortasında kurulmuş olması ki bu Avusturya-Macaristan ile Fransa'yı ciddi şekilde etkilemiştir. Bu gücün kurulması ile Avrupada'ki büyük güçlerin hepsinin nispi konumları değişmiştir (Kennedy, 2005, s.260). Diğer sebep ise Almanya'nın sanayi, ticaret ordu/donanma alanlarında gösterdiği büyümenin hızı ve kapsamıdır. Öyle 1800'lü yılların ortalarında küçük prenslerin yönetiminde küçük devletler kümesi olan bu ülke 80 yılda bir büyük güç haline gelmişti. Burada değinilmesi gereken bir diğer husus da Almanların nüfus yapısıdır. Nüfus 1890'da 49 milyon iken 1913'de 66 milyona fırlamıştır. O yıllarda bu sayıyı aşan tek ülke Rusya'ydı. Ancak Almanların eğitim düzeyi ve toplum ihtiyaçlarının devlet tarafından karşılanma oranı daha yüksekti. Büyük savaşta askere alınan 1000 İtalyan askerinden 330'unun okuma yazması yoktu. Bu oran Avusturya-Macaristan'da 220/1000, Fransa'da 68/1000 ve Almanya'da inanılması güç bir oran 1/1000'di (Kennedy, 2005, s.261). Almanların okul sistemi, politeknik enstitüleri ve üniversiteleri istenen elemanların hepsini çok sayıda yetiştirmekteydi.

O yıllarda (1900-1919) Almanya'yı diğer ülkelerden farklı kılan, öne çıkmasını sağlayan en önemli faktör ise sanayi de gerçekleştirmiş olduğu genişleme olmuştur. 1890'da 89 milyon ton olan kömür üretimi, 1914'te 277 milyon ton ile 282 milyonluk

İngiltere'nin hemen arkasında yer alıyordu. (Avusturya-Macaristan 47 Milyon, Fransa 40 Milyon, Rusya 36 Milyon) Çelikte 1914'te 17,6 milyon ton ile İngiltere, Fransa ve Rusya'nın toplam üretimini geçiyordu.

Almanya 1910'lu yıllarda dünya imalat sanayinin öncüsü konumuna gelmişti. Bundan ve Almanya'nın dünya üzerindeki konumundan büyük zevk alan Frederick Neumann "Ordu, donanma para ve güç yaratıyor... Çağdaş, dev güç araçları ancak aktif bir halk organlarında ilkbahar öz suyunun dolaştığını hissederse mümkün olabilir" diye övünüyordu (Bridge and Bullen, 1966, s.112).

Fotoğraf 3.1, Wilhemshaven'de Alman Sanayi İşçileri

1920'li yıllara gelindiğinde Almanya savaş sonrası durumdan pek de memnun olmayan güçler dengesi oluşturan taraflardan en zayıf ve en sancılısı konumundaydı. Ülke içindeki enflasyon, sınıflar arası gerginlikler, partiler arası antlaşmazlıkların yanında Polonya ve Fransa'ya verilen topraklar nedeniyle stratejik olarak kısıtlanmış ve Versailles Antlaşması ile de eli kolu bağlanmıştı. Almanya elbette ki dış politikasında İtalya ve Fransa kadar rahat değildi. 1920'lerin sonlarında ticari bunalımlar yüzünden ülke hala yarı özgür bir büyük gücü (Nicholls, 1979, s.122).

Hitler'in iktidara gelişi Almanya'nın Avrupa'daki konumunu bir iki yıl içerisinde değiştirmiştir. Şunu belirtmekte fayda var; her Alman iyi ya da kötü az ya da çok revizyonist'ti (Kennedy, 2005, s.345); Nazilerin ilk zamanlardaki dış politikası eski Alman milliyetçiliğinin ve sindirilmiş silahlı kuvvetlerin bir devamı

niteliğindedir. Pek çok ulus 1919-1922 sınır düzenlemelerinden memnun olmamış ve Nazilerden çok çok önce bu taleplerini Berlin'e iletmışlerdi ve bu konuda Berlin'le birlikte hareket etmek istemişlerdi. Almanya bütün kayıplarına rağmen hala sanayi potansiyelini elinde tutuyordu. Almanya'nın büyümesini engellemek için gerekli dengeler artık 1914'den çok farklı konumdaydı. Hitler'in çok az bir zaman içerisinde şaşırtıcı bir şekilde büyük başarılar elde etmesi herkes tarafından kabul edilmektedir. Ancak şu da unutulmamaktadır ki mevcut bir çok neden Hitler'in fırsatlardan acımasızca faydalanmasına neden olmuştur (Taylor, 1977, s.336).

Hitler kafasında kurduğu Nasyonal Sosyalist Almanya'nın özellikli ve taşkın bir niteliği olmasını istiyordu. Bu yüzden ırk açısından arındırılmış bir toplum kurma zihniyetiyle rejime kayıtsız şartsız destek veren bir ırk kurma hevesi içerisinde diğer unsurlara yaşam hakkı vermemiş, ezmekten tat alan her türlü uzlaşma fikrini küçük gören bir nefret ideolojisi kurmuştur (Weinberg, 1980, s.125).

Ancak Almanya'nın içinde herşey Hitler'in istediği gibi olmuyordu. Rejime açıkça karşı çıkan gruplar da vardı. Zihinlerde rejime karşı bir direnç oluşmaktaydı. Ancak şu bir gerçektir ki halk Nasyonal Sosyalist yönetimi tutuyordu ve Hitler'in karşısında kaynakların yönetimi konusunda çıkan hiçbir rakip yoktu (Kennedy, 2005, s.367).

Almanya'nın büyümesi sırasında dünyada ortaya çıkan ekonomik sorunlar ülkelerin silahlanma konusunda yaptıkları harcamalara da yansımıştı. Fransa ve İngiltere buna rağmen ellerinden geleni yapmaktaydı. Ancak hiçbiri silahlanma konusunda Almanlar kadar genişleyememişti. Almanya yasaklı olmasına rağmen Wehrmacht, Luftwaffe ve donanmanın genişlemesi için gizli planlar yapıyordu ve bu planların sonunda güç dengesi gerçekten de değişecekti.

Almanlar 1930'lu yıllardaki buhrandan diğer ülkelere göre daha fazla etkilenmişlerdi. Daha sonra toparlanmaya başlayan Almanya 1936'ya geldiğinde silahlanmaya yapılan harcamalar yüzünden sallantıya girmişti. Nasyonal Sosyalist yapıda karar mekanizması karmakarışıktı. Hitler'in herşeyi kendi kontrolüne almaya çalışması zaten bazı sorunları ortaya çıkarıyordu buna ilave olarak da, silahlı kuvvetlerin kendi arasındaki rekabeti akıl alacak cinsten değildi. 1938'e geldiğinde

GSMH'nın %33'ü devlet harcamalarına (silahlanma) yapıyordu. Bu megaloman yaklaşımlar, akıl almaz istekler büyüyüp gidiyordu. Donanmanın Z-Planının gerçekleşebilmesi için 6 milyon ton sıvı yakıt gerekmekteydi ki bu 1938'de Almanya'nın tüm tüketimine eşitti. Luftwaffe'nin 1942'ye kadar gerçekleştirmek istediği planı için (19000 cephe hattı) için dünya petrol üretimini %85'i gerekiyordu. Çılgınca yürütülen bu silahlanma Almanya'nın ithal hammaddeler olan bağımlılığına ters düşüyordu. Tüm bunlardan şu 3 sonucu çıkarabiliriz (Kennedy, 2005,s.401);

1. Almanya 1938-1939 yıllarında Batılı demokrasilerin kendisinden çekindiği kadar güçlü değildi.

2. Alman Silahlı Kuvvetlerinin akıldışı silahlanması sonucu ortaya çıkan ekonomik zorlukların üstesinden gelmek için Hitler'in savaşa isteği sürekli artmaktaydı. (Yeni zengin bölgeler elde etmek, Çekoslovakya, Polonya).

3. Almanya çok fazla açılmadan bu tür bir fetih ve yağma politikasını nereye kadar sürdürebilirdi? Hitler ataları Frederick ve Bismarck'tan farklı olarak kısa vadeli sorunlardan kaçarak uluslar arası düzeni mümkün olan en kısa zamanda değiştirmek istiyordu.

3.1.2. İNGİLTERE

İngiltere 1900'lü yılların başına gelindiğinde gerçekten de çok ihtişamlı bir görüntü içerisindeydi. Dünyanın GÜÇ DENGESİNİ alt üst eden bir imparatorluk olarak muazzam bir donanmaya sahipti. Ancak 1870'li yıllardan sonra değişmeye başlayan güçler dengesi İngiltere'ye kazanacağından çok kaybettirecekti. Amerikan gücünün yükselişi İngiltere'nin batı kürede kendi alanına en çok saldırı alan ülke konumuna gelmesine sebep oldu. (Kanada, Karayipler ve Latin Amerika) Çin'de ortaya çıkabilecek yeni bir güç yine İngiltere'yi etkileyecekti. 1880'li yıllardan sonraki sömürge savaşlarında yine nispi olarak en fazla kayıp İngiltere'nin olacaktı.

O yıllarda İngiltere (Birleşik Krallık) dünya imalatının %22,9'unu elinde tutuyordu. Ancak bu oran 1913'te %13,6'ya düştü. Birleşik Devletler ve Almanya

İngiltere'yi geçmişti. Bu İngiltere kendisi büyümediği için değil, rakipleri çok hızlı büyüdüğü için ortaya çıkmıştı.

Bu durum en çok İngiliz emperyalistlerini düşünmeye sevk etmiştir. Ancak İngiltere'nin denizaşırı sömürgelerinde elde ettiği devasa kazanç onun savunma harcamalarına yatırım için GSMH'dan diğer devletlere göre çok daha az harcama yapabilmesine imkan tanımıştır.

Birinci Dünya savaşıdan sonraki yıllarda İngiltere sanayi açısından hem birleşik Devletler hem de Almanya'nın gerisine düşmüştü. Aynı zamanda sömürgeler ve denizcilik alanlarında yoğun bir rekabetle karşı karşıya gelmişti. Bununla birlikte mali kaynakları, imparatorluk sömürgeleri ve deniz gücü biraraya gelince İngiltere 1850'li yıllara göre daha az belirgin bir şekilde dünyanın bir numaralı gücü idi.

Birinci Dünya Savaşı'nı takip eden yıllarda İngiltere'de halkın savaştan ciddi şekilde etkilendiği görülüyordu. Ulusal politika o yıllarda daha çok toplumsal meselelerle ilgilenmekteydi. Kamu harcamalarında 1933'te sosyal hizmetlere ayrılan yüzde 46,6 iken silahlı kuvvetlere ayrılan pay yüzde 10,5'ti (Kennedy, 1976,s.233).

Birleşik Krallık içerisindeki özerkliklerin statülerinin yeniden belirlenmesi isteği, Hindistan'ın Rusya tehdidine karşı savunulması gerekliliği, gücü tükenen ekonominin buhran ile birlikte temelden sarsılması gibi nedenlerle İngiltere 1930'larda yatıştırma diplomasisi uyguluyordu. İngiliz Kurmayları durumu çok iç karartıcı olarak görüyorlardı. İngiltere'nin Napolyon'a karşı kurduğu ortaklıklar artık kalmamıştı. Japonlar gibi artık İtalyanlar da müttefik değil düşmandı. Amerika'nın tarafsızlık yasasını esas alması nedeniyle buradan borç da alınamıyordu. Şunu söyleyebiliriz ki, İngiltere 1930'lu yılların ortalarında uluslar arası bir diplomatik ve stratejik açmaz içinde idi ve bu durum onlar için hiç de tatmin edici değildi (Schmidt, 1980, s.12).

1930'lu yılların sonunda İngiltere'de halkın da büyük öfkesiyle yatıştırma politikasını terk etmeye zorlanan bir hükümet vardı. Kurmayların savunma harcamalarına ağırlık verilmesi fikrine karşın hazine bunu yıkım getireceğini ifade ediyordu. Ekonomideki hammadde yetersizliği yüzünden dışa bağımlılık uzun

soluklu bir savaş karşısında İngilizlerin o günkü durumda çok da şansları olmadığını gösteriyordu.

Yine İngiltere diplomasisinde bir takım çelişkili durumlar mevcuttu. Fransa'yı 1939 yılında "Avrupa'da Taahhüt"e girişme kararı, deniz gücünü kullanımında Akdeniz'e öncelik tanınması, Polonya'ya 1939 baharında güvence verilmesi, Yunanistan, Romanya ve Türkiye'ye verilen taahhütler hep içinde bulunan ekonomik duruma göre bir çelişkiydi ve gerçekte de İngilizlerin bu ülkelere yapılacak ciddi Alman saldırılarına karşı savunma umudu yoktu.

1939'a gelindiğinde İngiltere için yatıştırma politikası veya buna karşı olan politika arasında bir seçim yapma zamanıydı. Her iki durumda da kayıplar çok olacaktı. Mühim olan kötünün iyisini seçmekti. Hitler'in yeni saldırganlık eylemine karşı çıkılarak 1939'da doğru seçimin yapıldığı kuşkusuzdur.

3.2. İNGİLİZ DENİZ STRATEJİSİ

Birinci Dünya harbini müteakip alınmış çeşitli tedbirler karşısında; nüfusu İkinci Dünya harbi başlangıç yıllarına doğru süratle artan İngiltere'nin ithalat yapmadan halkını ne beslemeye, ne giydirmeye, ne de savunmasını hazırlamaya imkan vermeyen ekonomik durumunun arz ettiği büyük tehlike olmasaydı, İngiltere'nin stratejik durumu yine de uygun olarak görülebilirdi. Bu bakımdan İngiltere'nin ithalatını normal seviyede tutması hatta artırması zorunluluğu nedeniyle olası bir savaşta yapacağı ilk iş deniz ulaştırmasını emniyete almak olacaktı. (Dümen, 1990, s.23)

Alman Deniz Kuvvetlerinin harekate hazır limanda bekleyen birkaç bin tonluk korsan gemileri ve denizaltıları, İngiltere Kraliyet Donanmasını deniz ulaştırmasını emniyete almak için bir milyon tonluk savaş gemisi kullanmaya mecbur ediyordu. Dolayısıyla İngiltere askeri potansiyelinin büyük bir kısmını Deniz Kuvvetlerine yani Deniz Ulaştırmasına ayırmış oluyordu (Bennett, 2004, s.45).

İngiltere Birinci Dünya Savaşını müteakip 1936 yılından itibaren silahlanmaya başlamış bulunuyordu. Doğal olarak da silahlanmada gösterilen gayretin ve yatırımın

büyük bir kısmını Deniz Kuvvetleri için tahsis ediyordu. Gemi inşası büyük muharebe gemisi inşa etmek suretiyle devam ediyordu. Askeri ve sivil şahısların bazıları harcanan paranın ve emeğin Deniz Kuvvetleri yerine Hava Kuvvetlerine yapılarak silahlanmanın daha seri bir şekilde olacağını savunuyorlardı. Çünkü bu şekilde bir hal tarzı benimsenirse büyük muharebe gemilerinin hava kuvvetlerinin taarruzlarına karşı koyamayacaklarını düşünüyorlardı.

Bu fikirlere karşı Amirallik birinci Lordu Chatfield şu şekilde karşı çıkmaktaydı: "Eğer gelecek bir harp muharebe gemilerinin gereksiz olduğunu kanıtlarsa, biz bu muharebe gemilerinin inşasından dolayı para kaybedeceğiz. Ancak bu gemileri inşa etmezsek ve savaşta gerekli oldukları görülürse o zaman belki de bütün imparatorluğu kaybetmiş olacağız" (Apatay, 1990, s.124).

Fotoğraf 3.2, Bir İngiliz Tersanesinde Denize İndirme Töreni

Bu fikirler çok önemliydi. Ancak yine de tespit edilen deniz stratejisinin uygun gördüğü silahlanma gayreti tam anlamıyla ancak Fransa'nın mağlubiyetinden sonra hedefine ulaşabildi (Dümen, 1990, s.30). İngiliz Amirallik Dairesi Deniz Kuvvetlerinin zayıf taraflarını genellikle şu şekilde belirlemekte idi (Dümen, 1990, s.24);

- Büyük Britanya İmparatorluğu eskort gemisi inşasına son vermiştir. Bir an önce bu tip gemilere sahip olma yolları aranıp bulunmalıdır.

- *Büyük Deniz Kuvvetine rağmen denizaltı harbine yönelik hazırlıklar yetersizdir.*

- *Muhtemel bir mücadelenin başlamasını müteakip tüm ticaret gemileri imkanlar dahilinde silahlandırılmalıdır.*

- *Konvoy Harekatına bilhassa önem ve öncelik verilmeli, konuyla ilgili talimatlar gözden geçirilmeli ve geliştirilmelidir.*

- *Büyük gemilerin gece muharebe imkan kabiliyetleri tekrar gözden geçirilmeli, konuyla ilgili düzenlemeye gidilmelidir.*

- *Donanma Hava Kuvveti kurulmalıdır.*

1939 yılında İngiliz Amirallik dairesinin stratejik fikri savunma ağırlıklı idi. Birinci Dünya Harbinde olduğu gibi stratejik savunmada kalmak uygun görülüyordu. Tüm bunlar ışığında kabul edilen strateji:

”İngiliz Deniz Ulaştırmasının serbestisini sağlamak ve Büyük Britanya’yı bir istilaya karşı himaye etmek.”

1939 yılında Amirallik birinci Lordluk makamında bulunan Churchill Amirallik Karargahına taarruzi bir ruh vermeye çalıştıysa da, diğer deniz Lordları, Kara ve Hava Kuvvetlerinin kifayetsiz olması sebebiyle ihtiyatlı olmaları yönünde baskı kurmuşlardı. Sonuç olarak muhtemel ya da beklenen bir harp karşısında İngiliz Amirallik Dairesi stratejisini şöyle belirledi:

Fotoğraf 3.3, Amirallik Birinci Lordu Sir Winston Churchill

- Harpte daha çok insan kaybına neden olan kara harekatı müttefiklere verilecek, kara harekatı bizzat idare edilecektir.

- Düşman yıpratılarak barışa gitme konusunda zorlanacak, buna mecbur edilmeye çalışılacaktır.

- Deniz Muharebesi aranmayacak, fakat bundan kaçınılmayacak ve bunun için daima hazır bulunulacaktır.

- Kuzey Denizi'nde kuvvetli bir unsur olarak bulunmak, Manş Denizi'nde hakimiyet temin ve idame etmek, kendi ulaştırmamızı korumak ve düşman ulaştırmasına taarruz etmek, düşman suüstü korsan gemilerini yakalayıp imha etmek, Akdeniz'de Fransa ile işbirliği yapmak ve diğer denizlerdeki Fransız menfaatlerini korumak, Amerika Birleşik Devletlerini bir müttefik olarak harbe sokmaya çaba sarf etmek esastır.

Burada İngiliz Amirallik Dairesi stratejilerinden biri olan Amerika Birleşik Devletlerini müttefik olarak harbe sokmaya çalışmak stratejisi İngilizler'in ne pahasına olursa olsun istedikleri ve bu konuda da sürekli çalıştıkları kendi adlarına çok değerli olan bir stratejidir (Parker, 2005, s.221).

3.3. ALMAN DENİZ STRATEJİSİ

Birinci Dünya Harbinde İngiltere, Anavatan Filosunu Scapa Flow'da üslelendirmek ve Dover Boğazını da kontrol altında bulundurmaya suretiyle Almanya'ya uzak abluka uygulamış ve arzu ettiği neticeye ulaşmıştı.(Dümen, 1990, s.17).

Hayati menfaatlerinin mevcut bulunduğu deniz ulaştırma yollarını kontrol altında tutmayı başaran İngiltere bu sonucu; kuvvet ve coğrafi üstünlüğünü iyi kullanarak elde etmişti. Diğer yönden İskandinavya yarımadasına yönelik bir tek deniz ulaştırma yolu hariç tutulduğunda, İngiltere'nin bütün deniz ulaştırma yollarının abluka sahası dışında kalması, tespit edilmiş stratejik savunma konseptinin uygulanmasını kolaylaştırmıştı.

Bundan başka Norveç, Danimarka ve Hollanda'nın bu abluka içinde bulunmaları İngiltere'nin Almanya'ya komşu bu ülkelere giden deniz ulaştırma yollarını da kontrol altında bulundurmaya imkan sağladığından İngiltere'nin Almanya'ya uyguladığı "*Denizde Ekonomik Harp*" daha da etkili olmuştu.

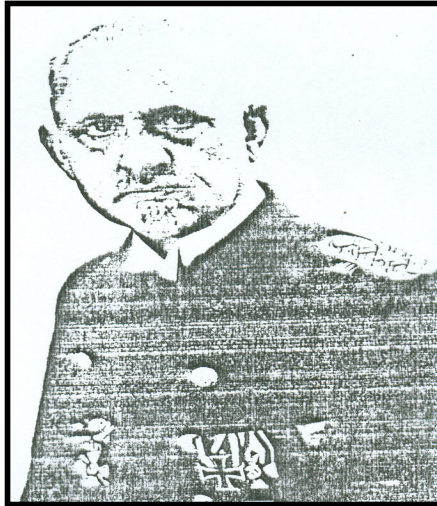
Birinci Dünya Harbinin başlangıcında, dünyanın ikinci büyük donanmasına sahip bulunan Almanya'nın Kuzey Deniz güneyindeki Alman Körfezinde açık deniz filosunu tutup, İngiliz Anavatan Filosunu yıpratmaya çalışması bir hata idi (Dümen, 1990, s.17). Çıkan fırsatlardan istifade ederek İngiliz Anavatan Filosuna vurulacak darbeler istenilen hedefe ulaşmaya yeterli gelmeyecekti. Esas hedef İngiltere'nin Atlantik'teki deniz ulaştırmasına darbeler vurmak olmalıydı. İşte bu türlü istenilen netice alınmadığından nihayet Almanya 1916 yılının Şubat ayında bilinen kayıtsız şartsız denizaltı harbini icra etmeye mecbur olmuştur.

İngiliz deniz ulaştırmasına amansız darbeler vurulması sonucu olarak İngiltere'nin dize getirilebileceği fikrinin çok geç kabul edilip işe başlanmış olması Almanya'nın mağlubiyetine engel olamadı ise de Alman Stratejistleri ile Deniz Kuvvetleri Komuta Kademelerindeki idarecilere gelecek bir harp için faydalı dersler vermiş oldu.

Bu suretle harpten sonra yapılan Versay (Versailles) Barış Antlaşması sonucunda Almanya, 1920 yılına az miktarda harp gemisi fakat çok şey öğrenmiş olarak girdi.

1925 yılında Deniz Albay Otto GROOS tarafından yayınlanan *”Büyük Harbin Işığında Deniz Harbi Dersleri”* adlı kitapta Albay iki önemli noktaya parmak bastı. Birisi; Manş kanalı limanlarını ele geçirecek Almanya’nın, İngiltere’nin coğrafi üstünlüğünü bir dereceye kadar ortadan kaldıracabileceği, diğeri ise; Alman Açık Deniz Filosunun İngiliz Anavatan Filosu üzerinde kazanacağı seri halindeki küçük zaferlerin İngiltere’yi mağlup edebileceği idi (Tuğrul, 1956, s.45).

Bundan bir yıl kadar sonra 1926’da Tümamiral Wolfgang Wegener tarafından *”Büyük Harbin Sevkulceysi”* adında bir kitap yayımlandı. Bu kitap ilk yayınlandığında gizli olarak yalnız Alman deniz subaylarının okuması için hazırlanmış bir muhtıra niteliğindedi. Daha önceleri Alman Denizcileri mağlubiyetlerini çeşitli nedenlerle açıklamaya gayret göstermişler ve neticede;

”Almanya denizde bütün dünya donanmalarının birleşimi çok kuvvetli bir koalisyonla karşılaştığı için mağlup olmuştu. Hatasız hareket ettikleri ve metotlarını geliştirdikleri takdirde yeni bir mücadelede zafer kazanmak mümkündür” (Dümen, 1990, s.50).

Fotoğraf 3.4, Koramiral Wolfgang Wegener

fikri ortaya çıkmıştı. Ancak Amiral Wegener’in tezinin üzerinde inşa edilen fikir ise;

” Eğer Almanya tekrar büyük bir güç olacaksa karşısında kaçınılmaz olarak Büyük Britanya’yı bulacaktır. Dolayısıyla Almanya’nın önünde seçilebilecek 2 yol vardır.

Almanya büyük dengeli bir filo inşa etmeli ve bu filo ile Fransa ve Norveç'teki üslerden faydalanarak bir İngiliz ablukasını boşa çıkarmaya çalışmalıdır. Eğer Almanya bunu yapamaz ise, Avrupa deniz ulaştırma yolları üzerinden İngiltere'nin deniz hakimiyetini nötralize edecek bir ittifaklar sistemi kurmalıdır.” idi.

Amiral Wegener gerek deniz kuvveti gerekse coğrafi konum açısından çok üstün durumda bulunan İngiltere'nin karşısında Amiral Tirpitz'in riske girmek istemesini uygulama kabiliyetinden yoksun olduğunu ileri sürerek Birinci Dünya Harbindeki Alman stratejisini hatalı buluyor ve “İngiltere ne hata yapmış olursa olsun uyguladığı deniz stratejisi ana hatları ile çok doğrudur” diyordu. İngiltere'nin kendi deniz ulaştırma yollarını kontrol edip korurken, aynı zamanda Almanya'nın deniz ulaştırmasına mani olduğunu söylüyor ve bu nedenle Heligoland Körfezini ölü bir denizin ölü bir köşesi olarak tanımlıyordu (Karapınar, 1952 s.45).

Amiral Wegener'e göre; eğer Alman Açık Deniz Filosu Norveç üs ve limanlarına konuşlandırılmış olsaydı, hem bu bölgedeki tarafsız deniz ulaştırmasını kontrol altında tutabilir ve hem de bu hareket alanındaki İngiliz Deniz ulaştırmasını taarruz imkanına sahip olabilirdi. Bu yapılamadığı içindir ki; İngilizler Birinci Dünya Harbinde Danimarka sahillerine kadar sokularak taarruzi mayın hatları kurmayı başarmışlardı. Amiral Wegener, Alman Açık Deniz Filosu için anavatan dışında ileri üsler temin edilmesini “*Coğrafi Taarruz*” olarak kabul ediyor ve bunda başarılı olduğu takdirde İngiltere'nin uygulayacağı ablukanın tesirsiz ve yetersiz olacağını savunuyordu.

Amiral Wegener'in deniz stratejisine ilişkin bu düşünceleri doğru veya yanlış olarak çok tartışılmıştır. Ancak Birinci Dünya Harbi sonrasında Alman Deniz Kuvvetleri için çok önemli fikirler ortaya çıkardığı kesindir. Amiral Wegener, Almanya'nın Norveç'in kuzey burnundan Fransa'nın Biskay körfezinin sonuna kadar bütün sahil kesiminin Almanya'nın kontrolü altında bulunmasını söylediği gibi biraz daha da ileri giderek “*Donanma için düşünülecek tek şey öncelikle stratejik noktaların ele geçirilip kullanılmasıdır. Alman deniz ticaretinin idamesi ve İngiliz Deniz Ulaştırmasının engellenmesi için gelecek bir harpte Atlantik'te stratejik noktaları elde etmek zorundayız*” demektedir. Ayrıca Wegener, İngiliz deniz

ulaştırmasını çöktürmek, ortadan kaldırmak için suüstü akıncı gruplarının kullanılmasını uygun olduğunu ileri sürüyordu (Dümen, 1990, s.75).

Bu düşünce ve önerileri ile Amiral Wegener, “*Coğrafi Avantajlara Sahip Zayıf Deniz Kuvvetlerinin Deniz Ulaştırması Uğruna Yapılacak Mücadeleyi Kazanabilecekleri*” doktrinini ilk defa ortaya koyan stratejist olmuştur (Roberts, 2003, s.176). Başlangıçta Amiral Wegener’in görüşleri uygulama olanağından yoksun diye reddedilmiş bununla beraber Amiral’in “Okyanus Donanması” kurma önerisi Amiral Zenker’in yönetiminin son yıllarında kabul görmüş ve görüşleri benimsenmeye başlamıştır.

Değişik yönlü ve esrarengiz bir ruha sahip olan Hitler, batılı devletlerle harp etmeden Avrupa kıtasında Alman hegemonyasını tesis edebileceği düşüncesinde ve yine aynı şekilde her türlü hal ve şartta düşmanlarını süratle mağlup edebileceği kompleksi içerisine girmişti (Kennedy, 2005, s.345). İşçi gücünü topyekün seferber ederek ve silah imalatını azami seviye yükselterek Fransa’yı mağlup edip işgal edebileceğini, İngiltere’nin ise uzun yıllardan sonra kendisine yetişebileceğini hesap ediyor, Almanya’nın gücü arttıkça Fransa ve İngiltere’nin bir mücadeleye teşebbüslerine ihtimal vermiyordu.

Fotoğraf 3.5, Adolf Hitler

Yeniden silahlanma, Ren ve Avusturya’nın işgali, Çekoslovakya’nın tahliye edilmesi gibi ilk başarılar Hitler’in politikasını parlak bir şekilde teyit etti. Neurath, Schacht ve silah endüstrisi bakanı General Thomas gibi Hitler’e ihtiyatlı olmasını

önerenler ikici planda bırakıldılar ve çekildiler. Hitler ortaya koyduğu politikasını şahsi görüşlerine dayanan ekonomik bir strateji ile desteklemekteydi. Bu strateji: Silah, Mühimmat ve ikmal maddesi stoklarının süratle artırılmasını hedef tutuyor, mevcut sanayinin azami kapasitede çalıştırılması esas alınarak müstakbel ihtiyaçları karşılamak değil, halihazır ihtiyaçların teminini ön planda tutuyordu. Bu nedenle General Thomas bu politikaya ”**Genişliğine Silahlanma**” ismini veriyor ve “**Derinliğine Silahlanma**” deyimini kullanan Hitler’e karşı çıkıyor, imalat potansiyeline oldukça uzun vadeli bir harbe göre yön verilmesinde ısrar ediyordu. Birçok yüksek önemli şahsiyet tarafından desteklenen General Thomas, harbi 1950 yılına kadar geciktirmek ve harpten tamamı ile kaçınmak düşüncesinde idi (Weinber, 1994, s.145).

Alman Deniz Kuvvetleri de bu fikri sürekli desteklemekte idi. Hatta Büyük Amiral Raeder, Hitler’den 1945 yılından önce hiçbir mücadelenin açılmayacağına dair teminat almıştı. İkinci Dünya Harbinde Almanya Deniz Kuvvetleri ile İngiltere’ye karşı iktisadi harp yapmayı düşünerek girdi. Hitler tarafından 10 Mayıs 1939 tarihinde verilen direktifte şu ifadeler yer almaktaydı:

”Alman Deniz Kuvvetleri, İngiliz ve Fransız Deniz ulaştırma taarruz için tedbirlerini alacaktır. Dışışleri ile koordine sağlayarak ilerde meydana gelmesi muhtemel gelişmeleri dikkate alarak bu ulaştırma taarruz meselesinin askeri ve hukuki taraflarını inceleyecektir. İngiltere ile muhtemel bir harpte, birkaç abluka kırıcı gemimizin yapacağı hareket hariç, memleket dışı ticaret münasebetlerimizin devam ettirileceği ümit edilemez. Bu suretle bizim deniz ulaştırmamız Baltık Denizi ile Kuzey Denizinin kıyı kısmına münhasır kalır.”

Hitler, 22 Ağustos 1939 günü büyük askeri komutanları, Berghof’da bir konferansa davet etti. Büyük Amiral Raeder, Göring, Keitel ve Alman Kara Kuvvetlerinin bütün komutanları toplantıda hazır bulundular. Hitler özet olarak; Avrupa kıtasında Alman Hegemonyasını tesis etmek maksadıyla tecavüz politikasını uygulayacağını, ancak Batılı devletlerin Almanya’ya müdahale etmeyeceklerini, İngiltere’nin harp arzusunda bulunmadığını açıkladı ve Deniz Kuvvetlerini kullanma stratejisini şu şekilde açıkladı:

*”Deniz Ulaştırmasına taarruz konusunda Alman Deniz Kuvvetleri bütün gayretini İngiltere’ye yöneltecektir. Bu tesiri artırmak için bir çok bölge **TEHLİKELİ SAHA** olarak ilan edilecektir. Bunların nereleri olacağı ve sınırlarının nereler olacağını Deniz Kuvvetleri bildirecektir. Düşmanların Baltık Denizine girmelerine kesinlikle izin verilmeyecektir. Bu denize giriş boğazlarının mayınla kapatılıp kapatılmayacağına Deniz Kuvvetleri Komutanlığı karar verecektir. İngiltere’ye karşı yapılacak harekatta Hava Kuvvetleri düşmanın deniz ulaştırmasına taarruzlar yapılmasını dikkate alacaktır.*

İngiliz Harp gemileri topluluğuna ve bilhassa büyük gemilerle uçak gemilerine karşı uygun hiçbir hücum fırsatı kaçırılmayacaktır. İngiltere adaları kıyılarına karşı taarruzi hareketler hazırlanacak fakat az kuvvetler kullanılacak ve böylece az zayıat vermek düşüncesiyle yarım kalacak başarılarından kaçılacaktır” (Dümen, 1990, s.99).

Fotoğraf 3.6, Amiral Raeder, Amiral Schniewind

Konferansı müteakip Büyükamiral Raeder ile Kurmay Başkanı Amiral Schniewind kendi aralarında son derece şaşkın bir halde fikir teatisinde bulundular. Henüz barışın muhafaza edileceği kanaatinde idiler. Fakat, Almanya, Polonya’ya taarruz ettiği takdirde İngiltere mücadeleye girecek ve sonuna kadar da savaştacak, harp derhal bir Dünya Harbine dönüşmüş olacaktır. Almanya’nın milli politikası, yeterli bir Alman Deniz Kuvvetinin yaratılmasına engel olmuştu. Harp, bir yönü ile deniz harbi şeklinde cereyan edeceği halde Almanya’nın durumu son derece yetersiz idi.

İki savaş arasında deniz strateji uzmanlarının görüş ve önerilerinin etkisi altında kalan Alman Deniz Kuvvetleri Komutanlığı da müstakbel Deniz Stratejisini şu şekilde ortaya koydu:

“Müstakbel bir harpte yeterli sayıda ve tipte harp gemisine sahip olunamayacağı için zaferi, muhasım deniz kuvvetlerinin imhasında aramak bir hayaldir, boş bir çabadır.

İngiltere ancak deniz ulaştırmasına taarruz edilip öldürücü darbeler indirilmek suretiyle mağlup edilebilir. Bu mücadele bilhassa suüstü vurucu grupları ve hava kuvveti ile desteklenen denizaltı kuvveti tarafından yürütülmelidir.

Son derece elverişsiz olan coğrafi durumu düzeltmek için Alman körfezi dışında yabancı ülkelerde Üs’ler işgal etmek faydalı ve hatta gereklidir.”

Bu stratejinin ışığı altında Büyükamiral Raeder, 1939 yılı Şubat ayında yeni bir donanma programı hazırladı. Devam etmekte olan inşaat programına ilave olan bu yeni inşaat programının 1947 yılında hayata geçirilmesi tahmin edilmekte idi.

Büyükamiral Raeder aynı zamanda olması muhtemel bir harpte, Baltık Denizi’ne hakim olmak ve Kuzey Denizi’ne İngiliz Donanmasının büyük bir kısmına angaje olmak maksadıyla, Almanya sularında kuvvetli bir birlik bulundurmaya ve yine çok kuvvetli kuruluşa sahip denizaltı ve suüstü vurucu grupları ile Atlantik’te mücadele yapılmasını tasarlamakta idi. Şunu da belirtmek gerekir ki İkinci Dünya Harbinin bu önemli komutanı Büyükamiral Raeder’e genel olarak büyük bir stratejist (**Specialiste Ou Praticien De La Strategie**) nazarı ile bakılmaktadır (Dümen, 1990, s.17).

Amiral, Rusya’nın istilasına karşı olduğu gibi, mücadelede Akdeniz hareket alanının oynayacağı önemli rolü de idrak etmiş bulunuyordu. Ancak; inşa etmek istediği Donanma programı incelendiğinde, bu kuvvetin beklenen görevleri tam manasıyla başaracak yeterlilikte olamayacağı anlaşılabilir. Diğer yönden harbin çok daha erken başlatılmış olması ve stratejiye uygun deniz harp silah ve araçlarına sahip

olmadan harekate katılmak mecburiyetinde kalınışı neticeye tesir etmiştir. Diğer taraftan Büyükamiral'in oluşturmak istediği denizaltı filosu, suüstü filosundan hacim itibariyle beş veya altı defa daha zayıftı (Thomas, 1941, s.179).

1936 yılından beri Denizaltı Filosu Komutanı Albay Dönitz; yazılı ve sözlü önerilerle Deniz Kuvvetleri Komutanlığına durmadan başvurmuş, harp çıkarsa ancak üç yüz denizaltıya sahip bir filo ile denizde başarı sağlanabileceğini savunmuştu. Bu fikrini her fırsatta açıklayan Albay Dönitz'i ne Büyükamiral Raeder, ne Göring ve ne de Hitler bir türlü anlamamış, deniz ulaştırması harbi için denizaltıların en müessir gemi olduklarına inanmamışlardı.

Denizaltı Filotillası Komutanı Albay Dönitz, Scapa Flow baskını elde edilecek bir zaferin bütün dünyada yankılar uyandırabileceğini ve bu zafer sayesinde Büyükamiral Raeder ve Hitler'e baskı yapabileceği düşüncesi ile planlamıştı. Halbuki Denizaltı Kuvveti Komutanı Dönitz, denizaltı inşaatının diğer bütün inşaata nazaran bir önceliği olmasını arzu etmekte idi. Olayların akışı Dönitz'in haklı olduğunu ispat etmişti. Eylül 1939'da Alman Deniz Kuvvetleri, Alman Silahlı Kuvvetlerinin en zayıf bir parçası idi ve Deniz Kuvvetleri Strateji içinde kendi stratejisini uygulamaktan yoksun idi.

Başlangıçta Alman Stratejisi kara hareketına dönük bulunuyordu. Bu nedenle Alman generalleri büyük eleştirilere maruz kaldılar. Fakat görüşlerini değiştirebilmek imkansız idi. Alman generaller deniz üstünlüğünün önemini değerlendiremediklerinden güçlükleri sınıflandırmaya ve kara meselesini daima deniz meselesinden önce halletmeye istekli idiler (Halpern, 1998, s.233). Gerçekten de Alman stratejisi tam manasıyla hazırlıksızdı. Bu nedenle Almanların, 1940 yılı Temmuz ayındaki durumu, büyük tesadüflerin yardımı ile elde edebildikleri söylenebilir.

Birçok düşüncelerin etkisi altında kalan Alman Deniz Kuvvetleri Komutanlığı İkinci Dünya Harbine aşağıdaki şekilde bir strateji tespit ederek girdi:

“Batıda harbin İngiltere ve Fransa tarafından açılması beklenecek ve bu suretle inisiyatif batılılara bırakılacak.

Baltık denizinde tam hakimiyet sağlanıncaya kadar gereken yerler mayınlanacak.

İngiliz deniz ulaştırmasına taarruz edilecek, bilhassa büyük gemilere uçak gemileri hedef alınacak.

Taarruzi harekate teşebbüs edilecek, bu hareket mayın dökme ve kıyı bombardımanı şeklinde olacak.’’

Harbin devamı süresince uygulanan ve sık sık değiştirilen Alman deniz stratejisi hedefi iyi tespit edilmemiş bir strateji olup, mevcut ve gelişen durumlara uydurulmaya çalışılan bir strateji idi. Hitler, bir nutkunda açıkça belirttiği gibi, yüksek komuta makamlarının tavsiye önerilerinden ziyade kendi hislerine tabi olarak harbin sevk ve idaresi hakkında kararlar vermiş ve bu kararların yüzde doksanında büyük riskleri göze almıştı (Miller, 1998, s.232). Her şeyi planlı, programlı ve yüksek bir disiplin anlayışı içinde yapan Alman silahlı kuvvetleri ilk defa olarak İkinci Dünya Harbinde keyfi sevk ve idare edilmiştir. Tabidir ki Alman Deniz Kuvvetleri de bu arada kendine düşen payı almıştır.

Alman yüksek sevk ve idaresi, bu harp için uzun vadeli bir strateji saptayıp, buna bağlı bir harp planı hazırlamamıştı. Hitler’in düşünceleri ve görüşleri bu çeşit bir planın yapılmasına engel olmuş ve Fransa mağlup olunca İngiltere’nin harbe devam edemeyeceğini tahmin eden Hitler’in kesin neticenin batı cephesinde alınacağına inanması sonucu her üç kuvvetin harp planları buna göre hazırlanmıştı.

İkinci Dünya Savaşı süresince Almanya deniz harbinde büyük hatalar yapmıştır. Deniz harbinin sevk ve idaresinde hataların en büyüğü seçilen hedefin ve buna bağımlı harp doktrininin değişmesi gerektiği zamanların iyi takdir edilememesi, geç kalınması ve yeterli tedbirlerin alınmaması olmuştur(Dümen, 1990, s.55).

4. ATLANTİK'TE BİRİNCİ PERDENİN AÇILMASI VE 2 NCİ DÜNYA HARBİNİ HAZIRLAYAN OLAYLAR

4.1. BİRİNCİ DÜNYA HARBİ'NDE ATLANTİK

1888 yılında İkinci Alman Devleti'ne yeni Kayzer olan II. Wilhelm;"Bizim geleceğimiz denizlerde yatıyor. Trident bizim elimizde olmalıdır." diyor ve Kontinental bir strateji değil, Maritim bir Strateji yani denizci bir strateji uygulayacağını ilan ediyordu (Apatay, 2006, s.3).

Bu stratejinin uygulama aracı olarak da, yapılacak ilk işin; güçlü bir Deniz Kuvvetine sahip olmak, olduğunun da bilincindeydi. Bu bilinç içinde olarak hem yepyeni bir Deniz Kuvveti yaratacak hem de bu Kuvvete komuta edecek edecek güçlü bir komutan arayışı içine girmişti. Kayzer II. Wilhelm, Amiral Alfred von Tirpitz'in şahsında her iki niteliği de kişiliğinde toplayan bir lider bulmuş ve 1897'de onu Donanma Bakanı olarak atamıştı. 1900 yılında Amiral Von Tirpitz tarafından üç yıllık yoğun bir çalışma sonunda hazırlanan "Donanma Kanunu" Alman Meclisi tarafından kabul edilmiştir.

Ama 1904-1905 Rus-Japon Savaşı'ndan alman dersler denizciliğe yepyeni boyutlar kazandırmış, çağdaş Deniz Kuvvetinin özelliklerinin nasıl olması lazım geldiğini göstermişti. Bu dersler; gemi tiplerine ve onların donanım ve donatımlarına da yeni boyutlar kazandırmış tabiatıyla deniz stratejisine ve taktiğine de yenilikler getirmişti.

Bu dersler de dikkate alınarak inşa edilen ilk gemi; İngilizlerin "HMS Dreadnought" Muharebe Gemisi olmuştu. Bu gemi kendisinden sonra inşa edilen aynı tip gemilerin de öncüsü olarak isim babası olması dolayısıyla de tarihi bir değer taşır. Bir bakıma da Deniz Harp Tarihine "Drednotlar Yarışı "olarak geçen I.Dünya Savaşı öncesi Donanma yarışını başlatmış olur (Apatay, 2006, s.4).

4.1.1. Coronel ve Falkland Savaşları

Uzakdoğu'daki Çin'den kiralanmış Alman üssü Tsingtao'da konuşlu Koramiral Graff Von. Spee komutasındaki Alman "Doğu Asya Filosu", 20 cm.lik toplarla donatılmış Scharnhorst, Gneisau Muharebe Gemileri ile 10.5'luk toplarla donatılmış Liepzig, Nürnberg ve Emden Kruvazörlerinden oluşuyordu. Savaşın başlamasıyla beraber bu kuvvet, Güney Amerika'yı dolaşarak Atlantik'e doğru yol almaya başlamıştı. Aynı sınıftan Dresden Kruvazörünün de Güney Atlantik'te bu Filoya katılması planlanmıştı.

1 Kasım 1914 günü Güney Amerika'nın doğusunda ve yine Pasifik'te Coronel Adaları civarında, bu bölgedeki İngiliz görev birliği ile yapılan savaşta; HMS Good Hope Muharebe Gemisi ile HMS Monmouth Kruvazörü batırılmış, HMS Glasgow Kruvazörü ile Silahlı Yolcu Gemisi Otranto kaçıp kurtulabilmişlerdi (Blanning, 1998, s.145). Bu kolay zafer, Alman Açık Deniz Filosu'na cesaret vermişti. Bu cesareten alman güçle de, Atlantik'e girdikten sonra, Güneybatı Atlantik'teki İngiliz gemilerinin kömür ikmal ve muhabere üssü olarak kullandıkları Doğu Falkland Adası'nın doğusundaki Port Stanley Deniz Üssü'nü de tahrip ederek gitmek istediler. Ama Almanların bilmedikleri bir şey vardı. O da İngiliz Anavatan Filosundan ayrılan HMS Invincible ve HMS Inflexible gibi süper Drednotların da içinde buldukları güçlü bir Deniz Birliği'nin kendilerini arayıp, bulmak ve imha etmek üzere Güney Atlantik'e kaydırıldığı ve halen Falkland'ın Port Stanley deniz üssünde ikmal yapmakta oldukları idi.

Bu sürpriz karşılaşma Alman Filosunun süratle adadan uzaklaşmasına neden olmuştu. Ama takipten kurtulmaları mümkün olmadı. Falkland Adaları'nın güneyinde açık denizde yapılan ve Deniz Harp Tarihi'ne "Birinci Falkland Deniz Savaşı" olarak geçen deniz savaşı sonunda Amiral Graf Von Spee'nin "Doğu Asya Filosu"nun, birisi hariç tüm gemileri İngilizler tarafından batırılmış, savaş alanından kaçıp kurtulabilen Dresden Kruvazörü de 14 Aralık 1914 günü sığındığı tarafsız Şili'nin Pasifik'teki bir adasında İngilizler tarafından yakalanıp, liman içine girilerek batırılmıştır (Apatay, 2006, s.13).

Bu savaştan sonra, Alman Doğu Asya Filosu'ndan sadece tonaj savaşı yapmak üzere Hint Okyanusu'nda bırakılan "Emden Kruvazörü" hayatta kalmıştı. Emden Kruvazörü yaklaşık üç ay süren hareketi boyunca 30.000 mil yol almış, 23 Müttefik Ticaret Gemisini batırmış ve 14 Müttefik Savaş Gemisini de peşine takmıştı. I. Dünya Savaşı'nın Akıncı Kruvazörü, "Yalnız Kurt Efsanesi" nin kahramanı Emden Kruvazörü de 9 Kasım 1914 günü kendisinden çok daha güçlü Avustralya'nın "HMAS Sidney Ağır Kruvazörü" tarafından Keeling Adası yakınlarında sıkıştırılmış ve çaresizlikten baştankara etmiş ve savaş dışı kalmıştır(Gökdeniz, 1970, s.76).

Fotoğraf 4.1, Emden Kruvazörü

Atlantik'in ortasında, 13 Eylül 1914 'te İngiliz Silahlı Ticaret Gemisi Carmania, aynı nitelikteki Alman Silahlı Ticaret Gemisi Cap Trafalgar ile karşılaşmıştır. İki Silahlı Ticaret Gemisi arasında çok şiddetli bir çatışma olmuş ve bu çatışma sonunda her iki gemi de kaderlerine terk edilmiş olarak hareketten sakıt kalmıştır. Ama Alman gemisinin batmaktan kurtulamamasına karşın, İngiliz gemisi yangınlarını söndürebilmiş, yaralarını sarabilmiş ve Cebelitarık'a kadar ulaşabilmiştir.

Alman "Ağır Kruvazörü Karlsruhe"; Brezilya'nın Atlantik'teki en doğu ucu olan Pernambuco Burnu'nun kuzey tarafındaki karakol sahasında toplam tonajları 76.000' i bulan 11 Müttefik ticaret gemisini batırdıktan sonra 4 Kasım 1914 günü sebebi bilinmeyen bir iç patlama sonucu batmıştır. Çin'den kiralanan uzakdoğudaki Alman üssü Tsingtao da boşluktan yararlanan bir İngiliz-Japon Müşterek Kuvveti tarafından işgal edilmiştir.

Son olarak da; "Köningsberg Kruvazörü", Doğu Afrika'daki Madagaskar Kanalı kuzeyinde, Dar-es Salam'ın güneyindeki Rufuji Nehri Deltasında, bölgeye gönderilen bir İngiliz Deniz Görev Birliği tarafından sıkıştırılmış ve 11 Temmuz 1915 günü de batırılmıştır. Böylece de; Birinci Dünya Savaşı'nın daha birinci yılı dolmadan Açık denizler, Ağustos 1914'te savaş başladığında, göze çarpan bütün Alman Suüstü Akıncı gemilerinden temizlenmiştir.

Artık İngilizler'in deniz aşırı İmparatorluk topraklarını korumak için Anavatan Filosu'ndan, o günlerde kullanılan ismiyle "Grand Fleet"ten kuvvet ayırmasına gerek kalmamıştır. Bundan sonra olacaklar ise Alman Açık Deniz Filosu ile İngiliz Grand Fleet'in, Jade Körfezindeki Wilhelmshaven'dan, Orkney Adasındaki Scapa Flow'a kadar uzanan Kuzey Denizi sularında olacaktı. Suüstü hareketi açısından hareket alanı tekti ve sadece bu denizdi. Bu hareket alanında da Almanların birkaç vur-kaç çıkışının dışında pek bir gelişme olmuyordu.

Tümamiral V. Hipper'in Savaş Kruvazörlerinin Doğu İngiliz sahillerini top ateşi ile taciz ve tahrip etmesi gibi çabaları dahi, uzak abluka uygulayan İngiliz Savaş Gemilerini Kuzey Denizi'nin güneyine çekmeye yetmiyordu (Liversey, 2003, s.344). İngilizlerin bu üs ve liman bombardımanlarına karşı yaptıkları tek şey; büyük bir propaganda ile Almanlara "Scarborough'un Bebek Katilleri" lekesini sürmesi ve dünya kamuoyunu onların bombaladıkları üs ve limanlarda, Scarborough'ta olduğu gibi bebekler dahil sivil halkı öldürmeleri olayının propagandasını yapmaları, dünya kamuoyunu onların aleyhlerine çevirmeye gayret etmeleri olmuştu (Apatay, 2006, s.33).

Savaşın ikinci yılının ilk ayında, 24 Ocak 1914 günü Amiral Hipper'in Filosu; İngilizlerin Sir David Beatty komutasındaki Kruvazör Filosu'na Kuzey Denizi'nin Doggerbank sığılıklarında yakalandı. Kısa bir çatışmanın ardından, İngilizler muhabere yanlışlıkları yüzünden ellerine geçmiş olan fırsattan yararlanamadılar. Amiral Hipper'in kuvvetini ellerinden kaçırdılar. Bu harekatta Amiral Hipper'in Kurmay Başkanı daha sonraki yıllarda, İkinci Dünya Savaşı öncesi ve içindeki yıllarda adından sıkça söz edilecek olan Büyük Amiral Erich Raeder idi.

Fotoğraf 4.2, Büyük Amiral Raeder

4.1.2. Jutland Deniz Savaşı

Savaşın üçüncü yılında Mayıs 1916'da Alman Açık Deniz Filosu, İngiltere sahillerinde Sunderland kıyılarının bombardımanını planlamıştı. Plan gereği, Amiral Hipper'in Kruvazörleri keşif hareketi yapacaklar, onları takip için güneye inecek olan İngiliz Kuvvetleri de, Amiral Sheer'in Açık Deniz Filosu'nun tuzağına düşecekti. Plan basit ve uygulanması kolaydı. Ama ne var ki! İngilizler bu planı öğrenmişlerdi. Ancak öğrendiklerini Almanlar bilmiyorlardı. Durumları bir bakıma "Ava giden avlanı"na benziyordu (Spector, 2006, s.60).

Grand Fleet Komutanı Amiral Jellico, durumu öğrenir öğrenmez, bütün gücüyle güneye inmeğe karar vermişti. 31 Mayıs 1916 günü, Jutland Yarımadası'nın hemen batısında Skagerrak yakınlarında meydana gelen çatışma, Birinci Dünya Savaşı'nın en büyük deniz savaşı olmuştu. Ama bu savaşta iki tarafta umduklarını bulamamıştı. Bu deniz savaşı; İngiliz Kraliyet Donanmasının Grand Fleet'i için tam bir hayal kırıklığı, Alman Açık Deniz Filosu için ise zor bir kurtuluş olmuştu.

Amiral Sheer, Amiral Jellico'nun ustaca manevralarından iki kez kurtulmayı başarmış, geceleyin yolunu kesen Grant Fleet'in yanından geçerek limana dönebilmişti. Bu savaşta Amiral Sheer: 1 Savaş Kruvazörü, 1 Drednot öncesi Savaş gemisi, 4 Kruvazör, 5 Muhrip ve Torpidobot kaybetmişti.

Buna karşın Amiral Jellico: 3 Savaş Kruvazörü (HMS Queen Mary, HMS Invincible ve HMS Indefatigable Savaş Kruvazörlerini) 3 Zırhlı Kruvazör, 8 Muhrip

ve Torpidobot kaybetmişlerdi. Savaş, kağıt üzerinde taktik olarak değerlendirildiğinde zafer, Amiral Sheer'indi. Zira Amiral Jellico'ya daha fazla zayıat verdimişti. Onun için "Skagerrak Destanı, Alman Açık Deniz Filosu'nun kendisinden daha çok yaşayacaktı" (Apatay, 2006, s.33).

Ama Jutland Deniz Savaşı, Alman Açık Deniz Filosu için stratejik bir yenilgi olarak kalacaktır. Amacına ulaşamamış, İngiliz Grant Fleet'e, Filonun faaliyetlerini etkileyecek ölçüde zayıat verdirememiş, Kuzey Denizi'nde İngiliz ablukasını kıramamıştır (Hase, 1995,s.55). O günlerde yayınlanan bir Amerikan Gazetesi, savaşın stratejik sonucunu veciz bir şekilde ifade ediyordu.

"Alman Açık Deniz Filosu Gardiyanına saldırdı. Fakat hala hapiste..."

Bu ifade gerçeğin net ve özlü bir şekilde ortaya konulmasıydı. Jutland Savaşı'ndan sonra, savaşın devamı süresince, Alman Açık Deniz Filosu sadece birkaç vur-kaç çıkışı daha yapabilmiştir. Zaman geçtikçe, yeni hizmete giren gemilerle İngiliz Grand Fleet'in gücünü daha da artırması ve tarafların Deniz Kuvvetleri arasındaki dengesizliğin çok daha büyümüş olmasıyla, Almanya ikinci bir deniz savaşından daima kaçınmıştır.

4.1.3. U-Botların Harekatı

Alman denizcilerinin Jutland Savaşı'nı izleyen günlerdeki tek tesellileri, U-Botların kendilerinden beklenmeyen şekilde ve olağanüstü olarak nitelenebilecek başarılarıydı. Bu başarılar; İngiliz tarihçilerinin sonradan belirttikleri gibi, Nisan 1917'de Amerika Birleşik Devletleri savaşa girdiği günlerde, İngiltere'deki savaş stoklarını bir haftalık düzeye indirecek kadar büyük olmuştu (Terraine, 1989, s.52).

Gerçekten de o güne kadar hiçbir savaşta denenmemiş, başta İngiltere olmak üzere pekçok denizci devlet tarafından savaş gemisi olarak bile kabul edilmemiş olan denizaltıların ve onların müstesna temsilcileri Alman U-Bot'larının savaşın başından itibaren elde ettikleri başarılar dikkatleri üzerlerine çekmelerine neden olmuştu. U-Botların erken başarılarından birincisi 22 Eylül 1914 günü Hollanda sahilleri açıklarında karakol yapan U-9 Alman Denizaltısının bir saat içinde İngilizlerin

12.000'er tonluk HMS Aboukir, HMS Cressy ve HMS Hague Kruvazörlerini batırması, ikincisi 15 Ekim 1914 günü de Aberdeen açıklarında HMS Hawke Kruvazörünü de aynı U-Botun batırması ve üçüncüsü de 20 Ekim 1914 günü Norveç açıklarında batırılan "Glitra " isimli ticaret gemisinin bir U-Bot tarafından batırılmasıdır ki; bu gemi Denizaltıların tonaj harbindeki ilk kurbanları olarak Deniz Harp Tarihi'ne geçecektir (Apatay, 2006, s.34).

Fotoğraf 4.3, U-Botlar Limanda (Fransa)

Bu olay; aynı zamanda Almanların Birinci Dünya Savaşı süresince yaptıkları tonaj harbinde batırdıkları ilk ticaret gemisi olacaktır. Aslında Birinci Dünya Savaşı'nın başladığı günlerde, uzun yıllar süren uğraşı, çaba ve deneyimlerden sonra, nihayet Denizaltılar bu savaşta uygun bir suüstü ve sualtı yürütme sistemini sağlayan dizellere, ve güvenilir bir silah olan Torpidolara sahip olarak göreve hazırdır. Ancak ne derece başarılı olabilecekleri ve ne gibi tesirler yaratabilecekleri konusunda şüphe ve tereddütler var olmuştur. Nasıl kullanılabilecekleri hususu da tam olarak saptanamamıştır.

Birinci Dünya Savaşı'ndan önceki savaşlarda 1904-05 Rus - Japon Savaşı'nda her iki tarafın, Osmanlı-İtalya Savaşı'nda da her iki tarafın, 1912-13 Balkan Savaşı'nda hem Yunanistan'ın hem de Osmanlı İmparatorluğu'nun envanterler üzerinde Denizaltılara sahip olmalarına karşın, hiçbir ülke tarafından kullanılamamışlardı. Hiçbir ülke Denizaltılarının azami 48 saatten fazla denizaltında kalabileceğine inanmamış ve bu yüzden de Denizaltılara karşı bir keşif, tespit ve imha silahı üzerinde de durulmamıştı. Haliyle bu durum Denizaltıların gizlilik ve baskın vasıflarından yararlanılarak başarılı olabilmeleri için uygun bir ortam yaratmıştı.

Başlangıçta Denizaltılar, üs, liman ve sahilleri abluka eden, güçlü Deniz Kuvvetleri'ne sahip ülkelerin Savaş Gemileri'ne karşı bir tehdit ve tehlike unsuru olarak değil ama kendilerini ve ülke gemilerini savunmak ana fikri ile bir savunma silahı olarak geliştirilmişlerdi. Ama kullanılma konseptlerini mevcut durum ve olaylar tayin edecekti (Yazar, 1948, s.148).

Birinci Dünya Savaşı'nın ilk günlerinde İngiltere keşif maksatlarıyla, Almanya ise; Kuzey Denizi'nde İngiltere'nin uyguladığı ablukayı kırmak maksadıyla Denizaltılarını kullanmışlardır. Ama U-9 Alman Denizaltısının, üç İngiliz Kruvazörü'nü batırması ve HMS Birmingham Muharebe Gemisi'nin de U-15 Alman Denizaltısını mahmuzlayarak batırması, Denizaltı ve Denizaltı Savunma Harekatı açılarından geleceğe yön veren olaylar olmuşlardır.

Daha sonraki günlerde de, kısa süreli de olsa önce İngiliz Anavatan Filosu'nun ana üssü olan Scapa Flow'da U-Botların görülmeleri, İngilizler tarafında tedirginlik yaratmış, sinir bozucu bir hava oluşturmuştur. Bu hava ve başarısız da olsa Alman U-Botlarının Scapa Flow üssüne girme girişimleri İngiliz Anavatan Filosu'nu tedirgin etmiş, değişik yerlerde dağınık olarak üslenmek durumunda bırakmıştır. Bu da U-Botların kazandırdıkları stratejik değerinde bir başarı olmuştur.

Birinci Dünya Savaşı'nın devamı süresince gerek Denizaltı dizaynlarında, donanım ve donatım esasları ile kullanılma konseptlerinde gerek Müttefiklerin Denizaltı Savunma Harbi sistemleri, donanım ve donatımlarında gelişmeler olmuş ve büyük çoğunlukla da uygulanmışlardır. Hatta Denizaltılar bir ticari araç olarak, kamuoyu oluşturmağa yönelik siyasi baskı unsuru olarak da kullanılmışlardır (Gibson and Prendergast, 1931, s.334).

Savaşın uzaması, kara harekatı açısından Batı Cephesi'nde kilitlenmesi ve uzun süreli bir yıpratma savaşı mahiyetini alması üzerine, Denizaltı Harekatı tümüyle tek düze bir harekate dönüşmüş ve tonaj savaşı mahiyetine bürünmüştür. Savaşın uzamasından en fazla yararlanan ülke de geniş yeraltı, yerüstü servet ve kolaylıklarıyla sanayi ürünlerine sahip olan Amerika Birleşik Devletleri olmuştur (Kennedy, 2005, s.349). Amerikan sanayicileri, özellikle silah sanayine sahip olan sanayiciler gerek İngiltere ve Müttefiklerine gerek Almanya'ya harp silah ve aracı

satmaktan çok memnundular. Ancak İngiltere'nin Almanya'ya giden ticaret gemilerine karşı uyguladığı ekonomik ambargo ve abluka, İngiliz ve Amerikan çıkarlarının çatışmaya başlamasına neden olmuştur. Fakat İngiltere ve Müttefiklerinin kayıpları ve gereksinimleri o kadar büyüktü ki, tek başlarına Amerikan sanayi ürünlerini alabiliyorlardı. Almanya pazarının kaybının etkisi hafifliyor olması çatışma nedenini ortadan kaldırıyordu. ABD'nin tarafsız görünüm altında fakat İngiltere ve Müttefikleri tarafının tüm desteğini sağlayan bu tutumu; 7 Mayıs 1915 günü İrlanda'nın güneyinde içinde 159 Amerikan vatandaşının da bulunduğu "Lusitania Transatlantiği"nin U-20 Alman Denizaltısı tarafından batırılışının yarattığı kamuoyu oluşmasıyla, 1917 Nisanı'nda savaşa girişine kadar sürdü. Artık Amerika da savaşan taraflardan birisi olmuştu. Artık Atlantik tam bir savaş alanına dönüşecekti (Apatay, 2006, s.45).

Savaşın daha ilk yılı dolmadan açık denizler, İngiltere ve Müttefikleri tarafından bütün Alman suüstü akıncı gemilerinden temizlendiği için Atlantik Savaşı'nda Almanya'nın tek gücü, bu savaşta ilk kez kullanılan U-Botlar olmuştur. Almanya Birinci Dünya Savaşı'nın 718'i savaş içinde sipariş edilen 911 Denizaltı ile sürdürmek istemiştir. Ancak bunlardan 400'den fazlasının siparişi iptal edilmek durumunda kalınmış veya inşaları tamamlanamamıştır. Geriye kalan 385 Denizaltıdan 178'i savaş içinde kaybedilmiştir. Bu kayıplarına karşın U-Botlar, 11.5 milyon tonun üzerinde gemi batırmışlar, ayrıca 7.5 milyon tona yakın gemiyi de hasara uğratmışlar veya yaralamışlardır. Sadece İngiltere'nin 2000'nin üzerinde gemisi ve 14.000'in üzerinde denizcisi U-Botların hareketi sonucu kaybolmuştur. Bu zarar ve kayıpların etkisi o kadar büyüktür ki, 1917 Nisanında İngiltere hemen hemen açlık ve kıtlıktan savaşı kaybetmenin eşiğine kadar gelmiştir (Grant, 1969, s.11-12).

U-Botların batırdıkları bu miktar, savaşta Alman Savaş Gemileri tarafından batırılan Müttefik gemilerin yüzde doksanını oluşturuyordu. U-Botlar Birinci Dünya Savaşında bir savaş aracı ve silahı olarak denizde dolaşan her geminin korkulu rüyası olmuş, değerlerini kanıtlamışlardı. Savaş başladığında İngiltere'nin elinde 77, Fransa'nın elinde 45'i hizmette 25'i inşa halinde toplam 70 denizaltı, Rusya'nın elinde 28, İtalya'nın elinde 18 faal denizaltı olmasına karşın, Almanya'nın elinde 29'u hizmette ve 24'ü inşa halinde toplam 53 U-Bot vardı.

Savaş içinde inşa edilen U-Botlar da bazı dizayn değişiklikleri ve gelişmeleri yapılmışsa da, U-Bot Dizaynları esasta aynı kalmış, "U-Mittel" adı verilen dizayn savaşın büyük yükünü çekmiştir. 11 Kasım 1918 günü Almanlar ile Müttefikler arasında imzalanan antlaşmaya, Alman Denizaltılarının belirlenecek limanlarda teslim edilmeleri birinci şart olarak konulmuştur.

Buna göre; 20 Kasım 1918 ile Ocak 1919 arasında U-Botların, İngiltere'nin Doğu sahillerindeki Harwich Limanında, Karadeniz'de Rusların Sivastopol Üssünde veya tarafsız bir limanda teslim olmaları, Alman limanlarında kalanların da hareketten sakıt hale getirilmeleri istenmişti. Toplam olarak teslim olan 178 U-Botun savaşın galibi ülkeler arasında bölüşümü aşağıdaki tabloda olduğu gibidir. En büyük payı alan da, U-Botlardan en fazla zarar gören İngiltere olmuştur.

Tablo 4.1, Alman U-Botların Müttefikler Tarafından Paylaşımı

ÜLKE	ALDIĞI U-BOT SAYISI
İngiltere	105
Fransa	46
Japonya	7
İtalya	10
Amerika Birleşik Devletleri	6
Belçika	2

Galip ülkeler derhal kendilerine çok pahalıya mal olmuş bu U-Botlar üzerinde çalışmalar yapmışlar ve kendi dizaynlarını geliştirmeye başlamışlardır. Sonra da aralarındaki antlaşma gereğince savaş tazminatı olarak aldıkları U-Botları 1922/1923 yıllarında söküp parçalamışlardır.

4.1.4. Alman Akıncı Ticaret Gemilerinin Harekatı

Almanların; U-Botların hareketından sonra başarılı oldukları bir başka hareket da, ticaret gemilerini silahlandırarak, ticaret gemisi görünümü ve hüviyeti içinde fakat bir Yardımcı Kruvazör gibi kullandıkları Akıncı Ticaret Gemilerinin hareketi olmuştur.

Akıncı Ticaret Gemilerden Mowe, Kasım 1816'da çıktığı ve 4 ay süren seyrinde 12.200 ton tutarında Müttefik gemisi batırılmış, 24 Müttefik savaş gemisini de peşine takmıştı (Apatay, 2006, s.45). Wolf, Kasım 1916'da çıktığı ve 15 ay süren seyri boyunca Hint Okyanusu ticaret yollarına mayın dökmüş ve 120.000 ton tutarında gemi batırmıştır.

Fotoğraf 4.4, Sahte Bacası ile Atlantis Silahlı Ticari Akıncı Gemisi.

Saddle Yelkenli Akıncı Ticaret Gemisi, atılgan Komutanı Kont Felix Von Luckner'in komutasında 21 Aralık 1916'da sefere çıkmış ve 2 Ağustos 1917 günü Güney Pasifik'te bir mercan atolünde karaya oturana kadar 18.000 ton tutarında 16 gemi batırmıştır. Emden'in Komutanı Albay Müller gibi, Kont Luckner de batırdığı gemilerin personeline, uluslararası kurallara uygun davranışları nedeniyle İngilizler tarafından madalya ile ödüllendirilmiştir.

Bu üç Akıncı Ticaret Gemisi, "Alman Açık Deniz Filosu"nun Kuzey Denizi'nde abluka altında, hareketsiz kalmasına karşın, güçlerine oranla Müttefiklere çok daha fazla zarar verdirmişlerdir (Dümen, 1990, s.67).

4.1.5. Alman Açık Deniz Filosunun Teslimi ve Scapa Flow'da İntiharı

Müttefiklerle yapılan ve Birinci Dünya Savaşı'nı sona erdiren Ateşkes Antlaşması hükümlerine göre; Alman Açık Deniz Filosu İngiliz sularına doğru seyredecek ve İngiliz Anavatan Filosu'na teslim olacak ve Scapa Flow 'da da

demirleyecekti. Bu hükümler aynen uygulandı. 21 Haziran 1918 günü Ateşkes Antlaşmasının bitiş ve "Versay Barış Antlaşması"nın deniz hükümlerinin uygulanmaya başlanacağı gündü. Alman gemileri hala Scapa Flow'da esarete ve demirli idi.

O gün Saat: 10.20'de Açık Deniz Filosunu Scapa Flow'a esarete götüren Amiral Reuter'in Sancak Gemisi "Frederick Der Gross" önce "Paragraf-11- Teyit" mesajını çekmiş, sonra da saat : 11.20'de de "Durum-Z "mesajını çekmişti (Dümen, 1990, s.112). Alman denizcileri bu mesajların anlamını çok iyi biliyorlardı; Bu mesajlar sırasıyla Açık Deniz Filosu'nun Scapa Flow'da intihar etme kararının hazırlık ve icra emirleriydi.

Filonun korunmasından sorumlu olan İngiliz Amirali Fermentle denizde bir eğitime katılmış, durumdan ancak gemiler intihar ettikten sonra, saat:12.20'de haberdar olabilmmişti. Ama artık vakit çok geçmiş, olan olmuş, iş işten geçmişti. 16 Büyük Alman Gemisinden 15'i intihar etmiş ve Scapa Flow'un serin sularına gömülmüştü. 16 ncı gemi olan "Baden Kruvazörü"nü intihar ettiği yerde su derinliği az olduğundan tümüyle sulara gömülemedi.

Scapa Flow Körfezi'ndeki İngiliz Karakol gemilerinin, gemiden gemiye koşturarak ve rastgele ateş etmeleri sonucu da 10 Alman denizcisi yaşamını yitirmişti. "Açık Deniz Filosu'nun personeli, son savaşlarını son gün kazanmışlardı" (Tunstall, 1947,s.98). Artık Filo gemileri Müttefikler arasında taksim edilemeyecekti. Scapa Flow intiharı Alman Donanması için bir meydan okuma gelecek için umut olacaktı. Alman Ulusunun belleğinden de Scapa Flow ismi kolay kolay silinmeyecekti. Olumlu olarak anılması da ancak U-47'nin Scapa Flow Baskınından sonra olacaktır. Bu baskın, moral açısından da bu kadar önemli idi.

Amiral Sheer intihar olayı için şöyle bir açıklama yapmıştı:

"Scapa Flow'da Açık Deniz Filosu'nun intihar ettiğini duyduğumdan beri bayram yapıyorum" (Campbell, 1985,s.56).

Alman Açık Deniz Filosu Scapa Flow olayı ile ismine sürülen teslimiyet lekesini silmiştir. Gemilerin intiharı, Alman Açık Deniz Filo ruhunun ölmediğini göstermiştir.

4.2. BİRİNCİ DÜNYA HARBİ SONRASI VERSAY'A GİDEN YOL

O zamana kadar tarihin en kanlı harbi 1914-18 seneleri arasında yapılmıştı. Bin rakamı ile ölçülen savaş ölüleri milyonlarla sayılmaya başlanmış; denize dökülen sivil insanların hesabı yapılamaz olmuştu. Babası, kocası veya evladı için ağlamayan aile kalmamıştı. Milliyeti ne olursa olsun akli başında olan her fert, mücadeleden bıkmış olup sonsuz barış sağlanmasını sabırsızlıkla bekliyordu. Bundan sebepten dolayıdır ki dönemin Amerika Cumhurbaşkanı Wilson'un girişimleri ile meydana gelen Milletler Cemiyeti, bütün dünya tarafından hararetle alkışlanmıştı (Tuğrul, 1956, s.34)

Dünyayı ilgilendiren esas meseleler, galip ve mağlup ayrılmadan, bütün devletler tarafından, müştereken incelenip bir çözüm bulunmasındaydı ve bu cemiyet kurulmasındaki maksada hizmet edebilecekti. Çoğu tarihçi, Milletler Cemiyetinin başarılı olamamasını ortaya konulan kanunlarının yaptırımını olmamasında bulurlar. Onların düşüncelerine göre pek çıplak olan bu sebep, durumu aydınlatmaya yeterli değildir (Weinber, 1994, s.23). Kuruluş amacındaki niyetin sağlam temellere dayandırılmaması başarısızlığın birinci sebebi olmuştur.

Nedir bu sağlam temeller? Makine devri ve otomatik devrimin başlaması ile beraber dünyanın iktisadi yapısı çok değişmiş, her insanın gözünden kaçmış olmakla beraber iktisadi bir harp başlamış; sömürgeler ve sömürgeleri Avrupa kıtasına bağlayan deniz yol ve geçitlerinin önemi artmış ve petrol bulunmuştur (Tuğrul, 1956, s.23).

Sonuç olarak milletlerin birbirleriyle olan iktisadi ilişkilerinde büyük değişiklikler meydana gelmişti. Dünyaya sonsuz bir barış sağlamak, dünyanın iktisadi nimetlerini bütün milletlere eşit olarak dağıtmakla mümkün olacaktı. Bu nimetlerin içerisine doğal kaynaklardan başka, ülkelerin jeostratejik konumları da

girmektedir. Bu gibi stratejik ve ekonomik nimetleri elinde tutan tek bir devlet Milletler Cemiyetine hizmet edeceğim diye servet kaynağının bir kısmını başka bir devlete nasıl verebilirdi? Bundan dolayıdır ki Milletler Cemiyeti kurulurken, onunla sıkı alakası olan Versay Barış Antlaşmasının hükümleri dikkate alınmadı. Milletler Cemiyeti dünyaya sonsuz bir barış getirecek denirken, Versay Barış Antlaşmasının hükümlerine kulaklar tıkandı. Artık, sonsuz barış hakkındaki ümitler sönmüş; Versay hükümlerini baştan gözden geçirelim feryatları yükselmeye başlamıştı. Versay hükümlerine, yalnız mağluplar değil, tatmin edilmemiş olan galip devletler bile itiraz ettiler. Bundan dolayıdır ki Milletler Cemiyetinin ortada durmuş olmasına rağmen hükümetler, kendi siyasetlerini silah gücü ile yürütmeye karar verdiler ve yeni bir harbe hazırlanmaya başladılar (Sarıca, 1982, s.233). Eğer dünya 80 öncesi gibi iki bloka ayrılmış olsaydı, belki dünya meseleleri daha kolaylıkla halledilecekti. Fakat zamanla beliren dört tehlike :

1. Versay memnunları ve memnuniyetsizlikleri arasındaki anlaşmazlık,
2. Komünist tehlikesi,
3. Sarı tehlike,
4. Diktatör rejimleri,

münferit milletlerin menfaatlerini o derece karışık hale getirmişti ki dünyayı sağlam bir yola çekmek çok zordu. Örneğin komünist tehlikesi karşısında birleşen iki devletin menfaatleri sarı tehlike karşısında birbirinden ayrılıyordu. Komünist tehlikesine karşı alkışlanan ve beslenen Nazi rejimi, sonradan, dünyayı korkutan en büyük tehlike oldu.

Churchill, hatırasında, İkinci Dünya Harbine “Gereksiz Harp” ismini verdi (Gökdeniz, 1958, s.196). Aslında bu harbe “Acayip Harp” demek daha doğru olur (Tuğrul, 1956, s.26). Çünkü harp, birçok gariplikler içinde hazırlanmış ve idare edilmiştir. Kremlin Sarayında Ruslar, bir odada Hitlerle anlaşma yaparken, diğer odada demokrat devletlerle askeri müzakereler yapmaktadırlar. Amerika’ya harp açan Japonya, aynı devletin müttefiki bulunan Rusya ile saldırmazlık paktı yapmıştır.

İtalya müttefiki bulunan Almanya'ya danışmadan Yunanistan'a saldırmıştır. İşte bunlar tarihin nadir kaydettiği garipliklerdir.

Şu halde İkinci Dünya Harbinin safhalarını anlayabilmek için incelemeye Versay Barış Antlaşmasından başlamak gereklidir.

4.3. VERSAY BARIŞ ANTLAŞMASI (28 Haziran 1919) - 2 NCİ DÜNYA HARBİNE DOĞRU

Napolyon Savaşlarını bitiren Viyana Kongresinde, galip olsun mağlup olsun, bütün devletlerin dışişleri bakanları (sorumluları), barış meselelerini müzakere edecek olan masaya, aynı söz hakkı ile oturmuşlardı (Robbins, 2005, s.231). Meseleler açık olarak ele alınmış, menfaatler iyi dağıtılmış dolayısıyla dünyaya daha uzun bir barış devresi sağlanmıştı.

Versay Barış Antlaşmasında ise galip devletlerin mağlup devletlere yaptığı baskılardan başka büyük devletlerin küçük devletlere yaptığı baskıları da ihtiva etti. Bunun neticesi olarak Amerika, Monroe tarafsızlık siyasetine yön değiştirdiği gibi diğer devletler de memnunlar ve memnuniyetsizler diye ikiye ayrıldılar. Böyle bir durumun meydana gelmesinden sonra Milletler Cemiyetinin hiçbir anlam ifade etmeyeceği açıktı. Milletler Cemiyeti, uluslararası bir teşkilat olarak faaliyetine devam etmekle beraber, bir çok dünya meselesini çözmekten aciz kaldı (Roskill, 1956, s.174). Çünkü devletlerin arasındaki ilişkilerde kin ve nefret birinci plana geçmişti. Devlet adamları, sırf kendi milletlerine karşı olan yükümlülüklerini kurtarabilmek için, dünya geleceği için en gerekli hakları veremediler. Mesela Birinci Dünya Harbinin galibi Fransa'nın dışişleri bakanı, dünyanın menfaatine hizmet edecek dahi olsa, Sar Bölgesinin Almanya'ya geçmesine razı olabilir ve antlaşmaya imza koyabilir miydi? Böyle bir antlaşmaya imza koyacak olan İngiliz Dışişleri bakanı İngiliz milleti tarafından afroz edilmez miydi? (Tuğrul, 1956, s.55).

Bundan dolayıdır ki sonsuz bir barış amacına hizmet edecek olan Milletler Cemiyeti yanında, ondan çok daha mühim olan Versay Barış Antlaşmasının sakatlıkları belirmiş ve devletlerin aşağıda belirtilecek olan isteklerini takviye etmiştir:

1. Rusya: Dünya ihtilalini hazırlamak ve komünistleştirilmiş bir dünya kurmak peşinde koşacaktır.

2. Almanya: Versay Barış Antlaşması hükümlerini tashih ettirip, Polonya, Çekoslovakya, Avusturya, Fransa ve Baltık devletlerine verilmiş olan eski Alman toprak nüfusunu geri almak davasına başlamıştır. Eğer bu isteğinde başarılı olursa, ikinci istek olarak Uzaktaki eski Alman sömürgelerini de isteyecektir.

3. İtalya: Harbin nimetlerinden en az hisse almış olan galip bir devlettir. Bir taraftan Yugoslavya'ya verilmiş olan Dalmaçya'yı istemekte; diğer taraftan da Fransa'nın elinde bulunan Tunus, Korsika Adası ve Nis'in İtalyan eyaleti olduğunu iddia etmektedir.

Faşizmin iktidara gelmesiyle beraber, tüm Akdeniz'i içine alan büyük bir İtalya kurmak gibi tek istekte bulunmaktadır.

4. Japonya: Uzakdoğu'nun siyasi ve iktisadi sahada tek hakimi olmak gibi büyük bir mücadele hazırlanmaktadır. Bu konuda hem Çin'i hem de Pasifik Adalarını hedef almıştır.

5. İngiltere ve Fransa: Birinci Dünya Harbinin bütün nimetlerini toplayan iki devlettir; bu yüzden Milletler Cemiyetinin en hararetle savunucuları olmuşlardır. Daha önce de belirtildiği üzere bu iki devler milletlerin bağımsızlığını Versay Barış Antlaşması hükümleri içerisinde görmüşler, dünya nimetlerini eşit olarak bütün milletlere paylaşacak şekilde yeni bir antlaşmanın yapılmasına razı olmamışlardır (Roberts, 1993, s.54).

6. Amerika: Versay Barış Antlaşmasının çıkardığı zorluklar dolayısıyla Milletler Cemiyeti teşkilatının her hangi bir işe yarayacağından emin olamamış; hemen Monroe kurallarına dönerek tarafsızlık kanunu çıkarmıştır. Bu kanun esasını Amerika'nın Birinci Dünya Harbine girmesi sebeplerinden alır. Amerikan halkının genel düşüncesine göre kendi devletleri savaşan ülkelere borç para ve malzeme vermiştir ve bunları kurtarmak için de savaşa girmiştir. Böyle bir hatanın tekrarlanmaması için de tarafsızlık kanuna ihtiyaç vardır. Bahse konu kanun;

Amerika'nın tarafsız kaldığı bir savaşta Amerikan gemilerinin savaş malzemesi taşımaması ve Amerikan mallarından da savaş gemilerine verilmemesi hükmünü içermektedir. Tarafsızlık kanuna göre Amerikan vatandaşları da savaş gemilerine binemeyeceklerdir. Versay Barışı, neticeten bir barış ve Silahsızlanma antlaşmasından çok Avrupa'da sonuçlarının günümüzde dahi yaşandığı çatışma ve uyuşmazlıkların çıbanbaşı olarak yaşayan bir gizli intikam tohumu olmuştur (Caşın, 1995, s.113).

4.3.1. Versay Barış Antlaşmasının Gözden Kaçan Hükümleri

İngiltere ve Fransa, Versay Barış Antlaşmasını, dünyaya sonsuz bir barış getirme amacıyla değil, mağluplara bir daha göz açtırmamak gayesiyle hazırlamışlardı (Sarıca, 1982, s.54). Mağlup devletlerin bayraktarı olan Almanya için öyle bir harp tazminatı konmuştur ki; Almanya varını yoğunu satsa yine borcunu ödeyemeyecek haldedir.

Versay Barış Antlaşmasının ağır hükümleri karşısında, sonsuz bir barışın sağlanamayacağına İngiltere ile Fransa da inanmaktadır. Nitekim Fransa Mareşali Foch “Yapılan bir barış değil yirmi senelik bir mütarekedir” ifadesini kullanmıştır (Tuğrul, 1956, s.134). Fakat bunun yanında Fransa devlet adamı Klamanson'un da karşı bir sözü vardır “Almanya'yı bir dakika serbest bırakacak olursak, bir gül fidanı gibi Fransa'yı koparıverir”

İş bu halde Versay hükümleri, dünya barışına hizmet edecek değil de mağlupları baskı altında tutacak mahiyette olacaktır. Bu hükümlerin önemli olanları şu şekildedir.

1. *Almanya için :*

a. Polonya'nın açık denizlere çıkmak üzere bir koridora ihtiyacı olacağı bahane edilmiş; Danzig koridoru vasıtasıyla Alman toprakları ikiye bölünmüştür.

b. Alman nüfusu ile dolu olan yukarı Silezya bölgesi Çekoslovakya'ya verilmiştir. Bu bölge aynı zamanda Alman sanayisini besleyen maden kaynaklarıyla doludur.

c. Alman topraklarında yaşayan bir Alman, Çekoslovak topraklarında yaşayan Almanya nazaran daha çok vergi vermektedir. Çünkü Çekoslovak vergileri, harp borcu vermemesi dolayısıyla Alman vergilerinden daha azdır. Bu hal, Versay'ı takip eden günlerde Çekoslovakya'daki Almanları memnun göstermektedir. Fakat harp borçları meselesi ortadan kalkar kalkmaz Çekoslovakya'daki Almanlar anavatana ilhak olmak için hasretle yanıp tutuşacaklar ve İkinci Dünya Harbi için çıban başı haline geleceklerdir.

ç. İngiliz ve Fransızların düşüncesinde Polonya ve Çekoslovakya'nın Alman tecavüz emellerini önleyecek olan tampon devletler olduğu yer almaktadır. Fakat bu devletlerin zayıf durumda kalmış olmaları, aksine harbin açılmasını tahrik edecektir. Özellikle bu memleketlerin toprak bütünlüğünü garanti etmiş olan Fransa da zayıf durumdadır.

2. İtalya için :

a. Sırbistan ve Karadağ'dan oluşan büyük bir Yugoslavya'nın kurulmuş olması İtalya'nın Balkanlar üzerindeki emeline vurulmuş bir darbedir; ya da İtalya durumu böyle görmektedir. Üstelik İtalya ile Yugoslavya'nın sürekli düşmanlık halinde bulunmaları için araya bir mesele konmuştur "**Dalmaçya**". Avusturya'nın bu eski vilayeti, içindeki Yugoslav nüfusunun fazla olması nedeniyle Yugoslavya'ya verilmiştir. Ancak İtalyanlar, tarihi olarak Dalmaçya'yı kendi malı gibi görmekteydiler.

b. İtalya'nın Akdeniz'de birinci derecede donanma yapmasına izin verilmemiştir. İtalya'nın, kendi deniz yollarını kontrol edecek ileri üsleri de o dönemde yoktur.

3. *Japonya için :*

a. Japonya'nın Amerika'ya ve İngiltere'ye eşit donanma yapma teklifi reddedilmiştir. Buna mukabil Japonya da, yaptığı siyasi kurnazlıklarla, iki büyük rakibinin Uzakdoğu'da diledikleri gibi üs yapmalarına mani olmuştur. (Bkz. Silahların Azaltılması Konferansı)

b. Japon hareketlerini kısıtlamak için sırasıyla çeşitli antlaşmalar imzalanmıştır.

4. *Rusya için :*

a. Rusya'nın sıcak denizlere çıkmasını engellemek için Baltık Devletleri, Estonya, Litvanya, Letonya ve Finlandiya meydana getirilmiştir.

b. İngiltere, komünistliğe karşı ilk mücadeleyi açmış olan Polonya'yı desteklemeye başlamıştır.

c. Lozan Konferansında, Boğazların silahtan arındırılması gibi kabul edilen sakat bir politika, 1936 senesindeki Montreaux Sözleşmesinde gündeme alınmıştır.

Görüldüğü üzere büyük devletlerin çeşitli devletler mevzuundaki politikaları birbirinde çok farklıdır. Fakat, zoraki denilen bu politikada düşünülmeyen tek konu işsizlik ve sefaletin dünya üzerinde doğurabileceği tehlike olmuştur. Böyle bir tehlike ile ilk defa karşılaşan Almanya ve İtalya kurulan demokrasi düzenlerine göre komünistliği yenememişler ve Faşist ve Nazi rejimlerinin doğmasına neden olmuşlardır. Aslına bakılacak olursa, Versay Barış Antlaşmasını takip eden günlerde komünizmin Avrupa topraklarına girmesine engel olan tek sebep de bu iki rejim olmuştur. Faşizm ve Nasyonal Sosyalizm sonradan saldırgan birer rejim olmuşlardır. Aslında ilk zamanlarda dünya, komünizmin amansız bir düşmanı olması dolayısıyla, her iki rejimi de alkışlamıştır (Grenville, 1994,s.44).

4.4. SİLAHLARI AZALTMA KONFERANSLARI

Silahları azaltma merakı İngiltere, Amerika ve Japonya arasındaki silahlanma rekabetinden doğmuştur. Bundan başka mağlup devletlerin silah yapmaktan yasaklı olduğu bir dönemde galip devletlerin ölçsüz derece silah yapmaları da dünyanın yararına olacak bir hal tarzı olmamıştır.

Devletler bu konferanslara gerçek düşünceleri ile iştirak edip niyetlerini doğru bir şekilde açıklamış değillerdir. Çünkü, her bir devlet, kendi maksat ve menfaatlerine uygun gelmeyen silahların, hukuken kaldırılması veya sınırlandırılması teklifiyle ortaya çıkmıştır. Sonsuz barış esasına hizmet edecek bir teklifin yapıldığı görülmemiştir (Lawrence, 1995, s.67). Yapılan tekliflerin altında yatan istekler şunlardır:

1. **Amerika:** Mali imkanlarının yetersiz olması dolayısıyla İngiltere'nin yetişemeyeceği bir anlaşma yapmak ve 1902 senesinde imzalanmış olan İngiliz- Japon ittifakını kırmak.
2. **İngiltere :** Akdeniz hakimiyetini elden kaçırmamak, deniz yollarının emniyetini sağlamak; Amerika ile eşit bir donanma yapmak.
3. **Japonya :** İngiltere ve Amerikan üslerini Pasifikten uzaklaştırmanın çaresini aramak.
4. **Fransa:** Akdeniz'de İtalyanlar'dan üstün bir donanmaya sahip olmak ve İngiliz deniz yollarını tehdit edebilecek vasıtalar kazanmak.
5. **İtalya :** Akdeniz'de hiç olmazsa Fransızlara eşit bir donanma yapmak.
6. **Almanya :** Versay Barış Antlaşması esasen Almanya'nın silahlarına bir sınırlama getirmiştir. Bundan dolayı Almanya, silahları azaltma konferanslarına iştirak etmemiştir.

Devletlerin, gerçek düşüncelerini gizlemiş olmaları silahları azaltma işinin tek konferansta halledilememesine neden olmuştur. Sırasıyla yapılan çeşitli konferanslar neticesinde aşağıda belirtilen sonuçlar elde edilmiştir:

1. 1921 Washington Konferansı (Amerika ile İngiltere arasında) :

- a. Her iki devlet birbirine eşit donanma yapacaktır.
- b. İngiltere, 1902 İngiliz - Japon ittifakından vazgeçecektir.

2. 1922 Washington Konferansı (Amerika, İngiltere, Japonya, Fransa ve İtalya arasında) :

a. 5-5-3-2-2 esası kabul edilmiştir. (Bunun anlamı: Rakamlar devletler arasındaki muharebe gemisi oranlarını göstermektedir. Yani Amerika ve İngiltere beşer muharebe gemisine sahip olursa Japonya üç, Fransa ile İtalya da ikişer muharebe gemisine sahip olacaktır. Böylelikle Amerika'nın Japonya'dan üstün olmasına karşılık, İngiltere de Fransa ve İtalya'nın kuvvetlerinden üstün bir donanmaya sahip olacaktır. Böylelikle İngiltere, Akdeniz'deki üstünlüğünü muhafaza edecektir.

- b. Hiçbir devlet 1930 senesine kadar yeni muharebe gemisi yapmayacaktır.
- c. Muharebe gemileriyle kruvazörlerin azami tonajı ile taşıyabilecekleri azami top çapı tespit edilmiştir.
- ç. Tonaj itibarıyla iki kruvazör tipi kabul edilmiştir.

3. 1927 Cenevre anlaşması (İngiltere, Amerika ve Japonya arasında):

Hiçbir anlaşmaya varılmamıştır. Çünkü Japonya, İngiltere ve Amerika eşit donanma yapma isteğinde bulunmuşlardır.

4. 1930 Londra Konferansı (1922 Washington anlaşmasını yapan beş devlet arasında):

a. Devletlerin yapabileceği azami kruvazör tonajı tespit edilmiştir. Amerika büyük, İngiltere de küçük kruvazör yapmakta serbest bırakılmıştır. Ancak her iki devlet de kendisine verilmiş olan tonajın üstüne çıkamayacaktır.

b. Muhrip ve denizaltılar için, her devlete mahsus tonaj tespit edilmiştir.

c. Japonlara İngiltere ve Amerika kadar hafif kuvvet yapmak müsaadesi verilmiştir.

ç. Yeni muharebe gemisi yapmama taahhidi 1936 senesine kadar uzatılmıştır.

5. 1935 Londra anlaşması (İngiltere ve Almanya arasında) :

a. Almanya, İngiltere'nin yüzde 35'i kadar bir donanma yapacaktır.

b. Almanya, İngiltere denizaltı filosunun yüzde 50'si kadar denizaltı gemisi yapacaktır.(Bu oran sonradan yüzde 100 olmuştur) (Tuğrul, 1956, s.122).

4.5. FAŞİZM VE NASYONAL SOSYALİZM

Birinci Dünya Harbi sona erdiği zaman galip devletler tarafında bulunan İtalya'da ve mağlup devletler tarafında bulunan Almanya'da büyük anarşi hareketleri başlamıştı. Bununla birlikte özellikle Alman halkının durumu hiç de iyi değildi. Halk hastalıklarla mücadele ediyor, frengi ve verem ülke genelinde sanki savaş yapıyordu. Halkın üzerinde büyük bir yıkkınlık ve hayal kırıklığı mevcuttu.

Halk, içinde bulunulan buhrandan kurtulmak için tutunacak bir yerler arıyordu. Bu gidiş, her iki devletin de komünist tarafa yöneleceğini gösteriyordu. Bu zor dönemde Almanya'da Nasyonal Sosyalist İşçi Partisiyle birlikte yıldızı parlayan kişi elbette ki Hitler olmuştur. Hitler hitabet yeteneğiyle kitleleri ikna etmiş ve arkasından sürüklemiştir. Bunun sonucunda da siyasette istikrar ihtiyacı İtalya'da

Faşizmi Almanya’da da, Naziliği doğurmuştur (Hermann, 1996,s.234). Her iki rejim de, daha iktidara gelir gelmez, büyük bir başarı göstermiş ve başta kilise olmak üzere bütün Avrupa tarafından selamlanmış, alkışlanmış ve yardım görmüştür. Çünkü bu iki rejim de üç büyük iş yapmıştır:

1. Komünistliğe düşman olduklarını ilan edip bu rejimi insanlık düşmanı olarak göstermişlerdir.
2. İşsizliğe çare bulmuşlar; demokrat devletlerin bile gıpta ettikleri bir iş teşkilatı kurmuşlardır.
3. İtalya ve Almanya’yı düzensiz bir devlet halinden çıkarmışlardır.

Yalnız her iki rejim de, frenlenmesine imkan olmayan birer diktatör tarafından idare ediliyordu. Mussolini 1922 senesinde, Hitler de 1933 senesinde iktidara geldi.

4.5.1. İtalya

Mussolini, iktidara gelir gelmez, Versay Barış Antlaşmasının hükümlerinin değiştirilme gerekliliği hakkında nutuklar vermeğe başladı. Daha ilk günlerden itibaren bu adamın tecavüzkar bir politika peşinde koştuğu belli idi. Yalnız söylediği nutuklar, onu genişleme yönünü belirleme konusunda pek şaşırılmış bir diktatör olduğu hissi veriyordu. Mesela, bir gün Türkiye’yi kim silahlandırdı? diye bağırırken; ertesi gün Yugoslavya’yı büyüten kimdir? diyor ve böylelikle dünyanın muhtelif bölgelerinde huzursuzluk yaratıyordu (Votaw, 1998,s.44).

Mussolini’nin, İtalya’nın kuvvetsiz ve kuvvetli zamanında olmak üzere iki politikası olmuştur; kuvvetsiz olduğu senelerde Türkiye ve Yunanistan’ın desteğini kazanmak ve böylelikle bir Balkan ve Akdeniz bloku kurmak istemiştir. Bu maksatla diktatörün, Türkiye ile Yunanistan’ı barıştırma çabaları içerisinde olduğu, her iki devlete de uzun vadeli taksitlerle harp gemileri yaptığı görülmüştür. Fakat onun bu siyaseti Balkanlar üzerinde Rusya, Akdeniz üzerinde de İngiliz menfaatleriyle çarpışmaktadır.

Mussolini'nin azgın siyaseti, İtalya'nın donanma ve hava kuvveti yapmasından sonra başlar. Roma sokaklarına İtalya'nın gelecek topraklarını gösteren haritalar astırır; kuvvet gösterisini hedef alan sergiler açtırır, hava filolarını kıtadan kıtaya uçurtur, büyük geçit resimleri ve manevralar tertipler ve bıkmak usanmak bilmeden uzun uzun siyasi nutuklar söyler. Mussolini'nin bu tecavüzi politikası, İtalyan Harp Bakanı Favagrossan'ın ifadesine göre, kuvvete değil de kuvvet şantajına dayandırılmaktadır. Fakat o günlerde İtalya'nın kuvvetli veya kuvvetsiz olduğunu anlayabilmek hakikaten güç olmuştur (Tuğrul, 1956, s.233).

Mussolini'nin tecavüz politikası Türkiye, Yunanistan, Romanya ve Yugoslavya devletlerinden oluşan Balkan Antantı'nın meydana gelmesini gerektirmiştir. Bu dört devlet, aralarına Bulgaristan'ı da almak için büyük gayret gösterdilerse de bir neticeye varmak mümkün olamamıştır. Çünkü Bulgaristan Romanya'dan arazi istemekte, Ege Denizi'nde serbest liman aramakta ve Makedonya peşinde koşmaktaydı Üstelik Bulgaristan kraliçesi de İtalyan kralının kızı idi (Gökdeniz, 1970, s.195).

Mussolini'nin ilk iddiası Versay Barış Antlaşmasında, İtalya için haksızlık edilmiş olması idi. Tekrar toplanmalı ve sonsuz barışa yarayacak esaslar baştan tespit edilmeliydi. Büyük devletler böyle bir teklife uysalar Mussolini kimbilir nereleri isteyecekti. Ne olursa olsun Mussolini zoraki bir politika takip etmiş değildir. Hitler'in Avusturya'ya doğru olan ilk tecavüz politikasını da, Brenner Geçidine ordularını getirmek suretiyle Mussolini durdurmuştur. Mussolini'nin kafasının değişmesine sebep olan ilk hadise, onun Berlin'e yaptığı ilk ziyarettir. Bu ziyaretten döner dönmez, bir harp oyununa iştirak etmiş olan Mussolini, Alman kuvvetlerini yenilmez bir kuvvet olarak vasıflandırmıştır. Alman ve İtalyan kaderlerini birleştiren ilk hadise budur.

4.5.1.1. İtalya – Habeş (Etiyopya) Savaşı (1935 - 36)

Milletler Cemiyeti, Japonya'nın yaptığı tecavüz hareketleri karşısında, hiçbir kuvvet ifadesinden bahsetmemiş ya da kuvvete başvurmamıştı. Yapılan ticari boykota rağmen, Japonya istila hareketine devam etmişti. İş bu halde tecavüze hazırlanan diğer devletler de Milletler Cemiyetinin bu aciz ve zayıf durumundan

cesaret almışlardır. İlk hareket, İtalya'nın Habeşistan'a tecavüz etmesiyle başlamıştır. İlk safhada duraklayan hareket, İtalya'nın havadan zehirli gaz varillerini boşaltmasıyla süratlenmiş, bir sene içinde Habeşistan istila edilmiş ve İtalya kralı da İmparatorluk tacını giymiştir (Halpern,1994, s.233).

İtalya'nın, İngiltere ve Fransa gibi, iki büyük deniz devletinin kontrolünde bulunan Akdeniz ve Süveyş'ten geçip Habeşistan'ı istila etmesi birinci derecede Hitler'i hayrete düşürmüş ve İtalya'nın büyük bir kuvvet olduğuna dair inancını artırmıştır. Özellikle, Milletler Cemiyeti kararı ile İtalya'ya karşı uygulanan zorlayıcı tedbirler de faydalı olmamış ve Milletler Cemiyeti, Japon hadisesinden sonra, ikinci defa iflas etmiştir.

Habeşistan harbinin, İtalya için biri görünen, diğeri de görünmeyen iki sonucu vardır. Görünen netice İtalya'nın, büyük bir devlet olarak kendini tanıtmayı; bilhassa üstün olan hava kuvvetleriyle İngiltere'ye kafa tutmaya başlamasıdır. Artık İngiltere, İtalyan isteklerini müzakere etmek isteyecek ve bizzat İngiltere başvekili bile bir iki defa İtalya'ya, Mussolini'nin ayağına kadar gelecektir.

Fakat Habeşistan harbinin, İtalya için, görünmeyen neticesi daha vahimdir. Bütün harp stokları tükenmiş, anavatandan denizaşırı yerlerde üsler ve hava meydanları yapılması ve korunması gibi büyük bir vazifeyle karşılaşmıştır. Mussolini'nin büyük propaganda hareketleri yapmasına rağmen İtalyan kara kuvvetlerinin hiçbir kuvveti yoktur. 145 tümen diye konuşulan İtalyan kuvvetlerinin gerçek miktarı 20 tümen bile olamamıştır. Bu durum İtalya'yı daha zor bir duruma sokmuştur.

4.5.2. Almanya'nın Tekrar Şekillenmesi

Versay Barış Antlaşması konuşulurken Almanya'ya söz hakkı verilmemiş, bu millet sadece galiplerin koştuğu şartlara riayet etmekle mükellef tutulmuştur. Versay'ın Almanya'yı ilgilendiren önemli maddelerini sayacak olursak;

1. Almanya, 100,000 kişilik inzibat kuvveti hariç olmak üzere, başka bir kuvvet yapmayacak; harp sanayini faaliyette bulundurmayacaktır. Alman silahlı kuvvetleri

işgal devletlerinin kontrolüne tabi tutulacaktır.

2. Alman-Fransız sınırındaki tahkimat tahrip edilecektir. 50 kilometrelik bir şerit askerden tecrit edilmiş olacaktır.
3. Almanya, Lehistan, Çekoslovakya ve Fransa'ya topraklar verecektir.
4. Almanya, belki de iktisadi durumunun hiç müsait olmadığı derecede, harp tazminatı verecektir.

Almanya Cumhuriyet olmuştu; fakat yukarıdaki şartlara nazaran ölmeye mahkum olan bir Cumhuriyet. Demek oluyor ki, Avrupa'ya yeni bir yön olan hareket, Almanya'nın mahkum durumda kalmasına dayandırılmaktadır (Tuğrul, 1956, s.112).

Evet, Almanlar Birinci Dünya Harbinde mağlup olmuşlardı. Ancak bu mağlubiyetten dersler de çıkarmışlardı. Gerek Albay Otto GROOS gerekse Amiral Wegener gibi stratejistler Almanya'nın Heligoland Körfezi içine sıkışarak hiçbir yere varamayacağı dersini çıkarmışlardı. (Bkz.Alman Deniz Stratejisi) Birinci Dünya harbinden sonra coğrafi üstünlüğü ele geçirmek için Manş kanalı limanlarını elde tutmak ve deniz ulaştırmasını ele geçirerek İngilizlerin sömürgelerinden faydalanmasının engellemek Almanların en büyük hedefi olmuştur.

Almanların kendi körfezleri içinde sıkışmış olarak kalması aslında İkinci Dünya Harbinin asıl çıkış noktasıdır ki buradan hareketle Almanların kendilerine çıkış yolu araması ve Hitler gibi hitabeti kuvvetli, kitleleri etkileyen Almanların asil ırk olduğundan dem vuran bir diktatörün peşine düşmesi.

Bütün bunlar olurken Fransa'nın, askerlikten tecrit edilmiş olan Ruhr bölgesini birdenbire işgal etmesi ise sükunet ortamını bozan ilk olay olmuştur. Bu hal Almanları kızdırmış ve toplu bir millet halinde görünmek ihtiyacını doğurmuştur. Hindenburg'un Cumhurbaşkanı olması bu gayeye hizmet etmiştir. Bu sırada Almanya'da dört hareket vardır:

1. **Hindenburg** : Almanları birleştirmeyi hedef almıştır.
2. **Hitler**: Asker ve işçileri komünist ve Yahudilere karşı birleştirmek istemektedir.
3. **Generaller** : Versay'ın müsaade ettiği 100.000 kişilik orduyu, kısa zamanda kurulabilecek olan 1.000.000 kişilik ordunun çekirdeği halinde teşkilatlandırmakta ve sivil havacılık kisvesi altında gelecek hava kuvvetlerinin çekirdeğini hazırlamaktadırlar.
4. **Komünistler** : Sovyet ihtilaline hizmet edecek teşkilat kurmaktadırlar.

Bu hareketler birbirleriyle mücadele halinde bulunurken Fransa'nın Ruhr'u işgali etmesine Almanlar, paralarında enflasyon yapmakla karşılık verdiler. Artık Almanya çöker gibi görünüyordu. Bu manzara karşısında, İngiltere, Almanya'yı kalkındırmak ihtiyacını duymuştu ve onu kalkındırmaya başladı (Kennedy, 2005, s.323). Almanya'nın tekrar kalkınması en fazla Fransa'yı korkuttu. Avrupa'nın siyasi havası değişmişti. Durumu sükunete çevirmek için Locarno'da bir konferans tertip edildi.

4.5.3. Hitler'in Fikir Yapısı

Hitler'in fikir yapısını anlayabilmek için kendi yazmış olduğu Kavgam isimli kitabı incelemek biraz olsun yeterli olacaktır. Hitler bu kitabı kendi icraatlarının önceden hazırlanmış olan bir reçetesi olarak kabul edilmiştir. Kitabın esas düşüncelerini sıralayacak olursak (Tuğrul, 1956, s.121);

1. Milletler için kavga etmek bir ihtiyaçtır; kavga etmekten kaçan milletler ölüme mahkumdurlar. Ancak milletlerin, kavga etmek/mücadele etmek için saf bir kana ihtiyaçları vardır.
2. Bütün dünyaya yayılmış olan Yahudiler, milletlerin kanlarını karışık bir hale getirmişlerdir. Büyüme isteyen bir millet her şeyden önce Yahudileri temizlemelidir.

3. Yahudilerin bir milletin için nasıl karıştığını da şu şekilde anlatır Hitler: "Yahudiler ilk olarak bir cemiyete tüccar vasfıyla girerler. Halk bu insanları uysal gözüktüğü için benimser ve bir zarar vermez. Daha sonra Yahudiler yavaş yavaş iktisadi hayata girmeye başlarlar. Kısa zaman içerisinde binlerce sene içerisinde gelişen ticaret maharetleri sayesinde ticaret o cemiyette Yahudilerin eline geçer ve artık onlar borç para verip faiz almaya başlarlar. Hatta bu durum ticaret hayatında kolaylık sağladığı için memnuniyetle de karşılanır. Bu seviyeden sonra artık Yahudiler ülke içerisinde farklı/ özel semtlerde oturmaya başlarlar ve ticaret ile para işlerini kendilerine ait bir imtiyaz kabul ederek insafsızca istismara başlarlar. İşte bu durumdan sonra yapmış oldukları tefecilik halk içinde bir mukavemet uyandırır. Zenginliği nefret ve kıskançlık uyandırır. Halk Yahudilere karşı patlak verir. Ancak bundan sonra Yahudiler gerçek kimliklerini göstererek hükümetleri krize sokacak şekilde iktisadi müdahalelere başvururlar.

4. Almanlar, akıllarını başlarına alıp bu şekilde hareket etmiş olsalardı, Birinci Dünya Harbini kaybetmezlerdi. Şu halde Almanya, birlik kurup, bu yolda yürümelidir. İyi bir lider, milyonluk insan kitlelerine bedeldir. Demokrasi, milyonluk kitleyi temsil eder ve işe yaramaz.

5. Almanya kuvvetlenirse, dünya çapında belirmiş olan Alman düşmanlığı son bulacaktır. Fakat Almanya da hisse kapılıp, Fransa'ya taarruz etmemeli; (Yükselişini Rusya ve Baltık devletlerinde aramalıdır.) Rusya ile birleşip başka devletlere karşı harp açmak en büyük hatadır.

6. Avusturya esasen Almandır; şu halde Almanya ile birleşip tek devlet haline gelmelidir.

4.6. HİTLER İKTİDARDA VE DİKTATÖR

Hitler 30 Ocak 1933 tarihinde Başvekil olmuştur. İlk icraat olarak 2 Şubat'ta, komünist partisinin toplanmasını ve gösteri yapmasını yasaklamış, 27 Şubat'ta da, liderler de dahil olmak üzere, 4,000 komünisti tutuklatmıştır. Bu tarihte komünistler Reichstag'ı yakmışlardır. Reichstag'ı yakma olayının arkasında

da Hitler tarafından düzenlenen bir komplo olduğu hakkında teoriler de vardır (Dümen, 1990, s.34).

Hitlerin, iktidara gelir gelmez, böyle bir icraat göstermesi Avrupa devletlerini memnun etmiştir. Fakat, onun derhal tecavüzkar bir politika takip etmeye başlaması da aynı oranda Avrupa siyaset adamlarını sinirlendirmiştir. Hitlerin müstakbel niyetlerini frenlemek için, Milletler Cemiyetinin bir araya gelerek tek bir kitle halinde çalışması gerekli idi. Fakat İngiltere, Silahları Azaltma Konferansının hükümlerine sadık kaldığı gibi, problemi barış yoluyla halletmek de istemişti. Amerika da bütün bu olanlara rağmen, tarafsız politikasından vazgeçmemiştir.

Nihayet, Hitler tecavüzleri başladığı zaman, İngiltere uykudan uyanır ki; Almanya kendisinden iki misli fazla olan bir hava kuvveti ve muazzam bir ordu yapmıştır. Buna rağmen İngiltere uysal ve uyuşturucu politikasına devam etmiş ve Fransa'nın sert bir politika yürütülmesi konusundaki ısrarları fayda getirmemiştir (Blanning, 1998, s.111).

4.6.1. Hitlerin Birinci Tecavüzü (Silahlanma)

Hindenburg'un ölümü üzerine Hitler, 1 Ağustos 1933 de devlet başkanı olmuş, vaktiyle hazırlamış olduğu SS kıtalarının yardımı ile koyu bir diktatör olması için de çok zaman geçmemiştir. İlk zamanlarda gösterdiği büyük bir itimat sayesinde orduyu da kazanmıştır.

Birinci tecavüz, Versay ve Locarno hükümlerini hiçe sayarak Almanya'nın silahlanmasını açığa vurması oldu (9 Mart 1935). Almanya'da mecburi askerlik ilan edilmişti. Böyle bir durum karşısında milletler birleşip şiddet kullansalar, belki de Almanya'yı yola getirebilirlerdi. Fakat Almanya'nın, tek taraflı kararlar silahlanması karşısında, milletler farklı yaklaşımlar içerisine girmişlerdi (Karapınar, 1959,s.168).

1. İtalya: Avrupa meselelerinde İngiltere ve Fransa ile bir olup Hitler'i durdurmaya taraftardı. Ancak bu iki devletin Habeşistan'daki İtalyan menfaatlerini hoş görmelerini istemekteydi.

2. **Fransa** : Milletler Cemiyetine mensup devletlerin hemen seferberlik ilan etmelerini istemiştir. Fransa'ya göre, Almanya'ya karşı cezalandırıcı tedbirler alınmalıdır. Fransa'nın Rusya ile anlaşp onu Milletler Cemiyetine sokma niyeti vardır.

3. **İngiltere**: Fransızlara daha sakin olmalarını tavsiye etmektedir. Aslında Ren nehrinin diğere tarafındaki işlere karışmak niyetinde değildir.

4. **Küçük devletler**: Rus, Alman veya İtalyan tecavüzlerine karşı, kendi çaplarında ittifaklar yaparlar:

a. **Balkan Antantı** : Türkiye, Yunanistan, Romanya ve Yugoslavya arasında;

b. **Küçük ittifak**: Romanya, Yugoslavya, Çekoslovakya arasında;

c. **Roma protokolü**: Çekoslovakya, Macaristan, Avusturya ve İtalya arasında;

ç. **Sadabat Paktı**: Türkiye ve bir kısım Müslüman devletler arasında.

Görüldüğü üzere Hitleri durdurabilecek olan kuvvetli teklifler başlangıçta, Fransa tarafından yapılmıştır. Fakat bu enerjiyi gösteren Fransız Dışişleri Bakanı, Yugoslavya kralı Alexandr'ın Fransa'yı ziyareti sırasında yapılan suikaste kurban gitmiş ve yerine meşhur Laval gelmişti.

Yeni Dışişleri Bakanı Laval'ın esas fikri diktatörlerle anlaşmaktı. Laval, Afrika'da toprak vermek ve Cibuti - Adisababa demiryolu hissesinin yüzde yirmisini vermek suretiyle Mussolini'yi, Sar bölgesini vermek suretiyle de Hitler'i kazandı. Kömür madenleri ve çelik sanayi ile meşhur olan Sar bölgesinde yaşayanlar aslında Almandı. Versay Barış Antlaşması hükümlerine göre bu bölge 15 sene süre ile kontrol altında bulunacak ve daha sonra yapılacak olan referanduma göre Almanya veya Fransa'ya geçecekti. Başka bir dışişleri bakanı olsa belki de bu 15 senelik zamanı uzatmış olacaktı. Fakat Laval, vakit geldi diye referandumun yapılmasına

razı olmuş ve Sar bölgesi yüzde 90,3 oy ile Alman hükümranlığına geçmiştir (Tuğrul, 1956, s.232).

Alman silahlanmasından Stresa Konferansı ortaya çıkmıştır. Bu konferansın amacı Almanya'nın kuralları çiğnemesine rıza gösterilmeyeceğini belli etmekte. Avrupa'nın geleceğini belirlemek için yapılan toplantıda birçok sözler söylenmiş, münakaşalar yapılmış, fakat herhangi bir neticeye varmak mümkün olamamıştır. Üstelik Mussolini Habeşistan'a yürüyeceğini açık açık belli etmiştir. Aslında İngilizler, Mussolini'nin "Avrupa barış (içerisinde) yaşmalıdır!" tarzında kullandığı cümleden bu anlamı çıkarmışlardı. "Mussolini yalnız Avrupa'da barış istiyor; demek Avrupa'dan başka topraklarda gözü var". Bundan dolayı Stresa Konferansı çabuk bitmiştir. Nihayet Fransızlar 2 Mayıs 1935'de Ruslarla, taahhüt ifade etmeyen bir anlaşma yapmışlardır. Fakat böyle bir anlaşma dahi Almanları durduramayacaktı (Robbins, 2005, s.145).

4.6.2. Alman - İngiliz Deniz Silahlanma Anlaşması (Haziran 1935)

Milletler Cemiyeti, Versay Barış Antlaşmasının hükümlerine tecavüz etmek suretiyle silahlandığı için Almanya'yı protesto etmeye hazırlanırken, garip bir haberle karşılaşmıştı (Karapınar, 1952, s.98). İngiltere ile Almanya arasında silahlanma anlaşması yapılmıştı. Almanya İngiltere donanmasının yüzde 35'i kadar su üstü ve yüzde 50'si kadar da denizaltı gemisi yapacaktı. Almanlar, böyle bir anlaşmaya varmak konusunda İngilizleri kandırmak için İngilizlerin çok hoşuna gidecek bir teklifte de bulunmuşlardı. "*Denizaltı gemilerini kanun dışı yapma hususundaki İngiliz teşebbüslerini desteklemek.*"

Bu anlaşmanın en korkunç tarafı, Almanya'nın silah yapma arzusunu, uluslararası kanun çerçevesine sokmuş olmasındadır. Artık devletler, Almanya'yı, devletler hukuku kurallarını bozmakla itham edemeyeceklerdi. Bundan dolayıdır ki, bu anlaşmadan sonra, İngiltere aleyhine olaylar başlamıştır. Çünkü devletler İngiltere'nin yalnız kendini düşünüyor olmasından şikayet ediyorlardı.

4.6.3. İkinci Alman Tecavüzü (Ren'in işgali) (7 Mart 1936)

Almanya dışişleri bakanı 7 Mart sabahı dört devlete, 25 yıllık saldırmazlık paktı yapmak, Ren'i askerlikten arındırmak, hava silahlarını tahdit etmek ve kendi komşularıyla saldırmazlık paktı yapmak hususunda teklif yapmıştı. Ancak bundan bir iki saat sonra da, ordularını Ren bölgesine soktu (Gordon, 1972, s.105). Bu durum Almanya'nın kuralları çiğnediğine dair ikinci örnekti. Bu durum karşısında Fransa yine şiddet, İngiltere de itidal taraftarı oldu. Fransa'nın fikri yine seferberlik yapmak ve fiili tedbirler almaktı. Ancak İngiltere, Almanya ile anlaşalım ve karşılıklı yardım paktı imzalayalım şeklinde bir öneri de bulunmuştu (Karapınar, 1956, s.110).

Buradan da anlaşılacağı üzere Ren'in Almanya'ya geçmesini sağlayan sebep, sadece Alman silahlanması değil, aynı zamanda İngiltere'nin çekingen davranması, Amerikanın da tarafsızlık siyaseti peşinde koşması idi. Ren'i işgal eden kuvvet sadece 30,000 Alman'dı. Bunun üzerine askerlerle siyaset adamları arasında gerek Almanya, gerekse Fransa'da münakaşa meydana geldi. Her iki tarafın askerleri de, devlet adamlarına, silahlı kuvvetlerin büyük bir harp için hazır olmadığını bildirerek itidalli hareketi tavsiye ettiler. Fransa, İngiltere'nin de zorlaması neticesi olarak, tehlikeli bir itidale boyun eğdi (Tuğrul, 1956, s.123).

4.6.4. Üçüncü Alman Tecavüzü (Avusturya'nın İlhakı) (12 Mart 1938)

Almanya, Avusturya'nın ilhaki için gereken planların hazırlanmasına Temmuz 1936'da başlamıştı. Bu planları inceleyen Hitler 5 Kasım 1937'de generallerini toplayarak yapacağı hareketin maksadını anlatmıştı: “Lehistan, Beyaz Rusya ve Ukrayna Almanya'nın hayat sahasına girer, işe Avusturya'dan başlayacağız. Gayemize ulaşmak için büyük bir harbe hazırlanmalıyız. Fransa ve İngiltere'nin bile aleyhimize olarak harbe girebileceğini hesaba katmalıyız.”(Bkz. Führer Konferansları)

Almanya'nın Avusturya sefiri Von Papen daha açık konuşuyordu. Von Papen Avusturya'daki Amerikan sefirine “Türkiye hududuna kadar olan topraklar, Almanya'nın hayat sahası içerisine girer” diyordu. Bu sözler, herkesten önce, Alman dışişleri bakanı ile generallerini ürkütmüştü. Hitler generallerle olması muhtemel

sürtüşmeyi halletmek için kendini başkomutan ilan etti (4 Şubat 1938) (Hairbanks, 1991, s.122).

Avusturya'nın ilhak edilmesi Almanya'ya, hem Çekoslovakya kapılarını açacak; hem de onu Doğu Avrupa'da serbest bırakacaktı. Bu husustaki siyasi hazırlık daha Hitlerin iktidara gelmesiyle başlamıştı. 1933 senesinde Avusturya topraklarında geniş bir propaganda hareketi başlamış, Sosyalist fırkanın kuvvet bulmasına yardım edilmiş ve seçim emniyetini bozacak tedbirler alınmıştı (Murray and Millett, 1988, s.121).

Avusturya'nın tanınmış başvekili Dolfus, enerjik diplomasi hareketleriyle Alman çalışmalarına engel olmaya çalışıyordu (Bartov, 1991, s.158). Hemen İtalya'ya gelerek İtalya'da "Avusturya tarafsız ve bağımsız kalmalıdır; onun toprak bütünlüğüne kimse tecavüz etmemelidir" diye müşterek bir tebliğ yayımlandı. Bununla birlikte 17 Şubat 1937'de İngiltere, Fransa ve İtalya bir araya gelerek "Avusturya bağımsızlığını muhafaza etmelidir" diye resmi bir tebliğ yaydılar. İtalya, ordularını Brenner Geçidine getirdi. Böylelikle Almanya'nın birinci teşebbüsü sonuçsuz kalmıştı (Palmer and Colton, 1995, s.198).

Fakat Temmuz 1934'de Dolfus'un öldürülmesi ve Habeşistan harbinden sonra İtalya'ya karşı uygulanan yaptırımlar dolayısı ile Mussolini'nin İngiliz ve Fransızlara tavır alması, Almanları takviye etmişti. Hitler 12 Şubat 1938 tarihinde Avusturya Başvekilini Berlin'e davet ederek kendisine, Avusturya'yı ilhak ettiğine dair belgeyi zorla imzalattı. 12 Mart tarihinde de Alman orduları Viyana'ya girdiler. Artık Almanya ile Avusturya tek bir devlet olmuşlardı (Dümen, 1990, s.123).

4.6.5. Dördüncü Alman Tecavüzü (Çekoslovakya İlhakı) (15 Mart 1939)

İngiltere, Almanya'nın Avusturya'yı ilhak etmesini, yine sessizlikle karşılamış ve "İrkları aynı olan iki ayrı devlet birbirleriyle birleşmek isterlerse biz ne yapabiliriz?" gibi bir fikirle hareket etti. Artık her hükümet, Hitlerin Çekoslovakya'ya yürüyeceğini biliyordu. Bu sırada İngiltere iktidarına gelen Chamberlain, durumu barış yolu ile halletmek üzere Münih Konferansı veya toplantısı olarak bilinen görüşmeleri hazırladı (Jordan, 1943, s.177).

Chamberlain bu konferansın neticesinde Almanya'nın Çekoslovakya'yı ilhak etmesine rıza göstermiş ve bu sayede barışın kurtarıldığı zannedilmiştir. Konferans sonunda İngiltere'ye dönen Chamberlain, Londra hava Alanında bir barış kahramanı gibi karşılanmış ve alkışlanmış (Tuğrul, 1956, s.145).

Oysa ki Münih Konferansının dünya açısından iki vahim neticesi olacaktır:

1. Alman generalleri, Hitlerin hareketlerini beğenmedikleri için, Münih'ten önce, kendisini devirecek hazırlığı yapmışlardı. Chamberlain'in, böyle Hitlerin ayağına kadar gelmesi ve Alman tekliflerine razı olması generallerin kanaatlerini de değiştirmişti. Artık Hitler genereller için Alman Devlet Başkanı değil ulaşılmaz bir devlet adamıydı.
2. Rusya, Münih konferansına kendisinin davet edilmemiş olmasından şüphe etmiş ve konuşulan konulardan bihaber olamakla birlikte Almanya ile karşı karşıya bırakıldığını zannetmişti. Bundan sonra Rusya, kendisinin tarafsız kalacağı bir savaşı tahrik etmeye çalışacaktı.

4.7. İTALYA'NIN ARNAVUTLUK İŞGALİ

Mussolini, Hitlerin yaptığı tecavüz hareketinin ceza görmemesinden cesaret almıştı. Onun, göz önünde tuttuğu iki nokta vardı:

1. İngiltere donanması, İtalya-Habeş harbi esnasında harekete geçememiştir. Bu durumda İngiltere, İtalya'dan çekinmektedir.
2. Almanya, birbiri peşine yaptığı tecavüz hareketleriyle Balkanlara doğru yaklaşmaktadır. Halbuki İtalya'nın Balkanlar üzerindeki menfaati büyüktür.

İşte bu fikirler İtalya'yı Arnavutluğa götürmüş ve kısa zamanda Arnavutluk işgal edilmiştir. Ama tuhaf olan şey, Almanların birbirini takip eden işgal hareketlerine sesini çıkarmamış olan Amerika, ilk defa İtalyan hareketini kınamıştır. "Bağımsız milletleri işgal etmek doğru bir hareket tarzı değildir!" şeklinde bir açıklamada bulunur (Weinber, 1994, s.245).

4.8. ÇELİK PAKT (23 MAYIS 1939)

Almanya'nın hareketleri İtalya'da takdir toplamaktadır. Bununla birlikte İtalyan hareketleri de Almanların kanaatlerini kuvvetlendirmiştir. Aslında Hitler, Mussolini'yi, pek beğenmemektedir; ancak İtalya'nın gösterdiği kuvvet gösterileri karşısında onu kazanmak amacındadır. Berlin'de Mussolini şerefine büyük bir kabul resmi yapılır ve zorla sokaklara dizilen Berlin halkı Mussolini'yi alkışlar (Langhorne, 1985, s.191). Hitlerin Roma'ya yaptığı iade-i ziyaret esnasında da İtalyan donanması tarihin en orijinal gösterilerinden birini yapar. Yüz denizaltı gemisi bir anda dalıştan çıkarak Hitleri topla selamlar. Karşılıklı olarak her iki devlet de birbirlerine inanmışlardır Bu iki devlet el ele verecek olursa Avrupa'ya istenilen düzen kolaylıkla verilebilirdi. İşte Çelik Pakt böyle doğmuştu. Daha sonra bu pakt, Mussolini'nin Milano'da verdiği nutuktan ilham alarak Berlin - Roma mihveri, daha sonra da sadece Mihver ismini aldı (Gökdeniz, 1970, s.67).

Çelik Pakt, 7 Kasım 1937 de imzalanmış olan Antikomintern paktla karıştırılmamalıdır. Antikomintern pakt Almanya ile İtalya arasında imza edilmiş ve bütün devletlerin katılımına açık bırakılmıştı. Fakat devletler, Alman tehlikesini daha üstün gördükleri için Antikomintern Pakta girmemişlerdir.

4.9. MOSKOVA PAKTI (22 AĞUSTOS 1939)

Rusya, sırf Münih Konferansına davet edilmemesinden endişe duyarak harbi hazırlamıştır (Tuğrul, 1956, s.201). Aslında Rusya ikiyüzlü bir siyaset içerisinde Dünya'yı ateşe sürüklemiştir. İkiyüzlü siyasetin bir tanesini Rusya'nın zamanki tabiriyle Hariciye Komseri Litvinof temsil etmektedir. **“Rusya, muhtemel bir Alman tecavüzüne karşı, Fransa ve İngiltere ile birleşmelidir.”** İşte bu konuda siyasi anlaşmalar yapılmış ve 1 Ağustos 1939'tan itibaren Moskova'da müzakereler başlamıştır. Yalnız Rusya, Fransa ve İngiltere'nin askeri sahada ne kadar kuvvet çıkaracağından ve ne gibi bir sevk ve idare takip edeceğinden emin olmak için müzakereleri uzatmaktadır.

Diğer siyasetin temsilcisi de Hariciye Komser Yardımcısı Molotof'tur. **“Rusya, Almanya ile birleşmiş gibi görünerek, harbi tahrik etmeli; gerek**

Almanya ve gerekse müttefikleri yıpratmalı ve ondan sonra harbe girmelidir. Böylelikle hem komünist ihtilaline hem de Rusya'nın emperyalist emellerine hizmet edilecektir". Önceden Litvinof'u tutan Stalin, Almanya'dan doğru bir meyil görür görmez fikir değiştirmiş; Molotof'u Hariciye Komiseri yaparak dünyayı felakete sürükleyecek korkunç oyununa başlamıştır (Haslam, 1984, s.143).

Nazi rejimi, komünist aleyhtarı ve hatta düşmanı olan bir temele dayanmaktadır. Hitler Kavgam kitabında, Rusya'ya yürüyeceğini çok açık bir ifade ile yazmıştır (Halsam, 1984, s.110). Berlin ve Moskova radyoları on beş senedir birbirlerine en ağır ifadeleri kullanmaktadır. Böyle bir duruma rağmen Hitler'le Stalin'in anlaşması nasıl mümkün olmuştur?

Anlaşma teklifi, gayri resmi olarak Rusya'dan gelmiştir. Ekonomik müzakereler için Berlin'e gelmiş olan, üçüncü dereceden bir Rus memuru, köşe meyhanelerinden bir tanesinde, Alman Hariciyesinin de üçüncü derecede olan memurlarından bir tanesiyle buluşur ve gereken teklifi yapar (Tuğrul, 1956, s.198).

Berlin'de Rus memurlarının Alman memurları ile buluşup görüşmeleri adetten olmadığından Rus'un teklifi Alman tarafından ciddiyetle ele alınır. Hitler'in kanaatlerine göre Almanya, Rusya ile birleşmiş gibi görünürse, isteklerini Batılı devletlere daha iyi dikte edecektir. Böyle bir hareket tarzı Almanya'nın Polonya üzerindeki emellerini kolaylaştıracaktır.

İşte Moskova Paktı bu şartlar altında hazırlanmış ve imzalanmıştır. Saldırmazlık Paktının imzası ile beraber, Rusya'da askeri müzakere yapmakta olan Batılı generaller, derhal uçaklara binerler ve ülkelerine dönerler. Pakt, bir saldırmazlık paktı olmaktan başka Polonya'nın ne şekilde paylaşılacağını da tespit etmiştir. Fakat 22 Ağustos 1939'da görülen ve ilan edilen şekil sadece Almanya ile Rusya arasında bir saldırmazlık paktının imza edilmiş olmasıdır.

4.10. POLONYA MESELESİ

Moskova Paktından kuvvet bulan Hitler, Generallerin harbe hazır olmadıklarını bildirmelerine rağmen, Danzig meselesini hemen halletmek istemiş ve kuvvetlerini

Polonya sınırına yığılmıştır (Akad, 1992, s.287). Bundan sonra Polonya Hariciye Nazırı Albay Bek'i Berlin'e davet etmiştir. Fakat Albay Bek, Avusturya Başvekilinin başına gelenleri bildiği için, aynı akıbete uğramaktan korkar ve Hitlerin davetine icabet etmez.

Polonya, muhtemel bir Alman tecavüzüne karşı Fransa'dan garanti almış, bu devletin silahlı bir yardım yapacağına inanmıştır. Bundan dolayı da Polonya, Alman taleplerine karşı çok sert bir tavır takınmıştır.

Hitlerin bu durum karşısında dört farklı hareket tarzı olmuştur.

Birinci Hareket Tarzı (İngiltere'ye karşı): İngiltere ile hiçbir problemi olmadığını ve bu memleketin deniz menfaatlerine karşı saygı göstereceğini bildirmiştir. Gerekirse bizzat İngiliz deniz menfaatlerinin korunmasına yardım ederim şeklinde açıklamada bulunmuştur. Hitlerin isteği, İngiltere'nin, Danzig bölgesinin Almanlara verilmesi hususunda Polonyalılara ısrar etmesi idi. İngiltere'nin ısrarı üzerine Albay Bek, bir defa Berlin'e gelecek olursa, bütün mesele halledilecekti.

İngiltere bu Alman isteğine karşı gösterdiği mukabele gayet soğuktur. "Almanya bizim hangi menfaatimizi koruyacakmış? Dünyaya saldırmasın yeter" der ve beklemeye başlar.

İkinci Hareket Tarzı (Mussolini'ye karşı): Hitler, Alman silahlı kuvvetlerinin meseleyi halledeceğine emindir. Alman generalleri de yıldırım harbi ismini verdikleri süratli bir harp sistemi icat etmişlerdir. Hitler'e göre Alman ordusuyla İtalyan donanması el ele verecek olursa bütün Avrupa'ya, kısa zamanda, yeni bir düzen getirmek mümkün olacaktır. Fakat Mussolini, bağımsızlık davasına hizmet hususunda batılılardan da teklif almıştır. Bundan dolayı Mussolini'nin fikri, bir taraftan Hitler'i sakin olmaya çağırarak, diğer taraftan da Locarno'ya benzer bir konferans toplamaktır. Konferans toplanırsa, belki, batılılar Danzig'in Almanya'ya verilmesine razı olacaklar ve bu sayede barışı da kurtaracaklardır. Ancak Mussolini'nin teşebbüsleri sonuca ulaşmadan Hitler ordularının taarruza geçmesi durumu karıştırmıştır (Akad, 1992, s.290).

Üçüncü hareket tarzı (Polonya'ya karşı): Hitlerin Polonya'ya yaptığı ilk teklif, Danzig meselesinin, devletlerarası bir mesele yapılmadan, Almanya ile Polonya arasında halledilmesidir. Halbuki Polonya Hariciye Nazırı Albay Bek, Fransa ve İngiltere'den garanti aldığı için Polonya'yı kuvvetli görmekte ve Alman teklifini kabul etmemektedir.

Diğer taraftan Danzig koridoru, iki parçaya ayrılmış olan Almanya'yı birleştirmek bakımından ne kadar önemli ise, Polonya'yı denize ulaştırmak bakımından aynı önemi haizdir. Bu durumda Hitlerin, meseleyi barışçıl yollarla halletmek hususunda göstereceği gayret boşa çıkacaktır (Polonsky, 1976, s.100).

Dördüncü Hareket Tarzı (Alman Generallerine Karşı) : Hitler, harp niyetlerini hazırlayan üç maddelik emrini daha 3 Nisan 1939 da vermiştir:

1. Siyaset, harbi Polonya'da lokalize etmeye çalışacaktır.
2. Harbin muhtemel açılma tarihi 1 Eylül 1939'dur. Mücadeleye, harp ilan edilmeden başlanacaktır.
3. Harp hedefi, Polonya silahlı kuvvetlerini imha etmek ve Almanya'nın doğusunda, her türlü taarruza mukavemet edecek bir müdafaa hattı kurmaktır.

Hitler'in, 10 Mayıs 1939 tarihinde de ikinci bir emir verdiğini görmekteyiz;

1. Harp, Polonya'da lokalize edilebilir.
2. Buna rağmen deniz ve hava kuvvetleri İngiltere'yi abluka etmek mevzuunu iyi araştırmalıdır.
3. Fransa, ikinci derecede hedeftir.
4. Deniz harbini, deniz kuvvetleri ve hariciye beraberce çalışmalıdır.
5. Baltık ve Kuzey Denizindeki Alman deniz yolları korunmalıdır.

Hitlerin verdiği bu ikinci emirde deniz meselelerinin ilk defa ortaya atıldığı görölmektedir. Halbuki İngiltere'yi abluka etmeyi hedef alan bir deniz harbinin üç ayda hazırlanmasına imkan yoktur (Dümen, 1990, s.12). Bundan dolayıdır ki Hitlerin verdiği bu emir general ve amirallerin sert itirazlarına sebep olmuştur. Onlara göre, Alman silahlı kuvvetleri dünya çapında bir harp yapmaya müsait değildir. Hitler, Alman emellerini siyasi hareketlerle elde etmeye bakmalıdır. Fakat Hitler, general ve amirallerini toplayıp da genel durum hakkındaki görüşlerini anlattığı zaman genel hava derhal değişir. Nazi diktatör, o kadar veciz kelimelerle konuşur ki toplantıdan çıkan general ve amiraller onu bir Peygamber mertebesine çıkarır ve Hitlerin emirlerine itaat etmekten başka çare olmadığında birleşirler (Tuğrul, 1956, s.21).

Sonuç olarak, Alman siyaseti, Avrupa'ya yeni bir düzen getirmek hususundaki büyük vazifesini silahlı kuvvetlere devreder. Bundan sonra 1 Eylül 1939'da Almanların Polonya'ya girmesiyle dünyayı ateşe verecek olan İkinci Dünya Harbi başlar.

4.11. ATLANTİK CEPHESİNİN KARAKTERİ

Atlantik, doğal kaynakların ve ölkelerin kendi malzemesini kıtaya taşımak bakımından büyük bir ekonomik sahadır, savaşta kara cephelerinin en büyük ikmal hattıdır. Dolayısıyla *bu denizdeki mücadelenin başlıca hedefi, düşman donanmasının imhası değil de, düşman deniz yollarının kapanması ve müttefik deniz yollarının emniyeti gibi lojistik bir maksattır*. Donanmalar arasında her hangi bir mücadele olsa bile, böyle muharebenin hedefi yine deniz yollarının güvenliğini sağlamaktır. Çünkü müttefiklerin kara harbini kazanması, bu deniz yollarının güvenliğine bağlıdır. Bunun içindir ki, Churchill, Atlantik mücadelelerine "*Atlantik Meydan Muharebesi*" adını vermiştir. Altı yıl sürmüş olan bu mücadele, tarihin kaydettiği en büyük meydan muharebesidir (Dümen, 1990, s.134).

4.12. 2 NCİ DÜNYA HARBİ KARŞISINDA DEVLETLERİN HAZIRLIK DURUMLARI

Almanların Polonya tecavüzü ile başlayan savaş öncesinde devletlerin silahlı kuvvet hazırlıklarına kısaca bakacak olursak;

Almanya: Kara ve hava kuvvetine dayanan bir yıldırım harbine hazırlanmıştır. Donanma inşa programı mevcuttur; fakat yavaş ilerlemektedir. Deniz meselelerinin zayıf bırakılması ileri de kara harbine de etki edecektir. Almanlar için daha başlangıçta alınması gereken ders şudur ki: Düşmanı yıldırım süratiyle mağlup edecek olan harp, daha ziyade denizde hazırlanmalıdır. Böyle bir hazırlık yapılmazsa, sadece kara ve hava harbine dayanan yıldırım harbi başarılı olamaz ve harp, zamana ve beslenmeye ihtiyaç gösteren bir yıpranma ve yıpratma harbi şeklini alır (Karapınar, 1952, s.134).

Hitler, hem deniz - hava kuvveti yapmamış; hem de Birinci Dünya Harbinin en önemli dersinden istifade etmemiştir: *Birkaç yüz denizaltı gemisi yapıp hemen kayıtsız ve şartsız denizaltı harbine girmek...*

İtalya: Tümen adedi itibariyle kuvvetli bir kara ordusu vardı. Ancak tümen kuruluşları yüzde yirmi verimlilikte ve tank hiç yoktu. Hava ordusu kara harbi esaslarına göre hazırlanmıştı. Ordunun Kurmayları, İtalya ordusunun 1948 yılında harbe hazır olabileceğini hesaplamışlardı. Seferberliğini tamamlayan tek kuvvet deniz kuvvetleriydi ancak onun da deniz hava kuvveti ve tekniği yoktu (Campbell, 1985, s.300).

İngiltere: Kara ve hava orduları zayıf olduğu gibi, deniz - hava kuvvetine sahip olmasına rağmen deniz kuvvetleri, imparatorluğun bütün deniz menfaatlerini koruyacak güçte değildi. Buna karşılık İngiliz gelenekleri, teknik yeterlilik, teşkilat, lojistik kaynaklar ve stratejik coğrafya kuvvetliydi.

Burada İngilizlerin takip ettikleri harp prensibi şu şekilde olmuştu. İngiltere, kıta harbine girmek üzere vakitsiz hazırlanmayı, iktisadi durumu için tehlikeli bulmaktaydı. İngiltere barış zamanında daima çekirdek bir ordu ile denizler

hakimiyetini elinde tutacak olan bir donanma yapmıştı. Harp başladığı zaman ordusunun hazırlığına başlamış, üç dört senede nihai ordusunu kurarak ondan sonra neticeyi alacak olan hareketlere girişmişti.

Bundan dolayıdır ki, deniz yollarının güvenliği, İngiltere için en önemli konudur. Aksi gibi bütün deniz yollarını denizaltı taarruzlarına karşı emniyete alacak vasıtaları barış zamanında hazırlamak da mümkün değildir. Çünkü bahse konu vasıtaların bedeli ülkenin mali durumunu altüst edecek kadar çoktur.

Böyle bir değerlendirme Almanya'nın fazla miktarda denizaltı ve deniz - hava kuvveti yapıp harbe bu şekilde başlamasını gerektirirdi. Fakat Hitler bu kuvvetlerin her ikisini de ihmal etmiştir. Bundan dolayıdır ki, *Almanya'yı mağlup eden birinci neden deniz alaka ve menfaatleri ile silahlarının ihmal edilmiş olmasıdır (Tuğrul, 1956, s.187).*

Fransa : Büyük, fakat kuvvetsiz bir ordusu vardı. Silahları da modern harbe uygun şekilde hazırlanmamıştı. Fransız askerlerinin savaşma isteği azdı. Bazı yazılara göre askerlerin yakalarının altında “Neden savaşıyoruz?”, “Kimin için savaşıyoruz?” ibareleri yazılı etiketler bulunmaktaydı. Sık sık hükümet değişmesiyle meydana gelen siyasi anarşi orduya bile tesir etmişti. Hava kuvveti, hemen hemen, yok gibiydi. Dolayısıyla bu sahadaki zafiyet orduya da tesir edecek; düşman hava kuvvetleri tesirinde kalan kara askerleri korkudan ve isteksizlikten dolayı silahlarını bırakıp kaçacaklardı.

Donanma büyük ve kuvvetliydi. Atlantik ve Akdeniz'deki Fransız deniz üsleri deniz harbi bakımından çok faydalar bahşetmekteydi. Harp içerisinde Fransız donanması ile, Kuzey Afrika toprakları stratejiden fazla siyasi sahada rol oynayacaktı.

Amerika: Ordusu yok; hava kuvveti de zayıftı. Buna karşılık Atlantik suları büyük bir emniyet teşkil etmekte; doğal kaynakları ile muazzam sanayini süratli bir silahlanma yapmaya imkan vermekteydi.

5. 2 NCİ DÜNYA HARBİNDE ATLANTİK MUHAREBELERİ

5.1. BİRİNCİ SAFHA:

Churchill, Atlas Okyanusundaki deniz mücadelelerine “Atlantik Meydan Muharebesi” ismini vermişti ve bu tarif harbin ortalarına doğru duyulmaya başlamıştı. Churchill’in Atlantik savaşlarına (Meydan Muharebesi) diye bir isim takmasının büyük bir anlamı vardı. Meydan muharebesi tabiri, kara harplerinin sonucunu belirleyen son muharebeye verilir. Buradan da anlaşılacağı üzere Churchill'in gözüyle, ikinci Dünya Harbinin kaderini de Atlantik meydan muharebesi belirleyecekti (Tuğrul, 1956, s.145).

Tarihteki bütün harplerin sonuçlarını deniz hakimiyeti belirlediği halde bu gerçek çoğunluğun gözünden kaçmıştır. Fakat Churchill, Atlantik deniz mücadelelerine yeni bir isim takmakla, denizin önemini en kalın kafalıların bile zihnine sokmuştur. Atlantik meydan muharebesinin kuvvetleri ve vazifeleri aynı değildi. Genel olarak bakıldığında bir taraf ticaret yol ve gemilerini korumaya; diğer taraf da onları batırmaya çalışmıştı. Muharebenin İngilizler için hedefi Amerika'dan İngiliz anavatan adalarına doğru mümkün olduğu kadar fazla gemi akıtmaktı. Bundan dolayıdır ki, yeni gemi inşa etmek güç ve imkanları ile düşman denizaltı gemilerini imha edici vasıtaların hazırlanması Atlantik meydan muharebesinin kapsamı içine girmişti (Harrison, 1998, s.45).

Almanlar tarafından da fazla miktarda denizaltı gemisi inşa etmek bu gemilere sığınaklı üsler hazırlamak önem kazanmıştı. Atlantik Meydan Muharebesi tabiri, yalnız denizlerde yapılan mücadeleyi kapsamamakta, ülkelerin ekonomik durumları ile sanayi imkanlarını da içine almaktadır. Füze silahlarının bulunmasından sonra Atlantik meydan muharebesinin kapsamı, sahillere kadar 300 mil içerilere kadar girmiştir.

İkinci Dünya Harbinde Atlantik meydan muharebesini oluşturan çarpışmalar denizaltı harbi ve korsan kruvazörlerinin hareketinden ibaret olup (Tuğrul, 1956,

s.198); bunlara bir de hukuki mücadeleler ilave olmuştur. Muharebenin sıklet merkezini Alman denizaltı gemilerinin konvoylara karşı yaptıkları taarruzlar ile İngiliz ve daha sonra Amerikan donanmasının Alman denizaltı gemilerini imha etmek hususunda göstermiş olduğu mücadele teşkil etmiştir (Delaforce, 2001, s.209).

Korsan gemilerinin hareket şekillerini tespit eden 1907 Lahey Konferansının hükümleri tüm ülkeler tarafından bilinmekteydi. Korsan gemileri yakaladıkları avı batırmadan önce, içinde bulunan sivil insanların hayatlarını emniyete almak zorundaydılar (Alvarez, 1999, s.120). Fakat, doğuş tarihi 1907 den sonra olan, denizaltı gemilerinin özellikleri Lahey hükümlerinin icrasına uygun değildi. Bu durumda bu yeni harp vasıtasının doğuşu karşısında ya hukuk kurallarını değiştirme ya da denizaltı gemilerini kanun dışı bir silah olarak kabul etmek gerekecekti. İki Dünya Harbi arasında pek çok uğraşmış olmasına rağmen; bu hususta bir netice elde etmek mümkün olmamış; denizaltı gemisi İkinci Dünya Harbine, Birinci Dünya Harbindeki aynı hukuki vasfı ile girmiştir. Alman siyaset adamları, denizcilerin Birinci Dünya Harbinden çıkardıkları derslere kulak verip üç yüz/ beş yüz denizaltı gemisiyle Atlantik meydan muharebesine başlamış olsalardı harp tamamen başka bir seyir almış olacaktı (Tuğrul, 1956, s.200).

Alman Dışişlerine göre, Birinci Dünya Harbinde, Amerika'yı harbe girmeye sevk eden neden Almanların kayıtsız şartsız bir denizaltı harbi yapmasıdır. Alman denizcilerine göre ise Amerika, İngiltere'ye verdiği borçları kurtarmak için harbe girmeye mecbur olmuştur; bu hadisede denizaltı harbinin hiçbir tesiri yoktur. Bu iki görüşün de dikkate alınmaması Almanların, karada çok kuvvetli olmasına rağmen, deniz harbine zayıf kuvvetlerle başlamasına sebep olmuştur. Bundan sonraki senelerde deniz meseleleri daha da büyük önem kazanacaktı (Spector, 2005, s.290).

5.1.1. Denizaltı Harbi (Eylül 1939-1940)

Genel olarak denizaltı harbinin kahramanları, bifiil savaşan Almanya ve İngiltere; tarafsız olarak da Amerika olmuştur.

Harbin başında Almanya ve İngiltere tarafından bazı abluka şartları ilan edilmiş, Amerika ise, kendi sahillerinden itibaren, 300 mil mesafeye kadar olan

denizleri emniyet sahası olarak ilan etmekle işe karışmıştı. Bunu, yine Amerika'nın, kendi tarafsızlık kanununa istinaden, belirli bir sahayı harp sahası olarak ilan etmesi takip etmişti. Amerikan tarafsızlık kanununun tespit ettiği harp sahasından, emniyet düşünceleriyle, Amerikan ticaret gemileri de geçemeyeceklerdi. Şüphesiz, Amerikanın ilan ettiği harp sahası, Alman maksatlarına da uygun gelmişti. Buna rağmen, ellerinde az miktarda denizaltı gemisinin bulunmuş olması, Almanları, fazla bir başarı kazanmaktan mahrum bırakmıştı (Patfield, 1984, s.134).

Harbin bu safhasında Almanların aleyhine olan hususlar şunlar olmuştur:

1. Kayıtlı ve şartlı bir harp yapmalarından dolayı gece periyotlarından istifade edememişlerdir.
2. Birbiri peşine yapılan kısıtlamalar dolayısı ile denizaltı komutanlarının rahat çalışmamışlardır.
3. Teknik anlamda denizaltı torpidoları iyi çalışmamıştır. Bu safhada denizaltı gemileri, bilhassa mayın harbinde başarı göstermişlerdir. Denizaltı-mıknatısı mayın işbirliği, İngilizlere fazla miktarda zayıat verdirmiştir.

Hukuki mücadelede ise Almanların iki defa inisiyatif aldığı görülmektedir:

1. 4 Ocak 1940 tarihinde, Almanya, belirli bir sahayı, harp sahası olarak ilan etmişti. Bu sahada görülecek olan her gemi, Alman denizaltı gemileri tarafından batırılacaktı. Sebep; İngiliz ticaret gemilerinin, kendilerini kontrol etmek isteyen denizaltı gemilerine ateş açmış olmasıdır. İlk olay 6 Eylül 1939 tarihinde "Manaar" ticaret gemisinin U-38 denizaltı gemisine ateş açması olup 4 Ekim'de buna benzer bir olay daha meydana gelmiştir (Neureuther and Bergen, 1991, s.169).
2. Almanya 24 Mayıs 1940 tarihinde de hareket sahasını İngiltere sahillerinden itibaren 60 -100 millik mesafeye kadar uzatmıştır. Ağustos 1940 da bu saha daha da uzatılmış ve böylelikle İngiltere Adaları tam bir ablukaya girmiştir.

1940 Nisan'ından itibaren Alman denizaltı gemileri Norveç hareketinde kullanılmıştır. Fakat hareket sahalarının İngiliz deniz kuvveti ve uçaklarının sıkı

kontrolünde bulunması, fazla bir başarı kazanmaya imkan vermemiştir. Üstelik, Ark Royal uçak gemisine karşı hücum seyrine başlayan U-39 denizaltı gemisi, torpidosunun kovan ağzında infilak etmesi nedeniyle kendi silahı ile batmıştır.

Denizaltı harbinin birinci safhasında Atlantik'te görev yapan denizaltı gemilerinin adedi daima azalmıştır. Denizde kaybedilen denizaltı gemilerinin yerine yenileri konmamıştır. Hatta bu safhada hareket sahasında yalnız bir denizaltı gemisinin kaldığı bile çok olmuştur. Aslında yeni gemi inşa planına göre ayda 30 denizaltı gemisinin yapılmasını gerekmektedir. Fakat harbin ilk ayında ne kızaklar hazırlanabilmiş, ne de inşası tamamlanan botlara mürettebat bulunabilmiştir (Terrain, 1989, s.56).

Almanlar 1941 senesi ilkbaharından itibaren ortalama olarak ayda 10, aynı senenin sonbaharından itibaren de ayda 20 denizaltı gemisini hizmete sokmuşlardır. Birinci safha boyunca denizaltı hareketına hazırlıksız yakalanan İngiltere büyük kayıplar vermiştir. Örneğin sadece Eylül ayında Alman denizaltıları toplam 150.000 tona ulaşan 40 gemi batırmışlar ortalama olarak hesaplandığında da ayda 250 bin ton tutarında gemi batırmışlardır. Gelişen bu durum karşısında İngiltere de radar cihazını, sonar cihazını geliştirmeye çalışmış, denizaltılara karşı uçaklar ile suüstü gemilerini birlikte kullanmaya başlamıştır. Devre süresince İngilizler ve tarafsızların toplam kayıpları **İKİ BUÇUK MİLYON tondur** (Tuğrul, 1956, s.243).

Bu safhada gerçekleşen muharebe/hücumlar;

3 Eylül 1939 yılında ATHENİA vapurunun İrlanda'nın batısında hiç bir uyarı yapılmadan batırılması ile harp başlamış ayrıca 128 kişinin hayatını kaybettiği bu olay ile Almanya'nın 1935'te İngiltere ile denizaltı harbini sınırlı olarak uygulayacağına ilişkin yaptığı antlaşmayı bozmuştur.

17 Eylül'de HMS COURAGEOUS İrlanda'nın batısında uçaklar ile denizaltı hareketi icra ederken, denizaltılar tarafından topidolanarak batırılmıştır. Bu büyük kayıptan sonra İngiltere uçak gemilerini denizaltı harbinde kullanmaktan vazgeçmiştir.

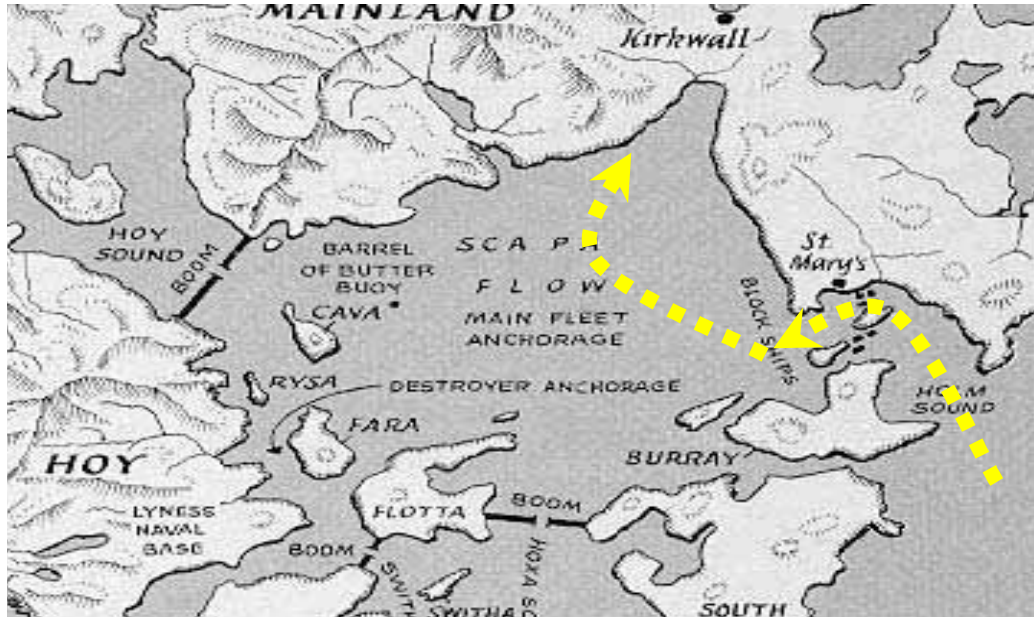
14 Ekim'de Scapa Flow'da demirli bulunan HMS ROYAL OAK gemisi torpidolararak batırılmıştır. Bu hareket Scapa Flow gibi itina ile korunan bir üsse giren ve hiç bir hasara uğramadan çıkan Yzb. Prien komutasındaki U-47 tarafından gerçekleştirilmiştir.(Bkz. Scapa Flow Baskını)

5.1.2. Scapa Flow Baskını

Scapa Flow İskoçya'nın güney sahillerinde bulunan, mükemmel bir doğal limandır. Scapa Flow bu özelliği nedeniyle Vikingler'den günümüze kadar bir üs olarak kullanılmıştır. İngilizler Birinci ve İkinci Dünya savaşlarında burayı İngiliz donanmasının kuzey üssü olarak kullanmışlardır (Bennett, 2004, s.312).

Birinci Dünya savaşının başlarında bir Alman denizaltısının Scapa Flow'a girmeyi başarması üzerine İngilizler, ticaret gemilerini stratejik mevkilerde batırarak engeller tesis etmiş, geçitlerde denizaltı ağları kullanılmaya başlamış ve liman devriye botları görevlendirmişlerdir. Birinci Dünya savaşının sonunda ateşkes ilan edilmesini müteakip Alman açık donanmasının 74 gemisine enterne edilmek üzere Scapa Flow'a gitmeleri emredilmiştir. Bu gemiler Scapa Flow'da 10 ay kalmış ve bu süre içinde gemiler birer turistik anı objesi haline gelmişlerdir.

İçinde bulunulan bu aşağılayıcı durum ve Almanya'nın teslim şartlarını kabul edeceğinin anlaşılması üzerine, enterne edilen Alman filosunun komutanı Amiral von Reuter, İngiliz filosunun çoğunluğunun tatbikat için denize açılmış olduğu bir zamanda gemilerin yakılarak batırılması emrini vermiştir. Amiral Dönitz (Denizaltı Filosu Komutanı) Birinci Dünya savaşı sırasında denenen ancak ciddi bir netice alınamayan Scapa Flow'a denizaltı (UB 116) ile sızma fikrini tekrar denemek için fırsat beklemekteydi. Dönitz'in bu isteğinin altında; İngiliz donanmasına ağır bir darbe vurma isteği, Scapa Flow'un stratejik önemi, denizaltılarının kabiliyetlerini kanıtlamak arzusu yatmaktaydı (Patfield, 1984, s.295).

Fotoğraf 5.1, Scapa Flow Baskınında U-47'nin İzlediği Rota

İkinci Dünya savaşının başlaması ile Amiral Dönitz'in beklemekte olduğu fırsat eline geçmiştir. Ancak Scapa Flow çok iyi korunmakta olan bir limandır ve denizaltı ağları, devriye gemileri ile şiddetli gelgit akıntısı, Scapa Flow'a denizaltı ile sızmayı neredeyse imkansız hale getirmektedir. İkinci Dünya savaşında, İngiliz donanması ise Scapa Flow'u, Murmanks'a giden konvoylarına refakat eden gemileri için kullanmaktadır. Scapa Flow, savaş gemileri personeli tarafından çok sevilmemesine rağmen mükemmel ve korunaklı bir üstür.

Alman hava kuvvetleri 26 Eylül 1939'da Scapa Flow'a ait mükemmel hava fotoğrafları çekmiş, ayrıca U-14 denizaltısı da üs hakkında çok değerli istihbarat sağlamıştır (Dümen, 1990, s.100). Eldeki bilgiler ile yapılan çalışmalar neticesinde Dönitz, Scapa Flow'a denizaltı ile girilebileceğine karar vermiş ve en enerjik ve en cesur olarak değerlendirdiği denizaltı komutanını 1 Ekim günü çağırarak bu görevin zorluklarını anlatmış ve isterlerse mesleki kariyerlerine herhangi bir zarar gelmeden "hayır" diyebileceklerini belirtmiştir. Yzb. Günter Prien bunun üzerine, Scapa Flow hareket planını alarak evine gitmiş ve gece yaptığı incelemenin sonucunda ertesi gün göreve talip olduğunu belirtmiştir (Dümen, 1990, s.102).

Harekat çok gizli tutulmaktadır. 8 Ekim günü U-47, Kaiser Wilhelm kanalını geçerek kuzey denizine çıkar. Prien, seyir sırasında herhangi bir gemi ile temas etmekten kaçınır. Herhangi bir geminin kendi varlığını rapor etmesini istememektedir. 13 Ekim gecesi 23.31'de Kirk Sound kanalından geçen Prien, Scapa Flow'a giriş seyrine başlar. Kanal girişinden gelen kuvvetli akıntı çok dikkatli hareket etmesini gerektirmektedir. Prien, akıntı nedeniyle Med-Cezir (Gel-Git) periyodu arasındaki suyun durgun olduğu zamanı kollamıştır. Dalışta giriş yapmak mümkün olmadığından Prien gemisini satha getirir. Çünkü İngilizler bu tip saldırıları önlemek için kanal girişini ticari gemilerini batırarak kapatmışlardır. Kıyıya o kadar yakın seyretmektedir ki, denizaltı bir ara yoldan geçen bir arabanın farları ile aydınlatılmıştır (Dümen, 1990, s.110).

Gece yarısından hemen sonra Prien, Scapa Flow körfezinin içindedir. Prien 00.27'de harp ceridesine "Wir sind in Scapa Flow" yani "Scapa Flow'dayız" ifadesini yazar. Limana sızdıktan sonra Prien hedeflerini aramaya başlar ve bir süre sonra kuzeyde iki büyük gemi görür. Aslında liman içinde daha fazla gemi bulmayı beklemektedir. Ancak İngiliz donanmasının diğer gemileri seyre çıkmışlar, HMS ARK ROYAL ve HMS REPULSE ise demir yerini ve şehri Alman uçaklarından korumak için limanda kalmışlardır. Prien, karartma uygulanmasına rağmen bu gemileri tespit eder ve bu gemilere 00.58'de 3 torpidoluk bir salvo ateşler. Üç buçuk dakika sonra bir infilak duyulur; ancak ilginç bir şekilde; bu infilak İngilizlerin pek dikkatini çekmiş görünmez. Torpido ROYAL OAK'a ciddi bir hasar verememiştir. HMS REPULSE ise baş tarafından isabet almıştır. Prien bunun üzerine gemisini döndürerek kış torpidosunu da ateşler, ancak bu torpido hedefe ulaşmaz. Bu arada mürettebat torpido tüplerini yeniden doldurmuştur.

Prien 01.22'de hedefe üç torpido daha ateşler ve üç dakikalık torpido çalışma süresinin sonunda 29.150 tonluk HMS ROYAL OAK muharebe gemisinin büyük teknesini ikiye bölen bir infilak meydana gelir. 29 bin tonluk ROYAL OAK'ın batması sadece 13 dakika sürer. ROYAL OAK'la birlikte geminin 24 subayı ve 809 mürettebatı da sulara gömülür. ROYAL OAK'tan sadece 375 kişi kurtulmuştur.

Fotoğraf 5.2, HMS ROYAL OAK

U-47 Gel-Git periyodunun başlaması ile oluşan kuvvetli akıntıya ve kendisini aramaya başlayan İngiliz muhriplerine rağmen Scapa Flow'dan çıkmayı başarır ve Almanya'ya doğru geri dönüş seyrine başlar. Buna rağmen İngilizler sızma hareketını icra eden denizaltıyı batırdıklarını duyururlar.

Amiral Dönitz, baskından sonra İngiliz filosunun Scapa Flow'u terk edeceğini düşünerek, muhtemel sığınma mevkilerini de mayınlattır. Nitekim "Loch Ewe"de NELSON muharebe gemisi, U-31'in döktüğü mayınlara çarpıp ağır yaralanmış, BELFAST kruvazörü ise "Firth of Forth"da U-21'in döktüğü mayınlara çarpıp yaralanmıştır. U-47, 17 Ekim 1939, 11.44'de Wilhemshaven'a ulaşır ve burada çok büyük sevinçle karşılanır ve limana girişin hemen ardından tüm gemi personeli Hitler'le görüşürmek üzere uçakla Berlin'e götürülür. Hitler, sevinçle karşıladığı Günter Prien'i madalya ile taltif eder ve tüm gemi mürettebata bir öğle yemeği verir.

Fotoğraf 5.3, U-47 Komutanı Yzb. Prien Brandenburg Kapısı/Berlin önünde Halkı Selamlıyor.

Sonuç olarak; Amiral Dönitz, denizaltı silahının imkan ve kabiliyetlerini Hitler nezdinde ispatlayarak prestij kazanmış ve Hitler'in denizaltılara olan güveninin artmasını sağlayarak denizaltı inşa programına onay almış,

Harbin henüz başlangıcında iken HMS ROYAL OAK'ın batırılması, İngiliz donanması ve İngiliz kamuoyu için ağır bir darbe olmuş,

Bir liman ne kadar korunaklı olursa olsun, bir savaş gemisi için en emniyetli yerin açık deniz olduğu bir kez daha anlaşılmış, İngilizler Scapa Flow üssünü bir süre için kullanmaktan mahrum kalmıştır.

Baskın, Alman kamuoyu ve Hitler için ise büyük bir moral vesilesi teşkil etmiş ve Alman denizaltıcılarının kendi silahlarına olan güvenleri artmıştır.

5.1.3. Suüstü Harekatı:

Atlantik Deniz Muharebeleri süresince icra edilen Suüstü Harekatı aslına bakıldığında tam bir taarruz şeklinde değil, büyük suüstü muharebe gemilerinin harekatı, konvoy gemileri ve akıncı gemileri şeklinde çeşitli alt başlıklara

bölünmüştür. Bu kapsamda bahse konu hususların ayrı ayrı incelenmesinde fayda görülmüştür.

5.1.3.1. Rio de la Plata (River Plate) Deniz Muharebesi (13 Aralık 1939)

Amiral Raeder İngiliz Donanmasını kuvvet inkısına (bölünmesine) uğratarak her iki donanma arasındaki dengesizliği ortadan kaldırmayı hedeflemiştir. Bu hareket ihtiyacını dikkate alarak üç cep zırhlısı inşa ettirmiştir. Bunlar Amiral Graf von Spee, Deutschland ve Amiral Sheer zırhlılarıdır.

Deutschland, Amiral von Spee ve Amiral Sheer cep zırhlıları, aynı zamanda Birinci Dünya savaşında büyük oranda hasar gören Alman donanmasını güçlendirmek ve prestij kazandırmak amacıyla inşa edilmişlerdir.

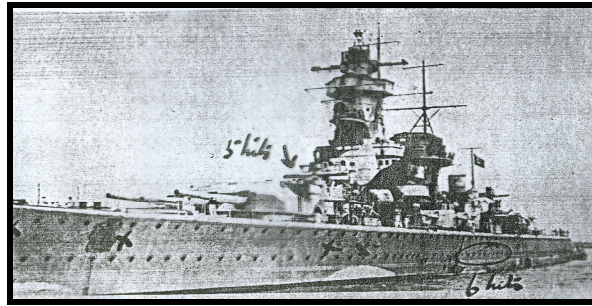
Almanlar bu gemilere zırhlı gemi anlamına gelen "Panzerschiff" adını vermişlerdir. Ancak Versay Antlaşması ile getirilen tonaj kısıtlaması, bu gemilerin dizaynını etkilemiştir. Almanlar tonaj kısıtlamasını bu gemileri 11 inçlik büyük toplar, modern atış kontrol sistemleri ve dizel makineler ile teçhiz ederek ve teknede perçin yerine elektrik kaynağı kullanarak aşmaya çalışmışlardır (Griffiths, 1992, s.92).

Gemilerde kullanılan bu teknolojik yenilikler ile; bu gemilerin bir muharebe gemisinden süratli ve bir kruvazörden daha fazla ateş gücüne sahip olduğu şeklinde yapılan propaganda, diğer devlet donanmalarını etkilemiş ve bu gemilerin ciddi birer tehdit olarak algılanmasına neden olmuştur. Graf von Spee zırhlısı 1936 yılında hizmete girmiştir.

Ağustos 1939'da harp başlamak üzereyken, cep zırhlıları Deutschland ve Graf von Spee açık denize çıkmak üzere emir almışlardır. Deutschland kuzey Atlantik'te, Graf von Spee ise güney Atlantik'te mevkilendirilmiştir. Hitler'in İngiltere'ye karşı ilk düşmanca hareket yapan taraf olmayı istememesi; denize çıkmış olan Deutschland ve Graf von Spee zırhlılarının harekate başlamalarını 26 Eylül'e kadar geciktirmiştir. Harekat için yetki alınmasını müteakip bu iki gemi, müttefik ticari gemilerine karşı akınlarına başlamışlardır (Dümen, 1990, s.198).

Müttefiklerin ilk tepkisi Amiral Raeder'in beklediği gibidir. 1939 Ekim ayının sonuna doğru 3 uçak gemisi, 3 muharebe gemisi, 15 kruvazörden oluşan bir İngiliz-Fransız kuvveti bu iki gemiyi arayıp bularak, imha etmek üzere görevlendirilmiştir. Görevlendirilen bu kuvvet, o ana kadar kuzey Atlantik konvoylarına destek sağlayan veya görev grupları içinde hareket yapmakta olan gemilerden oluşmaktadır. Kuzey Atlantik'te hareket yapan ve iki ticaret gemisini batıran Deutschland dizelerinde meydana gelen bir arıza nedeniyle 1939 Kasım ayının ortalarına doğru kendisini arayan bu kuvvetin arasından sıyrılarak Almanya'ya geri dönmüştür.

Hans Langsdorff tarafından kumanda edilen Graf von Spee zırhlısı ise güney Atlantik'te hareketına devam etmektedir. Müttefik ticari gemilerine verdiği zarar çok büyük olmamasına rağmen Graf von Spee, müttefik donanmasından önemli bir kuvvetin kendisini aramak üzere ayrılmasına neden olmuştur. Graf von Spee ise 1939 Aralık ayının başına kadar müttefik savaş gemileri karşı karşıya gelmekten kaçınmıştır.

Fotoğraf 5.4, Graf Von Spee'nin Hasarlı Durumdaki Fotoğrafı

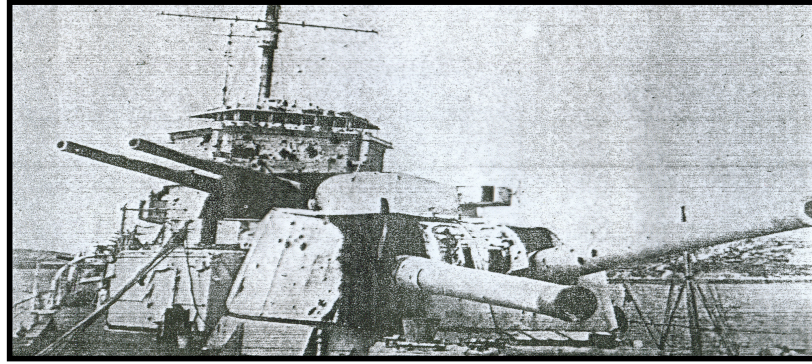
Güney Amerika sahillerindeki bir İngiliz Filotillasına komuta eden komodor Harwood, 2 Aralık 1939 günü, Graf von Spee tarafından batırılan Doric Star isimli bir geminin imdat mesajını aldıktan sonra yaptığı durum değerlendirmesi sonucunda; Alman zırhlısının hareket sahasını değiştirmek gereğini hissedeceğini ve büyük bir ihtimalle deniz trafiğinin en yoğun bulunduğu Rio de la Plata (River Plate) sahasını tercih edeceğini kabul ederek; emrindeki gemilere Rio de la Plata sahilinden 150 mil açıkta bir randevu noktasında toplanmak üzere emir vermiştir (Akad, 1992, s.94).

Fotoğraf 5.5, Komodor Harwood

Komodor Harwood'un emrinde 8 inçlik toplara sahip HMS EXETER kruvazörü ve 6 inçlik toplara sahip HMS AJAX ve HMNZS ACHILLES gemileri vardır. Bu kuvvet küçük çaplı toplarına rağmen adedi üstünlükleri ile 11 inçlik toplara sahip Graf von Spee'ye karşı denk bir kuvvet oluşturmaktadır. Graf von Spee'nin bir salvosu 2130 kg.lık bir ateş gücüne karşılık gelirken, diğer üç geminin toplam salvoları 1890 kg.'a karşılık gelmekteydi (Apatay, 2006, s.123).

Komodor Harwood yaptığı değerlendirme de haklı olduğunu görmüştür. 13 Aralık günü Graf von Spee River Plate'in doğusunda görülmüştür. Graf von Spee'nin komutanı Lansdorff, önce İngiliz gemileri ile muharebeye istekli görünmüş, İngiliz kuvvetini ağır ve isabetli bir ateş altına almıştır. Bu ateş neticesinde HMS EXETER'de ağır hasar meydana gelmiş ve HMS EXETER 20 dakika sonra hareket alanından ayrılarak Falkland adalarına doğru uzaklaşmak zorunda kalmıştır.

Fotoğraf 5.6, HMS EXETER'in Hasarlı Hali

Langsdorff bir zafer kazanmak üzeredir. EXETER'in işini bitirmek için eline geçen şansı kullanamamış olmasına rağmen, dikkatini hafif kruvazörler üzerine çevirmiştir. Graf von Spee ilk isabetini AJAX üzerinde sağlamıştır. Ancak bundan birkaç dakika sonra Graf von Spee aniden batıya dönerek Montevideo'ya doğru uzaklaşmaya başlamıştır.

Graf von Spee de birkaç isabet almıştır ama bunlar çok ciddi isabetler değildir. Bu isabetler Langsdorff'un muharebeyi kesmesi için ciddi bir neden oluşturmamaktadır. Nedeni ne olursa olsun Langsdorff'un bu kararı Graf von Spee için ölümcül bir hata olmuştur. Komodor Harwood, yaralanmış olan EXETER'in yerine CUMBERLAND'ı yanına alarak Montevideo'ya doğru takibe başlamış ve Almanları daha fazla İngiliz kuvvetinin de gelmekte olduğuna inandırmak için her imkanını kullanmıştır.

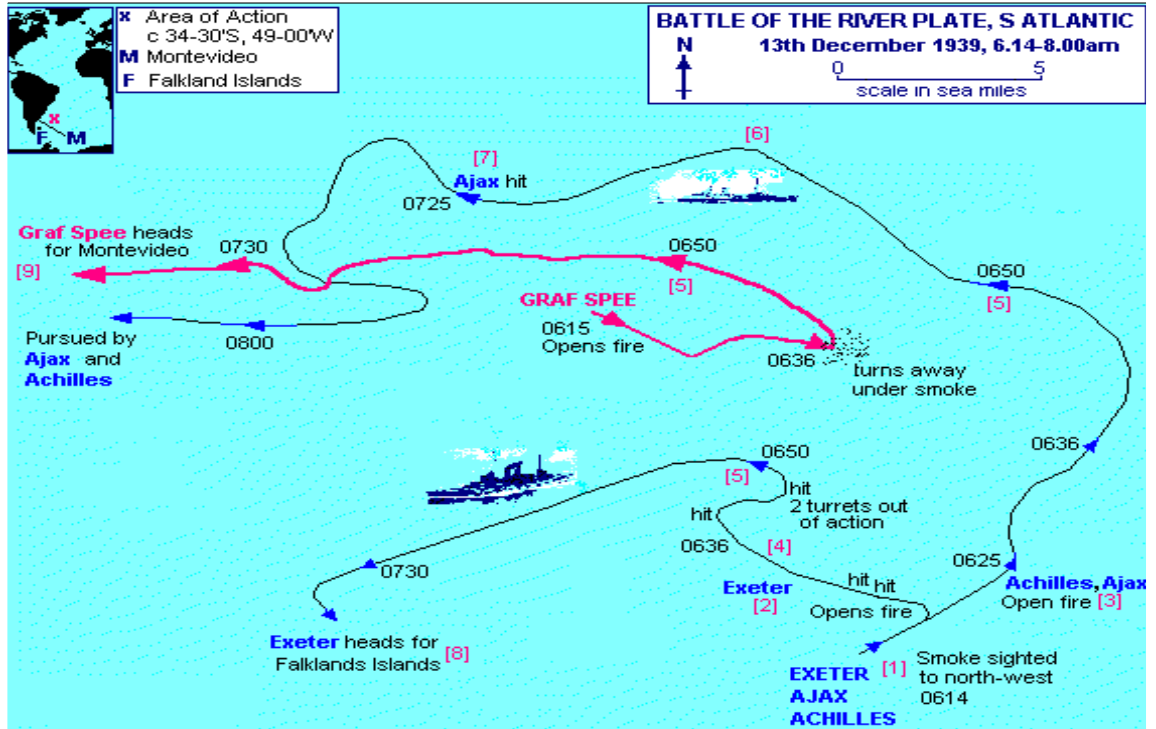
Montevideo üzerinde İngiliz uçakları uçmaya başlamış ve radyo yayınları ile büyük bir İngiliz filosunun bölgeye doğru seyretmekte olduğu haberleri verilmeye başlanmıştır. Langsdorff, 14 Aralık 1939 günü Montevideo'ya geldiğinde, tarafsız olan Uruguay hükümetini burada kalmasına izin vermesi için ikna etmeye çalışmıştır. Ancak İngilizlerin de yürüttüğü diplomatik girişimler neticesinde tarafsızlık hukukunun öngördüğü 72 saatten daha fazla limanda kalmasına izin verilmemiştir (Dümen, 1990, s.190).

Langsdorff içinde bulunduğu durum hakkında Almanya'ya çektiği mesajında elindeki seçenekleri,

1. Gemiye enterne etmek,
2. Buenos Aires'e veya açık denize ulaşmak için İngiliz gemileri ile muharebeye girişmek,
3. Gemiye imha etmek

olarak belirtmiş ve Almanya'dan talimat istemiştir.

Alman yüksek komuta heyeti, bunlar arasından gemiyi enterne etme seçeneğini elemiş ve diğer iki seçeneği komutanın kararına bırakmıştır. Liman dışında kendisini bekleyen İngiliz savaş gemilerinin ablukasını yaramayacağını değerlendiren Langsdorff, üç günlük sürenin sonunda "Tacoma" adlı Alman ikmal gemisi ile birlikte limandan çıkmış ve Uruguay karasuları dışında Plate Estuary civarında mürettebatını Tacoma'ya aktardıktan sonra; Graf von Spee'yi patlayıcılar ile imha etmiştir. Gemi enkazı 25 ft. derinlikte karaya oturmuş ve günlerce yanmıştır. Gemi personeli ise Tacoma ile Buenos Aires'e gitmiştir.

Fotoğraf 5.7, River Plate Deniz Muharebesi

Langsdorff'un komutasındaki Graf von Spee zırhlısı bu akın hareketi boyunca güney Atlantik'te Sclement, Snewton Beech, Sashlea, Shuntsman ve Trevanion'ı, Hint okyanusunda Africa Shell'ı batırmıştır. Daha sonra yeniden güney Atlantik'te Doric Star, Stairoa And Streonshalh'ı batırarak akın hareketine devam etmiştir. Graf von Spee'nin batırdığı bu 9 geminin toplam tonajı 50.000 tondur. Langsdorff, uluslar arası antlaşmalar gereğince gemilerin tüm mürettebatını tahliye ettirmiş ve akın hareketi süresince batırdığı ticaret gemilerinden kimse hayatını kaybetmemiştir.

Langsdorff gemisini kendi elleriyle imha etmenin getirdiği ağır yükü kaldıramamış ve Alman yüksek komuta heyetine, Buones Aires Alman büyükelçisine ve eşine birer mektup bırakarak 20 Aralık 1939'da Buenos Aires'te kalmakta olduğu otel odasında intihar etmiştir.

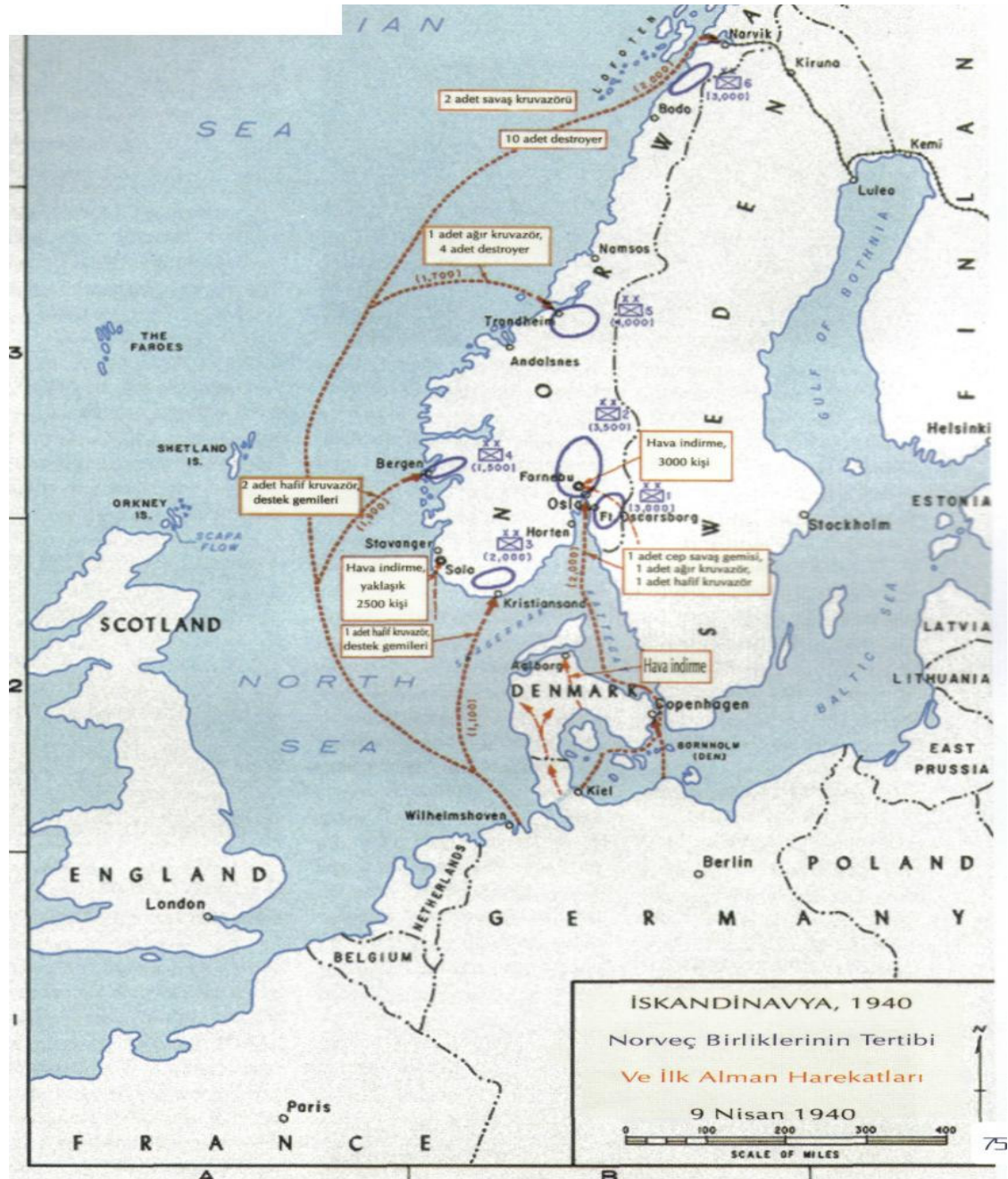
Fotoğraf 5.8, Langsdorff, Graf Von Spee'nin Cenazesinde Nazi Selamı Yerine Denizci Selamı Verirken

Langsdorff'u bu göreve tefrik eden büyük Amiral Raeder, Langsdorff'un kendisine verilen "Harp gemileri ile çatışmaya girilmeyecektir." direktifine uymadığı için kendisini ve gemisini bu duruma düşürdüğünü belirtmiştir.

5.1.4. Norveç'in İşgali

Almanya'nın 27 Eylül 1939'da müşterek bir baskın Hava-Kara hareketi neticesinde Polonya'yı işgal etmesinin hemen ardından, 10 Ekim 1939'da Amiral Raeder, Hitler'e İngiliz Deniz Gücü'nün muhtemel taarruzlarına karşı Norveç'in işgal edilmesini ve bu ülkenin zengin fiyortlarının savunma stratejilerinin bir parçası

olarak Londra'ya karşı kullanılmasını teklif etmişti. Bu teklifin ardında, hem İngiltere'nin Baltık ve Alman karasularını abluka altına almasının önlenmesi, hem de Alman savunma sanayisi için hayati öneme sahip olan "NARVIK" deniz madenlerine kesintisiz ulaşımın garanti altına alınması yatıyordu (Caşın, 2005).

Fotoğraf 5.9, Norveç Birliklerinin Tertibi ve İlk Alman Hareketleri

Norveç'in tarafsız ya da İngiltere ile ittifak halinde olması Almanya'nın çıkarlarına aykırı olduğu için, bu doğrultuda başlatılan çalışmalar neticesinde Alman Nasyonal Sosyalist Partisi, Norveç'te 300.000 taraftar toplamayı başarmıştı. Norveç toplam nüfusunun yüzde 10'unu teşkil eden bu Almanya taraftarları arasında, Norveç Savunma Bakanlığı da yapmış olan ve Norveç Genelkurmayının önemli isimlerinden, Quisling'de yer alıyordu, Quisling'in Berlin saflarına çekilmesinde, Amiral Raeder'la bizzat görüşmesi oldukça etkili olmuştu.

Amiral Raeder, İngiltere'nin Norveç'i işgal edeceği düşüncesi ile bu ülkenin bir baskın taarruzla işgali fikrini Hitler'e kabul ettirmişti. Norveç'in işgal planı, Hitler'in "WESERVEBUNG" kod adını taşıyan, 3 Mart 1940 tarihli çok gizli bir emrinin ardından süratle hayata geçirildi (Dümen, 1990, s.112). Almanya, Norveç'i işgal edebilmek amacıyla oluşturulan stratejik konseptte aşağıda belirlenen temel kriterleri esas almıştı (Caşın, 2005);

1. Almanya Birinci Dünya Savaşı esnasında, Deniz Kuvvetleri'nin zayıf olmasının; harbin kaybedilmesinde önemli bir unsur olduğunun acı dersini almıştır.
2. İngiltere'nin deniz üslerini arttırmasına karşılık, Almanya yeni muharip deniz üsleri elde etmek zorundadır.
3. Almanya, İngiliz hava savunma şemsiyesi ve deniz ablukasını Kuzey Denizi'nde kırabilmek ve Britanya Adası'nı ablukaya alabilmek için Norveç limanlarına ve üslerine ihtiyaç duymaktadır.
4. Alman Hava Kuvvetleri, Rusya'yı da dikkate alarak, Baltık Denizi'nde serbest deniz sahası elde ederek, harp sanayisi için gerekli deniz madenlerini, deniz üzerinden elde etmek zorundadır.
5. İngiltere'nin, kuzey deniz sahası kontrolünü kaybetmesiyle, Atlantik'teki deniz nakliyatı Alman Hava-Denizaltı Kuvvetleri'nin tehdidi altına girecektir.
6. Almanya'nın petrol ihtiyacı ise, Akdeniz'de, İngiltere'ye karşı, İtalyan Donanması ile ittifak yapılması ve Ortadoğu'dan sevkiyatın İtalya toprakları üzerinden teminiyle sağlanacaktır.

5.1.4.1. Harekatın Planlama Safhası

Alman harekat planı, 3 bin 400 km. uzunluğundaki Norveç sahillerinin incelenmesi, nakliye ve lojistik hazırlık safhası, harekat, işgal ve işgal sonrası savunma safhalarına dayandırılmıştı. Harekat planı hazırlanırken, 1719'da İsveç Ordusu'nun, kara harekatında soğuk ve açlıktan mahvolması da göz önünde bulundurularak, harekat esnasında karşılaşılabilecek meteorolojik koşullar da dikkate alınmıştı. Ayrıca Kuzey Kutup ülkelerinden olan Norveç'in başkenti Oslo'da en uzun günün 18 saat 49 dakika ve en kısa günün 5 saat 42 dakika olduğu, Tromsö bölgesinde güneşin 65 gün hiç batmadığı, 60 gün ise tamamen karanlık olduğu ve Norveç topraklarının ancak yüzde 30'unun tarıma elverişli olduğu gibi harekatı etkileyecek unsurlar da özenle incelenerek harekat kriterlerine dahil edilmişti. Oslo Limanı'nın Kiel'e 400 mil, Narvik'in ise 1,500 mil mesafede olmasının da dikkate alındığı harekatın taarruz zamanlaması olarak, İngiliz Deniz Kuvvetleri'nin Britanya Orduları'nın batısında olduğu; Norveç Donanmasının ise tedbirsiz yakalanacağı kapalı hava koşullarının bir arada sağlandığı bir zaman dilimi belirlenmişti. Bu sayede düşmanın keşif ve istihbarat faaliyetlerinin de sınırlandırılması amaçlanıyordu.

Ayrıca Alman Donanma Taarruz Grubu da, Narvik-Bergen-Christian-Sand-Oslo'yu işgal edecek şekilde tertiplenmiş, Lojistik Destek Grubu faaliyetleri kapsamında ise, malzeme gemileri çıkarma harekatı öncesinde, esasen "Tarafsız Ülke" konumundaki hedef Norveç limanlarına gönderilmiş, işgal sonrasında ise, Donanma mühimmat ve destek ihtiyacını karşılayacak mukabil destek-deniz kontrol grubu görevlendirilmiştir (Caşın, 2005).

Norveç Donanmasının envanterindeki XIX. yüzyıldan kalma 12 muhrip, 4 sahil koruma zırhlısı, 2 mayın gemisi, 9 denizaltı, 22 hücum bot ve mayın tarama gemisi, fiyortların kıyı savunma bataryalarını kullanarak ortaya koyabileceği savunma gücüne destek verebilecek 200 savaş uçağı ve 6 tümenlik kara ordusu bulunmaktaydı. Bu unsurların savunma yeteneği de Alman harekat analiz subayları tarafından değerlendirilmişti (Caşın, 2005).

5.1.4.2. Harekatın İcra Tarzı

İngiliz Donanması, Alman sınırını tecrit maksadı ile Norveç sahillerini 8 Nisan 1940 tarihinde mayınlamıştı. 9 Nisan günü saat 05.30'da ise Alman Kuvvetleri Norveç sahillerine çıkarma hareketini başlattı. Oslo Grubu, işgal donanmasının en güçlü taarruz kolu olarak fiyortlardaki harekate katıldı. Christiand-Sand Grubu, 9 Nisan'da Alman Hava Kuvvetleri desteğinde başlattığı yoğun taarruz ile kıyı savunmasına karşı fiyortlara sis desteği ve mukabil topçu ateşi desteği sağlamakla görevliydi. Trondheim Taarruz Grubu ise, 1 ağır kruvazör ve 4 muharip eşliğinde, 9 Nisan sabahı fiyortlara girdi. Narvik Grubu ise 10 muhripen oluşan taarruz kolu ile 9 Nisan sabahı yoğun kıyı savunmasına mukabil taarruzuna başladı. Saat 16.00 sularında Alman Hava Kuvvetleri'nin yakın hava desteği altında Bergen Grubu da harekate katıldı, İngiliz denizaltılarının karşı taarruzlarına rağmen 10 Nisan sabahı, Alman Donanması saat 09.00'da Oslo'yu işgal etti. Saat 11.00'da fiyortlara giren Alman Donanması karşısında, Norveç Donanması mukavemet göstermeden teslim oldu. Müstahkem mevkiilerin de yoğun bir direniş göstermediği harekatın ardından, batırılan 2 sahil gambotu dışında bir mukavemetle karşılaşmadan Alman Donanması limanı ele geçirdi.

5.1.4.3. Sonuçlar

Alman Donanması'nın başarıyla icra ettiği bu baskın taarruzu esnasında Almanya'nın kayıplarına bakıldığında; filotilla komodorunun hayatını kaybettiği, üç kruvazör, 10 muhrip, 24 destek gemisinin ve sekiz denizaltının kaybedildiği görülmektedir. Alman Donanması'nın göz bebekleri Scharnhorst ve Gneisenau muharebe kruvazörleri de ağır biçimde yaralanmıştır, İngiliz savunma kuvvetlerinde ise Komodor Lee ölmüş ve bir uçak gemisi, iki kruvazör, altı denizaltı, 17 destek gemisi batırılmış ve beş kruvazör ve sekiz destroyer ağır yara almıştır. Ayrıca Polonya ve Fransa da birer denizaltı kaybetmiştir. Norveç Ordusu ise 10 Haziran 1940'da tamamen Alman Ordusu'na teslim olmuştur.

Çıkarma harekatı hazırlıkları, muhabere emniyeti açısından gizlilik içinde yapılmasına rağmen, İngilizlerin mayınlama ve karşı muharebe taarruzu önlenememiştir.

Harekat sırasında Norveç savunması imkanlarını yeterince kullanılmamış; İngiliz savunması ise, güçlü Alman Donanması'nın planlı taarruzu karşısında başarılı olamamıştır. Ancak bu noktada Norveç'in iki önemli başarısını da gözden kaçırmamak gerekir (Caşın, 2005). Savaş öncesinde dünya deniz ticaretinin 4. büyük filosuna sahip olan Norveç, nakliye gemilerinden 1000 tanesini İngiltere'ye kaçırmayı başarmıştı. Bu gemiler, İngiltere'nin emrinde yeniden teşkilatlanarak, ikinci Dünya Savaşı süresince Müttefiklere yardımda bulunmak amacıyla, cephane ve personel naklinde kullanılmıştı. Norveç Direniş Ordusu ise, Alman işgal kuvvetlerine karşı başlattığı milli direnişle Alman Ordusu'na yıpratıcı ölçüde zarar vermeyi başarmıştı. Ancak Norveç'in şüphesiz en büyük kazancı; ülkesinin bu faaliyetleri sayesinde harbin ardından bir NATO müttefiki olarak, Sovyetler Birliği'ne karşı, ittifak'ın Kuzey Kanadı'nda fevkalade önemli bir stratejik savunma önceliğine sahip olabilme avantajı ile mükafatlandırılmış olmasıdır (Caşın, 2005).

Almanya cephesinden bakıldığında, Harekatın planlama ve icrasının başarılı olduğu söylenebilir ise de; taarruz zamanı olarak, İngiliz mayın hareketına engel olunamamasının ciddi bir planlama hatası olduğu da öne sürülebilir. Ayrıca gerek İngiliz, gerekse Norveç savunmasının oldukça yetersiz kaldığı ve savunma hareketinde Norveç'in fevkalade kritik bir coğrafi özelliği olan fiyortların dar geçitlerinde yeterli savunma ve direniş icra edemediği ortadadır. Bu noktada Alman paraşütçülerin hızlı bir şekilde hareket ederek İngiliz ve Norveç savunmasını şaşırtması, harekatın seyrini önemli ölçüde etkilemiştir. Ancak neticede Almanya, savaş öncesinde planladığı stratejik hedeflerin askeri-ekonomik-siyasal sonuçlarını, çok kısa sürede elde edebilmeyi başarabilmiştir.

Siyasal açıdan Norveç'in işgali, Kuzey Denizinde Alman Hakimiyeti'nin kabulünü ön plana çıkarmış ve Sovyetlerin Kuzey Denizi Filosu'nun Baltık'ta bayrak göstermesini önlemiştir. Ayrıca fiyortlar İngiliz Donanmasına karşı tahkim edilerek, Alman yarı açık sahilinin taarruzlara maruz kalmasının da önüne geçilmiştir. Kuzey Denizi-Murmansk hattının deniz kontrolü de böylece Alman Donanmasına geçmiş, İskoçya-İrlanda-Norveç üçgeninde teşkilatlandırılan deniz kontrol hattı, İngiliz Donanması'nı çok güç duruma sokmuştur. Çünkü İngiltere'nin İskandinavya'dan aldığı ve toplam ihtiyacının yüzde 36'sın oluşturan demirle bağlantısı kesilmiş ve Almanya bu demir cevherlerinin tek hakimi konumuna gelmiştir. Ayrıca işgal edilen

Norveç ve Danimarka'nın tüm gıda stokları ve ham madde kaynakları da Almanya'nın kontrolüne geçmiştir. Ancak en önemlisi, Alman Ordusu'nun deniz-denizaltı taarruzları ile İngiliz Donanmasına ağır zayıatlar verdirecek hareket yeteneği ve deniz üslerine kavuşması olmuştur. Norveç'in işgalinin ardından, bu ülkede inşa edilen hava üsleri de İngiliz Anavatanı'nın hava baskısı altında tutulmasını mümkün kılmıştır.

Almanya'nın gerçekleştirdiği Norveç Harekatı Dünya harp tarihindeki baskın deniz taarruzlarına önemli bir örnek teşkil etmektedir (Caşın, 2005). Ancak, günümüz savunma ve taarruz konseptleriyle, modern harp vasıtaları dikkate alındığında, benzeri bir hareketin icra edilmesinin bedelinin fevkalade yüksek olabileceğinin alınacak en önemli ders olduğu düşünülmektedir.

5.2. İNGİLTERE'Yİ İSTİLAYA TEŞEBBÜS (*Başlangıç Tarihi 2 Temmuz 1940*)

10 Mayıs 1940'da başlayan Alman taarruzu, Manş sahillerine ulaşmakla değil de, İngiltere'yi istila etmekle sona ermiş olsaydı, belki de harp bitmiş olacaktı (Tuğrul, 1956, s.65). Aslında Churchill "Ada istila edilirse bile Kanada'ya gidip savunmaya devam edeceğiz" demişti (Bailey, 1994, s.321). Fakat Avrupa ve İngiltere anavatan adasının elden çıkmasından sonra Amerika'nın harbe girip girmeyeceğini tahmin etmek zordu. Nitekim 1960'ların siyasi şartların da bile Rusya'nın Avrupa ve İngiltere'yi istila etmesi karşısında Amerika'nın, bahse konu toprakları kurtarmak uğruna, kan döküp dökmeyeceği zaman zaman tartışılan önemli bir konu olmuştur (Tuğrul, 1956, s.69).

1940'daki Alman düşüncesine göre değil istila, istila teşebbüsü bile İngiltere'nin barış istemesine sebep olacaktı. Hitler, ilk defa istila teşebbüs maksadını 20 Mayıs 1940 tarihinde Alman deniz kuvvetleri komutanına açtı. Henüz elde, yapılmış bir plan dahi mevcut değildi. Amiral Raeder, istila için, öncelikle üç şartı gerekli görmekteydi:

1. Bir hazırlık devresine ihtiyaç vardır. Çıkarma hareketi için özel ve nitelikli deniz vasıtaları bulmak ve inşa etmek gereklidir.

2. Manş nakliyatında kullanılmak üzere ticaret gemilerinden bir kısmını tadil edip çıkarma harekatında kullanmak gereklidir. Bu maksatla Manş nakliyatının bir kısmından vazgeçilmelidir.

3. Çıkarma esnasında mutlak bir hava hakimiyetine ihtiyaç vardır.

Bahse konu tarihte, Alman Kara Kuvvetleri Komutanı, İngiltere'ye çıkarma yapmayı imkansız olarak değerlendirmiş ve istila teşebbüsünün üzerinde bile durmamıştır (Dümen, 1990, s.110).

Hitler, çıkarma için hazırlık emrini 2 Temmuz 1940 tarihinde verdi. Bu emir görev bölümünü özetle aşağıdaki gibi yapıyordu.

Deniz Kuvvetleri: Nakliyat emniyeti bakımından 20-30 tümeni emniyetle geçirmeye müsait olan bölgeyi dikkate alarak çıkarma sahasını teklif edecektir.

Kara Kuvvetleri: Müteakip kara harekatının en müsait şekilde gerçekleşmesi bakımından çıkarma sahillerini teklif edecektir.

Hava Kuvvetleri: Hava hakimiyeti kurup kurmayacağını; kuracaksa ne kadar zamanda kuracağını ve hava indirmeleri için uygun gördüğü düzlükleri teklif edecektir.

Deniz Kuvvetleri Komutanı, öncelikle diğer silahlı kuvvetlerin tasarılarını dinleyerek değerlendirmiş, çıkarma teşebbüsünü bir nakliyat konusu olarak mütalaa ederek, emniyeti de göz önünde bulundurarak çıkarmanın Wight Adası (Isle Of Wight) güneydoğusundan North Foreland'e kadar olan sahile yapılmasını teklif etmişti (Akad, 1992, s.209).

Üç kuvvetin de yaptığı teklifler bir araya getirilince, çıkarma harekatına tahsis edilecek kuvvetlerin miktarı ve çıkarma sahasının büyüklüğü olmak üzere iki husus ortaya çıkmaktaydı. Kara kuvvetleri Komutanı 13 tümen (260,000 asker) geçirmek istiyor; bundan daha az kuvvetlerle çıkarmanın yapılamayacağını iddia ediyordu. Kara Kuvvetleri Komutanına göre kuvvetin 100,000 kişisi birinci dalga olarak

geçirilmeli; kalan kısımlar da 2 veya 3 gün içerisinde nakledilmeliydi. Kara kuvvetlerini böyle bir karara sevk eden sebep ise Churchill'in İngiliz radyosunda;

“1.5 milyon askerimiz var; geleceklere bekliyoruz”

diye konuşması; Alman casuslarının da bu bilgiyi teyit etmesi idi. Kara ordusu, çıkarmanın, Ramsgate de Lyme Körfezine kadar olan sahile yapılmasını teklif etmişti.

Alman Deniz Kuvvetleri, kara ordusunun çıkarma tekliflerine karşı bir dizi teklifte bulunmuştur (Dümen, 1990, s.113);

1. Çıkarma için en müsait saat, suların minimum çekildiği saatten iki saat öncesidir. Nakliyat gece yapılmalıdır. Çıkarma hareketi, biraz, ışık altında olmalıdır. Bu imkanları sağlayacak gün sayısı ayda bir ya da ikidir.
2. Bu gibi şartlar Eylül sonunda meydana gelir; ancak eylül sonunda da meteorolojik şartlar müsait değildir.
3. Birinci dalga iyi bir meteorolojik şartta atılsa bile, diğer dalgalar kötü havalara rastlayabilir.
4. Alman Donanması zayıf; İngiliz Donanması kuvvetlidir. Bu halde çıkarma ve nakliyat sahalarının sınırlandırılması şarttır.
5. Elimizde mevcut nakliyat vasıtaları azdır. Dalgalar arasında ihtiyaç olan 8 -10 günlük bir ara olacaktır.
6. Harekatın başarılı bir şekilde sona ermesi için Manş'da hava hakimiyetinin sağlanması ve bundan sonrada Alman hava kuvvetlerinin İngiliz muharebe gemilerini ve kruvazörlerini, Alman konvoylarına yaklaşturmaması gereklidir.

Bu münakaşayı dinleyen Hitler, 2 Ağustos 1940'da İngiltere ablukasının şiddetlendirilmesini; ada üzerine keşif hava taarruzları yapılmasını ve 14 Eylül'de icra edilmek üzere çıkarma hazırlığının başlamasını emretti.

İngiltere üzerine yapılacak olan keşif hava taarruzları, Alman hava kuvvetleri komutanı Mareşal Göring'e o kadar ümit veriyordu ki, İngiltere'nin, Alman çıkarmasına bile gerek kalmadan, barış isteyeceğine inanıyordu. Mareşal Göring;

“Bana iyi havalı beş gün verin, bir tane İngiliz uçağı bile bırakmam” diyordu (Apatay, 2006, s.130).

Fotoğraf 5.10, Mareşal Göring

Bundan dolayı Göring, çıkarma sahasının belirlenmesi hakkında kara ve deniz orduları arasında ortaya çıkan münakaşaya iştirak etmeye bile gerek görmemişti.

5.2.1. Hava Harbinin Başlaması

Almanya, İngiltere'yi istilaya hazırlık olarak yapacağı zorlu hava harbine 1015 muharebe, 346 Pike, 933 av ve 375 bombardıman olmak üzere 2669 uçak tahsis etmişti (Garrett, 1993, s.233). Bu arada denizaltı harbini de şiddetlendirmiş ve İngiltere ablukasına 55 denizaltı gemisi göndermişti. Altı ay sonra, İngiltere ablukasındaki Alman denizaltı gemilerinin adedine 75 bot daha ilave olacaktı.

Amansız hava harbinden amaç, İngiltere'nin istilası olduğuna göre, bombardımanın çıkarma bölgelerine yönlendirilmesi ve aynı zamanda İngiliz savunmasının derecesini tespit edecek keşif hareketlerine ehemmiyet verilmesi gerekmektedir. Fakat Göring, İngiltere'yi antlaşma yapmak istemeye mecbur etmek gibi, kendi kendine seçtiği ana hedefe yalnız hava kuvvetleriyle ulaşabileceğini

zannetmiş ve çıkarma ihtiyacı ile meşgul olmayarak, kuvvetlerini İngiliz sanayiinin gelişi güzel bombardımanına göndermiştir (Tuğrul, 1956, s.120).

Ayrıca, bombardımanların yapılması sırasında çeşitli zorluklar da belirlemiştir:

1. Mevsim dolayısıyla hava şartları bozuktur,
2. Almanların beklemediği bir İngiliz direnişi olmuştur. Almanlar 12 Ağustos'ta 62, 15 Ağustos'ta 192, 18 Ağustos'ta 100, Eylül ayında da 1054 uçak kaybı vermişlerdir (Goodrson, 1998, s.199). Buna karşılık İngilizlerin kaybı çok önemli olmamıştır.

Sonuç olarak hava bombardımanları, personel ve materyal bakımından, kuvvetlerin yönünü İngilizler'in lehine çevirmiştir. İngilizlerin uçak zayiatı az olduğu gibi pilot zayiatı da azdır. Paraşütle atlayabilen İngiliz pilotları kendi arazilerine düşüp, tekrar harp görevine sevk edildiği halde; Alman pilotları esir edilmiş, bir daha harp vazifesi alamamıştır.

İngiltere ve Londra'nın bombardımanlarına karşılık, İngilizler de Berlin ve bindirme limanlarını bombalamışlardır. Bazı Alman eserlerinde okunduğuna göre, bu bombardımanlara rağmen, Alman deniz kuvvetleri, çıkarma vasıtalarını daima hazır vaziyette bulundurabilmişlerdir (Tuğrul, 1956, s.130). Ancak hava muharebelerinin Almanya lehine bir durum yaratamamış olması, 15 Ekim 1940'da hareketin durdurulmasını zorunlu kılmıştır. Bahse konu tarihte Hitler, hareketin şimdilik durdurulmasına karar vermiş, istila hazırlığına devam edilmesini ve yeni harekate tekrar başlanacağını emretmiştir. Hitler'in amacı, gerçekten hareketi tekrarlamak değil, İngilizleri daimi bir korku içinde bırakmaktır. Nitekim Hitler bir yıl sonra tekrar İngiltere'nin bombardımanlarına başlamamış ve İngilizleri mağlup etmeyi, Rusya'nın derin ve soğuk topraklarında aramıştır (Dümen, 1990, s.132).

5.2.2. İngiltere'yi İstila Teşebbüsünden Çıkan Neticeler:

Almanların İngiltere'yi istila teşebbüsünden askeri anlamda çıkarılabilecek sonuçlar;

1. Harekat sahasında hava hakimiyetini sağlamak pek kolay değildir.
2. Yalnız hava harbiyle düşmanı korkutmak ve barış istemeye mecbur etmek mümkün değildir.
3. Kara harbi için yetiştirilmiş olan havacılar, hava muharebesinde zayıf kalmaktadırlar. Buna göre havacılar, yapılacak olan mücadelenin saha özelliklerine göre, sınıflara ayrılmalı ve ona göre yetiştirilmelidir.
4. Sadece Hava kuvvetiyle ülkenin deniz alaka ve menfaatlerini korumak mümkün değildir.

Almanların istila teşebbüsünün kötü bir sonuç ile sona ermesi, harp teknik ve taktiği alanında denizle ilgisi olmayan, deniz kuvvetinin önemini kavrayamayan kimselerin Norveç harekatında kendilerine göre çıkarmış oldukları yanlış dersler, ortadan kaldırmıştır. Artık donanmanın gereksiz bir silah olduğunu iddia edecek hiç kimse kalmamıştır (Gökdeniz, 1970, s.77).

İngiltere'yi istilaya teşebbüsün sonuç vermemesi, İkinci Dünya Harbi içinde, önemli bir dönüm noktası teşkil etmiştir. Aslında harekatın sonuçsuz kalması Almanya'nın kara gücüne herhangi bir etki etmemiştir. Alman orduları Kıtada yine hakimdir. Ancak Almanlar'da, İngilizlerin antlaşma isteyebileceğine dair ümit kalmamıştır. Almanların Yıldırım Harbi verdikleri harekat türü yerini uzun süre devam edecek olan yıpratma harbine verecek ve böylelikle harp faktörleri değişecektir (Parker, 2005, s.34).

Bundan sonra İngiltere, sahip olduğu deniz hakimiyeti ve sanayi potansiyeli sayesinde rahat rahat harp hazırlığını tamamlayacak, Amerika'nın da ittifakını sağlayarak kendi harbini besleme imkanını bulmuş olacaktı.

Almanya ise, kara potansiyelinin üstünlüğü sayesinde yine hedefine doğru koşmak isteyecekti. Ancak bu kez şöyle bir fark vardı. İngiltere'yi istila etmek, Almanya için kayda değer bir harp hedefiydi. Bu hedef elden gittiğine göre, Almanya, nereye taarruz edecek ve hangi hedefe ulaşırsa harbi bitirebilecekti? Geniş Rus topraklarını istila etmekle mi? Hindistan'a ulaşmakla mı? (Tuğrul, 1956, s.160).

İngiltere'yi mağlup etmek için Almanya'nın elinde mevcut olan tek hedef, İmparatorluk deniz yollarını kesebilmektir. Fakat Almanya'nın elinde böyle bir hedefe ulaşabilecek silah yoktu. Her ne kadar Hitler, ordu masraflarından kısarak donanma ve hava kuvveti yapmak ve bu suretle İngiltere ablukasını tamamlamak istemişse de, aniden Rusya'ya taarruz emrini vermiş olması onu esas hedeften uzaklaştırmıştı.

Özetleyecek olursak, İngiltere'yi istila hareketinin iflas etmiş olması, Almanya'ya zayıflık, İngiltere'ye de kuvvet vermiştir. Deniz kuvvetinin verdiği nimetler, Napolyon savaşları ve Birinci Dünya Harbinde olduğu gibi, İngiltere'yi bir defa daha felaketten kurtarmıştır. Bu zamandan sonra İkinci Dünya Harbi, süratli harp yapanın değil, dayanabilenin/mukavemet edebilenin kazanacağı bir harp şeklini almıştır (Tuğrul, 1956, s.189).

5.3. İKİNCİ SAFHA:

5.3.1. Genel

Almanların Norveç sahillerini işgal etmeleri, Almanya'nın deniz kuvvetlerini Birinci Dünya Harbindeki olumsuz stratejik durumdan kurtarmıştır. Fakat Fransa sahil ve üslerinin ele geçirilmesi, Alman deniz kuvvetlerine, Norveç sahillерinden daha büyük faydalar sağlamıştır. La Palice, Lorient, Bordeaux ve St. Nazaire'de kuvvetli ve sığınaklı denizaltı üsleri inşa edilmiş, Fransız tezgahları Alman denizaltı gemisi inşa edebilecek tarzda tadil edilmiştir (Dümen, 1990, s.202).

Bununla beraber Almanya bu limanların elde edilmesinin ardından başlangıçta böyle stratejik açıdan güzel bir durumdan istifade edememişti. Çünkü elinde harp maksadını sağlayacak kadar bol denizaltı gemisi yoktu. İngiltere'nin Anavatan Adalarının istilasından çekinerek bütün muhriplerini Anavatan Adasına bağlaması ve böylelikle konvoylarını himayesiz bırakmış olmasına rağmen Alman denizaltılarının kazandığı başarılar, harp neticesine etki edecek kadar büyük olmamıştır. Alman denizaltılarının kazandığı başarılar, İngilizleri heyecana düşürmekten başka bir işe yaramamıştır.

Ancak Alman denizaltı gemilerinin kazandığı netice de büsbütün boş değildir. Ekim 1941'de, denizde bulunan bir İngiliz konvoyu, ilk gecede 31 gemi, (173000 ton) ikinci gecede 17 gemi (110000 ton) kaybetmiştir. 43000 ton tutarında gemi de konvoydan ayrılarak münferit seyir yapmaya mecbur olmuştur. Bununla birlikte görev yapan her Alman denizaltı gemisi 40-50.000 ton tutarında gemi batırmadan limana avdet etmiyordu (Topp, 1990, s.237).

İngiltere için çok kritik bir durum alan böyle bir zamanda Amerika, henüz tarafsız olmasına rağmen, İngiltere'ye 50 muhrip vermişti. (Bermuda Adalarının 99 yıl süreyle Amerika'ya kiraya verilmesi karşılığında) (Tuğrul, 1956, s.102) Üstelik, Britanya Adalarının istila edilme tehlikesi kalmadığı için, bizzat İngiltere de, kendi muhriplerini konvoy himayesi maksadıyla görevlendirmeye başlamıştı. Gemi uçaklarıyla ticari gemilere inen uçaklar da, sahil uçaklarının uçuş menzilleri dışında deniz sahalarında denizaltı gemisi aramaya başlamışlardı. Demet halinde su bombası atan özel silahlar, otomatik olarak denizaltı gemisinin mevkiini bildiren telsizli arama şamandıraları hizmete girmişti. Bütün bu düzen ve yeni buluşlar, ticaret gemilerinde bulunan İngiliz mürettebatının da inancını yükseltmişti.

Bu yeni buluşlar karşısında Almanlar, "**Kurt sürüsü**" ismini verdikleri yeni tabiye (nizam) sistemine başlamışlardı (Elaldı, 1976, s.110). Keşif vasıtalarından gelen haberlere nazaran düşman konvoyunun mevkiini tespit eden Denizaltı Filosu Komutanlığı (Berlin), Atlantik'in muhtelif yerlerinde bekleyen denizaltı guruplarından en uygunlarını telsiz emirleriyle konvoyun civarına kadar sevk etmekteydiler. Buradan itibaren nizamdaki sevk ve idareyi ele alan komodorlar, konvoyun çeşitli istikametlerinden taarruz edecek şekilde, botlarını tertiplemekteydiler. Böylelikle, birçok denizaltı gemisinin kaybedilmesi pahasına, diğer birçoklarına da başarı kazanma imkanı sağlanmaktaydı. Kurt sürüsü nizamı, geceleri uygulanmaktaydı. Hizmete giren denizaltı gemisinin adedi arttıkça, Almanlar hem kurt sürüsünün adedini, hem de tek tek kurt sürüsünde bulunan denizaltı gemilerinin adedini artırmışlardı (Elaldı, 1976, s.120).

Buna karşılık İngilizler de, denizaltı gemilerini aramaya elverişli vasıtaların adedi arttıkça daha tesirli çarelere başvurmaya başlamışlardı. İzlanda ve Azor Adalarını işgal ederek, buralara yeni hava meydanları tesis etmişler ve bu suretle

denizaltı arama sahalarını genişletmişlerdi. Sadece bu işgalden bile, herhangi bir harpte başlangıç coğrafi konumuna bağlı kalınmamasının ne kadar önemli olduğu dersi çıkarılabilir (Tuğrul, 1956, s.190).

Harp içinde düşmanın bulduğu silahları ve bu silahların tesirlerini ve coğrafya ile olan ilişkisini bulup çıkarmak en büyük vazifelerden biri olmalıdır. Bu husus her zaman göz önünde bulundurulması gereken bir prensiptir. Harekatı planlayan makamlarda kesinlikle teknik adamlardan oluşan bir araştırma ekibi olmalıdır. Nitekim İtalyan komuta karargahı böyle takım çalışmasından istifade edemediği için, müttefiki Almanya'nın kullanmasına rağmen, Radar'ın mevcudiyetinden uzun müddet haberdar olamamıştır (Tuğrul, 1956, s.191).

Denizaltı harbi ikinci safhasının, bundan sonraki özelliği İngilizlerin arama alanını genişletmeleri, Alman botlarının ise hep aynı sahada değil de çok değişik sahada hareketli bir şekilde kullanılmaları olmuştur. Alman denizaltı gemileri, İngiliz kontrolünün kuvvetli olduğu sahalarda kayıtsız şartsız denizaltı harbi, aksine düşman uçaklarının mevcut olmadığı sahalarda da devletler hukuku kurallarına uyan bir mücadele sistemi uygulamışlardı. Düşman hava silahı etkisinden uzak kalan sahalarda aynı zamanda, Alman denizaltı gemileri için ikmal sahası olmuştur. Bekleme mevkiilerindeki denizaltı gemileri bu sahalara gelerek, ikmal denizaltı gemilerinden her türlü malzemeyi almışlardı (Elaldı , 1976, s.256).

İkinci safhanın bir özelliği de Amerikan uçaklarının Nisan 1941'den itibaren, gördükleri Alman denizaltı gemilerinin yerlerini rapor etmeleridir. Amerika tarafsız bir ülkedir, bundan dolayı gereken haberleri düzenli ve eksiksiz bir şekilde vermemiştir. Ancak Alman denizaltısını gören Amerikan uçakları sanki kendi arkadaşı ile konuşuyormuş gibi, İngilizlere verilmesi gereken tüm bilgileri belli etmeden verme gayreti içerisinde olmuştur.

Amerika, 1941 yazında işi daha da ileri götürerek İzlanda'yı işgal eder ve yine tarafsız olmasına rağmen, Amerikan sahilleri ile bu ada arasındaki konvoyların himayesini üzerine alır. Devletler hukukuna aykırı olan bu kararı Amerikalılar, Amerikan malzemesini korumak şeklinde açıklarlar. Çünkü Amerika 13 Kasım tarihinde, tarafsızlık kanununu yürürlükten kaldırmıştır (Morrison, 2001, s.156).

Amerika 7 Aralık 1941 Pearl Harbour baskınından sonra harbe girmiştir. Dolayısıyla bu devletin harbe girmesiyle beraber tarafsızlık-muhariplik meseleleri de ortadan kalkmıştır. Amerikanın harbe girmesinden sonra, Alman denizaltı gemileri New York sularında büyük başarılar kazanmışlardır. Ancak bu başarılar uzun sürmemiş, karşı kuvvetin faaliyete geçmesi karşısında denizaltı gemileri tekrar Atlantik'in ortasına gelmişlerdir.

Denizaltı harbinin ikinci safhası Almanlar için aslında çok şanssız bir dönem olmuştur. Çünkü, safha sonuna doğru kayıp bilançosu, denizaltı gemilerinin aleyhine dönmüştür. Uçak uçuş menzillerinin artması ve uçaklara radar konması denizaltıların tespiti için çok etkili olmuştur. Artık Alman, denizaltı gemileri geceleri bile yakalanıp imha edilmeye başlamıştır (Neureuther and Bergen, 1991, s.245).

5.3.2. İngiliz Filosunun Dakar'a Taarruzu: (23 Eylül 1940)

Dakar Limanı, Atlantik'ten geçen İngiliz deniz yollarından bir tanesinin düğüm noktasına tesir eden bir üstür. Aslında bu üs harbe tarafsız kalmış olan Fransa'nın elindedir. Ancak Dakar, İngilizlerin eline geçecek olursa gerek bahse konu düğüm noktasındaki Alman denizaltı gemilerini daha iyi avlamak ve gerekse konvoy himaye etmekte olan muhriplerin ikmalini sağlamak bakımından, çok faydalı olacaktır.

Böyle bir karara varmış olan İngilizler, Dakar'a karşı bir çıkarma hareketi düzenlemişler ve hareketin içine De Gaulle'e bağlı kalmış olan Fransız milliyetçi birlikleri de katılmışlardır (Overy, 1995, s.187). Harekatın yapılması hakkında General De Gaulle de çok istekliydi (Tuğrul, 1956, s.134). Hazırlanan plana göre, öncelikle limandaki Fransızlara kendi rızaları ile İngiliz tarafına geçmeleri teklif edilecek aksi halde Fransız milliyetçi birlikleri sahile çıkararak Dakar'ı zorla işgal edeceklerdi.

İngiliz Harp Filosu 23 Eylül sabahı, refakatinde nakliye gemileri olduğu halde, Dakar önüne gelmişti. De Gaulle de Londra radyosunda, Fransızları İngilizlerle birlikte olmaya davet etmişti. Fakat, ne bu nutuk, ne de İngilizlerin kullandığı şiddet Dakar Fransızlarını yollarından çevirememişti. Sahilde bulunan bataryalar İngilizlere

ateş açtığı gibi, limanda bulunan Fransız muhripleri de, denize çıkıp İngilizlere taarruz etmişlerdi.

Görülen mukavemet karşısında hareket durdurulmuş, 25 Eylül’de yapılan ikinci bir hareket da aynı netice ile sona ermişti. Böylelikle İngilizler harekattan beklemekte oldukları, stratejik neticeye varamamışlardı. Fakat hareket dolaylı olarak İngilizlere yine de faydalı olmuştu. Çünkü Fransızların karşı koymaları, Almanların kendilerine olan güvenini artırmıştır. Artık Almanlar “Fransızları serbest bırakacak olursak Kuzey Afrika’yı İngilizlere karşı savunacaklardır” düşüncesi içerisine girmişlerdir. Böyle bir kanaatin neticesi olarak Almanlar, Kuzey Afrika’yı kontrolsüz bırakmışlar ve böylelikle, iki yıl sonra Kuzey Afrika’nın kolaylıkla istila edilmesine sebep olmuşlardır (Murray and.Millett, 1988, s.120).

5.3.3. Deniz Harekatı (Suüstü Gemileri)

5.3.3.1. Admiral Scheer Muharebe Gemisinin Harekatı

İngiltere'nin istilasına ilişkin hazırlanan “SEA LION” harekatı hazırlık çalışmaları devam ederken alınan kararlar arasında, İngiltere'nin doğu kıyılarına yapılacak gösteri çıkarması yanı sıra bazı şaşırtma tedbirlerinin icrası da yer almıştı (Bailey, 1994, s.143).

Bu şaşırtma tedbirleri arasında, muharebe gemisi Admiral Scheer, ticaret harbi yapmak maksadıyla Atlantik'e çıkış yapacaktı. Plana istinaden Admiral Scheer önce kuzey Atlantik'te hareket yapacak, düşmanın durumuna bağlı olarak hareket güney Atlantik'e kaydırılabilecekti (Dümen, 1990, s.167).

Fotoğraf 5.11, Admiral Scheer Muharebe Gemisi

Admiral Scheer, Alb.T.Kranche komutasında 23 Ekim 1940 günü Brunsbüttel'den denize açılmıştı (Tuğrul, 1956, s.135). Maksudı; Halifax'dan İngiltere'ye yönelik zayıf himayeli konvoylardan birini yakalayarak imha etmektir. Bu konvoyların hareket ve süreleri hakkında bilgi mevcut olmakla beraber takip ettikleri rotalar hakkında ise kesin bilgi temin edilememiştir.

5 Kasım 1940 günü ilk temas olan İngiliz şilebi MOPAN, suüstü akıncı raporunu vermeden batırıldı. Aynı günün gecesi Admiral Scheer, HX-84 konvoyu ile temas sağlamıştı. İngiliz JERVIS BAY yardımcı kruvazörü refakatindeki konvoya taarruz eden Admiral Scheer, kruvazörle birlikte beş şilebi batırmış, üç şilebi de hasara uğratmıştı.

Toplam 85000 tonluk gemi batıran Admiral Scheer'in bu başarısı, bütün İngiliz konvoy sistemini felce uğratmıştı (Apatay, 2006, s.200). Bir hafta süreyle İngiltere limanlarına hiçbir konvoy ulaşamamıştı. Artık bütün büyük konvoyların refakatine daha fazla sayıda harp gemisi tahsis edilecekti. Bu zaten Almanların harbin başından beri sağlamaya çalıştıkları bir durumdu. İngilizlerin suüstü vurucu gruplarından çekip alacakları gemileri konvoyların refakatine vermeleri, onların hareket serbestisini kısıtladığı gibi kritik zaman ve yerde sıklet merkezi oluşturabilmelerini de güçleştirecekti (Apatay, 2006, s.210).

Admiral Scheer, konvoya taarruz ettikten sonra 12-16 Kasım günleri Nordmark gemisinden tam ikmalini müteakip daha güneye ilerlemişti. 25 Kasım 1940 günü Port Hobart, 1 Aralık günü de Tribesman gemilerini batırmıştı. 18 Aralık 1940 günü Sierra-Leone ile Brezilya arasındaki konvoy yolunda yiyecek yüklü İngiliz gemisi DUQUESA'yı durdurmuştu. Bu geminin düşman akıncısının taarruzuna uğradığına dair raporu vermesine özellikle müsaade etmişti. Amacı Atlantik'e çıkmaya hazırlanan Admiral Hipper'in çıkış hareketini kolaylaştırmaktı (Dümen, 1990, s.185).

Admiral Scheer, 1941 yılının Ocak ayında Hint Okyanusuna geçmek üzere Ümit Burnu'na yöneldiyse de tekrar kuzeye döndü ve 17 Ocak günü Afrika sahillerine yakın bir Hollanda tankerini durdurdu. Dolu olan tankeri zaptederek, Bordeaux'a gönderdi. 20 Ocak günü yine Hollanda bandıralı Barneveld gemisini batıran Admiral Scheer Ümit Burnu'na yöneldi (Apatay, 2006, s.215). Şubat 1940 ayının ilk günleri Ümit Burnu'nu döndü. Yeni bir gemi bulamadan bir hafta seyreden Alman akıncı gemisi, Madagaskar ile Afrika kıtası arasındaki Mozambik kanalına kadar yükseldi. 20 ve 21 Şubat günleri üç şilep daha batıran Alb. Krancke, son batırdığı şilebin düşman temas raporu vermesine engel olamamıştı (Apatay, 2006, s.220).

Keşfedildiğini anlayan Alb. Krancke daha fazla ticaret harbine devam etmemiş ve Almanya'ya dönmeye karar vermişti. 11 Mart günü Nordmark ile son randevusunu müteakip 22 Mart 1941'de Halifax hattının tehlikeli bölgesine girdi. Ancak Scharnhorst ve Gneisenau ile meşgul olan İngiliz harp gemilerinin diğer bölgelere kaymalarından yararlanarak 1 Nisan 1941 günü Kiel limanına girdi.

Admiral Scheer'in bu hareketi 147 gün sürdü. Bu gemi, sonradan kendisine bir denizaltı gemisi vasıtasıyla gönderilen bir radar yedek parçasından başka hiçbir şeye ihtiyaç göstermeksizin denizde dolaştı (Apatay, 2006, s.225). Geminin bütün lojistik desteği açık denizdeki ikmal gemileri tarafından yapıldı ve akıncı gemilerle de irtibatla bulundu. İkmal esnasında stop etmek, normal seyirlerinde iktisadi sürat kullanmak ve taarruzlarını yüksek süratle yapmak üzere gemi 147 günlük hareketi esnasında 49.419 mil seyir yaptı (Dümen, 1990, s.190).

5.3.3.2. Admiral Hipper Ağır Kruvazörünün Harekatı

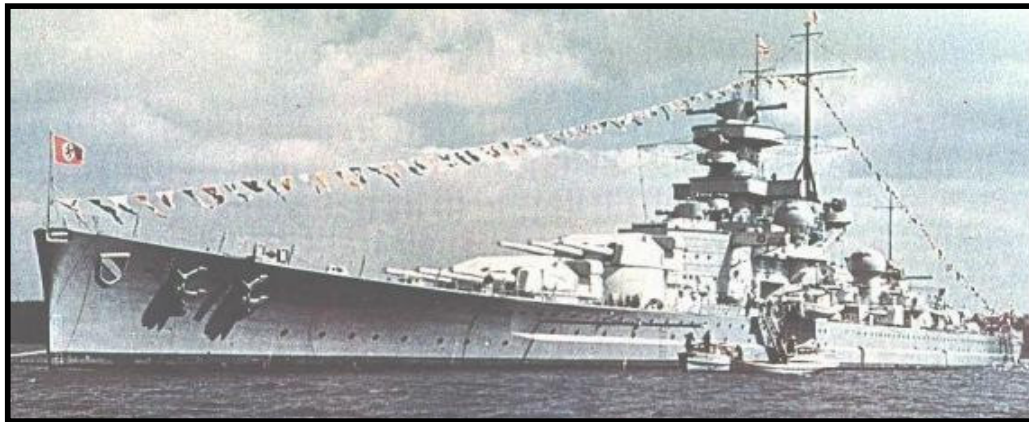
Admiral Hipper ağır kruvazörü Atlantik İngiliz deniz ulaştırmasına taarruz etmek amacıyla; 30 Kasım 1940 tarihinde denize açılmıştı (Bailey, 1994, s.94).

Batı Atlantik'te sonuç alamayan Admiral Hipper Batı Afrika deniz ulaştırma yolunda hareket yapmak amacıyla doğuya dönmüştü. Noel gününün arifesinde yirmi gemiden oluşan WS-5A konvoyu ile karşılaştı. Gece konvoyla teması muhafaza eden Hipper şafakta hücumla geçti. Ancak konvoy üç kruvazör refakatindeki HMS FURIOUS uçak gemisi tarafından himaye edilmekteydi.

Danimarka boğazından geçerken makine dairelerindeki arızayı bildirdiğinde kendisine “Bu durumda sadece ticaret gemilerine hücum ediniz, düşman deniz kuvvetlerine angaje olmayınız” emri verilen Admiral Hipper (Dümen, 1990, s.110) konvoy himaye gemileriyle kısa süreli bir topçu muhaberesini müteakip temas keserek 27 Aralık 1940 günü Brest limanına girdi.

5.3.3.3. Scharnhorst ve Gneisenau Gemilerinin Harekatı

Her iki muharebe kruvazörü, Filo Komutanı Amiral Gunther Lütjens yönetiminde 23 Ocak 1941'de Kiel'den denize açıldı. Ancak İngiliz'ler bu hareket ile ilgili istihbaratı zamanında elde etmiş olduklarından hazırlıklarını yapmış ve iki kruvazörlerini önleme görevine yönlendirmişlerdi.

Fotoğraf 5.12, Scharnhorst Muharebe Gemisi

28 Ocak 1941 sabahı radarlarında tespit ettiği Amiral Tovey komutasındaki HMS NELSON, HMS RODNEY muharebe gemileriyle HMS REPULSE muharebe kruvazöründen oluşan üstün İngiliz birliği ile muharebe etmek istemeyen Amiral Lutjens derhal geriye döndü (Apatay, 2006, s.200).

Fotoğraf 5.13, Gneisenau Muharebe Gemisi

Büyük bir buzdağının gerisinde maskelenerek 3 Şubat 1941 günü Danimarka boğazını geçen SCHARNHORST ve GNEISENAU (Tuğrul, 1956, s.265) 22 Şubat 1941 günü; Newfoundland Adası'nın 500 mil açığında bir konvoydan ayrılmış beş şilebi tespit ederek hemen hücumla geçti. 25784 ton tutarında beş şilep batırıldı, ancak şileplerden biri düşman temas raporunu vermeyi başarmıştı(Gökdeniz, 1958, s.100). Tespit edildiğini kabul eden Amiral Lutjens bu sularda beklemenin faydasız ve riskli olduğunu düşünerek batı Afrika deniz ulaştırmasını vurmaya üzere doğuya döndü. 7 Mart 1941 günü batı Afrika sularında SL-67 konvoyunu bulan Alman gemileri, bu konvoyun HMS MALAYA muharebe gemisi ve muhripler refakatinde seyrettiğini anlayınca hiçbir çatışmaya girmeden geri çekildi (Apatay, 2006, s.210).

15 ve 16 Mart 1941 günleri SCHARNHORST ve GNEISENAU İngiltere'den ayrılan konvoylardan dağılmış gemileri buldu. Her iki gemi tarafından burada toplam 82.000 ton tutarında oniki gemi batırıldı(Bennett, 2004, s.65). Atlantik'teki bütün İngiliz deniz kuvvetleri bu bölgeye sevk edildi ise de hiçbir netice alamadılar. Amiral Lutjens aldığı emir gereğince, son zaferini kazanmış olarak iki gemisi ile birlikte 22 Mart 1941 günü Brest'e girdi.

5.3.3.4. Alman Harp Gemisi Bismarck'ın Yaptığı Harekat (20 Mayıs 1941)

Birinci Dünya Harbi sırasında Alman açık deniz donanmasının hep limanda kalması ve harp harekatı yapmaması, harpten sonra çok eleştirilmiştir. Üstelik İkinci Dünya Harbinin coğrafyası da, birinci dünya harbine nazaran Almanlar lehine çok iyi bir şekilde gerçekleşmişti (Tuğrul, 1956, s.190). Bu hal İkinci Dünya Harbinde, Alman Deniz Kuvvetleri Komutanının kararlarına tesir etmişti (Gökdeniz, 1958, s.98). Amiral Raeder, Norveç istilasından sonra hizmete henüz girmiş olan en büyük muharebe gemisini Atlantik'e göndermeye karar verdi (Miller, 1998, s.190).

Donanma komutanı esas fikir üzerinde, Deniz Kuvvetleri Komutanı ile hemfikir olmakla beraber fikrin icra kısmı itibariyle ondan ayrılmaktaydı. Harekatın bir değil, iki muharebe gemisiyle yapılmasını daha uygun bulmaktaydı. Bu maksatla harekat için ya inşası tamamlanmak üzere bulunan eş geminin hizmete girmesini ya da tamiri tamamlanmak üzere bulunan Schanhorst Muharebe gemisinin beklenmesini teklif etmişti (Tuğrul, 1956, s.200).

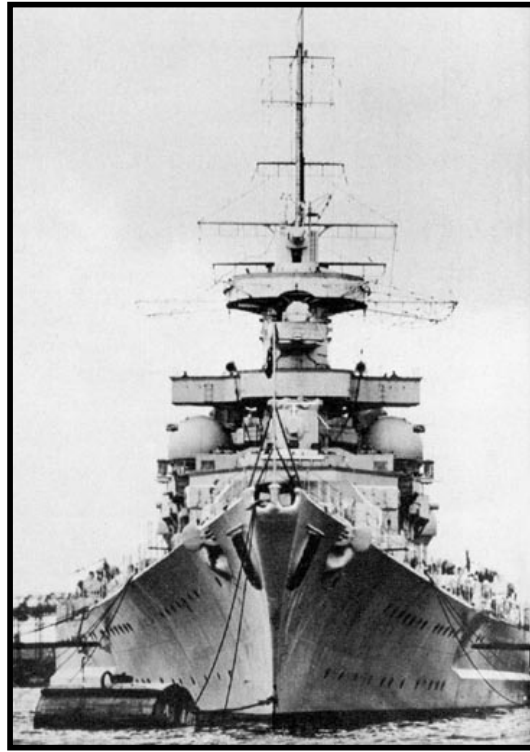
Deniz Kuvvetleri Komutanı harekatın geciktirilmesine taraftar olmadı. Deniz ve Hava kuvvetlerinden yana olan silahlanma hazırlığında İngilizlerin daha ilerde olması Amiral Raeder'i endişeye sevk ediyordu (Apatay, 2006, s.234). Ona göre harekat yapılacaksa en uygun zaman şimdi idi. Bununla beraber donanma komutanını da tatmin etmek için Bismarck Muharebe gemisinin yanına Prince Eugen Kruvazörünü verdi (Dümen, 1990, s.176). Harekata da bizzat Donanma Komutanı Amiral Lutjens'i memur etti (Tuğrul, 1956, s.212).

Harekatta bizzat görevlendirilmesi, Donanma komutanının daha fazla itiraz etmesine engel olmuştu. Böylelikle iki gemiden oluşan Alman birliği denize açıldı. Harekat planının dört belirgin noktası vardı (Dümen, 1990, s.187).

1. Harekat sahası Kuzey Atlantik'tir. Maksat, mümkün olduğu kadar fazla ticaret gemisi batırmaktır. Üstün düşman kuvvetleriyle muharebe yapmaktan sakınılacaktır. Fakat gerek olursa, sonuna kadar muharebe yapılacaktır.

2. Bismarck gemisinin ikmali için Atlantik'in muhtelif bölgelerinde 4 petrol 2 ticaret gemisi bulundurulacaktır.
3. 10 denizaltı gemisi Bismarck'la, uzaktan işbirliği yapacaktır.
4. Müsait olan denizaltı sahalarında, Alman birliğine hava keşif ve av himayesi sağlanacaktır.

İngilizler Almanların böyle bir hareket yapacağından ajanları vasıtası ile haberdar oldular (Grant, 1969, s.232). İngiliz Hava keşfinin Bismarck ve refakat kruvazörünü Bergen'de görmesi ve ertesi sabah da aynı limanı boş olarak bulması, İngiliz kanaatini doğrulamıştı. İngilizler tarafından hemen karşı avlama hareketine başlanmıştı.

Fotoğraf 5.14, BISMARCK Zırhlısı

İngiliz Anavatan Filosu komutanının aldığı tertibe göre 2 muharebe gemisiyle (Hood ve Prince of Wales) 2 kruvazör, 62 derece kuzey enleminin kuzeyinde; 1 muharebe gemisi (King George V.) 1 uçak gemisi (Victorious) ve 3 kruvazör de

bahse konu enlemin güneyinde bekleme yerlerini alacaklardı (Tuğrul, 1956, s.187).

İngiliz hafif kruvazörlerinden bir tanesinin Bismarck'ı Danimarka Kanalı'nda görmesi ve teması muhafaza etmesi neticesinde 24 Mayıs 1941 sabahı, Alman birliği ile İngiliz birliği arasında bir muharebe meydana geldi (Bennett, 2004, s.143). Bu muharebede Almanların ilk salvolarına hedef olan Hood Muharebe kruvazörü battı. (Filo komutanı Amiral da öldü) (Tuğrul, 1956, s.190) ve Prince of Wales muharebe gemisi de yaralandı. Bismarck da muharebeyi hafif atlatamamıştı. Süratinden birşey kaybetmemişti ancak bir isabet mazot sarnıçlarından bir tanesini delmiş ve geminin, denizde, iz bırakmasına sebep olmuştu.

Durum her iki taraf için de kritik bir hal almıştı. Prince of Wales muharebe gemisinin komutanı, yalnız başına Bismarck'la başa çıkamayacağını anladığı için, hafif kruvazöre transfer olmuş ve onlarla birlikte temas muhafazasına geçmişti.

Alman Amirali ise, kendisiyle temas muhafaza eden İngiliz birliğini denizaltı tuzağına düşürmek; teması kırdıktan sonra denizdeki Alman gemilerinden ikmal yaparak St. Nazaire'e gitmek kararı verdi (Apatay, 2006, s.200).

İngilizler Bismarck'ın temastaki gemilerin raporlarına istinaden Norveç'e dönme ihtimali olmadığını değerlendirerek, Victorious uçak gemisinden havalanan uçaklar ile torpido taarruzu geliştirdiler. Bismarck yara almış ve sürati biraz daha düşmüştü. Radarla takip görevi verilen Suffolk kruvazörü 25 Mayıs tarihinde Bismarck ile temasını kaybetti (Tuğrul, 1956, s.210). Bir gün boyunca İngilizler Bismarck'ı aradılar.

26 Mayıs'ta ARK ROYAL uçak gemisinden havalanan uçaklar tekrar temas sağladılar ve 26 Mayıs gecesi, ARK ROYAL'tan havalanan 15 uçak Bismarck'a 2 adet torpido isabeti gerçekleştirdi. Kıç tarafa isabet eden torpido dümen donanımını çalışmaz hale getirdi ve manevra kabiliyetini çok azalttı. Amiral Lutjens 23.52'de "Gemi manevradan acizdir. Son mermiye kadar savaşacağız. Führer çok yaşa" mesajını çekti (Dümen, 1990, s.212). Hitler karşılık olarak "Bütün Almanya sizinle beraberdir. Sizin örnek hareketiniz mevcudiyet mücadelemizde halkımıza bir ilham olacaktır" cevabını vermişti (Tuğrul, 1956, s.220). 27 Mayıs sabahı 08.47'de

RODNEY ve KING GEORGE Bismarck'a top atışına başladılar. Bismarck'tan da ateşe karşılık verilmişti. 09.02'de Bismarck'ın baş taretini imha edilmiş, büyük bir yangın çıkmış ve gemi iskeleye yatmıştı.

Saat 10.15'de top ve torpido taarruzları sonucu gemi bir enkaz haline gelmişti. Gemi 10.40'da alabora olarak battı (Tuğrul, 1956, s.222). Amiral Lutjens de dahil 2291 personel öldü, 109 kişi kurtarılabildi. İngiliz gemilerinin personeli, Bismarck'ın mürettebatının savaşçı ruhuna ve geminin dayanıklılığına hayran kalmışlardı. Bismarck bayrağı dalgalanarak batmıştı (Tuğrul, 1956, s.226).

İngiliz filoları, Bismarck'ın batmasını takip eden, beş gün zarfında, sıkı bir arama yaparak bu geminin ikmal gemilerini de yakaladılar ve batırdılar (Apatay, 2006, s.210).

Bismarck'ın kaybı Almanların Atlantik deniz ulaştırmasına suüstü gemileri ile başlatmış oldukları hareketin bir dönüm noktası olmuştur. Hitler bundan sonra büyük suüstü gemilerinin denize çıkışlarına müdahale edecektir (Bennett, 2004, s.190).

Hitler'in takınmış olduğu bu tutuma karşılık Amiral Raeder Brest Üssündeki Scharnhorst, Gneisenau ve Prinz Eugen'in halen güçlü bir suüstü kuvveti oluşturacaklarına ve Bismarck'ın eşi olan Tirpitz'in de bu kuvvete katılmasıyla Atlantik'te müttefik deniz ulaştırmansa korkunç zayıflar verilebileceğine inanıyordu (Dümen, 1990, s.100).

Ama gelişmeler pek de Raeder'in umduğu gibi olmamış, Hitler'in tutumu sonucu Atlantik Savaşı Alman U-Botlar ile Müttefik Deniz ulaştırması ve onların direkt veya endirekt emniyetini sağlayan Denizaltı Savınma Harbi Kuvvetleri arasında cereyan etmiştir. Atlantik av ve avlayanlar arasında tam bir "Meydan Savaşı"na sahne olacaktır (Tuğrul, 1956, s.230).

5.3.4. Denizaltı Harbi (1940-1945 İlkbahar)

Atlantik Meydan Muharebesinin bu av ve avlananlar kısmı denizaltı hareketinin daha iyi anlaşılabilmesi açısından 7 kısım halinde incelenmiştir.

5.3.4.1. Almanların Üç Ası

Birinci kısım diye adlandırılan bölüm Haziran 1940-15 Mart 1941 arası gelişmiştir (Tuğrul, 1956, s.98). Haziran ayından itibaren yoğunlaşan denizaltı harekati ile üç ay içerisinde müttefiklere ait 747.000 ton tutarındaki yaklaşık 152 gemi batırılmıştır.

Bu dönemde İngiltere özellikle konvoy refakatinde kullanmak üzere Amerika'dan birinci dünya harbinde inşa edilmiş 50 muhrip almıştır. 1940 yılında alınan bu muhripler özellikle denizaltı harbi açısından İngiltere'ye paha biçilmez bir destek sağlamıştır (Spector, 2005, s.198). Yine bu dönemde geliştirilen radar cihazı ile uçaklar 27 milden 1000 tondan daha küçük gemilerin mevkiilerini tespit edebilme imkanını yakalamışlardır.

1941 yılı başlarında Almanlar iki tip denizaltı hizmete sokmuşlardır. Birinci tiptekiler 500 tonluk olup seyir siaları 11000 mildi. İkinci tiptekiler ise 740 tonluk olup seyir siaları 4000 mil idi. Bu gemilerden 500 tonlukların dahi 3 ay kadar denizde kaldıkları göz önüne alınırsa denizaltı personelin morallerinin ve eğitimlerinin ne kadar güçlü olduğu anlaşılabilir (Spector, 2005, s.215).

Mart ayından itibaren denizaltıların ilkbahar taarruzları çok hızlı başlamıştı. Denizaltı filosunun 3 ası olarak adlandırılan Prien komutasındaki U-47, Kretschmer komutasındaki U-99 ve Schepke komutasındaki U-100 denizaltı gemileri 200.000 tonluk ticaret gemisi batırmışlardı (Robert, 1969, s.195). Ancak 8 Mart günü U-47, 17 Mart günü U-100 ve U-99 batınmıştı. Üç as olarak adlandırılan bu komutanlardan sadece, Kretschmer kurtulmuştu. Bu komutanların ve personelin kaybı Atlantik muharebelerini Alman denizaltı harekati açısından olumsuz etkilemiştir (Terraine, 1989, s.164).

5.3.4.2. Denizaltı İnşa Programının Semereleri

Bu kısım 15 Mart 1941-31 Aralık 1941 arası gelişmiştir. Mart-Mayıs 1941 aylarında denizaltılar tarafından 818.000 tona ulaşan 142 gemi batınmıştı

(Neureuther and Bergen, 1991, s.87). Bu üç ay, harbin başlangıcından itibaren denizaltılar için en verimli geçen üç aydır.

Bu dönemde uygulanan Alman denizaltı gemi inşa programı semerelerini vermeye başlamış ve Haziran ayına kadar 35 denizaltı gemisi Atlantik'e çıkmıştır. Ancak bu yeni denizaltılar ile birlikte göreve başlayan personelde de bir bozulma görülmeye başlamıştı (Spector, 2005, s.245). İşte bu botlardan biri olan U-570 ilk seyrinde Alman denizaltıcıların ruhuna aykırı olarak girdiği çarpışma sonucunda korkakça davranarak İngilizlere teslim olmuştu. İngiltere bu botu kısa zamanda onararak HMS GRAPH adı ile kullanmaya başlamıştı (Tuğrul, 1956, s.190). Ancak asıl önemli olan bu gemiden elde ettikleri bilgileri denizaltı savunma tedbirlerinin geliştirilmesinde kullanmış olması idi (Tuğrul, 1956, s.191).

Harbin devamı süresince denizaltı tehlikesini önlemek için yapılan yeniliklerden birisi de gemilerin çelik ağırlar ile çevrilmesiydi (Tuğrul, 1956, s.198). Önceleri deneme maksadıyla birkaç gemi ile başlayan bu yenilik harbin sonuna kadar 700 gemiye ulaşmıştı. Bir konvoyda bu ağırları taşıyan 2 gemiden 15'i uğradıkları torpido hücumlarından ağırlar sayesinde kurtulmuşlardı.

Bu dönemin en önemli olayı ise 7 Aralık 1941'de Japonların Pearl Harbour baskını sonrası ABD'nin savaşa girmiş olması idi.

5.3.4.3. Yeni Harekat Alanları

Ocak-Temmuz 1942 arası gelişmiştir. Amerika'nın Aralık 1941'de harbe girmesi ile Alman denizaltı filosu için yeni ve uygun harekat alanları ortaya çıkmıştı. Bu tarihlerde Alman Denizaltı Filosu 260 bota sahipti ve ayda 20 denizaltı inşa edilerek hizmet giriyordu. Personel durumu da büyük ölçüde çözülmeye gayret ediliyor, personel eğitimleri tamamlamayı müteakip denize çıkarılıyordu (Buchhein, 1978, s.34).

740 ve 500 tonluk Alman denizaltıları Amerika doğu kıyılarında en az üç hafta kalabiliyorlardı. Denizaltılar için harekatı tahdit edici faktörler torpido sayısı ve

personelin tahammül derecesiydi. 500 tonluk gemiler 14, 740 tonluk gemiler 21 torpido taşıyabiliyorlardı (Tuğrul, 1956, s.201).

Aralık ayı sonuna kadar 20 denizaltı Amerika'nın doğu kıyılarına hareket etti ve 12 Ocak 1942'de ilk avlarını batırdılar. Amerika kıyı ulaştırması genel olarak himayesiz ve müstakil olarak yapılmaktaydı. Denizaltılar taarruzlarını Hampton Roads ve Cape Hatteras gibi önemli noktalar üzerinde toplamışlardı. Alman denizaltıcılarının dediğine göre bu bölgeler "Denizaltı Gemilerinin Cenneti" idi (Werner, 2004, s.198). Botlar gündüz dibe oturuyor gece ise satıhtan yüksek sürat kullanarak hedeflerini yakalıyorlardı. Botların hedeflerinin büyük çoğunluğunun tanker olması sebebiyle gemilerin yanışı ve batışı kıyı şehirlerinde oturan halk tarafından da görülebiliyordu.

Ocak ayının ilk 19 gününde denizaltılar 250.000 tonluk 39 gemi batırmışlardı. Amerika bu bölgede denizaltılara karşı çaresiz kalmıştı. Bu sebeple İngiltere, ABD'ye 24 denizaltı savunma aracı ve 10 korvet verdi (Tuğrul, 1956, s.210). Bu sıralarda İngiltere yaklaşma sularındaki konvoylara daha az tecrübeli denizaltı komutanları tarafından küçük ölçekli taarruzlar tertiplenmekteydi. Ancak 19 konvoy ile İngiltere'ye intikal eden 450 gemiden hiçbiri kaybedilmeden hedeflerine ulaşabildiklerinden bunların başarıları az olmuştur (Tuğrul, 1956, s.213).

Mayıs ayı müttefikler açısından harbin başından beri geçen en kötü aydı. Alman denizaltıları Mayıs ayı süresince 700.000 ton civarında 144 gemi tahrip etmişlerdi (Apatay, 2006, s.312). Bu tarihlerde Amerika kıyılarında 65 Alman denizaltısı görev yapmaktaydı. Aynı zamanda Almanlar mayın dökme kabiliyetine sahip 1000 tonluk denizaltılarını da inşa ederek karakol sahalarına göndermişlerdi (Erdoğan, 1990, s.233).

Alman denizaltılarında meydana gelen gelişmelere paralel olarak müttefikler de denizaltı savunma silahlarında gelişme kaydetmişlerdi. Denizaltıların gece hücumlarını önlemek maksadıyla uçaklara lambaları takmış ve TORPEX adlı bir su bombası geliştirmişlerdi (Tuğrul, 1956, s.223). Müttefikler yaptıkları bu yeniliklerin yararını görmüş ve Hava Kuvvetleri Mayıs 1942'ye kadar 9 denizaltı batırmalarına

rağmen bu tarihten sonra harbin sonuna kadar 200 denizaltı batırmışlardı (Gökdeniz, 1958, s.99).

5.3.4.4. Müttefiklerin Teknolojik Üstünlüğü

Bu kısım Ağustos 1942-Mayıs 1943 arası gelişmiştir. Ağustos 1942'de Almanya kaybedilenden fazla yeni denizaltı denize indirmeye başlamıştı (Buchheim, 1978, s.198). Denizde takriben 80 denizaltı gemisi vardı. Denizaltılar Ağustos ayında 500.000 ton tutarında 108 ticaret gemisi batırmışlardı. Almanlar eski kurt sürüsü taktiğine geri dönmüşlerdi (Tuğrul, 1956, s.235).

Atlantik konvoylarında çok uzun menzilli hava himayesinin gelişmesi denizaltıcıların uyguladığı kurt sürüsü taktiğinin sonu olmuştu (Garrets, 1993, s.189). Hava hücumlarına maruz kalacakları korkusu ile denizaltılar satha çıkamadıkları için sınırlı sualtı süratleri ile konvoy gemilerini yakalayamıyorlardı.

Hava gücünün su üstü kuvvetleri ile koordineli kullanımı sonucu denizaltı kayıpları artmıştı. İngilizler tarafından Eylül, Ekim ve Kasım aylarında toplam 43 denizaltı batırılmıştı.

Kasım ve Aralık aylarında Alman denizaltıları tarafından batırılan bir milyon tonluk toplam 95 gemiye rağmen bu safhada 11 milyon ton akaryakıt ve 34 milyon ton harp malzemesi İngiltere'ye nakledilmişti. Bu nakliyatın yapılması sadece bu maksatla 4.000 geminin hiçbiri kayıp vermeden seyretmiş olması demekti (Dümen, 1990, s.123).

Ayrıca İngilizlerin geliştirdikleri “**Sonar**” o tarihlerde kullandıkları adıyla **ASDIC** (Anti-Submarine Sound Detection Investigation Commitee) cihazı vasıtasıyla Alman denizaltılarını hücum mesafelerinden daha uzakta tespit etmeye başlamışlardı (Spector, 2005, s.180).

İngilizlerin Denizaltı Savunma Harbi alanında yaptıkları bu teknik gelişmelerin karşısında, Almanlar da Mart 1943'ten itibaren denizaltılarında **Şnorkel Sistemini** kullanmaya başlamışlardı (Buchheim, 1978, s.234). Nisan ve Mayıs 1943 ayları

denizaltı harbinin müttefikler lehine gelişmeye başladığı kritik dönemlerdi. Bunun sebebi ise gittikçe batırılan ticaret gemisinin azalmasının yanında Alman denizaltı komutanlarının kesin bir şekilde cesaretsizlik emareleri göstermeye başlamış olmasıydı (Tuğrul, 1956, s.156). Bu dönemde denizaltı komutanları taarruz için uygun mevkide bulunsalar dahi çekingen tavırları nedeniyle hücumları başarısız oluyor ve mutlaka düşmana temas veriyorlardı. Buna müttefiklerin sürekli gelişen denizaltı savunma imkan kabiliyetlerinin komutanlar üzerinde yarattığı olumsuz etki de sebep olmaktaydı (Gökdeniz, 1958, s.190).

Mayıs sonundan itibaren Atlantik ikmal hattının emniyeti sağlanmıştı ve ilk defa olarak müttefiklerin tahrip etmiş oldukları denizaltı gemisi sayısı Almanya'nın inşa ettiğinden fazla miktara ulaşmıştı. Ancak asıl önemlisi denizaltıcı personelin gücü ve veriminin tükenmeye başlamış olmasıydı (Dümen, 1990, s.187).

5.3.4.5. Konvoy Yollarından Çekiliş

Haziran-Ağustos 1943 arası gelişmiştir. Haziran 1943 başlarında Alman denizaltı gemileri kuzey Atlantik konvoy yolları üzerinden çekilmişlerdir. Ancak kıyı hava kuvvetlerinin menzili dışında bulunan Rio de Janerio açıklarında faaliyet göstermeye devam ediyorlardı.

Ağustos ayında müttefikler yine denizaltıların batıracağı ticaret gemilerinden fazla denizaltı gemisi batırmışlardı. Almanların batıracağı 86.000 ton değerindeki ticaret gemisine karşılık Müttefikler tarafından 23 denizaltı tahrip edilmişti (Tuğrul, 1956, s.134).

5.3.4.6. Akustik Torpidolar

Eylül 1943-Nisan 1944 arası gelişmiştir. Bu dönemin başlangıcında en önemli olay İtalya'nın kayıtsız şartsız teslim olmasıdır. İtalya'nın tesliminden sonra 29 denizaltı müttefiklerin kontrolüne girmiş, 80'den fazlası da tahrip edilmiştir (Hessler, 1990, s.120). Bu dönemde Almanlar akustik torpidoları kullanmaya başlamışlardı (Spector, 2005, s.189). Denizaltılarda 3 veya 4 tane bulunan bu torpidolarla refakat

gemilerine hücum yapılmakta, bu gemilerin batırılması sonucunda himayesiz kalan ticaret gemilerine diğer tip torpidolar ile hücumlar icra edilmekteydi.

Akustik torpidolar müttefikler için büyük bir tehlike arz etmekle beraber yeni bot komutanlarının savaşıma azim ve iradesi kendilerinden öncekiler kadar kifayetsiz değildi (Buchheim, 1978, s.23). Batan gemi miktarı yeni torpidoya rağmen azalmıştı. Eylül-Ocak ayları arasında 360.000 ton tutarında 67 gemi batırılmıştı. Bu miktar 1942 yılına göre çok azdı, çünkü sadece Ağustos 1942'de 500.000 ton dolayında 108 gemi imha edilmişti. Ayrıca bu süre zarfında batırılan 64 denizaltı ile birlikte toplam 473 denizaltı imha edilmişti (Erdoğan, 1990, s.198).

5.3.4.7. Denizaltı Filosunun Üslerine Dönüşü

Mayıs 1944-Mayıs 1945 arası gelişmiştir. 1944 Mayıs'ında denizaltılar tarafından çok az hücumlar yapılmış ve toplamı 24.000 tonu bulan 4 gemi batırılmıştır. Bu rakam o tarihe kadar Almanlar tarafından müttefik deniz nakliyatına karşı gerçekleştirilen en az zayıat olmuştur. Bunda hava kuvvetlerinin etkin kullanımının etkisi büyük olmuştur. 6 Haziran 1944'te yapılan Normandiya çıkarması içlerinde şnorkel imkanı da bulunan denizaltılar ile de engellemeye çalışıldı ise de çıkarmanın üzerinde herhangi bir olumsuz tesirleri olamamıştır (Gökdeniz, 1958, s.110).

1944 yılının ilk 6 ayı içinde müttefikler tarafından 122 denizaltı batırılmış ve bundan çok daha fazlasına hasar verilmiştir. Henüz yenilgiye uğramamakla birlikte ağır bir darbe yiyen Alman Denizaltı Filosu gemilerini güney Norveç'e intikal ettirmiştir (Patfield, 1984, s.198).

4 Mayıs 1945 tarihine kadar geçen sürede denizaltılar ile müttefik kuvvetleri arasında çeşitli çarpışmalar olmuş ancak denizaltılar bu çarpışmalarda her geçen gün daha fazla zayıat vermişlerdir. 4 Mayıs'ta ise Amiral Dönitz denizde bulunan botlara satha çıkarak üslerine dönme emrini vermiştir. 7/8 Mayıs gecesi ise Almanya teslim olmuştur (Patfield, 1984, s.212).

Eylül 1945'e kadar 156 Alman denizaltısı teslim olmuş, 221 denizaltı da kendi personeli tarafından batırılmıştır. Almanya'nın kayıtsız şartsız teslim olması ile sona eren Atlantik'te icra edilen denizaltı harbinden çıkarılan sonuçlar sıralanacak olursa;

Bütün harp boyunca, Atlantik'i kat eden rotalarda, İngiliz kontrolü altındaki konvoylarda 75.000 ticaret gemisine refakat gayreti tahsis edilmiş, bu konvoyların içinden 574 gemi denizaltı hücumları sonucunda batırılmıştır (Tuğrul, 1956, s.234). Konvoy gemilerinden her 131 tanesi varış limanına emniyetle intikal ederken bir tanesi denizaltı hücumları ile batırılmıştır (Tuğrul, 1956, s.236).

68 aylık mücadele sonunda İngiliz, müttefik ve tarafsız olmak üzere batan 21 milyon ton tutarındaki 4786 gemiden 2775 tanesi denizaltılar tarafından imha edilmiştir. Denizaltıların sağladıkları bu hasılatla harbin aylık kayıp ortalaması 40 adettir (Dümen, 1990, s.114). Atlantik'te yapılan çarpışmalar sonunda müttefiklerin 30.000 kişilik ticaret bahriyesi personel kaybının 23.000'i denizaltı hücumları neticesinde meydana gelmiştir (Apatay, 2006, s.333). Atlantik Harbinde 781'in üzerinde Alman, 85'in üzerinde İtalyan denizaltısı imha edilmiştir. Bunların aylık ortalaması 13 adettir (Tuğrul, 1956, s.245).

Harp süresince müttefikler hava kuvveti ile suüstü kuvvetlerini birlikte başarı ile kullanmış ve denizaltılara karşı uçakların önemi ortaya çıkmıştır. Denizaltı ve denizaltı savunma harbinde karşılık olarak gelişmeler sağlanmıştır (Tuğrul, 1956, s.250). Müttefik kuvvetlerin Almanya'yı teslim mecbur ettiği günlerde bile Alman Denizaltı Filosu miktar ve etkinlik bakımından hala büyük bir tehdit oluşturmakta idi. Çünkü İkinci Dünya Harbi süresince Almanlar tarafından yeni dizayn edilmiş ve/veya modernize edilmiş denizaltı gemileri cepheye gönderilerek denizaltı filosunun etkinliğini koruması sağlanmıştır (Dümen, 1956, s.264).

Almanlar, İkinci Dünya Harbi öncesi güç oluşturma safhasında hedeflerini doğru olarak belirlemeyerek Amiral Dönitz'in isteği doğrultusunda denizaltı inşasına ve denizaltıcı personel yetiştirmeye önem vermemelerinin bedelini harp süresince ödemişlerdir (Tuğrul, 1956, s.269).

5.3.5. Kutup Konvoyları

Almanya'nın Rusya'ya taarruzunun ertesi günü Churchill yaptığı radyo konuşmasında:

“Rusya'ya ve Rus halkına elimizden gelen bütün yardımı yapacağız”

demişti (Apatay, 2006, s.212). Elbette bu konuşma politik bir vaatti. Ancak Amerika'nın savaşa girmesini müteakip Amerika, İngilizlerin elindeki listeyi tek tek karşılamaya başlamıştı. Bu doğrultuda da Rusya'ya yardım konvoyları hareketına başlanmıştı.

Fotoğraf 5.15, İngiltere'den Murmansk'a Giden Kutup Konvoy Rotası

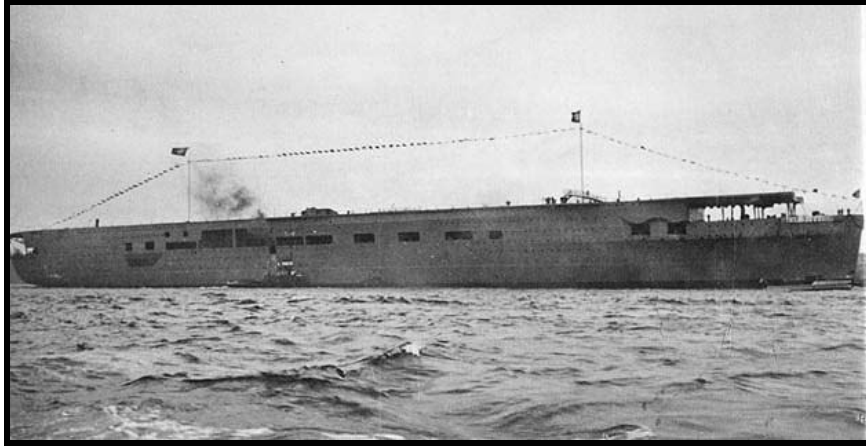
Kış aylarında Kutup Konvoyları sadece Murmansk Limanı'nı kullanabilirlerdi. Çünkü Beyaz Deniz ve bu denizin kıyısındaki Arkangelks Limanı donar ve ulaşımına kapanırdı (Apatay, 2006, s.222). Kutup Konvoyları için en önemli ve en çok kullanılan liman doğal olarak Murmansk olurdu. Bu limanda Müttefikler tarafından liman savunma sistemleri dahil tüm üs ve liman kolaylıkları sağlanmıştı. Bu yüzden Büyük Amiral Raeder kendisine bu limanı hedef almıştı (Werner, 2004, s.103).

Kuzey Norveç'teki Alman Birliklerinin, Finli Müttefikleriyle birlikte Murmansk'ı ele geçirebilmek için tekrar tekrar saldırılarının nedeni de buydu.

Almanlar limanı ele geçirememişlerdi ancak liman yakınlarında Kirkenes ve Petsamo hava alanlarını geliştirmişlerdi. Bu Hava Alanlarından kalkan Alman uçakları da Kutup Konvoyları'na ağır kayıplar verdirmişlerdi (Apatay, 2006, s.234). Bu yüzden de Müttefik yardımları arasında Ruslar tarafından itibar gören yardımların başında da; İngiliz Kraliyet Hava Kuvvetleri'nin 21 Ağustos'ta İzlanda'dan gönderdiği 151 nci Av Önleme Alayı olmuştu (Apatay, 2006, s.239). 24 Hurricane Uçağı Uçak Gemisi'nden havalandırılarak, 15 Hurricane Uçağı da şileplerle sandık içinde demonte olarak Arhangelks'e getirilmişti. Bu arada, uçakların getirilmesinin hemen ardından 11 Ekim 1941 günü ilk Kutup Konvoyu olarak, PQ-1 Konvoyu da İzlanda'dan hareketle kayıpsız bir seyirden sonra Arhangelks'e varmıştı (Dümen, 1990, s.189).

Alman Deniz Kuvvetleri'nin Kutup Konvoylarının Ruslara sağladığı imkanları kavrayabilmesi için birkaç ay geçmesi gerekmişti. Büyük Amiral Raeder, 17 Eylül günü büyük suüstü savaş gemilerinin Kuzeyde Müttefik gemilerine ve konvoylarına taarruzda kullanılamayacağını söyleyerek, Hitler'in bu gemileri Norveç sularına göndermesine karşı çıkmıştı (Bailey, 1994, s.93).

Amiral Raeder, Alman Hava Kuvvetlerinin keşif ve yakın desteğinin bu bölgede çok yetersiz olduğundan bahane olarak bu konuyu öne sürüyordu (Spector, 2005, s.312). Gerçekten de Hava Kuvvetleri bir kısım birliklerini ve uçaklarını Kuzey Norveç'ten çekmişti. Rusya Cephesindeki diğer bir sorun da Alman Silahlı Kuvvetleri'nin kuruluşu içinde Deniz ve Hava Kuvvetleri'nin ihtiyaçlarını koordine edebilecek müşterek bir üst makam olmayışı idi. Büyük Amiral Raeder ile Mareşal Göring'in araları çoğu zaman açıldı ve birbirleriyle geçinmiyorlardı (Apatay, 2006, s.245). Aralarındaki en ihtilafli konu da, inşa halindeki Zeppelin Uçak Gemisi'nin personeli ve pilotları idi. Bunun dışında Büyük Amiral Raeder devamlı olarak gerek Denizaltıların gerek suüstü harp gemilerinin uzun menzilli keşif ihtiyaçlarının Hava Kuvvetleri tarafından karşılanmadığı konusunda, Hitler'e şikayette bulunmaktaydı (Dümen, 1990, s.214).

Fotoğraf 5.16, ZEPPELIN Uçak Gemisi

Ayrıca Alman suüstü harp gemilerinin Kutup Konvoylarına karşı kullanabilecek durumları da yoktu. O günlerde Brest'teki gemiler henüz anavatan limanlarına intikal ettirilmemişti (Tuğrul, 1956, s.268). Norveç'in işgaline katılan ve hasarlı olarak dönen Lützw Cep Muharebe Gemisi Trondheim'e gitmek üzere Norveç sularında seyrederken, bu kez bir İngiliz uçağının torpido taarruzuna uğramış ve 13 Haziran 1941 günü hasarlı olarak geri dönmek zorunda kalmıştı (Apatay, 2006, s.256).

Lützw'un eş gemisi Admiral Scheer harekete hazır durumdaydı. Fakat Hitler, Amiral Raeder'in ısrarla istemesine karşın, bu geminin yeni bir açık deniz seferine çıkmasına izin vermiyordu (Gökdeniz, 1958, s.212). Gemi Eylül ortalarında Oslo Fiyordu'nda görüldüğü zaman İngiliz Anavatan Filosu bir hayli telaşlanmıştı ancak gemi aynı ayın sonuna doğru Baltık'a geri döndürülecekti. Admiral Hipper Ağır Kruvazörü ile Tirpitz Muharebe Gemisi de harekete hazır olmalarına karşın Baltık'ta idiler.

İngilizler'de ise Anavatan Filosu'nun gücü Ekim 1941 ayında Prince of Wales ve Repulse Muharebe Gemileri'nin Singapur'a gönderilmeleriyle büyük ölçüde azalmıştı. Anavatan Filosu Komutanı Amiral Tovey'in emrinde, Tirpitz Muharebe Gemisi'nin olası çıkışlarına karşı kullanabileceği sadece HMS King George V. Muharebe Gemisi, HMS Victorious Uçak Gemisi, 3 Ağır ve bir de Hafif Kruvazör kalmıştı (Herman, 2004, s.98). Eğer Almanlar, Kuzeydeki tahkimatı güçlendirir ve

Kutup Konvoylarına yoğun saldırılara başarlarsa, İngilizlerin konvoylardaki gemilere hava desteği sağlayabilmek için en azından bir Uçak Gemisine daha ihtiyaçları vardı. Ancak Akdeniz hareket alanından çekilebilecek Uçak Gemisi yoktu. 14 Kasım'da HMS Ark Royal'ın bir Alman Denizaltısı tarafından Cebelitarık açıklarında batırılmasıyla durum daha da ciddileşmişti. Ama herşeye rağmen Kraliyet Deniz Kuvvetleri Kuzeyde görev yapmaya başlamıştı. HMS Tigris ve HMS Trident Denizaltıları da Ağustos ayında Murmanks'a gönderilmişlerdi (Apatay, 2006, s.260).

Almanlar, Kasım 1941 ayından itibaren Kutup konvoyları için harekete geçmişlerdi. Amiral Raeder ilk olarak "Narvik Sınıfı" ismi verilen 5 yeni Muhribi Kuzey sularına göndermişti. Ayrıca Amiral Dönitz'e Barent Denizi ve Murmanks yaklaşma sularında Kutup Konvoylarına taarruz etmek üzere üç Denizaltının bu bölgeye gönderilmesini de emretmişti (Patfield, 1984, s.158).

Almanların Kutup Konvoyları'na ilk taarruzları da; bu kuvvet tarafından 8 Aralık 1941 günü İzlanda'dan hareket eden FQ-6 Konvoyuna karşı düzenledikleri taarruz ile başlamış oldu (Apatay, 2006, s.264). Bu konvoyun refakatinde sadece Mayın Arama Tarama Gemileri vardı. Alman Muhripleri taarruza geçtiğinde, bu refakat gemileri sis yaparak Konvoy ile onların arasına girmişlerdi. Almanlar da bu hareketleri kendileri için hazırlanmış bir tuzak olarak değerlendirecek geri dönmüşler ve konvoy kurtulmuştu.

13 Kasım 1941 günü Büyükamiral Raeder, Hitler ile yaptığı görüşmede deniz harbine ilişkin görüşlerini şu şekilde anlatmaktaydı (Apatay, 2006, s.271);

“Norveç Bölgesindeki en önemli görevimiz kendi deniz ulaştırmamızı sürdürmektir. Düşman denizaltı ve Hava Kuvvetleri tarafından yapılan taarruzlara ilaveten yine bu vasıtalarla mayın maniaları tesisine başlanmıştır. Bu gelişmelerden düşmanın hafif suüstü kuvvetleriyle Fiyordların içlerine taarruzi bir harekate girişmeyecekleri şeklinde bir netice çıkarılmıştır.

Halen mevcut Hava Kuvvetlerimiz, ancak hava ve görüş şartları müsait olduğu zaman destek sağlayabilmektedir... Kutup Konvoylarına taarruzlarında

denizaltılarımız da hedef seçiminde güçlüklerle karşılaşmaktadırlar. Bu güçlüklerin temelinde karlı, fırtınalı, sisli ve uzun gece süreli kış hava şartlarının etkisi de büyüktür. Denizaltı hareketini destekleyecek hava keşfinin zayıflığı da diğer önemli bir faktördür...

Şimdiye kadar edindiğimiz tecrübeler ve bölgedeki güç koşullar dikkate alındığında, denizaltıların da kutuplar bölgesinde yapacakları harekatta başarı şanslarının yüksek olmayacağı yönündedir. Halen iki Denizaltı bölgede harekate devam etmekte, üçüncüsü de bölgeye intikal halindedir. Mevcut hareket planımıza göre bu bölgede daima üç denizaltı bulundurulacaktır.

Manş Kanalı ve batı bölgesinde düşmanın hava üstünlüğüne sahip olması, deniz ulaştırmamıza ve savunma kuvvetlerimize önemli ölçüde etkili olmaktadır. Uçaklar ve Hücumbotlar ile yapılan taarruzlara ilaveten, düşmanlarımız şimdi de geniş ölçüde mayın maniaları tesis etmektedirler.

Yine son zamanlarda, Atlantik kıyılarından harekate çıkan veya buradaki üs ve limanlara dönen denizaltılarımıza karşı da artan bir şekilde hava taarruzları düzenlenmektedir. Bu durumda değiştirilmesi için yegane ve süratle yapılması gereken bölgedeki Hava Kuvvetlerini av birlikleriyle güçlendirilmesidir.

Harekate hazır olduktan sonra Tirpitz Muharebe Gemisi, plan gereğince Eylül ayı içinde Norveç sularına gönderilecektir. Durum elverdiği oranda da bu sularda hareket yapacaktır. Yakıt durumu, düşman durumu ve kendisine Kuzey bölgesinde olan ihtiyaç dolayısıyla, Tirpitz'in evvelce düşünüldüğü gibi Atlantik'e gönderilmesinden vazgeçilmiştir.

Ağır suüstü gemilerinin Kuzey bölgesinde toplanmaları, düşmanın büyük suüstü unsurlarının sıklet merkezini İskoçya sularında yapmasına neden olabilir."

Amiral Raeder'in bu açıklamaları sırasında Hitler, Brest'te bulunan diğer iki Muharebe Gemisinin de Manş Kanalı yolu ile anavatana dönmelerindeki şansı öğrenmek istemişti. Amiral Raeder, böyle bir yarmayı Prinz Eugen Ağır Kruvazörü'nün yapmasının mümkün olduğunu düşündüğünü fakat Muharebe

Gemileri için böyle bir intikal seyrini düşünmediğini ve şanslı bulmadığını ifade etmişti.

Amiral Raeder sözlerine şöyle devam etmiştir (Apatay, 2006, s.287);

“Admiral Scheer Cep Muharebe Gemisi harekate hazırdır. Bu gemimizi Atlantik ve Hint Okyanusu'nda akın hareketına göndermeyi düşünmekteyiz. Bu hususta hazırlıklarımız ilerlemektedir. Gemi hafta sonunda üssünü terkedebilir. İçinde bulunduğumuz durumda kudretli bir geminin Hint Okyanusu'nda görünmesinin büyük bir stratejik etki yapacağını değerlendiriyoruz. Admiral Scheer'in bu sulara görünmesi, Ortadoğu'ya gelen Müttefik Deniz Ulaştırmasına ve Hint Okyanusu'ndaki İngiliz Deniz Ulaştırmasına etkili olacak, İngiliz Deniz Kuvvetlerinin en azından bir bölümünü buralara bağlayacak, Akdeniz bölgesinde ve Hindistan'da da etkili olacaktır.”

Hitler:

“Admiral Scheer'in şu anda, Bismarck'tan hemen sonra kaybedilmesi ihtimalinin olması prestij bakımından büyük bir kayıp olacaktır. Şimdiki halde Norveç sularını hayati bir bölge olarak kabul ediyorum”

diyerek bu geminin de Norveç sularına, Narvik'e gönderilmesini istemişti.

1941 yılının son toplantısında Hitler'de Norveç'e yapılacak bir Müttefik taarruzunun korkusu açıkça görülmekteydi (Dan, 1988, s.43). Führer'in bu korkusu, onun 1942 yılı içindeki tüm stratejik düşüncelerine de egemen olmuştur (Apatay, 2006, s.292).

İngilizlerin 25 Aralık 1941 günü Norveç'te, Bergen yakınlarındaki Vaagsö'ye tertipleedikleri Komando Harekatı, Führer'in endişesini daha da artırmıştır (Dümen, 1990, s.218). Hitler; benzer hareketin ve hatta daha geniş çaplı bir hareketin, Alman ileri karakollarını ve bataryalarını tahrip etmek, savunma sistemini öğrenmek, deniz ulaştırmasını sekteye uğratmak, en küçük başarılarında dahi, bu başarıyı propaganda malzemesi olarak kullanmak ve prestij kazanmak maksatlarıyla Müttefikler tarafından yapılabileceğini değerlendiriyordu (Gökdeniz, 1958, s.163).

Tirpitz Muharebe Gemisi'nin Kuzey bölgesine gönderilmesi konusu bu düşüncelerin egemen olduğu bir ortamda ele alınmıştı (Apatay, 2006, s.299). Tirpitz'in Norveç sularına gönderilmesi, düşmanın durumuna, Deniz ve Hava savunma gereksinimlerine göre hareket yapması konularında görüş birliğine varılmıştı. Tirpitz'e verilen stratejik görev de aşağıdaki şekilde belirlenmişti (Tuğrul, 1956, s.254).

"Kuzey Norveç bölgesine yapılacak muhtemel bir düşman hareketının yanlarını tehdit etmek ve Kutup Konvoylarına taarruzlar düzenlemek suretiyle, Almanya'nın Norveç ve Kutup bölgesindeki varlığını korumak, düşman Deniz Kuvvetlerini, Akdeniz, Hint Okyanusu veya Pasifik'te hareket yapamayacakları şekilde bölgeye bağlamak."

Hitler, Brest'te bulunan suüstü gemilerinin seyir hazırlıklarını tamamladıktan sonra denizde eğitim yapmaları, sonra da Atlantik'e gönderilmeleri fikrinin egemen olduğu raporu dinledikten sonra kararını şöyle açıklamıştı (Apatay, 2006, s.306).

"İngilizler harekate avantajlı başlamak için, Kuzey Norveç'in muhtelif yerlerine taarruz edeceklerdir. Deniz Kuvvetleri ve çıkarma birlikleri kesin neticeli bir taarruz ile, bizi oradan atmağa teşebbüs edecek, mümkün olursa da Narvik'i alarak İsveç ve Finlandiya üzerinde baskı yapma imkanına kavuşacaklardır. Böyle hareket tarzları, savaşın sonucu bakımından büyük önemi haiz olabilir. Bu nedenle Alman Deniz Kuvvetleri bütün ağırlığını Norveç'in savunması için kullanmalıdır. Bu maksatla bütün Muharebe Gemileriyle, Cep Muharebe Gemilerinin ve Ağır Kruvazörlerinin bu bölgeye gönderilmesi uygun olacaktır."

Hitler Büyükamiral Raeder'in itirazlarını ve karşı görüşlerini dinlemesine rağmen, tekrar tekrar Norveç'in savunulması üzerinde durmuş, ancak buradaki durumun biraz daha netlik kazanmasına kadar nihai kararını erteleyebileceğini de ayrıca ifade etmiştir. Vaagsö Baskınından 48 saat sonra da Hitler'in başkanlığında Berlin'de, neticeleri itibariyle çok önemli bir toplantı yapılmıştı. Bu toplantıda; Norveç'teki Hava birliklerinin güçlendirilmesi ve Filonun bütün ağır suüstü unsurları ile birlikte Tirpitz Muharebe Gemisi'nin de Kutup sularına gönderilmesi kararlaştırılmıştır (Dümen, 1990, s.223). Bu karara rağmen Kutup Konvoyları uğruna

mücadelenin ilk günlerinde hiç kayıp vermeden ve hasar görmeden 7 Müttefik Konvoyu Rusya'ya ulaşmıştır. Bu konvoylarla getirilen 750 Tank, 800 Avcı Uçağı, 1400 Taşıt Aracı ve 100.000 ton Malzeme Ruslara teslim edilmiş, onları takviye etmiştir (Apatay, 2006, s.319).

Bu arada İngiliz Kraliyet Deniz Kuvvetleri'nin, birbiri ardından gelecek Konvoylar arasındaki sürenin 40 gün olması isteğine karşın, W.Churchill, Stalin'in isteklerini tatmin ve onu mutlu etmek için bu süreyi 10 güne kadar düşürmüştü. Kutup Konvoylarının hareketi süresince gerçekleşen süre ise ortalama 15 gün olmuştur. 12 Ocak 1942 günü Hitler'in başkanlığında yapılan toplantıda da, Brest'teki Alman gemilerinin anavatan limanlarına intikal ettirilmesinden sonra aynen Tirpitz Muharebe Gemisi ve diğer suüstü unsurları gibi Norveç sularına gönderilmesinin kesin kararı verilmişti (P.O'hara, 2004, s.234). Kuzey sularında müttefiklerin tüm gayretlerine rağmen Alman konuşlanması sürmüş ve oldukça güçlü bir "Suüstü Savaş Grubu" oluşmuştu (Apatay, 2006, s.323).

5.3.5.1. İngilizler'in Tirpitz Muharebe Gemisini Takibi

İngilizler, Aas Fiyordu'ndaki Alman yığınağının, yakın bir gelecekte çıkış yapacağını bekliyorlardı. Bu arada denize açılacak iki konvoyun, PQ-12 gidiş ve PQ-8 Konvoylarının İngiliz Anavatan Filosu tarafından azami ölçüde korunması planlanmıştı. Bu konvoylar büyük çapta korunan ilk konvoylar olarak 1 Mart 1942 günü denize açılmışlardı. 8 Mart günü de Trondheim önlerinde karakol sahasında olan HMS Seawolf denizaltısı bir Muharebe Gemisi ve bir Ağır Kruvazörün denizde olduklarını bildiren bir keşif raporu almışlardı (Dümen, 1990, s.94).

Gerçekten de Koramiral Ciliax komutasında olarak Tirpitz Muharebe Gemisi üç Muhrip refakatinde olduğu halde Fiyord'tan çıkmış ve Kuzey'e doğru seyrediyordu. Bu durum; İngilizler tarafından bu Alman Suüstü Vurucu Birliği'nin 5 Mart günü Murmansk'tan hareket etmiş olan Konvoyun önünü kesmeye gittiği şeklinde değerlendirilmişti.

İngiliz Anavatan Filosu Komutanı Amiral Tovey de, HMS King George V. Muharebe Gemisi, HMS Victorious Uçak Gemisi, filoya henüz katılmış olan King

George V'in eşi HMS Duke of York Muharebe Gemisi, Renown Muharebe Kruvazörü, HMS Betwich Kruvazörü ve 12 Muhripten oluşan bir kuvvetle Tirpitz'in yolunu kesmek üzere doğuya doğru yol almağa başlamıştı (Apatay, 1990, s.255).

İngiliz resmi tarihçileri bu hareketi "Körebe Oyunu" olarak nitelendirmektedirler (Herman, 2004, s.139). Çünkü öğle saatlerinde Anavatan Filosu'nun 90 mil mesafesinde bulunduğu bir sırada, Tirpitz, doğuya ve batıya giden konvoyların birbirleriyle karşılaştıkları, rotalarının kesiştiği yerden sadece birkaç mil mesafesinde iken bile onları görememiş ve temas kuramamıştı. Yalnız Kuzey yönüne keşif maksadıyla gönderdiği bir muhrip QP-8 Konvoyundan bir Rus şilebini yakalamış ve batırmıştı. Amiral Ciliax daha sonra yakıt ikmal ihtiyaçları dolayısıyla Muhripleri geri göndermiş ve aramayı tek başına sürdürmeye karar vermişti (Dümen, 1990, s.99).

Bu "Körebe Oyunu" 8 Mart 1942 günü saat 20:00'ye kadar sürmüştü. Bu saatte Amiral Ciliax ta aramadan vazgeçerek Narvik'in önündeki Lofoten Adalarının güneyindeki Vest Fiyorda dönme kararı vermişti.

İngiliz Anavatan Filosu Komutanı Amiral Tovey, önce Tirpitz'in yolunu kesmeyi düşündüyse de, aralarındaki mesafenin 200 mil civarında olması dolayısıyla bu karardan vazgeçmiş ve şansını HMS Victorious Uçak Gemisi'nden kalkacak uçakların taarruzlarına bağlamıştır. Nitekim 9 Mart sabahı saat 08:00'de Tirpitz'in yerinin tespit edilmesi üzerine, 12 Albacore Torpido/Bombardıman uçağı ile saldırı düzenlenmiştir (Fırat, 1955, s.75). Ama çok iyi sakınma manevraları yapan Tirpitz'e hiçbir isabet kaydedilemezken, 2 İngiliz uçağı düşürülmüştür. Bu hava saldırılarından sonra Amiral Tovey, fiyorda girmeden önce Tirpitz'i ikinci bir çarpışmaya sokma şansını yitirmiş ve Scapa Flow'a geri dönmüştü (Apatay, 2006, s.260). Tirpitz'de 9 Mart sabahı önce Narvik'e demir atmış, sonra da buradan demir alıp kıyı kıyı seyrederek 13 Mart günü saat 21:00'de Aas Fiyorduna, eski demir yerine dönmüştü. Onunla temas sağlamak ve teması muhafaza etmek üzere gönderilen hiçbir İngiliz Denizaltısı ve Muhribinin onu görememesi de Tirpitz'in en büyük şansı olmuştur.

Tirpitz'in bu çıkışı, İngilizler açısından değerlendirildiğinde; I.Dünya Savaşı'nda Amiral Jellico'nun, Amiral Scheer'in Açık Deniz Filosu'nu Skagerrak'ta elinden kaçırışının yarattığı hayal kırıklığı kadar büyük bir hayal kırıklığı yaratmıştır (Spector, 2005, s.387). Tirpitz'i denizde yakalama fırsatı elde edilmişken kaybedilmiştir. Böyle bir fırsat bir daha da ele geçmeyecektir (Apatay, 2006, s.265).

W.Churchill kaçan bu fırsatın önemini ve önceliğini bu harekattan çok daha önce, 25 Ocak 1942 günü Müşterek Genelkurmay Başkanları Komitesi'nde yaptığı bir konuşmada şu ifadelerle vurgulamıştır (Dümen, 1990, s.101).

"Şu anda Tirpitz'in tahribi veya hiç olmazsa hasara uğratılması denizde yaratılabilecek en büyük olaydır. Hiçbir hedef onunla kıyaslanamaz."

Büyük Amiral Raeder, Tirpitz'in nasıl zor kurtulduğunu, "Bismarck Faciası"nın benzeri bir "Tirpitz Faciası"nın eşliğinden nasıl dönüldüğünün, Tirpitz'in de daha ilk hareketinde Bismarck'ın kaderine ne kadar yaklaştığının bilincindeydi (Gökdeniz, 1958, s.123). Kurtulmasını; %90 gibi bir oranla hava şartlarının Tirpitz'e sağladığı korumaya borçlu olduğunu da değerlendiriyordu (Apatay, 2006, s.270).

Bu harekattan alınan ders açıktı: Her hareketin hava keşfi ve hava desteğinin olması şarttı. Nitekim bu ders ışığında, Norveç bölgesindeki denize inebilen uçaklardan oluşan Luftflotte-V birliği çok miktarda bombardıman uçakları ile takviye edilmiştir. Amiral Raeder'de, bu uçaklara ilk ve öncelikli hedef olarak İngiliz Uçak Gemilerini göstermiş ve ayrıca da Alman Uçak Gemisi Graff Zeppelin'in mümkün olan süratle tamamlanıp hizmete girmesini istemiştir (Tuğrul, 1956, s.129).

Büyük Amiral Raeder, bunlardan başka, Brest'ten anavatana intikal etmiş ve onarıma alınmış Gneisenau Muharebe Gemisi ile, Europa ve Postdam isimli yolcu gemilerinin ve henüz inşaatı bitmemiş olan Seydilitz'in, Yardımcı Uçak Gemileri haline dönüştürülmeleri konusunda da Hitler'i ikna etmişti (Dümen, 1990, s.122). Bu gelişmelerden sonra Kuzeyde artan Alman Hava Kuvveti, Kutup Konvoylarına çok zor günler yaşatacaktı. Tirpitz'in kaçırdığı, daha başka bir ifade ile farkına varamadığı PQ-12 Konvoyu Almanların sıra dayağından kurtulabilen son Konvoy olacaktır (Apatay, 2006, s.173).

Prinz Eugen'in hasarlı ve hareketsiz kalması üzerine, Trondheim civarındaki fiyordlara konuşlanan Suüstü Kuvveti'ne katılmak üzere Admiral Hipper Ağır Kruvazörü de kuzeye gönderilmişti. Bu sırada tarih 21 Marttı. Bu tarih PQ-13 ve QP-9 Konvoylarının seyirde buldukları tarihler ile aynıydı. Rusya'dan denize açılan QP-9 Konvoyu kayıpsız yoluna devam etmişti (Dümen, 1990, s.139). Hatta Konvoya refakat eden bir Mayın Arama Tarama Gemisinin mahmuzlayarak batırdığı U-655 Denizaltısını da, bu konvoyun kazanç hanesinde göstermek bile mümkündü. Ama doğuya seyreden PQ-13 Konvoyunun şansı onun kadar yaver gitmemişti.

Daha sefere çıkışının ilk günlerinde yakalandığı fırtına, Konvoy gemilerini olduğu kadar refakat gemilerini de dağıtmıştı. Alman Hava Kuvvetleri de dağılmış Konvoy gemilerini tespit etmiş ve 28 Marttan itibaren yaptığı saldırılarla iki gemiyi batırmıştı. Bölgede hareket yapan Alman Muhripleri de bir gemiyi yakalayarak 29 Mart gününün erken saatlerinde batırmışlardı (Tuğrul, 1956, s.133).

Bundan böyle İngilizler başlarına gelebilecekleri düşünüyor ve yaz aylarının Alman Hava Kuvvetlerine, Konvoyları keşif, tespit ve imha için daha uygun hava ve deniz koşulları sağlayacağını değerlendiriyorlardı. Aslında Konvoyların gün ışığının gün boyu sürdüğü yaz aylarında denize çıkmamaları en doğru hareket tarzı olurdu. Ama bu da imkansızdı. O halde Konvoylar arasındaki zaman aralığını 15 günden 40 güne uzatmak, Konvoylardaki gemi sayısını azaltarak her konvoy için daha kuvvetli refakat ve destek görevi yapmak bir hal tarzı olabilirdi.

Fakat Müttefiklerin talepleri Deniz Kuvvetlerinin bu mantıklı hareket tarzının uygulanmasını mümkün kılmıyordu (Spector, 2005, s.390). Murmansk'a ne kadar çok gemi ulaştırılırsa ulaştırılsın, Rusların tepkisi hiç değişmiyecekti (Apatay, 2006, s.290).

"Yeterli değil..."

Başkan Roosevelt yönetimi de bu talepleri karşılayabilmek için daha fazla Amerikan ticaret gemisini Konvoylara tahsis ediyor ve W.Churchill'e, Rusya'ya gönderilecek yüklü gemilerin İngiliz limanlarında bekletilmemesi için baskı yapıyordu (Easton, 1966, s.286). Dolayısıyla Konvoyların küçültülmesi yerine büyütülmesine

başlanmak durumunda kalmıştı (Spector, 2005, s.188). Bu düşüncelerin egemen olduğu günlerde PQ-14 Konvoyu 24 gemiden oluşturularak 8 Nisan'da deniz açıldı (Apatay, 2006, s.293).

PQ-14 Konvoyunun Doğuya intikal seyrinde ilk karşılaştığı tehlike buz dağlarından gelmişti. Zira bu yıl büyük buz kütleleri yıllardan beri indikleri güney sınırından çok daha güneye inmişlerdi. Bu yüzden Konvoyun 16 Gemisi İzlanda'ya geri dönmek durumunda kalmış, geride kalan 8 gemisinden birisi bir U-Bot tarafından batırılmış ancak 7 gemi Murmansk'a ulaşabilmişti (Easton, 1966, s.299). Murmansk'tan batıya doğru seyre çıkan QP-10 Konvoyunun 16 Gemisinden 4'ü U-Bot'lar ve Alman uçakları tarafından batırılmıştı.

Bu iki Konvoy denizde iken; o güne kadar Norveç suları deniz ulaştırma yollarını Almanya'ya hammadde akışının devamını sağlayabilmek açısından çok önemli bulan Hitler; nihayet Norveç'in Kuzeyinde, Kuzey Buz Denizi ve Barent Denizi yoluyla Rusya'ya silah ve malzeme taşıyan ve sayıları gittikçe artan Müttefik Konvoylarının ve gemilerinin neden oldukları tehlikenin ne kadar büyük boyutlara ulaştığının ve Doğu Cephesindeki Rusların savunma ve taarruz gücünü nasıl arttırdığının bilincine varmıştı (Apatay, 2006, s.296). Hitler, kesin kararını vererek; bundan böyle Kutup Konvoylarının Deniz Kuvvetlerinin bir numaralı hedefi olarak ele alınmasını emretmişti.

Büyük Amiral Raeder de, Mareşal Göring'e atıf yaparak, kuzeye konuşlandırılacak uçaklardan torpido atılmasının da sağlanmasını istemişti (Fırat, 1955, s.98). Böylece de Müttefikler için, Pike Bombardıman Uçakları tehlikesine bir de Torpido Uçakları tehlikesinin eklenmesinin sağlanmasını istemişti. 26 ve 28 Nisan tarihlerinde karşılıklı olarak denize açılan PQ-15 ve QP-11 Konvoyları denize açıldıklarında, onları; hem uçakların bu çifte tehdidi, hem de U-Botların ve su üstü gemilerinin saldırıları bekliyordu (Dümen, 1990, s.117).

Fotoğraf 5.17, Kutup Konvoylarına Karşı Harekat İcra Eden Alman Uçakları

Bu iki Konvoya karşı Almanların yaptıkları saldırılar sonunda, Torpido-Bombardıman Uçakları PQ-15 Konvoyununun 35 gemisinden 3'ünü batırabildiler (Fırat, 1955, s.100). QP-11 Konvoyuna saldıran üç Alman Muhribi de ancak bir Rus ticaret gemisini batırabilmişti. Ama daha da önemlisi, kendilerinden çok daha zayıf olan İngiliz Refakat Gemilerinin meydan okuyan manevraları karşısında, Alman Muhripleri fazla bir varlık gösteremediği gibi, birisini de kaybederek geri çekilmek durumunda kalmışlardı. U-Botlar ise; sadece HMS Edinburg Kruvazörüne geliştirdikleri torpido taarruzları ile ağır hasar verdirebilmişler, ama batıramamışlardı (Apatay, 2006, s.302).

Bu iki Konvoya yapılan Alman saldırılarına karşı İngiliz Refakat Gemileri azimle ve inançla karşı koymuşlar, konvoy gemilerini büyük ölçüde koruyabilmişlerdi. Aslında da saldırılar Almanlar ile Refakat Kuvvetleri arasında bir çatışma şeklinde olmuştur da denilebilir (Apatay, 2006, s.304).

Bu iki konvoya çeşitli silahlarla yapılan Alman saldırıları üzerine İngiliz denizcileri, Amiral Tovey'in ağzından;

"Eğer Konvoyların politik nedenlerle devam etmesi gerekiyorsa, çok ciddi ve ağır kayıplar göze alınmalıdır..."

sözleri ile konunun önemine bir kez daha dikkatleri çekmişlerdi (Easton, 1966, s.233).

PQ-16 Konvoyu 35 yüklü gemiyle 21 Mayıs'ta denize açılmıştı. Konvoydaki gemi sayısı gittikçe de artıyordu. Dönüş konvoyu olan 15 boş gemiden oluşan QP-12 Konvoyu'nun denize açılması da aynı gün olmuştu. İngiliz Anavatan Filosu da Alman Hava Kuvvetleri'nin menziline kadar doğu yönüne seyreden yüklü Konvoyu izlemişti.

İngilizler Admiral Scheer ve Lütow Cep Muharebe Gemileri'nin Narvik'te olduğunu da keşfetmişler ve bu gemilerin neler yapmaya muktedir olduklarını da bundan önceki seyirlerinden anlamışlardı. PQ-16 Konvoyu Alman Hava Kuvvetlerinin hedefi olarak seçilmişti (Fırat, 1955, s.123). 27 Mayıs günü 108 Alman Torpido-Bombardıman Uçağı saldırmaya başlamış ve 5 gün boyunca da bu saldırıları sürdürmüştü. Şimdiye kadar da hiçbir Kutup Konvoyu bu kadar yoğun bir hava saldırısına maruz kalmamıştı (Fırat, 1955, s.125). Ancak İngiliz Refakat Gemilerinin cansiperane savaşmaları sayesinde konvoylar büyük kayıplara uğranılmamış, sadece 6 gemi kaybedilmişti.

Bu kayıplar kabul edilebilir kayıplardı ama tehlike, Almanların Kuzeye tahsis ettikleri ve konuşlandırdıkları uçak sayısının artmasındaydı (Tuğrul, 1956, s.145). Uçak sayısı her geçen gün arttığı gibi, Norveç'in en kuzey noktası olan "Cape North -Kuzey Burnu" yakınlarındaki Banak, Bardufoss, Trömse ve Kirkenes Hava Alanlarında 42 HE-111 Torpido-Bombardıman uçağı, 102 JU-88 Pike-Bombardıman Uçağı, 30 JU-87 Stuka Pike-Bombardıman uçağı, 15 HE-115 Torpido uçağı ve 74 Uçaklık FW Kondor JU-88 ile Blohm-Voss 138'lerden oluşan Keşif uçakları üslendirilmişti (Fırat, 1955, s.123). Ayrıca da Amiral Dönitz'in karşı çıkmasına rağmen Kuzey Atlantik'ten 10 U-Botun çekilerek Kuzey Buz Denizi sularına gönderilmesi de emredilmişti (Patfield, 1984, s.245).

Müttefik deniz kurmayları son konvoyun hazırlıklarını yaparken, Almanların bu korkutucu tehdidini de dikkate almak durumundaydılar. Nitekim kutup konvoyları içerisindeki PQ-17 Konvoyu Kutup Konvoyları içinde en talihsiz konvoy olacaktı (Apatay, 2006, s.332).

5.3.5.2. En Büyük “Alman Deniz Görev Kuvveti”nin Oluşturulması ve Süvari Hamlesi Harekat Planı

28 Haziran'da Doğu Cephesinde Almanlar, Kafkas'lara ve Volga'ya ulaşabilmek için yaz taarruzuna geçmişlerdi. Bu yaz mevsiminin adı da "Stalingrad Yazı" olarak konulmuştu (Dümen, 1990, s.122). Müttefikler açısından Rusya'ya yardım malzemelerinin ulaştırılması her zamankinden daha önemli ve acil hale gelmişti. PQ-17 konvoyunun en kısa sürede denize açılması gerekmekteydi (Apatay, 2006, s.345).

Almanya tarafında ise Amiral Raeder, kuzeydeki suüstü kuvvetlerinin Kutup Konvoylarına saldırarak, oradaki varlık nedenlerini kanıtlaması düşüncesindeydi. Bu amaçla da iddialı ve hırslı bir saldırı planı hazırlatmıştı. Planın adı da "Rösselsprung - Süvari Hamlesi Harekat Planı" idi (Dümen, 1990, s.125). Bu plan Trondheim ve Narvik'te konuşlanmış su üstü gemilerinin, koordineli olarak Kutup Konvoylarına taarruz etmeleri için hazırlanmış bir plandı.

Trondheim Grubu, bu göreve yeni atanmış olan Koramiral Schniewind komutasında Tirpitz Muharebe Gemisi, Admiral Hipper Ağır Kruvazörü ve 6 Muhripen oluşuyordu (P. O'hara, 2004, s.322).

Narvik Grubu ise, Lützow ve Admiral Scheer Cep Muharebe Gemileri ile 6 Muhripen oluşuyordu. İki Grubun birlikte hareket etmesi ile oluşacak bu kuvvet; İkinci Dünya Savaşı'nın başından beri denize açılan en büyük "Alman Deniz Görev Kuvveti" olmuş olacaktı. Saldırı Planı da; kuvvetin büyüklüğü oranında detaylı ve dikkatle hazırlanmış bir plandı.

Potansiyel hedef olan Kutup Konvoyunun, bu kuvvetin dışında bir başka şanssızlığı da Alman Hava Kuvvetleri'nin hava üstünlüğünü kurduğu sulardan geçmek zorunda olmasıydı. Alman Uçakları Konvoy gemilerine ve İngiliz Uçak Gemilerine saldırırken, konvoya refakat eden gemilerin işini de Tirpitz ve Admiral Hipper bitireceklerdi. Lützow ve Admiral Scheer Cep Muharebe Gemilerinin oluşturduğu grup da hedef olarak doğrudan doğruya Konvoy Gemilerini alacaklardı.

Hitler'in bu plana bir itirazı vardı. O da; suüstü gruplarının saldırıya geçmelerinden önce, Hava Kuvvetleri tarafından İngiliz Uçak Gemilerinin etkisiz hale getirilmesinin gerektiği idi. Bu konuda da ısrarlı idi. Ama Amiral Raeder'in, böyle bir taahhüde girmesi mümkün değildi. Amiral Raeder, Hitler ile modern deniz savaşının temel ilkeleri üzerine tartışmaya girmeyi bir tarafa bırakarak suüstü gemilerini mümkün olduğu oranda riske sokmayan, gözden geçirilmiş iki aşamalı yeni bir planı onaya sundu (Dümen, 1990, s.135).

Bu gözden geçirilmiş plana göre; Hava Kuvvetleri Konvoyu tespit edince Narvik Grubu Cape North'un hemen yakınındaki bir fiyorda geçecek, Trondheim grubu da kuzeye çıkacak ve Narvik'e intikal edecekti. Hitler, İngiliz Anavatan Filosu'nun müdahale edemeyeceğine kani olduğu anda, saldırı için bizzat kendisi emir vererek harekatı başlatacaktı (Apatay, 2006, s.350). Alacakları böyle bir emir üzerine de her iki grup denize açılacak, Cape North'un 100 mil kadar kuzeyinde buluşarak, Bear Island'ın doğusunda Konvoyu saldıracaklardı.

Büyük Amiral Raeder'in gözden geçirilmiş bu ikinci planı, Nazilerin karargah politikasının tipik bir ürünü, eskilerin "Saray Politikaları"nın benzeriydi. Fakat işe yaramış, Hitler'i ikna etmişti. Artık Amiral Raeder'in Açık Deniz Filosunun unsurları PQ-17 Konvoyu'nu yok etme imkanını bulabileceklerdi.

27 Haziran günü denize açılan PQ-17 konvoyunu bekleyen tehlike dikkatli bakıldığında gerçekten çok büyüktü. Amiral Tovey'in ısrarla söylediği gibi stratejik durum tamamen Almanların lehineydi (Overy, 1995, s.134). Barent Denizi'nde Alman Hava Kuvvetleri ve U-Botların kurdukları üstünlükler karşısında İngiliz Anavatan Filosu'nun yapabileceği hemen hemen hiç birşey yoktu. Daha Batıda Kuzey Buz Denizi'nde de Amiral Tovey Alman Suüstü Kuvveti ile çatışmaya girmekten çekinmemesine rağmen, HMS Victorious Uçak Gemisi'nin uçaklarının bölgede üstünlük kurmuş olan Alman Uçakları ile baş edemeyeceğini düşünüyor, onun için daha fazla doğuya seyredip, konvoyu yeterli derecede yakın kalarak destek sağlayamıyordu.

35 gemiyle denize açılan fakat 2 gemisi geri dönmek durumunda kalan PQ-17 konvoyunun 33 gemisinin varış limanı olarak seçilen Murmansk, Alman hava

taarruzları neticesi hasar gördüğünden, Arhangelsk yeni varış limanı olarak belirlenmişti. Bear Island'ın Doğusuna kadar sürecek olan destek görevi için 4 gemiden oluşan bir İngiliz-Amerikan Kruvazör Birliği ile 3 Muhrip tahsis edilmişti. Uzun mesafe refakatinde ise, 6 Muhrip, 4 Korvet, 2 Denizaltı ve 2 Uçaksavar Gemisi vardı (Easton, 1966, s.190).

5.3.5.3. PQ-17 Konvoyu

PQ-17 konvoyu, 1 Temmuz günü U-Botlar ve Alman uçakları tarafından keşfedilerek takibe alınmıştı. 2 Temmuz günü öğleden sonra da batıya seyreden dönüş konvoyu QP-13 Konvoyu ile karşılaşmıştı. Yine aynı akşam Alman uçaklarının yaptığı torpido saldırısına uğramış ama bu ilk saldırıdan hasarsız kurtulmuştu.

3 Temmuz günü konvoy Bear Island'ın 30 mil kadar kuzeyindeydi. Ertesi gün konvoydaki bütün Amerikan gemileri bayraklarını indirip, yeni merasim bayrakları çekerek "4 Temmuz Amerika'nın Bağımsızlık Günü (Independence Day)"nü kutlayacaklardı. Ancak Almanlar, Amerikalıların Bağımsızlık Günü'ne saygı göstermemiş, gün boyu ağır hava saldırılarını sürdürerek ve o gün 3 gemiyi batırmışlardı (Garrett, 1993, s.111). Buna rağmen Konvoy hedefine ulaşacağından umutluydu. Personelinin morali yüksekti ve konvoy disiplini mükemmel bir şekilde devam ediyordu (Spector, 2005, s.287). Ancak saat 21:00 sıralarında art arda aldıkları mesajlar; hem Konvoy Gemileri mürettebatını hem de Refakat Kuvveti personelini şaşkına çevirmişti. Çünkü bu mesajlar Konvoyun ölüm fermanı mahiyetindeydi (Apatay, 2006, s.360).

Mesajlar sırasıyla şöyle idi.

Saat 21:00 "Çok İvedi... Kruvazör Kuvveti batıya doğru çekilecektir.."

Saat 21:23... "İvedi... Suüstü Gemilerinin tehdidi dolayısıyla Konvoy gemileri yayılacak ve en yakın Rus limanına doğru yol alacaklardır."

Saat 21:36... "Çok İvedi... Konvoy dağılacaktır..."

İngiliz Amirallik Dairesine göre; son haftaların en büyük korkusu gerçekleşmek üzereydi (Dümen, 1990, s.185).

2 Temmuz günü PQ-17 konvoyunun batıdan gelmekte olduğu tespit edildikten sonra, Amiral Raeder gözden geçirilmiş "Rösselsprung Planını" uygulama safhasına sokmuştu. Fakat plan uygulaması daha başlangıçta sarsıntı geçirmeye başlamıştı. Trondheim Grubu'nun 4 Muhribinden 3'ü karaya oturmuştu (Apatay, 2006, s.190). Bunun sonucu Tirpitz ve Admiral Hipper, Narvik'ten sadece bir Muhriple harekate katılabileceklerdi. Diğer gruptan Lütow Cep Muharebe Gemisi de karaya oturmuştu. Bu kazaya rağmen grubun diğer gemileri planlandığı şekilde harekate katılacaklardı.

Fotoğraf 5.18, PQ-17 Konvoyu

2 Temmuz günü İngilizler, Tirpitz Muharebe Gemisi ile Admiral Hipper Cep Muharebe Gemisi'nin Trondheim'dan denize açıldıklarını öğrenmişlerdi. Fakat Narvik üzerinde detaylı bir keşif yapmayı ihmal etmişlerdi. Bu yüzden de buradaki Alman gemilerinin kuzeye PQ-17 konvoyuna saldırmaya gidip gitmediklerini anlayamayacaklardı.

Almanya tarafında ise; Büyük Amiral Raeder, Hitler'in istediği şekilde HMS Victorious Uçak Gemisi'ni etkisiz hale getirememiş veya saf dışı edememişti ama Tirpitz ve Admiral Hipper'in Alten Fiyorduna geçebilmeleri için izin alabilmişti.

5 Temmuz sabahı İngilizlerin Konvoy Destek Kuvveti'ni geri çektikleri mesajını alan Hitler "Suüstü Görev Kuvveti"nin PQ-17 Konvoyuna sınırlı bir saldırıda bulunmasına razı olmuştu. Bunun üzerine Tirpitz, Hipper ve Scheer 7 Muhrip refakatinde öğleden sonra Alten Fiyordundan denize açılarak Konvoyun yolunu

kesmek üzere doğuya doğru yönelmişlerdi. Fakat Suüstü Görev Kuvveti denize açılır açılmaz PQ-17 Konvoyunun dağıldığı, U-Botlar ve uçaklar tarafından Konvoy gemilerinin teker teker imha edilmeye başlandığı haberlerini almaya başladılar. Bu gelişmeler üzerine de Suüstü Görev Kuvveti, Alten Fiyorduna geri döndürülmüştü.

Suüstü Görev Kuvvetinin Alten Fiyorduna geri döndürülmesinin sebebi U-Botlar ile Bombardıman ve Torpido Uçaklarının Konvoy gemilerinin işini, su üstü gemilerinin yardımı olmaksızın bitirebileceklerinin anlaşılması idi (Apatay, 2006, s.370). Kaderi belli olan Konvoy gemileri aldıkları mesaj emrini büyük bir disiplinle yerine getirmişlerdi. Konvoy Gemileri Refakatlerindeki son savaş gemileri de Batı ufkunda gözden kaybolurken, düzenli hatlarını bozarak yıldız şeklinde birbirlerinden ayrılmaya, kader seyirlerine başlamışlardı.

Bazıları Kuzeye buz yığınlarının kıyılarına doğru, bazıları Doğuya Novaya Zemliya Adasına doğru, bazıları da Güneydoğuya doğrudan doğruya Arhengelsk'e doğru yol almaya başlamışlardı. Bu dağılma ile birlikte de cehennem azapları başlamış (Apatay, 2006, s.374), 33 Konvoy Gemisinden 23'ü batırılmıştı. Bunların 10'unu U-Botlar, 13'ünü de uçaklar batırmıştı (Terraine, 1989, s.119).

Sonuç olarak da; Sovyet Rusya 430 Tank, 210 Uçak ve 3.350 çeşitli tip taşıt aracından mahrum kalmıştı (Halsam, 1984, s.197). Bu kadar silah ve malzemenin bir Orduyu donatacak yeterlikte olduğuna işaret eden uzmanlar, PQ-17 Konvoyunun başına gelenlerin sadece bir deniz savaşı trajedisi değil, bir askeri yenilgi olduğu görüşünü ileri sürmektedirler (Apatay, 2006, s.379).

İngiliz Amirallik Dairesi'nin, PQ-17 Konvoyunu dağıtma kararı, nedenleri ve sonuçları ile İngiliz tarihçileri arasında bir tartışma konusu olmuştur. Ancak bu karar; İngiliz keşif uçaklarının en çok gereksinim duyulduğu anda Alman suüstü gemilerinin nerede olduklarını tespit edememeleri, denizde ve konvoyu saldırmak üzere intikalde oldukları varsayımı üzerine verilmiştir. Ayrıca saldırının hemen başlamak üzere olduğu varsayılarak çekilen mesajlara yüksek ivedilik derecesi verilmiştir.

Konunun Almanya açısından değerlendirilmesinde de; her ne kadar Konvoy gemilerinin büyük kısmı U-Botlar ve uçaklar tarafından batırılmışsa da, onlara bu

başarıyı kazandıran en önemli etken, İngilizlerin Suüstü Görev Kuvveti'nin saldırıya geçmek üzere intikal seyrinde olduğu varsayımdır. Bu yüzden de Konvoy Destek ve Refakat Gemilerinin geri çekilmesi ve Konvoyun dağılması emrinin verilmesidir. Böyle bir Suüstü Görev Kuvveti'nin mevcudiyeti ile bile stratejik bir etki ve korkuya neden olmuştur. İngilizlerin hatalı kararlar vermelerine vesile olmuş, müttefiklerin büyük bir deniz yenilgisine neden olmuştur (Dümen, 1990, s.200).

PQ-17 Konvoyunun başına gelenlerden sonra Müttefikler, Kutup Konvoyları'nın yaz sonuna kadar durdurulmasına karar vermişlerdi. Ancak; Kutup Konvoyunun başına böyle bir trajedi gelmemiş olsaydı dahi, Akdeniz Harekat Alanı'nda ve Kuzey Afrika Cephesinde meydana gelen gelişmeler dolayısıyla Kutup Konvoylarını durdurmak zorunda idiler (Easton, 1966, s.298).

Alman Yüksek Komutanlığı'na göre; İngilizler PQ-17 Konvoyunun büyük kayba uğramasının gerçek nedenini kavrayamamışlardı. Almanlara göre, bu felaketin esas nedeni Norveç sularındaki Alman Suüstü Kuvvetinin varlığı ve saldırı potansiyeliydi. Ama bir kısım Almanlar bu görüşe katılmıyor ve Rusya'ya yüklü giden "Kutup Konvoyları" nın yok edilmesi için Suüstü Kuvveti'ne gerek olmadığı kanaatini taşıdıklarını, U Botlar ve Hava Kuvvetleri onların işini bitirebilir diyorlardı (Patfield, 1984, s.165). Onlara göre; Suüstü Kuvveti, sadece Rusya'dan boş olarak dönmekte olan Konvoy gemilerine ve de Barent Denizi'nde sınırlı saldırılar düzenlemekle yetinmeliydi.

5.3.5.4. Kutup Konvoyları İçin Yeni Düzenlemeler ve Önlemler

PQ-17 Konvoyundan sonra sefere çıkacak ilk konvoy için, İngilizler PQ-17 Konvoyunun başına gelenlerden öğrendikleri her dersten yararlanmışlardı. İlk olarak hava keşiflerini artırmışlar, Murmansk yakınlarındaki Hava Alanlarında üslenmek üzere karma bir Hava Kuvvetini Rusya'ya konuşlandırmışlardı (Fırat, 1955, s.110). Bu kuvvetin içinde uzun menzilli Catalina Uçakları, Torpido Bombardıman Uçakları ve Spitfire Av Uçakları da vardı.

İkinci olarak da Konvoyların Refakat ve Destek Kuvvetlerini takviye etmişlerdi. Konvoylarla birlikte, Rus limanlarına kadar 16 gemilik bir Muhrip Refakat

Kuvvetinin savaşarak gitmesine ve bu Muhriplerin konvoyun etrafını sarmasına, dairevi bir emniyet perdesi oluşturmasına karar vermişlerdi. İlaveten de bu perdenin içinde, Konvoylarla birlikte seyredecek bir Refakat Uçak Gemisi de buldurmaya karar verdiler. Refakat Uçak Gemisinde, Alman bombardıman uçaklarına karşı kullanılmak üzere Hurricane Deniz Avcı Uçakları ile U-Bot'lara karşı kullanılmak üzere Avenger Denizaltı Avlama Uçakları konuşlandırılması planlanmıştı (Easton, 1966, s.176).

Çok önemli bir konu da, Anavatan Filosu Komutanı Amiral Tovey ile Londra'daki Amirallik Dairesi arasında kesintisiz ve güvenilir bir muharebe irtibatının olmasını sağlamış olmalarıydı. Bu irtibatın aksaksız yürüyebilmesi için de Anavatan Filosu Komutanı'nın denize çıkmamasına, Scapa Flow'da kalmasına, Filo'nun Konvoylara sağlayacağı uzak destek hareketına, Filo Komutan Yardımcısı (Sonraları Komutanı) Amiral Sir Bruce Fraser'in komuta etmesine karar verdiler.

Bütün bu hazırlık tertip ve tedbirlerinden sonra, 40 gemiden oluşan PQ-18 Konvoyu 2 Eylül 1942 günü denize açıldı (Apatay, 2006, s.382). Açılır açılmaz da, Norveç Fiyordlarındaki Alman Suüstü Kuvvetini oluşturan gemileri, Rus Hava Alanlarına slendirilmiş olan Catalina tipi uçaklar tarafından gözetim altında tutulmaya başlandı.

Diğer yandan Almanlar hava keşfiyle 8 Eylül günü Konvoyla temas sağlamıştı. 13 Eylül günü de Konvoy Gemilerine ilk torpido isabetini kaydetmişlerdi. Uçak ve U-Botların 5 gün aralıksız sürdürdükleri saldırılar Kutup Konvoylarına karşı o güne kadar yapılmamış bir yoğunlukta olmuştu (Dümen, 1990, s.221).

Ancak bu kez durum bundan öncekilerden daha farklı idi. Bu Konvoy, o güne kadar denize çıkanlar içinde en iyi korunan konvoydu (Easton, 1966, s.167). Konvoy Refakat ve Destek Kuvvetleriyle çatışmalar da yoğun olmuştu. Buna rağmen Almanlar PQ-18 Konvoyunun 40 gemisinden 13'n batırmayı başarmışlardı. Ancak kayıpları da bir hayli yüksek olmuştu: 41 uçak ve 4 U-Bot (Apatay, 2006, s.390).

14-18 Eylül tarihleri arasında İngilizler PQ-16, PQ-17 ve PQ-18 Konvoylarını darmadağın eden yoğun hava saldırılarının bir daha tekrarlanamayacağını ve Alman

Hava Kuvvetlerinin, Kuzey Buz Denizi'nde hava üstünlüğünü tekrar kurup kuramayacağını düşünmeden, konvoyların korunması için yeni yeni taktikler geliştirecekler ve bunları uygulayacaklardı (Dümen, 1990, s.224).

Almanlar da; PQ-18 Konvoyu'ndan sonra, artık suüstü gemilerinin fiyordlarda yatıp sadece dişlerini göstererek zafer kazanmaya devam edemeyeceklerinin, denize çıkıp savaşmaları gerektiğinin bilincine varacaklardı.

5.3.5.5. Kuzey Buz Denizi ve Barent Denizi'nde Son Çarpışmalar

PQ-18 Konvoyundan kalan gemiler 20 Eylül günü Arhangelks'e ulaştıktan sonra Müttefikler tekrar Kutup Konvoylarını durdurmuşlardı (Easton, 1966, s.222). Çünkü Avrupa savaş alanındaki ilk İngiliz-Amerikan işbirliği olan ve kısa adı "Meşale-Torch Harekatı" olan Kuzey Afrika çıkarmalarını riske etmek istemiyorlardı (Apatay, 2006, s.401). Taraflar sıklet merkezini bu hareket üzerine kurmuşlardı. Akdeniz Buhranı'nın Mareşal Rommel'in Kuzey Afrika'dan atılmasından sonra bitebileceği görüşünde idiler. Ancak bundan sonra, Stalin'in uzun zamandır istediği Almanya'ya karşı ikinci cephe açılması için hedeflerini seçebilecekler, dolayısıyla da Kutup Konvoylarına ağırlık verebileceklerdi (Tuğrul, 1956, s.176).

Bu arada bir plan program dahilinde olmasa da münferit Konvoy seferlerine devam ediliyordu. Ekim ve Aralık aylarında 13 gemiden oluşan bir Müttefik Konvoyu Rusya'ya doğru yola çıkmıştı. Bu Konvoy gemilerinden; 3'ü geri dönmüş, 4'ü batırılmış, biri onarım kabul etmeyecek şekilde tahrip edilmiş, ancak 5'i Rus limanlarına ulaşabilmişti (Hessler, 1990, s.154).

Rusya'ya yüklü olarak giden Konvoylara verilen PQ ve Rusya'dan boş olarak dönen Konvoylara verilen QP kod numaralı Konvoyların sonuncusu olan ve Arhangelks'te toplanmış ve Beyaz Denizin donmasından önce yola çıkması planlanmış 28 ticaret gemisinden oluşan QP-15 Konvoyu 17 Kasım'da denize açılmıştı. Fakat hava şartları yüzünden hemen dağılmak zorunda kalmıştı. Ama kötü hava şartları Almanların da aleyhine olmuştu. Konvoy gemilerinden sadece ikisini, o da U-Bot taarruzları ile batırabilmişlerdi (Hessler, 1990, s.164).

Diğer hareket alanlarından gelen talepler, Alman Hava Kuvvetlerinin Kutup bölgesindeki uçak sayısını ve vurucu gücünü azaltmamış olsaydı bile, ne uçakların keşif hareketi ne de saldırıları olabilirdi (Apatay, 2006, s.403). Kış şartları, Konvoylara karşı hareketin yükünü U-Bot'lara bıraktırıyordu. U-Botların yükünü hafifletecek olan hareket ise; su üstü vurucu unsurlarının da fiyordlardan çıkıp harekate katılması olacaktı.

Aslında Alman suüstü vurucu unsurlarının hareketsizliklerinin asıl nedeni; sadece "BATIRILAMAZ" diye nitelediği Bismarck'ın kaybından bu yana, Hitler'in onların hareketini kısıtlaması, aşırı tedbirli davranması değildi. 1942 yılı sonlarından itibaren her geçen gün kendisini daha fazla hissettiren akaryakıt sıkıntısı da çok önemli bir nedendi (Harrison, 1998, s.165). Prinz Eugen'in, onarımının tamamlanmasına ve harekete hazır olmasına rağmen tekrar Norveç sularına gönderilmemesinin nedeni de bu kısıtlı akaryakıt imkanı idi.

Bir başka neden de, Büyük Amiral Raeder'in suüstü vurucu unsurlarının Atlantik yerine, Norveç sularında Konvoylara saldırarak kendilerini kanıtlamaları gerektiği görüşünü benimsemiş olmasıydı (Patfield, 1984, s.66). Amiral Raeder, Lütow Cep Muharebe Gemisi Atlantik'e gönderilmesi ve yeni bir açık deniz seferi yapması için elinden geleni yapmaktaydı (Dümen, 1990, s.165). Ama Hitler; Müttefiklerin Kutup Konvoylarını ertelemeleri konusu ile bile ilgilenmiyor, Konvoy seferleri tekrar başladıktan sonra Kutup bölgesinde bir başarı elde edilmeden böyle teklifleri dinlemek bile istemiyordu. Bu durum ve tutumların bir sonucu olarak da; bu bölgede, "Rogenbogen-Gökkuşağı" kod adı verilen bir hareketin planlanmasına karar verilmişti (Apatay, 2006, s.410).

5.3.5.6. Gökkuşağı Harekatı

Aslında Gökkuşağı (Rogenbogen) Planı; herhangi bir Konvoya karşı yapılacak bir saldırı hareketinin nasıl yapılacağına planı idi. Plana göre; Admiral Hipper ile bir Muhrip Grubu Konvoyun Refakat gemileri ile çarpışmaya giderken, Lütow da Konvoyun kendisine saldıracaktı. Masa üzerinde plan basit, uygulanması kolay gibi görünüyordu. Ama başarısız kalmaya mahkumdu (Apatay, 2006, s.412). Zira plan,

denizdeki komutanlara hiçbir insiyatif ve hareket serbestisi tanımıyordu. Herşey masa başında hazırlanmış ve öyle uygulanması isteniyordu.

Bu arada Akdeniz Harekat Alanında belirledikleri hedefe ulaşmış olan Müttefikler, Kutup Konvoylarını yeniden başlatmak için çalışmalar yapıyorlardı. Bundan böyle kendilerine çok pahalıya malolan son PQ Konvoylarında uyguladıkları başarısız olmuş taktikleri, Refakat ve Destek esaslarını yenileyeceklerdi (Easton, 1966, s.414). Hatta karışmaması ve hatırlanmaması için PQ Konvoylarının kod adını da "JW Konvoyları" olarak değiştireceklerdi. Konvoy numaraları da yine karışmasın diye 51'den itibaren başlayacaktı. Ayrıca Amiral Tovey'in önerisi ile Konvoylar ayrı ayrı zamanlarda denize açılacaklar ve denize çıkış sıralarına göre de; aynı numara verilmiş konvoylara, numaralarının ardına "A" ve "B" takıları ilave edilecekti. Bu şekilde de korunması ve yönetilmesi zor olan çok sayıda gemiden oluşan Konvoylar yerine, makul sayıda gemiden oluşan küçük Konvoylar oluşturulacaktı. Dolayısıyla da bu Konvoyların idaresi de, Refakat ve Destek Hizmetlerinin sağlanması da nisbi olarak kolaylaşmış olacaktı (Spector, 2005, s.323).

Bu yeni anlayış ve düzen içinde 15 Ticaret gemisi, 7 Muhrip ve 5 Refakat Gemisinden oluşturulan JW51A Konvoyu 15 Aralık'ta denize açılarak kazasız ve kayıpsız Noel günü Kola Körfezi'ne ulaşmıştı. Bu Konvoya destek sağlayan Amiral Burnett komutasındaki HMS Sheffield ve HMS Jamaica Kruvazörleri, refakatlerinde 2 Muhrip olduğu halde, JW51B Konvoyunu karşılamak, ona da destek hizmeti vermek üzere Kola Körfezi'nden geriye dönmüşlerdi.

JW51B Konvoyu, JW51A Konvoyundan bir hafta sonra denize açıldığından hala batı yaklaşma sularında idi. Refakat Kuvveti 6 Muhrip ve 5 Refakat gemisinden oluşuyordu. Konvoyun arkasında da Amiral Sir Bruce Fraser Komutasında yepyeni bir Muharebe Gemisi olan HMS Anson ile HMS Cumberland Kruvazörü ve 3 Muhripten oluşan bir Destek Kuvveti de vardı. Fakat JW51B Konvoyu, kendisinden önceki Konvoydan daha talihsizdi.

Konvoyun iskele tarafında seyreden gemiler fırtına yüzünden dağılmak zorunda kalmışlar, U-354 numaralı Alman Denizaltısı da, 30 Aralık günü kötü görüş şartlarına rağmen bu gemileri ve asıl konvoyu yakalamış ve keşif raporunu vermişti

(Werner, 2004, s.274). Verdiği raporda da 6 ila 10 geminin güçsüz bir Refakat Kuvveti eşliğinde yol almakta olduğunu da belirtmişti.

Büyük Amiral Raeder'e göre; bu keşif raporun içeriği Kuzey sularındaki suüstü kuvvetleri için kolay bir başarı kazanmak için bulunmaz bir fırsat yaratmıştı. Talihleri yaver giderse, Admiral Hipper, Lützow ve Muhripler III. Alman Devleti'nin tarihine yeni bir zafer yazacaklar (Apatay, 2006, s.416) ve bu zaferi Alman ulusuna muhteşem bir "Yeni Yıl Armağanı" olarak sunacaklardı.

Gökkuşluğu Planı'nın bir uygulaması şeklinde olacak hareketin Komutası, Kruvazör savaşlarında deneyim kazanmış olan Koramiral Kummerz'e verilmişti. Amiral Kummerz'in Sancak Gemisi olarak, Lützow Cep Muharebe Gemisi yerine, bir Kruvazörü, Admiral Hipper Ağır Kruvazörü'nü seçmesinin nedeni de deneyimlerini değerlendirmektir.

Ancak emir komuta zinciri çok karışıktı. Amiral Kummerz'in bir üst amiri Narvik'teki Kuzey Denizi Komutanı Amiral Otto Klüber, onun bir üst amiri de, karargahı Kiel'de bulunan Kuzey Grubu Komutanı Oramiral Rolf Cari idi. Onun üst amiri de Berlin'deki Deniz Kuvvetleri Komutanı Büyük Amiral Raeder idi (Dümen, 2006, s.232). Büyük Amiral Raeder de, Hitler'in Doğu Prusya'daki karargahındaki Deniz Kuvvetleri Danışmanı Amiral Theodor Krancke aracılığıyla Hitler'le temas kurabiliyordu. Nihai kararı da bizzat Hitler veriyordu. Gayet karmaşık ve çok aracı bu komuta yapısının mahzurlarını; denizde hareketin taktik komutasını üstlenen Komutan olan Amiral Kummerz'in görmemesi, kararlarında sıkıntı çekmemesi mümkün değildi.

Nitekim JW51B Konvoyu tespit edilir edilmez, Admiral Scheer Cep Muharebe Gemisi'nin çok başarılı ve ödüllü eski komutanı olan ve Amiralliğe terfi ettirilerek Hitler'in deniz konularında danışmanlığını yapan Theodor Krancke, temas bilgilerini aradaki kademeleri atlayarak doğrudan doğruya Narvik'e, Amiral Otto Klüber'e bildirerek, Amiral Kummerz'i uyarmasını isteyecektir (Apatay, 2006, s.419).

Amiral Kummerz'e verilen ilk emir:

"Üstün kuvvetlerle çatışmaya girmekten sakının... Taktik duruma göre hedefleri imha edin!..."

Bu emir üzerine Amiral Kummerz, 30 Aralık günü saat 18:00 sıralarında Admiral Hipper, Lützow ve 6 Muhriple Alten Fiyordundan denize açıldı.

Amiral Kummerz'in hazırladığı taktik plan yerinde ve uygun bir plandı (Apatay, 2006, s.427): Konvoyla temas sağlanır sağlanmaz, Admiral Hipper ve Lützow birlikte ayrılacaklar ve Konvoya arkadan yaklaşacaklardı. Bu iki büyük gemi, iki ayrı yönden saldırarak, hangisi önce Konvoyun Refakat Gemileri ile çarpışmaya girerse, o refakat gemilerini baskı altında tutacak, diğer gemi de korumasız kalacak olan Konvoy Gemilerine saldıracaktı.

Harekatının başında da 6 Muhrip, sancak gemisi Admiral Hipper'in yanında olacak, harekatın gelişmesine göre bunlardan 3'ü Lützow'un yanına gönderilecekti. Fakat Amiral Kummerz, denize açılalı henüz 1 saat bile olmamıştı ki, Büyük Amiral Raeder'den, Amiral Klüber'e, Hitler'in tedbirleri olunması ve riske girilmemesi konusundaki saplantısını hatırlatan bir mesaj geldi. Bu mesaj üzerine; Amiral Klüber'in, Amiral Kummerz'e verdiği emir şöyleydi:

"Düşmanla temasa geçtiğinizde yürürlükteki emirlere göre hareket edin. Eşit güçteki düşmana karşı bile tedbirli olun. Çünkü gemilerinizin riske sokulması katiyen arzu edilmemektedir..."

Böyle bir mesajın; en atılgan komutanın bile içindeki savaş azmini kıracağı, savaşçı ruhunu körleteceği ve inisiyatif kullanma olasılığını kısıtlayacağı kesindir. Durumu Almanlar açısından daha da talihsiz kılan, savaşın başından beri Amiral Kummerz'in katıldığı bütün savaşlarda talihinin çok kötü gitmiş olmasıydı. Şansız bir Amiral olarak bilinmesiydi. Nitekim bu harekatta da başta aldığı emirlerin inisiyatif kullanılmasını kısıtlaması başta olmak üzere talihi yaver gitmeyecekti.

Kuzeydoğuya doğru seyreden Admiral Hipper ve Lützow 31 Aralık 1942 günü saat 02:40 ta birbirlerinden ayrıldılar. Planladığı şekilde Admiral Hipper 07:15 de Konvoyun dümen suyundan yaklaşmaya başladı. Ama bu arada tanıyamadığı bazı

gemilerin varlığını da fark etti. Keşif için gönderdiği Muhriplerle teması kesildi. Ama aslında taktik durum Amiral Kummerz'in gemileri için çok iyi idi. Admiral Hipper Konvoyun iskele tarafından Lützow'da sancak tarafından yaklaşıyorlardı. Bu sırada Konvoy Murmansk'ın 220 mil Kuzeybatısında idi. İngilizlerin Amiral Burnett Komutasındaki HMS Sheffield ve HMS Jamaica Kruvazörleri de Konvoyu bulabilmek için aynı yönü, Murmansk'ın Kuzeydoğu yönünü tarıyorlardı. Ama görüş mesafesi son derece kısıtlı ve mesafeler de radar menziline üzerinde olduğundan hiç kimse diğerinin yerini bilmiyordu.

İlk teması sağlayanlar Konvoya Refakat eden Muhripler oldu. Fakat hemen ardından da Alman gemilerinin top atışı altına girdiler. Bu çatışmayla Deniz Harp Tarihi'ne "Barent Denizi Savaşı" olarak geçen savaş da başlamış oldu (Bennett, 2004, s.167). Ama işin ilginç yanı, tanıma-tanıma eksikliğinden dolayı Admiral Hipper'de bulunan Amiral Kummerz neye karşı savaştığını bilememekteydi. Kendi birliğinin de gerçekten çok mükemmel bir taktik konumda olduğunun da farkında değildi. Saat 09:15 de "Savaş Journali" na şöyle bir kayıt düşmüştü:

"Görüş mesafesi çok düşük. Her şey bulanık görünüyor. Düşman ile mi, yoksa dost ile mi karşı karşıya olduğumuzu bile bilmiyorum. Etrafta toplam 10 kadar gemi görünüyor. Bunların bazıları Muhriplere benziyor. Ama bunların en azından bir kısmının bizim Muhriplerimiz olmadığı da söylenemez..."(Apatay, 2006, s.420).

Yalnız Muhriplerden birisinin Admiral Hipper ile Konvoy arasında duman perdesi kurmaya çalıştığını saptayan Amiral Kummerz, bu duman perdesinin ardından İngiliz Muhriplerinin torpido hücumuna maruz kalma endişesini de duymuştur. Bu arada da iki İngiliz Muhribine Ateş açmıştır. Ateş altına aldığı muhriplerin 4 Topundan 2'si donmuş olduğundan, acil yardım çağrısında bulunmuşlar ve Amiral Burnett'in, Kruvazörleri ile yardıma gelmek üzere Güneye doğru seyretmekte olduğu mesajını almışlardı. Admiral Hipper eşit olmayan şartlarda ve 1/10 oranındaki nisbi ateş gücüne rağmen Muhriplerden sadece birisini hareketten sakıt bırakabilmiş diğerini de ağır yaralayabilmişti.

Amiral Kummerz; üstün ateş gücü olmasına, Sancak Gemisi Admiral Hipper'in top atışlarıyla; bir Muhribi saf dışı etmesine ve diğerini de yok edebilecek durumda

olmasına rağmen, çarpışmadan çekilme kararı vermiş ve 31 Mil süratle Kuzeydoğu ya doğru seyrederek gözden kaybolmuştur.

Bu arada saat 10.45'te başka bir İngiliz Muhribi, Güney yönünde tanınmayan gemiler gördüğünü rapor etmiştir. Bu gemiler Konvoyun 2 mil kadar yakınına sokulmuş olan Lützow ve refakatindeki 3 Muhriptir. Artık Lützow'un karşısına çıkabilecek hiçbir kuvvet yoktur ve bütün Konvoy Lützow'un Komutanı Albay Stangen'in insafına kalmıştır. Fakat Lützow da, açıklaması makul olmayan bir kararla dönerek Konvoydan uzaklaşmıştı. Gemi Komutanı, saat 10.50'de, geminin "Seyir Jurnalı"ne;

"Yetersiz aydınlıktan dolayı karşımızdakilerin dost mu düşman mı olduğunu anlamak imkansızdı... " diye yazdırmıştır (Gökdeniz, 1958, s.154).

Masa başında titizlikle hazırlanmış "Rogenbogen-Gökkuşağı Harekatı Planı", başarı sınırına çok yaklaşmıştır. Ama gerek Amiral Kummerz'in gerek Albay Stange'nin aşırı tedbirli davranmaları ile bu şans kaçırılmıştı. Admiral Hipper, bu arada Konvoydan ayrı düşmüş şilepleri bulmak için dolaşan Bramble isimli talihsiz bir İngiliz Mayın Arama-Tarama Gemisiyle karşılaşmış ve işini hemen bitirmişti. Ama bu arada saat: 10.45'te HMS Sheffield Kruvazörü Admiral Hipper ile temas sağlamıştı. Bu teması sağladığı sırada Admiral Hipper bu sırada tekrar güneye dönüp Konvoya saldırmak kararı vermişti.

Admiral Hipper'in güneye doğru seyri, Lützow grubunun ikinci defa ortaya çıkmasıyla aynı anda oluyordu. Bu arada İngiliz Muhripleri de Konvoyu Lützow'dan gizlemek için sis perdesi yapmağa çalışmaktaydılar. Admiral Hipper bunlardan HMS Achates Muhribini görmüş ve batırmıştı. Sonra da diğer bir Muhribi top ateşi altına almış fakat Muhribin mukabil bir Torpido saldırısından çekindiğinden geri dönerek bir kez daha çarpışmadan çekilmişti.

Ama tam bu anda kendisini kuzeyden yaklaşan HMS Sheffield ve HMS Jamaica'nın toplarının hedefi olarak bulmuştu. 7 Mil mesafeden yapılan bu top atışlarından üçü hedefini bulmuş, Admiral Hipper'in kazan dairelerinden birisine su dolmuş, sürati 28 deniz miline düşmüştü. Bu atışlardan 5 dakika sonra da iki Alman

Muhribi yanlışlıkla İngiliz Kruvazörlerinin önüne düşmüştü. Kruvazörler de hemen saldırıya geçmişler ve bunlardan Friedrich Eckhold Muhribini batırmışlar ama ikinci Muhribi ellerinden kaçırmışlardı. Bu sırada Lützow, Konvoy Gemilerine ateş açmış ama ancak bir şilebi hasara uğratabilmişti. Konvoy gemileri İngiliz Muhriplerinin yaptıkları sis perdesinin ardına saklandığından Hipper de ateşi kesmişti. Saat: 11.49 da da Amiral Kummerz bütün Alman Gemilerine geri çekilme emri vermiş, 4 saat süren karışıklıklardan sonra "Barent Denizi Savaşı" sona ermişti (Dümen, 1990, s.134).

Amiral Kummerz Alten Fiyordu'na dönerken Amiral Burnett bir süre onu izlemiş, sonra da karanlık çökünce, o da asıl görevi olan Konvoy Destek Görevi'ne geri dönmüştü. Konvoy da başka bir saldırı ile karşılaşmadan 3 Ocak 1943 günü Murmansk'a ulaşmıştı.

Amiral Kummerz'in, daha sonraları kötü hava şartlarını harekattaki başarısızlıklarına neden olarak göstermesi geçerli bir mazeret olamazdı. İngilizler de aynı şartlar altında, hem de Konvoya bağımlı olarak hareket yapıyorlardı. Alman Muhriplerinin yaptıkları pek çok hatadan ayrı olarak, Lützow 'un Komutanı Albay Stange'nin çok iyi bir taktik durumda iken harekattan çekilmeyi tercih etmesi "Gökkuşağı Harekat Planı"nı bütünüyle suya düşürmüştü. Sonuç olarak, Barent Denizi Savaşı, İngilizler açısından;

"Bir Cep Muharebe Gemisi, bir Ağır Kruvazör ve 6 Muhripten oluşan bir düşman Suüstü Vurucu Kuvveti'nin, baskın tarzında yaptığı saldırının bütün avantajlarına rağmen, 4 saat boyunca 5 Muhrip tarafından engellenebilmesi ve 15 cm.lik topları olan 2 Kruvazör tarafından kovalanabilmesi takdire değer ve mutluluk verici bir başarıdır."

Ama Almanlar açısından değerlendirildiğinde, Amiral Kummerz'in bütün hareket boyunca ellerini kollarını bağlayan, hareket serbestisini kısıtlayan, insiyatif kullanmasını engelleyen, aşırı tedbir isteyen Hitler'in emirleri olmuştur. Amiral Kummerz'in bu emirlerin etkisinde kalmadığını söylemek mümkün değildir (Apatay, 2006, s.422).

5.3.6. Tirpitz'in Harekatı ve Sonu

TİRPİTZ, İkinci Dünya savaşı süresince Almanya'da yapılmış olan en büyük savaş gemisidir. TİRPİTZ "Bismarck" sınıfı gemilerin ikincisidir.

Fotoğraf 5.19, TIRPITZ Zırhlısı Kaa Fiyordunda

TİRPİTZ 1941 yılında Deniz Kuvvetlerine katıldıktan sonra deniz eğitimleri için Baltık denizine gönderilmiş ve 1942 yılının başlarında müttefiklerin olası bir işgalini önlemek Sovyetler birliğine yönelik konvoyları engellemek üzere Norveç'e gönderilmiştir.

Eş gemiler olan Bismarck, Scharnhorst ve Gneisenau ile beraber Baltık ve kuzey Atlantik'te Almanya'nın kontrolünde olan limanlardaki varlığı, İngiliz ana vatan filosunun büyük bir kısmını bu bölgeye bağlamış, bu filoya ait bir çok savaş gemisinin diğer hareket alanlarında kullanılmasına engel olmuş ve kuzey konvoylarına da tehdit teşkil etmiştir (P. O'hara, 2004, s.210).

TİRPİTZ'in inşası ve batırılışı arasındaki zaman periyodu incelendiğinde; 1 Nisan 1939'da Wilhelmshaven'de denize indirilmiştir. (Gemi ismini aldığı Büyük

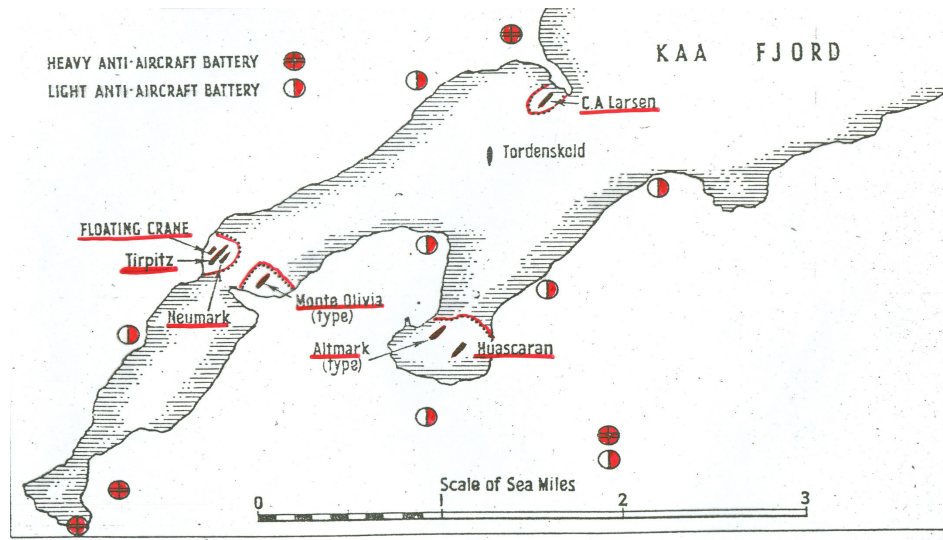
Amiral TİRPİTZ'in kızı VON HASSELL tarafından denize indirilmiştir) (Apatay, 2006, s.320).

25 Şubat 1941 tarihinde Deniz Kuvvetlerine katılmıştır. 9 Mart 1941'de Wilhelmshaven'dan Kiel'e intikal etmiş buradan deniz eğitimlerini yapacağı Baltık denizinde bulunan Gotenhafen deniz üssüne intikal etmiştir. Gemi üs'de bulunduğu sırada 5 Mayıs 1941 tarihinde Adolf Hitler tarafından ziyaret edilmiştir. Ekim 1941'de Baltık donanmasının sancak gemisi olmuştur. 1941 yılının sonunda Gotenhafen'da bulunduğu sırada hava savunmasına yönelik olarak bataryaları artırılmıştır.

1942 yılının Ocak ayında Kiel'den ayrılarak Wilhelmshaven'e gitmiş burada Trondheim'a intikal etmiştir. 9 Mart 1942'de Lotofen adası açıklarında İngiliz VICTORIOUS gemisinden kalkan 12 adet Albacore tipi torpido atabilen uçağın hücumuna maruz kalmış (Fırat, 1955, s.95), bunların ikisini düşürmüş ve Narvik yakınlarında Westfiyor'da demirlemiştir. 31 Mart tarihinde Trondheim'da 33 adet Halifax bombardıman uçağının taarruzuna maruz kalmış (Fırat, 1955, s.96), bunların beşini düşürmüştür. 28 ve 29 Nisan tarihlerinde 49 Halifax ve 21 Lanchester tipi uçağın taarruzlarına maruz kalmıştır (Fırat, 1955, s.97).

TİRPİTZ daha sonra Rusya'ya yönelik konvoylara taarruzla görevlendirilmiş ancak 8 Temmuz 1942'de bir Rus denizaltısı tarafından atılan torpidolarla hasar almış ve Tromse fiyorduna intikal etmiştir. Burada onarıma alınan TİRPİTZ, 1943 Eylül ayında yeniden hizmete girmiş ve Spitzberk limanlarını bombardıman etmiştir (Tuğrul, 1956, s.213).

Harekat üssü olarak kullandığı Tromse fiyordunda özel savunma tedbirleri alınmasına ve fiyordun en sonunda demirli olmasına rağmen birçok kez İngiliz hava kuvvetlerinin taarruzlarına maruz kalmış ve bu nedenle 13 Eylül 1943 tarihinde Alten fiyorduna intikal ettirilmiştir. Fiyordun en sonunda dar bir boğazdan girilen Kaa fiyorduna demirletilen TİRPİTZ'i denizden yapılacak taarruzlara karşı korumak için mayın, denizaltı mania ağları ile suüstü piketinden oluşan liman savunması tesis edilmiş ve tepelerde mevzilenmiş uçaksavar bataryaları ile de hava savunması güçlendirilmiştir.

Fleet Air Arm attacks on the Tirpitz, 3rd April 1944, in Kaa Fjord. Map shows positions of ships and gun emplacements on 13th March 1944.

Fotoğraf 5.20, Kaa Fiyordu

İngiliz Amirallik dairesi, kutup konvoylarının emniyeti için TİRPİTZ'in derhal imha edilmesini öngörmüştür. Bu maksatla öncelikle cep denizaltıları ile hücumu karar verilmiştir. 22 Eylül 1943'de mayın hatlarını geçen dört cep denizaltısı Alten fiyorduna varmış, biri makine arızası nedeni ile geri dönmüştür (Herman, 2004, s.232). X7 no'lu cep denizaltısı her biri iki ton olan mayınlarını TİRPİTZ'in bacası hizasına ve kış taret hizasında karınaya görünmeden yerleştirmiş ve yapılan bu hücumda gemide büyük hasar meydana gelmiştir (Dümen, 1990, s.234).

Fotoğraf 5.21, İngiliz X-7 Denizaltısı

İngiliz cep denizaltılarının hareketından sonra suüstünde kalmayı başaran TİRPİTZ, Almanya'dan gönderilen 1000 kişilik bir onarım ekibi tarafından 1944 yılının nisan ayında yeniden harekate hazır hale getirilmiştir. TİRPİTZ'in durumundan haberdar olan İngilizler bu kez uçak gemilerinden havalanan uçaklarla bir hücum planlamışlardır. 3 nisan 1944 günü Norveç sularına intikal eden görev kuvvetinin geliştirdiği taarruzlar neticesinde (VİCTORİOUS, FURİOUS, EMPEROR, SEARCHER ve PURSUER gemilerinden kalkan 40 bombardıman uçağının her biri 225 kg olan bombalardan 10 adet ve 775 kg olan bombalardan 4 adet olmak üzere, TİRPİTZ toplam 14 isabet almış ancak pilotların alçaktan uçmaları neticesinde zırh delici bombalar güverte zırhını delememişse de geminin üç ay daha onarılması gerekmiştir. Bu saldırı sonucu TİRPİTZ 132 personelini kaybetmiştir.

Alten fiyordunun içindeki Kaa fiyordunda, kayadan duvarlar arasında gizlenmiş ve çok yüksek dağların yanında küçülmüş gibi duran TİRPİTZ, denizden gelecek hücumlara karşı emniyette olmasına karşın hava taarruzlarına olan hassasiyeti devam etmiştir. 22, 24 ve 29 Ağustos 1944 tarihlerinde toplam 91 uçağın hücumuna uğramış bu saldırılar neticesinde iki isabet almıştır (Fırat, 2006, s.110).

Kaa fiyordunun en yakın İngiliz hava üssüne 1000 mil uzaklıkta olması 6 tonluk bombaların taşınmasına imkan tanımadığından, İngilizler mesafeyi 600 mil kadar kısaltan Archangel'e yakın bir Rus üssünden, TİRPİTZ için yeni geliştirilen, uçları sivri ve sert çelikten yapılmış 12000 librelik bombalarla hücumla imha edilebileceğini kıymetlendirerek gerekli hazırlıkları yapmışlardır (Dümen, 1990, s.238).

15 Ekim 1944 tarihinde Archangel yakınlarında Yagodnik üssünden kalkan 27 adet Lanchester tipi uçağın hücumuna maruz kalmış bu saldırıdan bir isabet almıştır. Bombardımanda kullanılan 5.4 tonluk "Tallboy" bombası (Apatay, 2006, s.330) geminin baş tarafına isabet etmiş olup gemiyi denize çıkamaz hale getirmiştir. Aynı gün 8 mil süratle yüzer batarya olarak kullanılmak üzere Tromse fiyorduna getirilerek demirletilmiştir.

12 Kasım 1944 günü, 32 uçağın geliştirdiği hücum sonunda gemi iki Tallboy bombası isabeti almış, süratle iskeleye yatmaya başlamış ve kış cephaneliği de

infilak edince 0952'de alabora olup batmıştır. TİRPİTZ'in 971 personeli de bu saldırıda hayatını kaybetmiştir.

Sonuç olarak,

İkinci Dünya Savaşında Alman gemi inşa sanayiinin mükemmel bir eseri olan TİRPİTZ'in batması ile, Alman donanması bütün gücünü kaybetmiş ve Amiral Dönitz'in elinde sadece doğu cephesine Alman birliklerini taşıyan konvoylara refakat görevi icra eden Lützow ve Scheer muharebe gemileri kalmıştır.

5.3.7. Normandiya Çıkarması

Almanların 1940 Haziran ayının sonlarına doğru tamamladıkları Batı Taarruzu ile kara harekatı tamamen bitmişti. Kara Savaşları aşında Kızıl Ordu ile Alman orduları arasında yoğun bir şekilde sürüyordu. Bu kara savaşı ise Almanların 22 Haziran 1941'de Rusya'ya taarruzu ile birlikte başlamıştı.

Savaşın kara harekatı olarak sıkıntısını Ruslar çekiyordu. Müttefiklerin Ruslara yapabildikleri tek şey ise Kutup konvoyları vasıtasıyla yardım göndermekti. Ayrıca müttefiklerin stratejik hava bombardımanlarının da her geçen gün etkilerini dolaylı destek olarak kabul etmelidir (Apatay, 2006, s.310).

Buna karşılık Almanlar amacı ise kutup konvoylarını yakalayarak Murmansk'a ulaşmalarını engellemekti. Bunun için de denizaltılarını, tüm suüstü unsurlarını ve Hava Kuvvetlerini Norveç'e konuşlandırmışlardı. Çünkü Almanlar Murmansk'a ulaşan her konvoyun Ruslar için moral kaynağı, kendileri için de birer kurşun olduğunu çok iyi biliyorlardı.

Müttefikler Almanya'yı mağlup edebilmek veya teslim zorlayarak onu her iki cephede de savaşa sokma gerekliliğinin farkında idiler, bu durum ise Almanların Bismarck'tan beri korktukları en kötü durumlardan bir tanesi idi (Haslam, 1984, s.129). Müttefikler tarafından Normandiya Çıkarmasının planlanmasına ihtiyaç duyulmasının temel sebebi buydu.

Almanlar 1944 yılı başlarına kadar kendilerinin müttefiklerden üstün olduklarına inanıyorlardı. Ancak 1944 yılı başlarına gelindiğinde Almanlar artık tamamen savunmaya geçmiş bir durumda idiler. Artık taarruz düşünülemezdi. Büyük çaplı bir taarruzun sonu anavatanı kaybetmek olabilirdi. Feld Mareşal Keitel'in ne yapılmasının tavsiye edileceğini öğrenmek üzere yaptığı müracaatta, Batı cephesi Komutanı Feld Mareşal Rundstedt'in:

“Ne yapacağız? Barış yapalım ahmaklar, başka ne yapabilirsiniz?”

şeklindeki cevabı Haziran 1944 ortalarına kadar gerçekleşmedi (Apatay, 2006, s.312).

1943 yılının Aralık ayı sonunda Scharnhorst'un kaybıyla Almanya'nın elinde harekatta bulunacak bir tek harp gemisi Tirpitz kalmıştı. Alman donanmasının geri kalan harp gemileri Baltık'da personelin eğitimi maksadıyla kullanılıyordu. Avrupa'yı istila için müttefikler tarafından kullanılacak birleşik donanmaya karşı eldeki donanmanın yetersiliği görülmekteydi ve başka savunma tedbirleri alınmalıydı.

Hitler'in 1941-1942 Kasım'da Norveç'in istilası için telaşlandığından beri Fransa ve Hollanda'nın istilayı karşılamak üzere hazırlanan planları genişletilmiş ve hazır hale getirilmişti. Bir istila karşısında Silahlı Kuvvetler başkomutanlıklarının görev ve sorumlulukları 1942 yılının Şubat ayında Hitler tarafından yayımlanmıştı. Batı Avrupa savunması ile ilgili çeşitli savunma planları hazırlanmıştı. Ancak 1944 baharına gelindiğinde savunma planları hala kağıt üzerinde idi ve gerçekleşmemişti.

Batı Avrupa'nın savunmasını öngören direktif ve planların farklı şekilde yorumlanması ile birlikte kuvvetler arası bir çatışma doğmuş ve içinden çıkılmaz bir hal almıştı. Alman Yüksek Komutanlığı için en önemli mesele Avrupa'nın uzun sahil hattı üzerinde muhtemel çıkarmanın nereye yapılacağına en çok ihtimal dahilinde olanlarının tespit edilmesi idi (Gökdeniz, 1958, s.198). Fakat savaşın ilerlemesi ile birlikte Alman İstihbaratı güvenilir bir hal almış ve müttefiklerin hareket tarzları hakkında sağlıklı bir bilgi alınamaz olmuştur.

Hitler'in akıl ve mantık dışı sezgileri Alman planlarını alt üst ediyordu. Muhtelif zamanlarda Hollanda, Jutland, Biskay Körfezi hatta bir keresinde Normandiya bölgesi Hitler tarafından tehdit olabilecek sahalar arasından sayılmıştır (Dümen, 1990, s.191).

Bu savunma sistemi içerisinde Deniz kuvvetlerinin görevi diğer kuvvetlere göre daha gerçekçi ve daha iyi organize edilmişti. Ancak onlar da bu planlarını gerçekleştirebilmek için gerekli kaynakların harp başlangıcına kadar tamamlanmış olmalarına bel bağlamışlardı. Amiral Dönitz, Ocak 1944 yılında Wolfsschanze karargahında yapılan toplantıda elde mevcut gemilerin müttefiklerin muhtemel çıkarma hareketini engellemede pek başarılı olamayacağını, bu gemileri kutup konvoylarını engellemek amacıyla kullanılmasının uygun olacağını Hitler'e ifade etmiştir (Dümen, 1990, s.200). Hitler de bahse konu gemilerin harekatta başarılı olamayacakları konusunda Amiral Dönitz ile aynı fikirleri paylaşmaktadır.

19 Şubat 1944 günü Amiral Dönitz tarafından bütün Alman Deniz Komutanlıklarına Donanmanın istilaya karşı genel stratejisinin ne olacağına dair bir emir gönderilmiştir (Elaldı, 1976, s.212);

“1. Düşman ikinci bir cephe açmak için geniş ölçüde hazırlık yapmaktadır. Çok geçmeden Avrupa kıtasının canevine sokulmak ve savaşı sonuçlandırmak niyetindedir. Propaganda kullanarak gerçek maksadının gizlemeye çalışmakta ve sürpriz unsurundan hakkıyla faydalanmaya çalışmaktadır.

2. Düşman geniş ölçüde çıkarmadan önce veya onunla birlikte bir takım tali hareketler yaparak Alman direncini kırmaya çalışacaktır.

3. Güney Fransa ve Biskay Körfezi dahil olmak üzere bugün Alman hakimiyeti altında olan her saha şimdi tehlike sayılmadığıdır. Düşmanın çıkarmadaki doktrini, Akdeniz'deki tecrübelerimize ve ele geçen bilgilere göre bizce artık bilinmektedir ve gelecekte ihtimal ki yine aynı yolda yürüyecektir.

Aşağıda açıklanan konularda özel önlemler alınacaktır:

Başarıyı emniyet altına almak için ilk çıkarma kuvvetleri arkadan beslenmeli ve ilk kademelerin çıkışı iyi organize edilmeli ve önceden tespit edilmiş bir zaman planına göre icra edilmelidir.

Kuvvet üstünlüğü ancak kuvvetli bir köprübaşı kurulduktan sonra etkili olabilir. Geçmişte bunun düşman için zor bir safha olduğu sabit olmuştur.

Harekat geliştikçe, düşman geniş çapta bir lojistik destek programını uygulamak ve büyük kolayca sevk ve idare edilemeyen kuvvetlerini devamlı bir surette gözaltına bulundurmak zorunluluğunda kalacak ve bu da şüphesiz aksaklıklar ve zayıf noktalar ortaya çıkaracaktır.

Görevin ehemmiyeti kuvvetlerin manen hazırlanmasına özel bir gayret sarf edilmesini istemektedir. Düşman bizim hayat sahamıza kati bir taarruza başladığı zaman karşısındakileri merhametsizce mahv ve tahrip azmiyle hareket edecektir.

Her fert şunu bilmelidir ki; yalnız inat ve azimle bu mücadele başarıya ulaşabilir ve önümüzde duran harbin çetin safhasını başarıyla atlatmaya yeter.

Büyükamiral DÖNİTZ”

Sonuç olarak Alman Donanmasının muhtemel müttefik istilasına karşı tedbirleri belirlenmişti. Çıkarma gemilerine denizaltılarla, karakol gemileri ve sahil topçusuyla hücum etmek, çıkarma safhasında düşman gemi ve vasıtalarına cep denizaltıları ve diğer hafif suüstü birlikleri ile birlikte hücum etmek, yeni mayınlarla Avrupa sahillerini korumak ve yine yeni denizaltılarla Atlantik ve kutup konvoylarına yeniden harekate başlayarak müttefik deniz ulaştırmasını engellemek.

5.3.7.1. Müttefik Çıkarmasına Karşı Alman Savunmasının Şekli ve Tertiplenme

Hitler, Amerika'nın 1941 yılında savaşa girmesiyle birlikte Atlantik Duvarının yapımına başlanması emrini vermişti (DeLaforce, 2001, s.93). İstilacıların mutlaka bir limana ihtiyaçları olacağı fikri kesinlik kazanmıştı. Önemli limanların

savunulmasına bilhassa önem verilmişti. Buralar birer kale haline getirilmişti. Hitler çıkacak müttefik kuvvetleri için özel birlikler yetiştiriyor ve bunlara eğitimler yaptırıyordu.

Çıkarma birliklerinin daha denizde iken zarara uğratılarak kıyıya çıkanların imhası düşünülmüştü. Bütün savunma tertiplerinin dayandırıldığı esas nokta burasıydı. Hitler tarafından Batı Bölgesi Başkomutanı Mareşal Rundstedt'e " Kıyının düşmana teslim edilmeden savunulması ve çıkacak kuvvetlerin derhal imhası" emri verilmiştir. Müttefik hava hücumları neticesinde Alman tarafında iki ayrı fikir ortaya çıkmıştı. Bunlar Feld Mareşal Rundstedt ve Rommel'e ait görüşlerdi. Alman Silahlı Kuvvetler Başkomutanlığı Feld Mareşal Rundstedt'in görüşlerini benimsedi. Buna göre; tehlikeye maruz kalan bölge, mevcut bütün kuvvetlerin kaydırılması suretiyle istilanın karşılanması esası kabul edildi.

Feld Mareşal Rundstedt'in emrinde iki ordular grubu vardı. En güçlüsü olan B ordular grubuna Feld Mareşal Rommel komuta etmekteydi. G ordular grubu, Orgeneral Blaskowitz'in emri altında Biskay kıyıları ile Riviera'yı işgal eden Birinci ve 9 ncu ordulardan ibaretti. Yine bu arada, Fransa'da General Geyr Von Schweppenburg komutasında Batı zırhlı grubu mevcuttu. Toplam olarak batıda 60 Alman tümeni vardı (Apatay, 2006, s.322).

1943 yılının sonbaharında Hitler; En geç 1944'de Batı Avrupa'nın istilasını beklediğini Feld Mareşal Rundstedt'e bildirmişti. Hitler'e göre çıkarma Pas de Calais civarında yapılacağından savunma sıklet merkezinin burada olmasını istemişti. Feld Mareşal Von Rundstedt de aynı fikirdeydi. Bu kıyıların İngiltere'ye yakınlığı, Rhen ve Ruhr bölgelerine en yakın istikametlerin başlangıcı oluşu; stratejik önemini artırıyor. Ayrıca, Müttefikler buradan hem Fransa'ya, hem de Lüksemburg ve Hollanda'ya kısa sürede el atabilirlerdi. Bu bölgenin çıkarma ve nakliye kolaylıkları son derece elverişliydi. Bu maksatla çıkarmanın en zayıf anında stratejik çevik kuvvetlerle taarruz edilerek Müttefiklerin denize dökülmesi mümkündü.

Buna mukabil Feld Mareşal Rommel, Normandiya bölgesi üzerinde ısrar etmişti (Chandler, 1989, s.234). Neticede bu bölgede süratle tahkimata girişti. Her vasıttan yararlanmaya gayret etti. Çıkarmanın buraya yapılacağından son derece

emindi. Elde mevcut kuvvetlerle kıyının tutulması üzerinde ısrar etti. Kendi hava kuvvetlerinin zayıflığı yanında, Müttefik hava gücünün değerini de bilmekteydi. Ama bütün bunlara rağmen Hitler; Normandiya kıyılarını tali çıkarma bölgesi olarak kabul etmekteydi.

Neticede kuvvetlerin tertiplenmesinde hatalı karara varılmıştı (Gökdeniz, 1958, s.201). Stratejik ihtiyat olarak üç panzer tümeni bırakıldı. Bu tümenler Hitler'in kontrolünde ve Paris'in güneybatısında kaldı. Yine bu arada batı cephesinden birtakım birlikler Doğu cephesine kaydırıldı. Çıkarma yerinin kesin olarak bilinmemesi, hareket planlarına aksetmiş ve kuvvetler parçalanmıştı.

Harekat öncesi Alman cephesinde önemli bir hareket olmamıştı. Doğu cephesindeki Rus kuvvetleri ilerlemeye devam etmişti. İtalya cephesi ise ümit vermekten uzaktı. Zaten bu sıralarda Japonya'da harp gücünü kaybetmişti. Almanya kendi başına ve kendi olanakları ile harp etmek zorundaydı. Her ne kadar savunma için bazı tedbirler alınmışsa da, yeterlilik derecesi şüpheliydi. Kaynaklar son haddine kadar kullanılmıştı. Ham madde yetersizliği had safhadaydı. Deniz ve hava gücü, Müttefiklerin güçleriyle baş edecek seviyede değildi (Kennedy, 2005, s.434). Üstelik, Alman sevk ve idaresinde kopmalar görülmekteydi.

1944 yılı başlangıcına kadar, malzeme ve nakil vasıtalarının yokluğu nedeniyle, bütün kıyı boyları aynı şekilde savunma imkanına sahip olamamıştı. Feld Mareşal Rommel 1944 yılı Mart ayında Normandiya kıyılarını yeniden gözden geçirmiş ve buraları elinden geldiği kadar takviye etmişti. Seine körfezinin kıyı savunmasında top yerleri, donanma ve hava ateşlerine karşı beton ve çelikle muhafaza edilmişti. Engel sistemleri tamamlanmıştı. Bazı yerlerde de su şişirmeleri yapılmıştı (Delaforce, 2001, s.164). Kıyılara mayınlar döşenmiş ve sualtı engelleri tesis edilmişti.

Kıyı topları uzun menzilli olup sahra toplarından oluşturulmuştu. Kıyılardan içlere doğru mevzilenmiş sahra topları, kıyıya yanaşacak çıkarma araçlarını batırmayı amaçlıyordu. Piyade tümenleri kıyılarda, zırhlı tümenler derinliklerde tertiplenmişti. Zırhlı birlikler topluca kullanılacak şekilde konuşlandırılmıştı. Kuzey Fransa kıyılarında 147.000 ton çelik, hesabı bilinmeyen mayın kullanılmıştı (Apatay,

2006, s.321). Kıyılarda; bölgesel, bağımsız ve oldukça birbirleriyle irtibatsız muhtelif komutanlıklar tesis edilmişti. Bu aralarda Hitler'in kendi Genelkurmayına güveni sarsılmıştı ve idareyi kendi eline almıştı.

Atlantik duvarının inşası ile birlikte Hitler ve kurmayları; Müttefik çıkarmasına karşı iki görüşün etkisi altında kalmıştı (DeLaforce, 2001, s.187). Birinci görüş Feld Mareşal Rommel'in görüşüydü ve asıl muharebe hattını kıyıda geçirmek ve her ne pahasına olursa olsun düşmanı karaya ayak bastırmamak esasına dayanıyordu. İkinci görüş Feld Mareşal Rundstedt' in görüşüydü ve kıyıyı zayıf tutmak, ana kuvvetleri Fransa içinde bulundurmak ve harbi Almanya topraklarına intikal ettirmeden kati neticeli meydan muharebesini Fransa'da yapmaktı.

Uzun süren görüşmelerden sonra 1944 yılının başında Hitler; Feld Mareşal Rommel'in görüşünü kabul etti. Bütün Alman generalleri asıl çıkarmanın Pas de Calais bölgesine yapılacağını kabul etmişlerdi. Dolayısı ile Alman savunmasının kuvvet çoğunluğu bu bölgedeydi. Almanların kuvvet çoğunluğu bu bölgede bulundurmasının nedeni; bu bölgenin Rhein ve Ruhr bölgelerine el atacak en kısa istikamet üzerinde bulunuyordu (Tunstall, 1947, s.143). Feld Mareşal Rommel'in fikrine uyularak planda azami kuvvetin Seine nehri ile Schelde nehri arasında kıyıya yerleştirilmesi sağlanmıştı. Normandiya ikinci derecede önemli çıkarma bölgesi olarak kabul edilmişti. Planda yeterli miktarda ihtiyata yer verilmemişti. Birkaç SS tümeni ve üç panzer tümeni yeterli görülmüş, ihtiyatların bölgesel olarak yerleştirilmesi dikkate alınmamıştır.

Emir komuta zinciri tam olarak teşekkül ettirilememiştir. Feld Mareşal Rommel ve Rundstedt arasında emir komuta ilişkisi tam olarak tayin ve tespit edilmemiştir. Bu karışıklık uygulamada büyük zararlar doğurmuş ve harbin sonucuna dahi tesir etmiştir (Apatay, 2006, s.329). Plana göre savunan kuvvetlerin hava desteğini Speerle'nin hava ordusu sağlayacaktı. Alman Kara Kuvvetlerine her ne pahasına olursa olsun düşmanın karaya çıkmasına engel olma görevi verilmişti. General Jold;

“Almanya'ya gerekli merkezi elde tutmak için muhitte dövüşeceğiz”

şeklinde ifade kullanıyordu.

Almanların çeşitli tümenlerinin bulunuşu, silahların çeşitliliği, müşterek bir komutanlığın ve bunun yetkilerinin belirlenmemiş oluşu en önemli dezavantajlarıydı.

5.3.7.2. Müttefiklerin Harekat Öncesi Hazırlıkları

Müttefikler ilk kez 1941 yılı Aralık ayında Washington'da yaptıkları ARCADIA konferansında Almanya'nın mağlup edilmesi için gayretlerin koordine edilmesi fikrinde birleşip karar almışlardı. Karara göre; Almanya ablukalarla zayıflatılacak, Müttefik endüstri bölgeleri emniyet altına alınacak, Almanya'ya taarruz etmeden önce Japonya'nın yerinde tespiti sağlanacaktı. Müttefiklerin büyük stratejilerinin esas noktaları şu şekilde belirlenmişti;

Almanya'nın etrafındaki çemberin sıkıştırılması ve tahkimi, hava bombardmanı, abluka, içerden yıkıcı faaliyet ve propaganda ile Alman mukavemetini yıpratmak ve çürütmek, Almanya'ya karşı girişilen taarruzi hareketin gelişmesine devam etmek.

1941 Şubat ve Mart aylarında Amerika'da kuvvet kurmay başkanları toplanıp, müttefiklerle askeri uzlaşma ve birleşmelerin temel esasları ve usullerini tespit ederek ABC-1 adı verilen dokümanını hazırladılar (Dümen, 1990, s.199). Bu dokümanda belirtilen prensip kararları 1941 yılından 1945 yılının sonuna kadar İngiliz Amerikan işbirliğinin temelini teşkil etmişti.

Hitler, Fransa'nın işgalini bitirdiği gün Amerika Birleşik Devletlerinde 3.5 tümenlik bir kara kuvveti ve 17.000 kişilik hava kuvveti vardı. 1941 yılının Temmuz ayında bu kuvvet 34 tümene ulaşmıştı. Müşterek kurmay başkanlığı kurulunca, askeri sevk ve idare ve işbirliğinin temel taşı atılmış oldu (Gökdeniz, 1958, s.190). Bunlar Washington'da yerleşip teşkilatlandılar. Müşterek kurmay başkanlığı kaynakların ve imkanların hareket alanlarına tahsisi ve önceliklerin tespiti sorumluluğunu yerine getirdi (Apatay, 2006, s.332). Her hareket alanı için sorumlu bir tek komutan tayin edildi. Bu komutan doğrudan doğruya Müşterek Genelkurmay başkanlarına karşı sorumlu tutuldu.

1942 yılının Nisan ayında Londra'da toplanan kurmay başkanları; Japonya'nın tespiti için gerekli tedbirlerin alınmasını, kaynak ve imkanların büyük kısmının Almanya'nın mağlubiyeti için birleştirilmesini, Avrupa'daki Mihver ordularının; doğrudan doğruya Almanya'nın kalbine yapılacak bir taarruzla edilmesini karar altına alarak devlet başkanlarına teklif ettiler. 1943 yılında Casablanca'da yapılan toplantıda, Manş kanalını geçiş planı görüşüldü (Blanning, 1998, s.103). Harekatın icrası için zamanın erken olduğu, ancak lojistik kaynakları İngiltere'de toplama planına devam edilmesinin zaruri olduğuna, Romanya'daki Ploesti petrol rafinelerinin imhasına, Almanya'ya yapılan stratejik bombardımanların şiddetlendirilmesine karar verildi.

İlk istila planlarını yapmak üzere COSSAC (Combined Staff Supreme Allied Command) Müttefik Müşterek Kuvvetler Komutanlığı Yüksek Karargahı kuruldu (Murray and Millett,1988, s.65).

Evrensel stratejik durum tamamen Müttefikler lehine döndüğü zaman Haziran 1943'de (Apatay, 2006, s.339) Birleşik Kurmay Başkanları Washington'da Trident konferansında buluştular. Bu konferansta; Overlord Harekatını (Normandiya Çıkarmasının Kısa Adı) 1 Mayıs 1944'de yapmaya, Almanya derinliklerine yapılan stratejik bombardıman hareketinin devamına, İngiltere'de yığınaklanmaya süratle devam etmeye, Akdeniz bölgesinden 7 tümenin çekilerek İngiltere'ye getirilmesine ve General Eisenhower emrine verilmesine karar verildi.

Müttefikler Batı Avrupa'nın tekrar ele geçirilmesi ve Almanya'nın çökertilmesi için stratejik plan ve hazırlıkları gaye noktasına vardırıırken, Amerikalılar Avrupa harekatını sevk ve idare edecek stratejik ve lojistik teşkilatı kurmaya başladılar. İngiltere'deki A.B.D. Silahlı Kuvvetleri Karargahı 8 Ocak 1943'de Londra'da teşkil edildi. Diğer taraftan Avrupa Harekat Alanı Komutanlığı 8 Haziran 1942'de kurulmuş ve başına da General D.D.Eisenhower atanmıştı. Kendi aynı zamanda Kuzey Afrika Müttefik Kuvvetleri Komutanıydı. General Eisenhower bu görevine devam ederken göreve Orgeneral Frank Andrews vekalet etti. Mayıs 1943'de bir uçak kazasında General Andrews ölünce Korgeneral J.Devers komutayı aldı (Dümen, 1990, s.200).

1942 yılının Nisan ayındaki Londra konferansında Müttefik kurmay başkanları “BOLERO” adlı lojistik yığınak planı taslağını kabul ettiler. Bunun için bir BOLERO komitesi kuruldu ve Londra'da faaliyete geçirildi. Bir tane komite de Washington'daydı. BOLERO planı dört safhada gelişmişti. İlk safhada 1000000 insanın yığınaklanması ve çıkarma tarihinin 1943 olarak kabulü, ikinci kademedeki yığının 1.147.000'e çıkartılması ve istila tarihinin aynı kalması esas alındı. Buna göre Amerika'dan her ay 120 gemi yükü malzeme İngiltere'ye gönderilecek ve bunları İngilizler boşaltarak planda öngörülen yerlere taşıyacaktı.

Üçüncü kademedeki geçici bir plan uygulandı, zira bu sırada Afrika harekati önem kazanmış bulunuyordu. Bu kademedeki hazırlıklar ikinci kademe ile çelişkiydi. Dördüncü kademedeki istila tarihinin 1944 yılının ilkbaharı olacağı ve 1.340.000 insanın yığınaklanması ile her ay 150 gemi yükünün boşaltılması esasa bağlandı. 30 Ekim 1943'te esaslarda değişiklik yapılarak personel sayısı 1.460.000'e çıkarıldı (Apatay, 2006, s.342).

General Marshall; BOLERO Planının önemini şu şekilde ifade etmiştir:

“Bu askeri tarihin en muhteşem, muazzam lojistik yığnağıdır. Bu yığmak 270 mil uzunluğunda ilave bir demiryolu inşaatı, 66 milyon feet kare yerleşme sahasına, yüzden fazla lokomotif ve ikibin vagonun İngiltere'ye taşınmasına ihtiyaç gösteren bir gücün teksifini sağlayan bir yığmaktır ki; bunun yüzde 39'u İngiltere tarafından sağlanmıştır” (Delaforce, 2001, s.198).

İngilizler Avrupa Kıt'asına yapılacak bir amfibi harekati 1940 yılından itibaren düşünmeye başladılar. İlk çıkarma gemisi modelini de bu yıl içinde yaptılar. Bu tarihlerde Almanların Avrupa sahillerinde herhangi bir tahkimatı yoktu. Ancak yapılacak bir çıkarmadan sonra İngilizlerin yalnız başlarına Almanlar karşısında başarı şansları tartışmalıydı.

Washington-II toplantısından sonra Birleşik Seferi Kuvvetler Başkomutanı İngiliz Oramirali Sir B.Ramsey; Müşterek Kuvvetlerin İngiltere'de üslenecikleri bölgeyi belirledi. İngiltere'nin güneybatı bölgesi amfibi kuvvetlerin ve araçların eğitim alanı oldu. 1 Temmuz 1943 gününe kadar bütün tesisler hazırlandı ve

Devon'da Appledore adlı ilk amfibi kuvvet ileri üssü tesis edildi. Seçilen liman ve bölgelere çıkarma gemi ve araçlarının intikali tamamlanır tamamlanmaz, düzenlenmiş plajlarda eğitimlere başlandı.

15 Temmuz 1943'de komutanlara düşecek görevler ve sorumluluklar ile ilgili bir direktif yayınlandı. Avrupa'daki üsler ve çıkarma araçları için yeni bir komutanlık kuruldu. LANCRABEU kısa adlı bu komutanlık İngiltere'deki çıkarma araçlarının komutanlığını deruhte etti (Karapınar, 1952, s.184). Yine bu komutanlık Amerikan çıkarma araçları için uygun barınma ve onarım tesislerini teşkil etti ve bu birliklerin eğitimlerini sağlayacak şekilde organizasyonu kurdu ve koordinasyonu sağladı.

1 Eylül 1943'de Amerikan Tümamirali John Wilkers COMLANCRABEU görevine başladı. Kısa bir zaman sonra “Overlord-Neptün Harekatı” sorumluları da belli oldu. Dartmouth'daki eski Devon şehri yakınındaki Strat Koyunu kaplayan Slapton Sands bölgesinde Ocak ayından Nisan ayına kadar büyük ölçüde amfibi tatbikatlar icra edildi.

Müttefikler tarafından istilaya kadar toplam 4000 çıkarma aracı inşa edilerek harekate hazırlandı. Ancak çıkarma araçlarının Normandiya sahillerinde barınması için limanlara ihtiyaç vardı, bunun için Müttefikler iki adet suni liman için çok karışık bir teknikle planlama yaptılar. Binlerce duba, sualtı beton kalıpları, hurda gemiler çekilerek saptanan bölgeye getirilmek üzere İngiltere'de hazırlandı. Böylece boyu birkaç kilometreyi bulan mendirekler inşa edilecek, mendirekler içerisinde yüzer iskeleler kurulacaktı. Neticede; yedi nakliye gemisiyle otuz kadar çıkarma aracı her türlü hava şartlarında boşaltma yapabilecek, hareket hava şartlarından etkilenmeyecekti (Delaforce, 2001, s.232).

Çıkarma öncesi toplam 1.750.000 İngiliz, 1.500.000 Amerikalı, 175.000 imparatorluk, 44.000 gönüllü ile toplam 3.5 milyon insan ile yirmi milyon ton malzeme İngiltere Adasında toplandı. Müttefiklerin elindeki haritalar eski baskılı olmasından dolayı çıkarma bölgesinin yeniden tetkik edilmesine gerek görüldü. Bu hususla ilgili görevleri gönüllü subaylar üstlendi. Bu gönüllü subaylar, Kasım 1943 ile Ocak 1944 arası geceleri plaj etütleri yaparak Normandiya bölgesinin plaj özelliklerini güncel olarak saptadılar.

15 Nisan 1944'ten itibaren Baltık Denizi ve Kiel'den Gaskonya' ya kadar olan sahillere toplam 7000 adet mayın döküldü. Atlantik'te 1943 ve 1944'de müttefikler tarafından denizaltı harbine fazlasıyla hız verildi. Atlantik deniz kontrolü tamamen ele geçirildi. Amerika'dan İngiltere'ye intikal eden konvoylar 1944 yılından itibaren hemen hemen hiç zayıt vermediler. Çıkarmanın başarıya ulaşması için Fransa'da özel harp icra etmek maksadıyla Müttefik Komutanlığına bağlı 50 kadar özel harp timi kuruldu. Bu timler bir yıl içinde uçakla Fransa'ya gönderildiler. Bu özel harp timlerine demiryolu hatlarını, kıyı köprübaşı bölgesine kadar kesmek, düşmanın telli muhabere hatlarına ve araçlarına hasar verdirmek, düşmanın stratejik ihtiyatlarının bölgeye intikalini sekteye uğratmak görevleri verildi. Haziran 1944 ayı başında Müttefiklerin hazırlık durumu şöyleydi:

Kara Kuvvetleri; Amerika Birleşik Devletleri, İngiliz, Kanada, Fransız ve Polonya kuvvetlerinden teşekkül ettirilmiş 39 tümen harekate hazırды. Hava Kuvvetleri; Hava örtüsü, genel destek, hava indirmeleri ve diğer görevler için toplam 12.665 uçak bir araya toplanmış ve harekate hazır hale getirilmişti. Deniz Kuvvetleri; altı muharebe gemisi, üç monitör, 22 kruvazör, 93 muhrip, 312 mayın arama tarama gemisi, 118 refakat gemisi, 80 karakol gemisi, 380 hücumbot ve avcıbot olmak üzere 1009 adet harp ve yardımcı gemi ile 625 nakliye gemisi ve 4.266 adet çıkarma vasıtası harekate hazır hale getirilmişti (Dümen, 1990, s.201).

Haziran 1944'ten önce bütün İngiltere; bir hava üssü, deniz üssü, atölye, depo ve seferberlik kampı görünümüne bürünmüştü. İngiliz ve Kanada askerleri İngiltere'nin güneydoğusunda, Amerikan askerleri ise batı ve güneybatı kesiminde hazırlıklarına devam ediyorlardı. Harekat için; Falmouth, Fowey, Plymouth, Salcombe, Darmouth, Brixham, Torbay, Portland, Weymouth, Poole-Southampton, Shoreham, Newham ve Harwich Limanları tahsis edilmişti.

Harekate katılacak kuvvetlerin lojistik desteğini sağlamak amacıyla limanlara ilaveten MULBERRY-A ve MULBERRY-B adları verilen iki prefabrik liman inşa edilmiş, bunlar Manş Denizinden çekilerek getirilerek ve Bayeux'nün kuzeydoğu ile kuzeybatısına yerleştirilecekti.

Harekat alanında, amfibi konvoyların geçeceği bütün deniz sahasını mayından taramak ve temizlemek olanak dışıydı. Bunun için, çeşitli bindirme liman ve bölgelerinden harekat edecek konvoyların toplanmasını sağlamak üzere Wright Adasının 18 mil güneydoğusunda, 10 deniz mili çapında bir saha tespit edilip buraya ZEBRA Sahası adı verildi (Apatay, 2006, s.350). Bu sahadan itibaren çıkarma bölgelerine doğru birer mil genişliğinde 10 adet taranmış kanal açılması planlandı ve kuvvet tahsisi yapıldı.

5.3.7.3. Müttefik Hava Kuvvetlerinin Hazırlık Safhası Harekatı

Çıkarmanın başarılı olması ve tarihe bir fiyasko olarak geçmemesi için hava üstünlüğünün kazanılması, gerek Almanya'da gerekse işgal altındaki memleketlerde düşman kontrolü altında bulunan bütün demiryolu şebekelerinin tahribi ve düşman akaryakıt kaynaklarının kurutulması gibi üç şartın gerçekleştirilmesi çok önemliydi.

Hava Üstünlüğü Mücadelesi; Hava üstünlüğünün elde edilmesi, ancak Alman Hava Kuvvetlerinin imhası ile mümkündü. Bunun için de bu kuvvetlerin yerde, yani fabrika ve meydanlarda imhası gerekiyordu. İmha işi çok önemliydi. Çünkü; 1943 yılı Aralık ayında Almanların aylık uçak imalatı 3.000'i bulmuştu (Garrett, 1993, s.221).

1944 yılının Ocak ayından itibaren hava harekatının karakteri değişmişti. Müttefikler akınlarını refakat av uçakları ile himayeli olarak ve bin kadar uçakla yapmaya başladılar. Şubat 1944'de Almanya üzerindeki hava harekatı çok şiddetli bir safhaya girdi. Şubat ayının dördüncü haftasından itibaren "KISKAÇ" adı verilen taarruzlara başlanmıştır (Dümen, 1990, s.210).

Hava üstünlüğü mücadelesine "ARGUMENT Harekatı" kod ismi ile 20 Şubat 1944'de büyük bir şiddetle başlandı. Himayeli 1.000 bombardıman uçağı Oscherleben, Bernburg-Brunswick şehirlerindeki uçak fabrikalarına taarruz etti. Dört ay sonra Brunswick'deki montaj tezgahları ortadan kalkmıştı (Apatay, 2006, s.351) 22 Şubat'ta Ratibonue şehri 8 ve 15 nci Amerikan Hava Kuvvetleri tarafından bombardıman edildi. 25 Şubat günü bu iki hava kuvvetine mensup 2.000 uçak Ratisbonne-Augsbourg ve Stuttgart şehirlerine taarruz ettiler. Bu beş günlük harekatta

Almanlar 416 adet havada ve 286'sı yerde olmak üzere 702 uçak, Amerikalılar 244 stratejik bombardıman ve 25 de av uçağı kaybetti(Firat, 1955, s.121). Alman mukavemeti ciddi şekilde zayıflamıştı. 25 Şubat'tan 22 Mart'a kadar 8 nci Hava Kuvveti Berlin dahil bütün Batı Almanya'daki hava sanayine gündüz 1.600 uçak ile durmaksızın hava hareketına devam etti. Gece hareketı İngiliz Hava Kuvvetleri tarafından icra edildi.

23 Mart gecesi Frankfurt, Maddelemein'deki fabrikalara yapılan taarruzda tamamen felce uğratıldı. Bu tarihten itibaren taarruzlar daha gerilere Polonya ve Doğu Prusya'ya kaydırıldı. 29 ve 30 Mayıs günleri ilk defa Dessau'daki Junker fabrikaları bombalandı. Mart ayından itibaren Alman aylık uçak imali 2.000'e düşürüldü (Caşın, 2006).

Demiryolu şebekesinin tahribi; Almanya ve işgal altındaki ülkelerin demiryolu merkezlerine taarruzlar 1944 yılından evvel başladı. İkinci Dünya Harbinin başlangıcında demiryolu garları ikinci derecede hedefler telakki edilmekteydi. Fakat bir istila hareketı için bu hedeflerin kıymeti birdenbire birinci dereceye yükseldi.

Yapılacak tecrit hareketı iki şeyi hedef almıştı. Birincisi Pas de Calais'deki 15 nci Alman Ordusunun ve diğer ihtiyatların Normandiya bölgesine kaydırılmalarını önlemek, ikincisi de çıkarma bölgesi hakkında Almanları şüpheye düşürmek (Apatay, 2006, s.354). Tecrit hareketına Taktik Hava Kuvvetleri Komutanlığının emrindeki İkinci İngiliz ve 10 ncu Amerikan Taktik Hava Kuvvetleri tahsis edildi. Bu hareket Mart 1944'te Kuzey ve Batı Almanya ve Fransa demiryolu şebekesine taarruzlarla başladı. Hedef öncelikleri; belli başlı köprüler, demiryolu tesisleri ve kavşak noktaları ve katarlardı.

Müttefik Komutanlığı Seine üzerindeki Paris-Le Havre arasındaki ulaştırmayı kesmeyi düşünmüştü. Bu maksatla 27 Mart'dan itibaren bu planın icrasına başlandı. Çıkarma yeri hakkında Almanları şaşkırtmak için Albert Kanalı ve Meuse boyunca ikinci bir tecrit hareketı da icra edildi (Apatay, 2001, s.123). Kara ve demiryollarına taarruzlar Mayıs ayı içinde en şiddetli bir devreye girdi. Taarruzlar; Rouen, Paris, Mezieres ve Dunkerque bölgesindeki hedeflere, Meuse ve Seine Nehirleri üzerindeki köprülere, Batı Almanya ve Lüksemburg-Doğu Fransa'daki demiryolu merkezlerine

ve Loire Nehri üzerindeki köprülere ve Nice, Avignon, Nimes demiryolu tesisleri olarak dört ayrı bölgeye yöneltildi (Dümen, 1990, s.212).

Bu bombardımanların neticesi olarak 1944 yılı Mayıs ayı devamınca Belçika'dan kömür gelmediği gibi Fransa demiryolları Sarpe bölgesinin kömürleri ile yetinmek zorunda kaldı. Bundan başka o zamana kadar yalnız askeri nakliyat için yedek olarak ayrılan katarlar da kömür nakliyatına tahsis edildi.

Tecrit hareketi çok etkili olmuştu. Günde 10-12 katar ölçüsünde yapılması gerekli olan nakliyat 2-3 katara kadar düşmüştü. Şubat 1944'de Batı Fransa'daki demiryollarından günde 60-70 katar geçmekteyken Nisan ayında bu rakam 48'e ve Mayıs ayında da 32'ye düştü. Bunun sadece 20 kadarı askeri nakliyata tahsis edilebiliyordu (Dümen, 1990, s.213).

Böylece çıkarma hareketi esnasında 1.000 katarın çıkarma bölgesine gelmesine mani olunmuştu. Normandiya bölgesi hemen hemen tecrit edilmiş bulunuyordu. Akaryakıt kaynaklarının kurutulması olarak da adlandırabileceğimiz petrol harbi aşağıdaki şekilde gelişmiştir:

Hava üstünlüğünün tamamıyla kazanılabilmesi Alman sentetik akaryakıt imalinin durdurulmasına bağlıydı. İmha edilemeyen Hava Kuvvetleri uçaklarını ve bütün motorlu araçları akaryakıtsız bırakmak stratejik açıdan çok önemliydi.

Nihayet Müttefik Komutanlığı bunu hedef kabul ederek tarihe Petrol Harbi diye geçen harekate Nisan 1944'de başladı (Apatay, 2006, s.361). Petrol Harbinin genel planı, 29 adet sentetik benzin ve 58 adet de rafineri merkezine taarruzu içermektedir. Hedefler üçer üçer 8 ve 15 nci Amerikan Stratejik Hava Kuvvetleri arasında paylaştırıldı. Amaç, öncelikli olarak Romanya petrolünün ithaline engel olmaktır. Bunun için de ilk planda Romanya petrol kuyularını tahrip etmek, sarnıçlı vagon ve petrol gemilerine taarruzlar tertiplemek, her türlü nakliyata mani olmak için Tuna Nehri'ni mayınlamak gerekliydi. Bilahare Fransa ve Orta Avrupa'daki sentetik benzin fabrikalarına, depolara ve rafinerilere sıra gelecekti.

Petrol Harbi Nisan 1944'de Ploesti'ye yapılan bir akınla başladı. 2 Mayıs'da akın tekrar edildi. 12 Mayıs'da Bruxeitze ve Merseburg sentetik benzin fabrikalarına akın düzenlendi. 28 Mayıs'ta tekrar edilen akınla Zeitz'deki üretim durduruldu. Çıkarma esnasında Almanlar artık Romanya petrolerinden istifade edemeyeceklerdi. Sentetik benzin üretimi 195.000 tondan en sonunda 44.000 tona kadar düşürüldü (Dümen, 1990, s.221).

5.3.7.4. COSSAC ve OVERLORD Harekat Planları

1942 yılı Ocak ayından itibaren teşkil edilen Müttefik Genelkurmay Başkanları Komitesi, Avrupa istilasına yönelik çalışmalara ilk başlayan müşterek karargahı (Spiedel, 1982, s.105). Bu yılın sonunda Aralık 1942'de teknik açıdan Avrupa istilasını hazırlama görevi kısa adı COSSAC olan Avrupa Yüksek Müttefik Komutanlığı Kurmay Başkanlığına atandırılan İngiliz Generali Sir Frederick E. Morgan'a verildi. Yaklaşık bir yıl süreyle başında bir komutan olmaksızın Müttefik Genelkurmay Başkanları komitesinden aldığı direktiflerin ışığı altında hazırlıklarını sürdüren Sir General Morgan; tarihteki kurmay çalışmalarının en büyüğünü vermiştir (Apatay, 2006, s.363).

1942 yılı Nisan ayında Fransa'ya yapılacak çıkarma harekatının kod adı, OVERLORD olarak tespit edilmiş ve 1 Mayıs 1943 Washington Konferansı kararları neticesinde Manş Kanalı üzerinden Almanya'ya taarruz etmek stratejisi de kesin olarak belirlenmişti. 25 Mayıs 1943'te Müşterek Genelkurmay Başkanları Komitesi tarafından COSSAC Karargahında verilen OVERLORD plan direktifi şöyleydi (Dümen, 1990, s.218):

“ Herşey, harekat 1 Mayıs 1944 tarihinde başlayacağına göre hazırlanacaktır. Bu tarihte birinci kademedede ve aynı anda üç tümen ve hemen arkasından çıkarılmak üzere İki tümen için gerekli bütün araçlar hazırlanmış bulunacaktır.

Çıkarma kuvveti ikisi paraşüt tümeni olmak üzere toplam 29 tümen olacaktır. Beş tümen karaya çıkarıldıktan sonra, geriye dönecek vasıtalara derhal yüklenmek üzere; iki piyade tümeni birinci safhayı takviye kuvveti olarak hazır olacak, geri kalan yirmi tümen ise köprübaşı mevzilerine yerleşmeyi müteakip çıkarılacaktır.

Çıkarma bölgesi, en kısa zamanda 20 ile 30 tümeni destekleyecek liman tesislerini ihtiva edecek şekilde hazırlanacak, bu liman tesisleri Amerika'dan gelecek olan 3 ila 5 tümeni bir anda çıkarıp desteklemeye olanak verecek nitelikte olacaktır.”

Sir General Morgan verilen direktif çerçevesinde çalışmalarına devam ederek ve 1943 yılı Ağustos ayında Quebec Konferansında öngörülen hususları da dikkate alarak 1943 yılının sonunda Taslak COSSAC Planını hazırladı. Bu plan ana hatlarıyla şöyleydi:

1. Birinci kademede üç piyade tümeni, iki tank tugayı ve bir alay muharebe grubu; kısa bir süreli sindirme atışını müteakip kıyıya çıkacak, daha önceden indirilmiş olan paraşüt tümeni birlikleriyle de Caen şehri ile kıyıdaki bazı savunma mevzilerini ve köprülerini zaptedecektir. Birinci kademe için hedef; Doğuda Caen ve Batı Beyeux ile Grand Camp olacak, buraları zaptedildikten sonra ki D günüdür, birinci safha hareketi sona ermiş bulunacaktır.
2. İkinci kademede 18 tümen kullanılacak, zaptedilecek ve tesis edilecek hava alanlarından havalanacak yaklaşık 30 filo uçak desteğinde piyade tümenleri D + 14 günü; St. Michel-Allenchon-Tourville hattına varacak ve ikinci safha hareketi sona erecektir.
3. Yapılan muharebelerdeki düşman mukavemeti hakkında elde edilecek bilgilere göre; ya Le Havre-Rouen şehirleri zaptedilecek ya da Bretagne bölgesini tecrit etmek için Saint Nazaire istikametine ilerlenecektir.

Taslak planın bitiminden hemen sonra Kasım 1943 ayında General D.D. Eisenhower, Müttefik Yüksek Komutanlığına, General B. Montgomery; harekate katılacak İngiliz ve Kanada Kara Kuvvetlerinin Komutanlığı uhdesinde olmak üzere müşterek Kara Kuvvetleri Başkomutanlığına ve İngiliz Amirali Bertham Ramsey; Müttefik Seferi Kuvvet Deniz Kuvvetleri Komutanlığına atandırılmış, Mareşal Sir Mollory de Müttefik Hava Kuvvetleri Komutanlığına getirilmiştir (Apatay, 2001, s.145).

General D. D. Eisenhower ile General Sir B. Montgomery bu sıralarda Kuzey Afrika'da bulunuyorlardı. Her iki general Londra'ya hareketlerinden evvel Kuzey Afrika'da bir görüşme yapabilme fırsatını buldular.

14 Ocak 1944'de Afrika'dan Londra'ya gelen General Eisenhower öncelikle kısa adı SHAEF olan “Müttefik Denizaşırı Kuvvetler Genel Karargahını” kurmaya başladı. Daha önce kurulmuş olan COSSAC Karargahı bu dev kuruluşun içinde eritildi ve General Morgan da General Eisenhower'ın baş yardımcısı olan General Bedel Smith'den sonra gelen ikinci Kurmay Başkanı olarak çalışmalarına devam etti.

COSSAC Planını Başkomutan olarak inceleyen eden General Eisenhower; gerekli düzeltmeleri yapmak üzere, çıkarma sırasında Kara Kuvvetlerinin tümüne komuta edecek olan General Montgomery'ye yetki verdi. General Montgomery'in; ilk çıkarma kuvvetlerinin Alman kıyı savunmasını yarmaya yetişmeyeceği, taarruz cephesinin dar olduğu ve kullanılan paraşüt tümenlerinin artırılması gerektiği konularındaki önerilerinde mutabık kalan General Eisenhower bu hususları Müşterek Genelkurmay Başkanlığı Komitesine teklif olarak götürdü. Kabul gören teklifler şu şekildeydi:

1. Hücum bölgesi; Doğu'da L'orne Nehrine, Batı'da Cotentin Yarımadasına yerleşmek ve müteakip hareketin emniyetini sağlamak maksadıyla La Vire Nehrinin batısına kadar genişletilecektir. Birinci kademede beş tümen sahile aynı anda çıkartılacak ve birinci kademenin takviyesi için hemen akabinde iki tümen daha yüklenecektir. Taarruz tümenlerinin mevcudu 5.000 kişi artırılabilecektir.

2. Bu durumda; ilk kademedeki tümenlerin sayısı yediye yükseltildiği gibi taarruz tümenlerinin de mevcudu 5.000 kişi kadar artırılmıştı. Böylece yeniden bir tonaj problemi ortaya çıktı. Çünkü; gemi ve araç inşaatı, Normandiya Çıkarmasında birinci kademede beş tümen ve Güney Fransa çıkarmasında da iki tümen çıkarılacağına göre planlanmış ve inşa edilmişti.

General Eisenhower bu durumu biliyordu, fakat o Güney Fransa Çıkarmasını tamamen tali mahiyette düşündüğünden oraya sadece bir tümen kadar bir kuvvetin çıkarılması fikrindeydi. Ancak Müşterek Genelkurmay Başkanları; Güney

Fransa'daki öneriyi redderek, birinci kademede Normandiya bölgesine yedi tümen, Marsilya-Toulon bölgesine iki tümen çıkartılmasını kabul ettiler ve inşaat programında da bu değişikliği öngördüler.

General Eisenhower tarafından yapılan ve kabul edilen öneriler nedeniyle yeniden hazırlanan tonaj hesabı üzerine; çıkarma tarihi zorunlu olarak ileri alındı ve tarih 1 Haziran 1944 olarak belirlendi. General Eisenhower ve General Montgomery'nin önerileri kabul edildikten sonra Overlord Planı son şeklini aldı ve hareket planı aşağıdaki şekilde belirlendi (Dümen, 1990, s.221, Apatay, 2006, s.365, Hans, 1982, s.98)

1. Birinci kademede iki Amerikan tümeni ile üç İngiliz-Kanada müşterek tümeni aynı saatte tahsis edildikleri plajlara çıkacaktır.
2. Bu tümenlerin cenahlarını emniyete almak maksadıyla; İngiliz Doğu Bölgesine bir. Amerikan Batı Bölgesine iki paraşüt tümeni hücum öncesi indirilecektir.
3. Birinci kademedeki beş tümeni takviye etmek maksadıyla çıkarmanın ikinci günü bir Amerikan ve bir İngiliz tümeni daha çıkarılacaktır. Asıl takviye ve tahkim; D+ 4 günü altı İngiliz ve sekiz Amerikan tümeni, D + 12 günü dokuz İngiliz ve dokuz Amerikan tümeni, D + 20 günü, onbeş İngiliz ve dokuz Amerikan tümeni, D + 35 günü; onbeş İngiliz ve onbeş Amerikan tümeni daha çıkarılmasıyla gerçekleştirilecektir.

Müşterek Genelkurmay Başkanları Komitesi; 1 Şubat 1944 günü; General Eisenhower'in tüm önerilerini ve çıkarma tarihi olarak 5 Haziran 1944 gününü kabul etti. Müttefik Seferi Kuvvet Başkomutanlığı Yüksek Karargahı (SHAEF) tarafından Şubat 1944'de son şekli saptanan OVERLORD Planına ilişkin NEPTUN Deniz Harekat Planı özet olarak şöyleydi:

1. Çıkarma Seine Körfezi güney kıyısındaki; Doğu-Batı yönünde seksen kilometre uzunluktaki beş plaja, üç İngiliz-Kanada ve iki Amerikan tümeni ile yapılacaktır.

2. Çıkarma sahasının iki kanadı ilerisine bir İngiliz ve iki Amerikan paraşüt tümeni, çıkarmadan 4-5 saat önce indirilecektir.
3. Kıyıya çıkış güneş doğduktan 1.5 saat sonra 06.30'da başlayacaktır. Çıkarmanın ertesi günü (D + 1) takviye kuvveti olarak bir İngiliz ve bir Amerikan tümeni daha çıkarılacaktır.

Tablo 5.1, Çıkarma Yapılacak Plajlar ve Çıkarma Yapacak Birlikler

PLAJ İSMİ	UZUNLUĞU (KM)	ÇIKARILACAK BİRLİK
UTAH	3.6	V.Amerikan Tümeni
OMAHA	6.3	I.Amerikan Tümeni
GOLD	7.4	V.İngiliz ve VII.Kanada Zırhlı Tugayı
JUNO	3.6	III.Kanada Tümeni ve II.Kanada Zırhlı Tugayı
SWORD	3.6	III.İngiliz Tümeni ve XXVII.İngiliz Zırhlı Alayı

Bu tümenlerin mevcudu 170.000 kişi, 3000 top, 1500 tank, 1500 çeşitli tipte araç olup, ayrıca plaj ve kıyı tesisleri için 30.000 kişi çıkarılacak, üç paraşüt tümeni ile de ayrıca 23.000 kişi indirilecekti. Çıkarmanın 35 nci günü; Amerikan, İngiliz, Fransız, Kanada ve Polonya olmak üzere 29 piyade tümeni, 12 zırhlı tümen, 3 paraşüt tümeni olmak üzere 39 tümen, plaj ve diğer idari hizmetleri için 40.000 kişi Normandiya kıyılarına çıkarılmış olacaktır.

Çıkarma günü akşamı kıyıda 10-14 kilometre derinlikte kıyıbaşı sahasının işgal edilmesi öngörüldü. Amerikan, İngiliz ve Fransız Deniz Kuvvetlerinden 866 harp gemisi bu harekatta görev alacak, ayrıca İngiliz Anavatan Filosu da yardım için harekate hazır halde bulunacaktı (Karapınar, 1952, s.165).

Bu harekatta uçak gemisi kullanılmayacak, fakat İngiltere adalarındaki 163 hava alanı kullanılarak çıkarma günü 11700 adet çeşitli uçak: bombardıman, destek, örtü ve gözetleme görevleri de görev alacaktı. Birinci kademedeki çıkarılacak Amerikan tümenleri; Dartmouth, Plymouth, Falmouth Limanlarından, İngiliz ve

Kanada Tümenleri Wight Adası, Southampton, Portsmouth ve Newhaven Limanlarından bindirilecekti.

Yükleme limanları ile Wright Adasının güneyindeki randevu noktası arasında beş ve buradan çıkarma plajlarının 8-12 mil ilerisindeki dağılma noktasına kadar beş seyir geçiş yolu taranacak, kanal haline getirilecek, kanallar sağlı sollu rehber şamandıraları ile markalanacak, arama tarama görevi 12 mayın arama tarama filotillası tarafından 4 Haziran 1944 günü akşamı alacakaranlığına kadar tamamlanacaktı.

Muharebe gemileri, kruvazörler ve muhripler demirli olarak 6000 metre ile 14.000 metreden ve ateş destek araçları seyir halinde yakın destek yapacak, sindirme ateşi saat 05.50 ile 06.30 arasında icra edilecekti. Amerikan ve İngiliz Taktik Hava Kuvvetlerine mensup 16 av filosu çıkarma sahasında kıyı bölgesini örtmek için devamlı devriyeye tahsis edildi. 5 filo İngiliz çıkarma bölgesi üzerinde, 5 filo Amerikan çıkarma bölgesi üzerinde, 6 filo devriye takviye filosu olarak ayrıldı. Bunlardan başka sekiz av filosu deniz yaklaşma yolları üzerinde devamlı devriye gezdi, bunlardan 5 filo İngiltere güney sahilinden 60 mil, 3 filo, İngiltere güney sahilinden 80 mil mesafedeki bölgede görev aldı. Bütün filolar çıkarma hareketi süresince havada bulundu. Örtme filolarından hariç 33 filo da bombardıman kollarının himayesine ve 36 av bombardıman filosu da yakın destek hareketine tahsis edildi (Dümen, 1990, s.222).

İngiliz çıkarma plajları önüne üç adet cep denizaltı gemisi, Amerikan çıkarma plajları önüne iki küçük gemi rehberlik etmek üzere daha önce sevk edildi. Cherbourg Limanı zapt edilip kullanılabilir hale gelinceye kadar, sık sık ve şiddetli esen kuzey rüzgarlarının ve dalgalarının etkisi altında kalacak olan plajlarda boşaltmayı kolaylaştırmak için Omaha-Gold plajları arasındaki kıyı önüne 3500 metre uzunlukta bir dalgakıran yapılacaktı. Bu maksatla; ağırlığı 1600-6000 ton arasında değişen 60 beton blok ve ayrıca eski bir Fransız muharebe gemisiyle bir İngiliz ve Hollanda eski kruvazörü dahil 17 büyük ve 35 de küçük gemi batırılarak suni liman ve dalgakıran ve yine dokuz gemi batırılarak da Utah plajı önüne bir suni liman ve dalgakıran tesisi planlandı. Bu işe D + 1 günü başlanacak ve D+13 günü de tamamlanacaktı (Miller, 1998, s.232).

Almanların dikkatini Dover tarafına çekmek üzere, beton bloklar dahil pek çok gemi bölgedeki limanlarda toplanarak, çıkarmadan bir gün ve bir gece önce yüzden fazla irili ufaklı geminin Dover istikametine seyretmesi ve 100 uçakla emniyete alınması planlandı. Başlangıçta tam bir baskın sağlanması için çıkarmanın güneş doğmadan evvel yapılması düşünüldü. Fakat Pasifik Harekatı ve bilhassa Tarawa çıkarması, denizden yapılacak ateş desteğinin etkili olması için, kıyıya hücumun güneş doğduktan sonra yapılmasının daha faydalı olduğunu göstermişti (Apatay, 2006, s.333). Diğer yönden Normandiya Çıkarmasında dalgalar o kadar kalabalık olacaktı ki, eğer hücum gece karanlığında yapılırsa; karanlıkta birçok karışıklıklar ve müsademeler vukua gelebilecekti. Gel-Git hususunda düşünülmesi gereken çok şeyler vardı. Hücumun sürati ve emniyeti bakımından çıkarma araçlarının kıyıya mümkün olduğu kadar yakın mesafeye girmeleri gerekliydi. Bu suretle az zayıt verilir ve askerler denizin içinde fazla yürümek mecburiyetinde kalmazlardı. Pasifik hareketinde ilk dalgalardaki asker, genelde yarı beline kadar denize girerek kıyıya hücum mecburiyetinde kaldığından zayıt yüzdesi yüksek olmuştu.

Bütün bu hususları göz önünde bulunduran General Eisenhower; 17 Mayıs 1944 tarihinde çıkarmanın 5 Haziran 1944 sabahı saat 06.30'da yapılmasına karar verdi ve bu karar Müşterek Genelkurmay Başkanları Komitesi tarafından da kabul olundu (Karapınar, 1958, s.343). Mayıs 1944 ayı Manş Kanalında ve Normandiya Bölgesinde meteorolojik bakımdan çok iyi geçmişti. Fakat ay sonuna doğru havanın bozacağı ve kuvvetli batı rüzgarlarının esmesi beklenmeye başlandı. Zaten Normandiya Bölgesinin bir özelliği de Haziran ayında genellikle batı rüzgarlarının esmesiydi. Ancak kuzey yönünden 42 kilometre uzunluktaki Cotentin yarımadası bir dalgakıran gibi çıkarma plajlarını korur nitelikteydi.

Çıkarmanın 5 Haziran 06.30'da başlayacağını gemilere en az 24 saat evvel bildirilmesi gerekliydi. Çünkü; randevu noktasında buluşmak üzere hareketlerini kendileri ayarlayacaklardı. Çıkarma için meteorolojik durumun nasıl olacağı günü gününe tahmin edildi ve değerlendirmeler yapıldı. Bu maksatla 3 Haziran akşamı komutanlara bir brifing verildi. İngiliz meteoroloji uzmanı Alb. J.M.STAGG; 5 Haziran Pazartesi günü şiddetli bir fırtına çıkacağını, bulutların yoğun ve alçak olacağını, çıkarma plajlarını sis kaplayacağını ve havanın birkaç gün böyle kalacak gibi görüldüğünü belirtti (Apatay, 2006, s.334).

İngiliz Amirallik Dairesi derhal bir fırtına ihbarı yayınladı. 4 Haziran saat 05.15'de yeniden toplanıldı. Fakat meteoroloji subayının hava tahmin raporu iyi değildi. Havanın aynı şekilde devam edeceğini, bulut alt tavan irtifasının 300 metreden az olacağını ve 5-6 saat sonra da bir fırtınanın başlayacağını bildirdi. Çıkarmanın 5 Haziran 1944 günü sabahı yapılıp yapılmayacağı kararının bu sıralarda verilmesi gerekliydi. Ama batı limanlarındaki bazı konvoylar randevu noktasına doğru seyre başlamış bulunuyorlardı (Gökdeniz, 1960, s.189).

Bunun üzerine General Eisenhower; çıkarmanın bir gün ileriye alınarak 6 Haziran 1944 sabahı yapılacağını ve randevu noktasına gitmekte olan konvoyların denizde kalarak, 12 saat batı ve 12 saat doğu rotasına, kıyıya yakın seyrederek vakit geçirmelerini ve 6 Haziran sabahı aynı noktada bulunmaları emrini verdi. Gerçekten saat 10.00'da şiddetli bir fırtına çıktı ve yağmur da başladı. 4 Haziran gecesi yeniden bir toplantı yapıldı. Meteoroloji uzmanı Albay Stagg; “Büyük bir şans olarak Azor Adaları Bölgesinde basınç düşüklüğü başlamıştır. Bu nedenle Manş Kanalında kısa bir süre havanın sakin olması muhtemeldir” şeklinde bir açıklama yaptı.

Böylece yeni bir karar almak durumu ortaya çıkmıştı. Havanın kısa bir süre sakinleşeceğini kabul ederek çıkarmayı daha evvelki karara uygun olarak 6 Haziran sabahı yapmak veya havanın değişmeyeceğini kabul ederek hareketi 19 Haziran 1944 tarihine ertelemek mümkündü. Fakat bu ikinci hareket tarzının çok önemli sakıncaları vardı. 5/6 Haziran'da randevu noktasında bulunmak üzere harekete hazırlanmış ve bir kısmı ise harekete geçerek denize çıkmış konvoyları belli olmayan bir tarihe kadar yeni bir düzene sokmak çok zordu. Gel-git nedeniyle mümkün olan 19 Haziran tarihine kadar 15 gün süre ile personeli ve yüklenen malzemeyi gemilerde tutmak mümkün değildi. Personelin ve malzemenin sahile çıkarılması, yerleştirilmesi ve tekrar gemilere bindirilip, yüklenmesi çok karışık bir işti.

Eğer Almanlar çıkarmanın yapılacağını öğrenmişlerse, karşı tedbir almak için zaman kazanmış olacaktı. Yine bu gecikme Rusları olumsuz yönde etkileyebilirdi. En önemli husus da Londra telgrafhanesindeki bir memurun çıkarmanın başladığını Amerika'ya bildirmiş olması ve birçok radyoların da bu haberi yayınlamaya başlamış olmasıydı.

Bu durum karşısında General Eisenhower;

“Ben bu işi talihe bırakmaktan başka çıkar yol görmüyorum. Yeni bir toplantıya gerek var mıdır?” (Apatay, 2006, s.373).

Diye sorarak çıkarmanın 6 Haziran sabahı yapılması hakkındaki kararını tekrarlamıştır. General Montgomery hemen çıkarmanın yapılmasını yani 5 Haziran sabahını önerdi. Müttefik Hava Kuvvetleri Komutanı Sir T. L. Mallory ise, 5 Haziran sabahı saat 04.00'de yeni bir toplantı teklif etti ve bu kabul edildi. Toplantı dağılırken çok şiddetli bir fırtına başlamıştı.

5 Haziran sabahı yeniden toplanıldı. Hava gerçekten de çok kötüydü. Meteoroloji uzmanı Albay Stagg; “Eğer teklifim dikkate alınmayarak plan gereğince 5 Haziran sabahı yani bu sabah çıkarma başlasaydı, bir felaket olacaktı. Fakat önümüzdeki gece havanın düzelmesi ihtimali ve geçici bir sükunetin akşama kadar devam edeceği hakkındaki fikrimde değişiklik yoktur.” şeklinde açıklamada bulunmuştu. Bunun üzerine General Eisenhower çıkarmanın 6 Haziran sabahı yapılması kararında bir değişiklik olmadığını bildirdi ve toplantı dağıldı. Son emirler verilmeye başlandı (Karapınar, 1952, s.198). Beş bine yakın gemi Wright Adası güneyindeki randevu noktasına doğru bindirme ve yükleme limanlarından seyre ve uçak meydanlarındaki binlerce uçak uçuşa hazırlanmaya başladı.

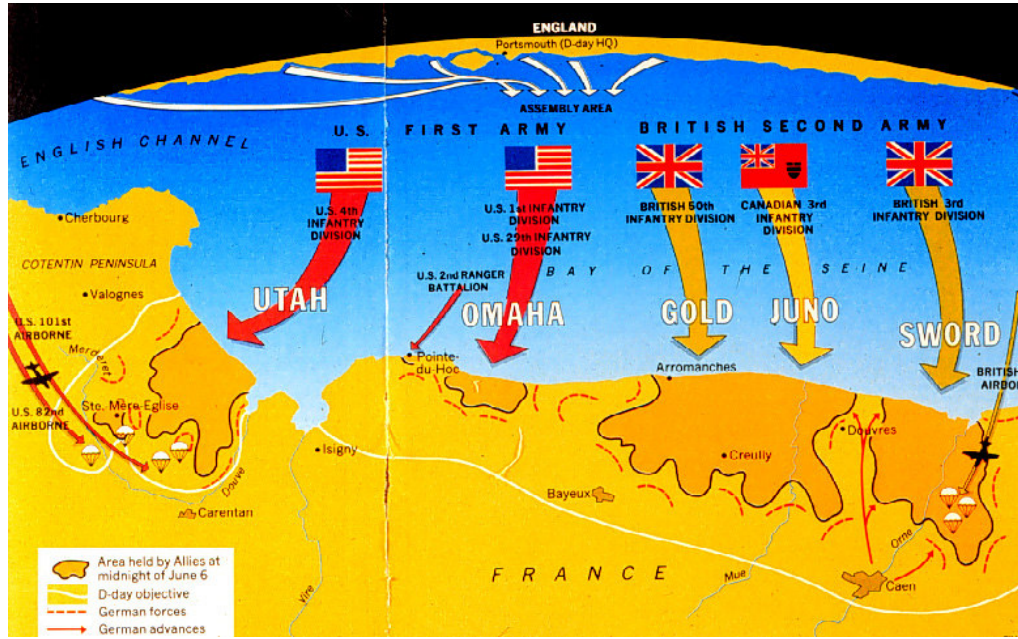
5.3.7.5. Normandiya Harekatının İcrası

Beş tümeni yüklemiş bulunan 6900 kadar harp, nakliye ve çıkarma gemisiyle büyük araçlar 5/6 Haziran gecesini saat 20.00 sularında “Z” randevu noktasında toplanarak kendileri için mayından temizlenmiş ve ışıklı şamandıralarla markalanmış beş geniş kanalda 113 refakat gemisi, 80 karakol gemisi ve 300 kadar hücumbot-avcı bot himayesinde olarak dağılma noktalarına doğru seyre başladı. Bu kanallar 5 Haziran 1944 günü güneş batıncaya kadar çıkarma plajlarından 10-12 mil mesafeye kadar taranmıştı. Almanlar bu mayın arama ve taramaya hiçbir şekilde müdahalede bulunmamışlardı (Apatay, 2006 ,s.376).

6 Haziran saat 02.00 sıralarında dağılma noktasından ayrılan gruplardan; U kuvveti Utah plajı 11 deniz mili açığına saat 02.29, O kuvveti Omaha plajı açığına 02.49, S, J ve G kuvvetleri kendilerine tahsisli plajların açığına saat 05.05'de demirlediler. Kıyıya hücum için küçük araçlar denize indirilmeye ve ilk dalgalar bindirilmeye başladı. Kıyıya hücum safhası başlangıcında hava şartları pek müsait değildi. Rüzgar kuzey ve kuzey batıdan dört kuvvetinde esiyor, dalga yüksekliği bir metreyi buluyordu.

Deniz sindirme atışı Sword, Juno ve Gold plajlarına saat 05.30'da, Omaha ve Utah plajlarına saat 05.50'de başladı. Çıkarma bölgesine aynı zamanda çok şiddetli bir hava bombardımanı daha yüksek irtifadan, deniz ateş desteği üzerinden yapıldı. Bu maksatla 5/6 Haziran gecesi İngiltere'deki üslerden kalkan 1137 uçak gece yarısından biraz sonra dalgalar halinde bombardımana başladılar. Saha Cherbourg ile Le Havre arasındaki sahil kesimiydi. Hedef de bölgedeki 10 kıyı bataryası verilmişti. Adı geçen bataryalar yüksek noktalara yerleştirilmiş ve büyük bir görüş sağlayacak şekilde mevzilendirilmiş 250 mm.lik toplardan müteşekkildi. Her batarya ayrıca, kara taarruzlarına karşı tanksavar ve hava taarruzlarına karşı da uçaksavar topları ile korunmakta idiler (Apatay, 2006, s.380).

Harekattan önceki günlerde yani 2-3 Haziran günlerinde Dunkerque ile Cherbourg arasındaki bütün bataryalara 8 nci hava kuvveti tarafından 5000 ton bomba atılmıştı. Çıkarma gecesi ise adı geçen 10 bataryaya İngiliz Kraliyet Hava Kuvvetleri tarafından 5863 ton bomba atıldı. Yapılan planlara göre, bölge devamlı bir hava baskısı altında tutulacağından gün ağırırken ve ilk bombardıman nihayet bulması ile yine 8 nci hava kuvveti birliklerine mensup 1083 adet uçak tarafından aynı hedeflere 1763 ton bomba atıldı (Gökdeniz, 1958, s.126).

Fotoğraf 5.22, Normandiya Çıkarma Plajları

Bundan sonra bölge üzerinde yakın hava desteğine tahsis edilen İkinci ve 10 ncu taktik hava kuvvetlerinin hafif, orta ve av bombardıman uçakları geldi. Kıyı boyunca münferit hedeflere ve daha içerideki topçu mevzilerine taarruzlar başladı. Bu muazzam hava akımı, Alman savunma tesislerinde meydana getirdiği geniş tahribattan başka Almanların morali üzerinde son derece önemli tesirler yarattı. Bu tesir o kadar büyüktü ki, gelen ilk çıkarma grupları, meydana gelen bu şaşkınlıktan istifade ile hemen sahile çıktılar.

5.3.7.5.1 Utah Plajı

Cherbourg Limanını ele geçirmek ve Cotentin yarımadasındaki Alman kuvvetlerini imha etmek maksadı ile bu plaj hedef alınmıştı. Bilahare kara hareketini takviye etmek için bölgedeki hava alanları da ele geçirilecekti.

Sahile çıkış ve ilerlemeyi kolaylaştırmak için 5/6 Haziran gecesini 02.00 sularında plajın 10 kilometre kadar ilerisindeki Saint-Mere-Eglise Bölgesine 8İkinci Amerikan Paraşüt Tümeni ve plajın güneyindeki Carentan şehri kuzeyindeki bölgeye 101 nci Amerikan Paraşüt Tümeni indirildi. Amerikan Hava İndirme Tümenleri, meteorolojik şartlar yüzünden tam atılacakları sahayı bulamadılar. Bazı pilotların da

tecrübesizliği buna eklenince kıtaların ve ikmal maddelerinin gereğinden fazla dağılması ortaya çıktı. 101 nci tümeden 6500 paraşütçü 15 x 25 deniz millik bir sahaya yayılmıştı.

Utah plajı kuzey güney yönünde 3600 metre uzunlukta olup iyice tahkim edilmişti. Bu plaja tahsisli deniz kuvvetleri 1 muharebe gemisi, 5 kruvazör, 8 muhrip, 33 refakat gemisi ve birçok avcıbot ile 12 konvoy halinde tertiplenmiş toplam 865 harp, nakliye ve çıkarma gemi/aracıydı. En başarılı hava taarruzları karaya çıkıştan biraz evvel Utah kıyılarına yapılan taarruzlar olmuştu (Karapınar, 1952, s.201). Çünkü buraya 9 ncu Hava Kuvveti bulutlar altında ve alçaktan isabetli atışlar yapmıştı. Halbuki diğer bölgelerde yüksekte atılan bombalar, emniyet düşüncesiyle kısmen isabet etmişti.

İlk dalgalar tam 06.39'da kıyıya ulaştı. Daha evvelce rehber botu olarak gönderilen iki küçük gemi mayına çarparak battığından ve ayrıca mevcut akıntının nedeniyle çıkarma araçları güneye doğru sürüklendiler. Bu bir bakıma karaya çıkan 4 ncü Amerikan tümeninin lehine oldu. Çünkü; Alman kıyı bataryalarının ateş alanının dışına düştüler.

Bu ilk dalgalar sırasında bir hayli karışıklıklar oldu. Araçlar kıyıda 100 metre kadar uzakta kumsala oturdukları için çıkanlar bu mesafeyi yarı bellerine kadar su içinde yürüyerek geçtiler. Bu hücum, sahilden 5000 yarda açıkta indirilip, bir tanesi hariç hepsi salimen karaya çıkan amfibi tanklar tarafından etkili bir şekilde desteklendi.

Çıkarma altı grup halinde ve her hücum grubunda 16 dalga düzeninde yapıldı. Diğer plajlara nazaran en az zayıat burada verildi. Fakat plana göre kıyıda 10 kilometre olması gereken plaj başı 7 kilometreden fazla olamadı. Hava indirme tümenleri ile ancak ertesi gün irtibat kurulup birleşebildi. Ateş destek gemilerinin cephanesarfıyatı tahmin edilenin üstündeydi ve bu nedenle birçoğu ikmal yapmak üzere Plymouth'a döndüler.

5.3.7.5.2 Omaha Plajı

Birinci Amerikan Tümeni bu plaja ulaşmada çok zorluklar çekse de plaja ulaşmayı başarmıştı. 6300 metrelik bu plajın batı tarafındaki 700-800 metrelik bir kısmı hariç sahile çıkmaya uygun yeri yoktu. Kıyı iyi tahkim edilmiş, plaj iyice mayınlanmış ve ayrıca çok yoğun bir sualtı engeli yapılmıştı. Kötü görüş şartları nedeniyle ateş desteği etkili olmamıştı. Denizin sert ve dalgalı olması yanı sıra “O” kuvveti, 35İkinci Alman Tümeninin manevra sahası içinde düşmüş bulunuyordu. İşte Amerikan kuvveti, muharebe mevzilerine yerleşmiş, eğitim standardı yüksek bir tümenin ileri mevzilerine çarpmış oldu. Almanların mukavemeti çok şiddetliydi. Sular çekildiği zaman kayalık ve deniz seviyesinden 1-1.5 metre yükseklikte kalan çok sert bir plaj ortaya çıkıyordu. Bütün bunlara rağmen 06.30'da kıyıya gelindi. İlerleme son derece yavaş olduğundan plaj önü birdenbire karışmıştı. Sular yükselirken kuvvetli bir akıntı araçları sürüklemeye başlamış ve 32 amfibi tanktan 27 tanesi batmıştı. Ateş desteğini çok yakından yapmak gerektiğinden muhripler karaya oturacak şekilde kıyıya yaklaştılar.

Buraya 32.000 kişi ve 3300 araç çıkarılacaktı ve bunları taşımak ve desteklemek üzere 2 muharebe gemisi, 3 kruvazör, 12 muhrip, 33 arama tarama gemisi, 105 deniz ateş destek aracı dahil 580 gemi ve araç sahil önünde bulunuyordu (Dümen, 1990, s.211). Deniz ateş desteğine ve hava bombardımanlarına rağmen kıyıya çıkış saat 08.30 ila 11.00 arasında geçici olarak durduruldu. Plajlardaki askerlerin ileri atılarak plajı terketmeleri emredildi. Çıkarmaya güneş battıktan sonra da devam edildi. Akşama kadar ancak 1500-3000 metre derinliğinde kıyıya yerleşilebilmişti ama 3000 kişi ölü verilmiş, 10 gemi batmış, 60 amfibi araç da tahrip edilmiş veya batmıştı. Özellikle Hug Burnundaki etkili batarya için buraya plaj dışı olarak hemen hazırlanan bir komando birliği gece çıkartılarak zaptedildi. Tümenin tamamı Omaha Plajına ancak 7 günde çıkabilmişti (Apatay, 2001, s.201).

5.3.7.5.3 Gold, Juno ve Sword Plajları

Gold, Juno ve Sword Plajlarına hücum; Gold ve Sword Plajlarına 50 nci ve 3 ncü İngiliz Tümeni, Juno Plajına ise 3 ncü Kanada Tümeni taarruz için getirildi. Bu

üç plaja çıkacak kuvvetleri, 2 muharebe gemisi, 3 kruvazör, 1 monitör, 40 muhrip ve refakat gemisiyle 1500 kadar uçak destekliyordu.

Gold sektöründeki tümenin iki amfibi alayı, bir komando alayı ile bir tugayı mevcuttu. Demir yerlerindeki deniz durumu oldukça sert olduğundan amfibi tankların kullanılmasından vazgeçildi. Bu nedenle tank taşıyıcı gemilerin sahile yanaşması ve piyadenin hemen arkasından çıkarma yapmaları emredildi. Tespit edilen çıkarma saatinden kıyıya birkaç dakika sonra çıkıldı. Fakat deniz ve hava bombardımanlarından çok etkilenmemiş bir mukavemetle karşılaşıldı. Piyade birlikleri kıyıda saplanıp kaldı. Fakat Alman mukavemeti, özellikle İngilizler tarafından karaya çıkarılan deniz topçu irtibat subaylarından oluşan postaların ateşiyle yok edildi. Bu sayede birlikler ileri harekate başlayabildiler.

Juno Plajına çıkacak Kanada Tümeninin unsurlarından bir kısmı, amfibi tankların yüksek dalgalar nedeniyle hücum dışı kalması ve bazı çıkarma araçlarının kötü hava tesiriyle gecikmesi sonucu kıyı başı oldukça geç elde edildi. Sword Plajına çıkacak İngiliz 3 ncü Tümeninin hedefi Caen'e doğru ilerlemek ve burada bir köprübaşı elde ederek 6 ncü Hava İndirme Tümeni ile birleşmekti. Burada oldukça sert deniz nedeniyle iki amfibi tank müfrezesini sahilden 4500 yarda uzakta denize indirmek zorunda kalındı. Bunların yarısı piyade ile birlikte sahile ulaştılar. İkinci grup saat 10.00'da ve ihtiyat grup da öğleden sonra sahile varabildi (Dümen, 1990, s.213).

Böylece çıkarma günü akşamı Sword Plajında 7 kilometre, Juno ve Gold Plajlarında 9 kilometre kadar ilerlenebilmişti. Kıyı başları planlarda öngörüldüğü şekilde ele geçirilememişse de yine de kıyıda tutunulmuştu.

5.3.7.5.4 Almanların Karşı Koyması

Almanlar çıkarma tarihi hakkında doğruya yakın bir bilgiye sahip oldukları halde, çıkarma bölgesi hakkında tam bir bilgi elde edememişlerdi. Hitler, uzun zamandan beri Müttefiklerin Avrupa kalesine Norveç yoluyla taarruz edebileceklerine inanmıştı. Daha sonra Jutland ve Landes sahillerini de dikkate aldı. Ama bu bölgelerde deniz; sahile dik inen sarp kayalara çarpıyordu. 1944 yılı

başlarındaki bir konuşmasında bir kere Normandiya Bölgesinden sakınınız diyebilmişti (Dümen, 1990, s.219).

Bütün değerlendirmeler yapıldıktan sonra Alman Yüksek Askeri Komutanlığı, kuvvetlerin çoğunu Flanders Bölgesinde topladı. Hatta 6 Haziran'dan sonra bile Alman Sevk ve İdare Makamı Normandiya çıkarmasının basit bir şaşırtma hareketi olduğunu ve asli çıkarmanın derhal Pas de Calais Bölgesinden yapılacağı kanaatindeydi. Bu düşünce iledir ki birçok tümenlerini bu bölgede bıraktılar.

Alman istihbarat servisleri, İngiltere'de bulunan Amerikan birliklerinin miktarını çok yüksek olarak tahmin etmişlerdi. Bu değerlendirme haklı olarak Alman Askeri Yüksek Komutanlığını ikinci bir çıkarma korkusu içinde bırakıyordu. Almanlar hiçbir zaman suni bir liman inşa edilebileceğini hesaba katmamışlardı. Alman Yüksek Komutanlığı gibi Deniz Kuvvetleri Başkomutanlığı Karargahı da büyük bir liman ele geçirilmedikçe Müttefiklerin girişimlerini geliştiremeyeceklerine inanmış bulunuyorlardı. Bu nedenle de Fransa'daki limanlar çok kuvvetli savunulmaktaydı (Spiedel, 1982, s.191).

İstila hakkında alınacak en mükemmel bilgi, bindirme ve yükleme limanlarına yapılacak hava keşifleriyle sağlanabilirdi. Fakat Alman Hava Kuvvetleri bunu başaracak olanaklara sahip değildi. İngiltere'de toplanmış bulunan Müttefik Kuvvetleri hakkında kesin bir bilgi elde edilememiştir. Alman Hava Kuvvetlerinin yegane önemli faaliyeti Manş Kanalının İngiltere kıyılarına muhtelif tipte mayınlar dökmek oldu.

Denize açılmadan önce Müttefik Çıkarma Kuvvetine ciddi darbeler vurmaktan aciz olan Almanlar, bu kuvvete deniz geçiş safhasında taarruz edebilecekleri ümidini beslemekteydiler. Gerçekten Alman Donanmasının düşman gemilerinin Kuzey Fransa kıyılarına yaklaşmasına engel olmaya çalışması gerekirdi. Bütün bunlara rağmen Alman Donanmasının deniz geçiş seyrinde, çıkarma kuvvetine müdahalede bulunması fikrinden vazgeçildi. Bismarck ve Scharnhorst'un kaybı, Gneisenau ve Tirpitz'in de hasara uğramasıyla zayıf düşen donanma, yedi kruvazör ve muhripten ibaret kalmıştı. Bunların da Manş Kanalında müdahalede bulunması büyük bir başarı vaad etmezdi.

Müttefikler tarafından dökülen mayınlar çok kesif olduğu için seri hareket mümkün değildi. Hatta İngiliz Anavatan Filosu müdahale etmese bile, direkt himayeye ve desteğe tevcih edilen Müttefik Görev Kuvvetleri Alman Filosunu yok edebilecek kudretteydi (Karapınar, 1952, s.198). Almanlar savunma maksadıyla; açık deniz denizaltılarını, cep denizaltılarını, adamlı torpidoları kullanmayı hücumbotlar ve uçaklarla da mayın dökmeyi tasarlamışlardı.

Atlantik'te üslenen dört Alman muhribi 8/9 Haziran gecesi Batz Adası karşısındaki sekiz İngiliz muhribi tarafından önlendi. İki Alman muhribi batırıldı. Diğer iki muhrip de Seine Körfezine girmek teşebbüsünden vazgeçmeye mecbur oldular. Alman hücumbotlarının faaliyeti oldukça zayıf kaldı. 6 Haziran 1944 günü Svenner adlı Norveç muhribini torpido taarruzu sonucu hatırdılar. Fazla miktarda Müttefik karakol gemisinin mevcudiyeti Alman hücumbotlarının hareketini engelledi. Alman Hava Kuvvetlerinin döktüğü mayınlar büyük kayıplara yol açtı ve mayın tarama birliklerinin çok yıpratıcı bir şekilde faaliyette bulunmasına neden oldu.

Normandiya Harekatının ilk gününde Alman Hava Kuvvetlerinin reaksiyonu çok zayıf oldu. Bu nedenle müttefik kayıpları inanılmayacak derecede azdı. Bunun başlıca iki sebebi vardı: Gerek miktar ve gerekse kalite bakımından Almanlar zayıftılar ve hava savunma tesisleri baskı altında tutulmuştu, diğer yönden Almanlar Pas de Calais'i asli hareket bölgesi olarak kabul ettiklerinden başlıca keşif ve av birliklerini bu bölge üzerine sevk etmişler ve dolayısı ile Normandiya Bölgesi zayıf kalmıştı (Gökdeniz, 1958, s.187).

Bu yüzden Normandiya Bölgesine elli kadar uçak gönderildi. Bu uçakların sayısının yetersiz olduğu aşıkardı. Müttefik başarısındaki etkenlerden bir tanesi de buydu. Hatta av bombardıman ve bombardıman uçakları dahi küçük gruplar halinde taarruzlarına serbestçe devam etme imkanını buldular. 6 Haziran saat 09.00'da Çıkarma Bölgesi üzerinde bir tek FW 190 uçağı uçmaktaydı. Aynı gün saat 15.00'e doğru 20 kadar JU-88'i himaye eden 15 adet FW 190, bir bombardıman görevinde İngiliz av uçaklarıyla karşılaştı. Junkers'lerin 15'i ve FW'lerin 4'ü düşürüldü. Almanlar o gün sadece 70 sorti yapabilmışler, buna karşılık müttefiklerin sorti adedi 10.585 olmuştu (Fırat, 1955, s.87).

8 Haziran 1944 günü Almanlar aldıkları takviyelerle 500 sorti yapabildiler. Fakat bu, 10 Haziran'da 250'e düştü. O günlerde bu duruma mizahi açıdan bakanlar durumu şu fıkra ile anlatıyorlardı.

“Gümüşten uçaklar görüyorsanız, bunlar Amerikan uçaklarıdır. Yok eğer siyah renkte uçaklar görüyorsanız bunlar da İngiliz uçaklarıdır. Şayet hiçbir şey görmüyorsanız bunlar da Alman uçaklarıdır.”(Apatay, 2006, s.398).

5.3.7.5.5 U-Botların Kullanılması

Çıkarmanın başladığı saatlerde ilk U-Botlar da Seine Körfezinden hareket etmişlerdi. Bu U-Botların Komutanlarına bizzat Amiral Dönitz tarafından verilen emir şöyleydi (Elaldi, 1976, s.243):

“Sadece 50 askeri veya tankı karaya çıkarmak maksadıyla hareket eden bir düşman vasıtası bile, denizaltıların en şiddetli darbelerine maruz kalması gereken bir hedef olarak düşünülmelidir. Kendi denizaltılarınızın kaybı pahasına da olsa onlara hücum etmelisiniz.

Çıkarma Konvoyuna yaklaşma çareleri ararken, sığ suların size çıkaracağı zorlukları, mayın veya başka tehlikeleri hiç dikkate almayacaksınız.

Çıkarma esnasında düşmana kayıplar verdiren her denizaltı, kendisi batmış olsa da yaptığı hareket neticesi vazifesini en mükemmel şekilde ifa etmiş olacak ve varlığının değerini kanıtlayacaktır.”

Büyükamiral Dönitz, Brest Üssüne bağlı 15 adet denizaltı ile Lorient ve St.Nazaire üssüne bağlı filotillalardan ayrılmış diğer 15 denizaltı ile “Landwort Grubu” olarak isimlendirilen toplam 30 denizaltı ile Müttefik Çıkarmasına taarruz tertipledi. Bütün atılğanlığına rağmen Landwort denizaltı grubu çıkarma kuvvetine yaklaşamadı. Toplam 30 denizaltı denize açılır açılmaz Sahil Güvenlik Komutanlığının 120 kadar bombardıman uçağı denizaltılara nefes aldırmadı. Denizaltı Harekat Makamı denizaltıları geri çağırıldığında kayıpları oldukça ağırdı. Gövdeleri, köprü üstleri, su bombaları, bombalar ve makineli tüfek mermileriyle

delinmiş, parçalanmış 10 denizaltı üslerine dönebildiler, geri kalan 20 tanesi yok edilmişti.

Cep denizaltıları ile adamlı torpidolar büyük bir faaliyet gösteremediler. Yalnız Temmuz ve Ağustos aylarında birkaç mayın gemisiyle Dragon Polonya kruvazörünü ve bir muhribini batardılar. Büyük Amiral Dönitz anılarında bu hususa şöyle yer vermektedir (Elaldı, 1976, s.298):

“Çıkarma bölgesine gönderilen Denizaltıların ve denizaltıcıların akıbetleri hakkında endişelerim nihayet beni, hareketin sorumluluğunun daha fazla taşınamayacağı sonucuna götürdü. Zira düşman en gelişmiş Denizaltı Savunma Harbi Kuvvetini buraya göndermişti. 24-26 Ağustos 1944 tarihlerinde “Seine Körfezi” bölgesinde savaştan denizaltıcılara geri dön emri verdim.”

Ağustos sonuna kadar yapılan bu denizaltı harekatı sonucunda bölgede hareket icra eden 30 denizaltısından 20’sini kaybetmiş, 1000’e yakın da denizaltıcı personelini kaybetmişti. İngiliz kaynaklarına göre ise müttefikler denizaltı saldırıları sonucunda 5 refakat gemisi, 14 gemi ile 56.845 ton malzeme ve 4 çıkarma aracı ile 8404 ton malzeme kaybetmiştir. Yine İngilizlerin kayıtlarına göre Denizaltıların döktükleri mayınlarla bir gemi batmış, 2 gemi hasar almıştı. Torpido isabetiyle de 1 refakat gemisi ile 5 gemi, 36.800 ton malzeme ile batmıştır. Amiral Dönitz anılarında U-Botların çıkarma bölgesindeki hareketini durdurma kararını verdiği günlerde Harp Ceridesine şunları yazmaktaydı (Elaldı, 1976, s.300):

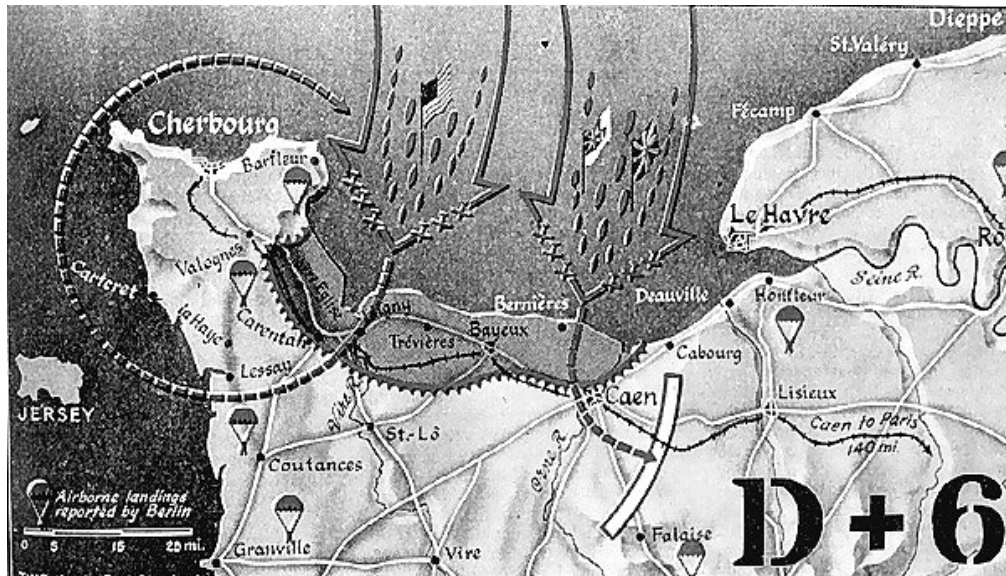
“Şimdi Manş Kanalı’ndaki Denizaltı Harekatı sona erdirilmiştir. Bu savaşlarda geleneksel “Denizaltıcılık Ruhu” bir kez daha mükemmelliğini göstermiştir. Genel olarak denilebilir ki, hareket, endişelerimize ve devamlı şüphelerimize rağmen başarılı olmuştur. Çok güç koşullarda tahammül edebildiğimiz kaybımıza rağmen iyi sonuçlar elde edilmiştir. Düşmanın lojistik Destek Nakliyatı tamamen kesilememişse de kayıplar verdirilmiştir. Bu da kara savaşları yapan birliklerimize dolaylı olarak katkı sağlamıştır.”

5.3.7.5.6 Kıyıbaşında Tutunma

Omaha plajındaki durumu kuvvetlendirmek, 5 ve 7 nci Amerikan Kolordularının köprübaşlarını birleştirmek için Isigny ve Carentan'ı ele geçirmek, 7 nci Kolordunun Cherbourg'a ilerleyebilmesi için hava indirme tümenleri ile tam bir erken birleşme hareketi icra etmek amacıyla harekate devam edildi. 7 Haziran 1944 günü hareket önceki gün olduğu gibi ağır ilerlemeler kaydetti. 8 Haziran 1944 günü Alman kıyı savunma mukavemet noktalarının bir çoğu susturulmuş olduğundan hareketin akış temposu yükseldi. 7 nci Kolordu; hareketin ilk günü için kendisine tahsis edilen hedeflere 9 Haziran günü ulaşabildi. 8İkinci Hava İndirme Tümeni de hedeflerini yine aynı gün ele geçirdi.

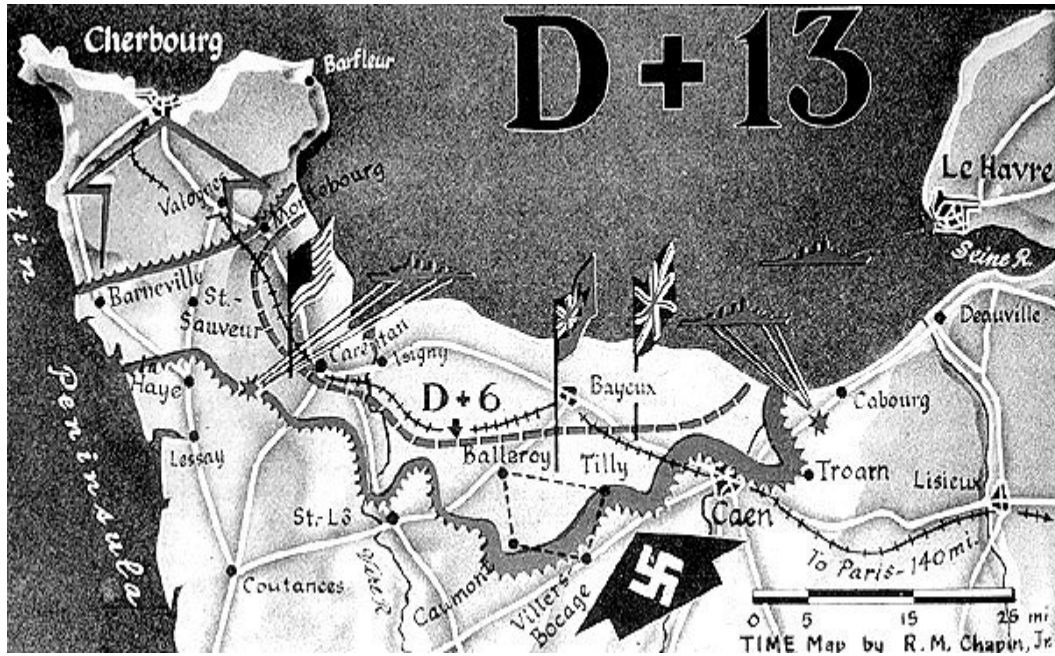
9 Haziran gecesi General O. Bradley; 7 nci Kolorduya Carentan'ı ve 5 nci Kolorduya da Isigny'ı ele geçirmelerini emretti. Bu sıralarda St. Mere-Eglise/Carentan yol kavşağını ele geçirerek diğer birliklerin hareketini kolaylaştırmak amacıyla 101 nci Hava İndirme Tümeni Carentan'a taarruzu sürdürüyordu.

10 Haziran'da Douve Nehri aşıldı ve 11 Haziran'da Carentan kuşatıldı. Ertesi günü sabahı 9 ncu Tümen birlikleri Carentan'a girdi.

Fotoğraf 5.23, Müttefiklerin D+6'daki Durumları

12 Haziran'da 90 nci Tümen Merderet köprübaşında bulunuyordu. Carentan şehri ele geçirilince bu tümen de taarruza kalktı. 4 ncü Tümen ise Montebourg'dan Onneville'e uzanan sırt hattı olan hedefine ulaşmıştı. 17 Haziran'da Hitler, Fransa'ya gelip Mareşal Rundstedt ve Rommel ile görüştü ve onların tüm kuvvetin Cean etrafında toplanması konusundaki önerilerini reddetti. Hitler çekilmeyi istemiyor, ölünceye kadar savunma diyordu. Bu görüşmelerden sonra Hitler ile anlaşamadığı için Mareşal Rundstedt görevinden alınarak yerine Feld Mareşal Von Kluge atandı (Karapınar, 1952, s.234).

Fotoğraf 5.24, Müttefiklerin D+13'deki Durumları

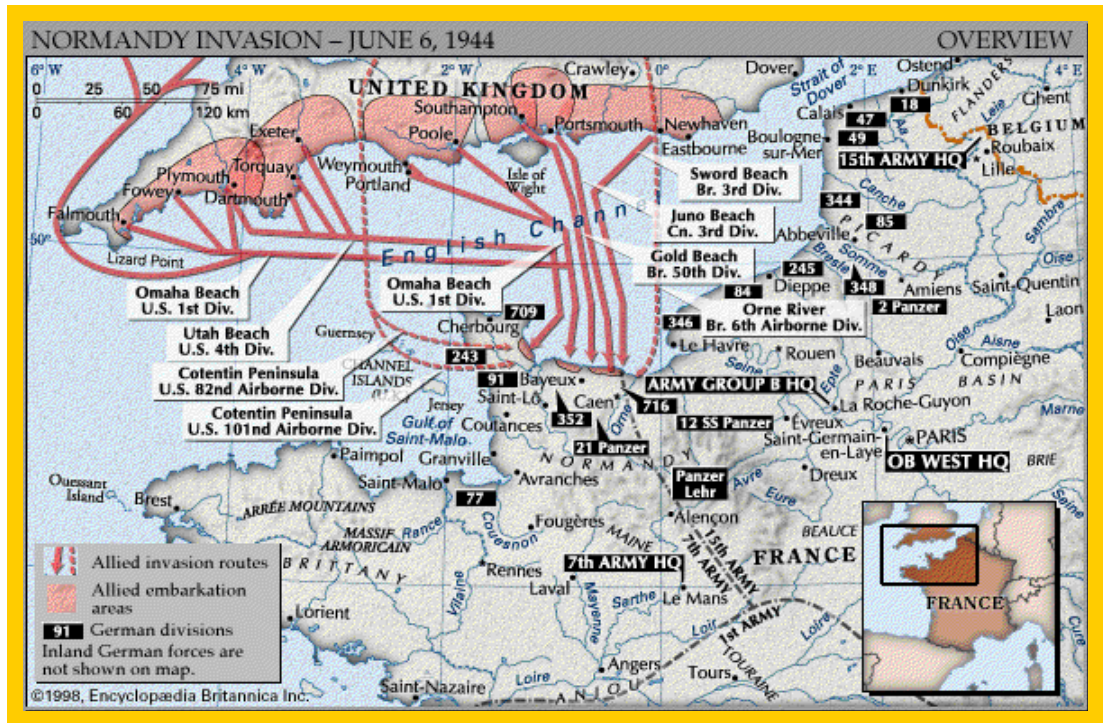
27 Haziran'da 27 Müttefik tümeni, 20 Alman tümenine taarruz ediyordu. 7 nci Kolordu Cherbourg'u ele geçirip 4 Alman tümenini saf dışı edince geriye 16 tümen kaldı. Bu kuvvetlerin çekilmeleri için gerekli Orleans-Paris gediği, Seine ve Loire Nehir kolları üzerindeki köprüler de tahrip edilmişti. 6 Haziran - 1 Temmuz 1944 tarihleri arasında Overlord Planında emredilen arazinin ancak beşte biri ele geçirilmiş olup D günü hedefi olan Cean halen ele geçirilememişti.

O güne kadar yaklaşık olarak bir milyon insan, yarım milyon ton ikmal maddesi, 150 000 araç kıyıya çıkarılmış, kıyıbaşı kuvvetlendirilmişti. Arzu edilen ve planlanan hava alanlarıyla iniş bölgeleri de ele geçirilememişti. Müttefikler yan

irtibatları zayıf, ara hatlar arasında irtibatsızlıklar vardı. Bataklık Carentan Ovası mekanize birlikleri engelleyen bir çukur manzarası şeklindeydi. Carentan Ovasından çıkmadan kıyıbaşı emniyete alınmıştır denilemezdi.

1-24 Temmuz arası hareket kıyıbaşının genişletilmesi olarak kabul edildi. Bu hareket Cotentin ve Carentan düzlüğünden St. Lo yüksekliğine çıkmak ve burada tutunabilmek amacıyla yapılan muharebeler şeklinde cereyan etti. Bu muharebeler neticesinde Birinci Amerikan Ordusunun Cotentin Yarımadasını tamamen temizleyerek Coutances-St. Lo-Caumont hattını birinci safhada ele geçirmesi öngörüldü. Birinci Ordu, başlangıçta inatçı bir mukavemet ve bataklık arazi karşısında şaşkına döndüyse de La Haye Durutsi'yi 7 Temmuz'da ele geçirdi. 8/9 Temmuz'da

Birinci Amerikan Ordusunun 19 ncu Kolordusu Lessay-St. Lo güneyine ulaştı ve bu hatta durdu.

Fotoğraf 5.25, Müttefiklerin Genel Harekat Düzeni

19 ncu Kolordu 13 Temmuz'da St. Lo istikametinde taarruza başladı ve ertesi gün St. Lo'ya giden yol kavşağına ulaşabildi Böylece Birinci Amerikan Ordusunun

bütün kolorduları 18 Temmuz'da ara hedeflerine ulaşmış bulunuyordu (Apatay, 2006, s.388). Birinci Amerikan St.Lo yarması için yeniden tertiplenmesini kısa zamanda tamamladıysa da çok kötü hava şartları bu taarruzun 25 Temmuz'a kadar ertelenmesine neden olmuştu.

24 Temmuz 1944 günü Müttefiklerin ulaştığı hat; D + 5'de ulaşılması gereken hattı. Kobra Harekatı yani St. Lo yarması başlamadan 24 Temmuz 1944'de 122.000 zayıat verilmesine rağmen 34 tümenlik Müttefik seferi kuvveti kıyıbaşındaydı. Almanların kendi ifadelerine göre zayıatları 117.000 idi. Lojistik destek mükemmel şekilde Müttefikler lehine çalışıyor ve birliklerin personel ikmali de tamamlanmış bulunuyordu. Yine bu sıralarda birçok Fransız Limanıyla kilit noktalarını elinde bulunduran Hitler, sonuna kadar savunmayı emrediyor ve kuvvet çoğunluğuyla Pas de Calais-Le Havre Bölgesinde bulunmakta ısrar ediyordu. Normandiya (Overlord) Harekatı resmen D + 48'de yani 24 Temmuz 1944 günü sona erdi. Bu hareket, Almanların yapamadıklarını Müttefiklerin yapabileceğini ve Hitler'in mağlup edilebileceğini gösterdi (Apatay, 2006, s.390). Yine Normandiya Harekatı; her türlü hal ve şartlarda Amfibi hareketin geç de olsa başarıya ulaşabileceğini, bunun için baskının yer ve zamanca koordine ve uygulanması gerektiğini çok iyi bir şekilde gösterdi.

5.3.7.6 Normandiya Çıkarmasından Alman Dersler ve Sonuçlar

6 Haziran 1944 günü batı Avrupa'da (Kuzey Fransa) bir milyon kişilik Alman Savunma Ordusu vardı. Bilhassa bu çıkarmanın beklendiği Pas de Calais Bölgesi çok iyi tahkim edilmiş ve savunmaya hazırlanmıştı. Ayrıca 11 tümen ihtiyatta bulunuyordu. Ancak çıkarma 150 kilometre daha batıda yapıldı ki, burada Cherbourg hariç, savunan kuvvetleri zayıftı ve ihtiyatlar uzakta bulunuyordu.

Genellikle Almanlar hava kuvveti bakımından çok zayıftı. Bütün bunlara rağmen Almanlar mevcut kuvvetleriyle, çıkan Müttefiklerin denize atılacağına inanıyorlardı. İşte bu şartlar altında yapılan Müttefik Çıkarması başarıyla neticelendi. İyi bir planlama, mükemmel bir koordinasyon, hiçbir şeyin tesadüfe bırakılmayışı, tekniğe büyük ölçüde yer verilmesi, kuvvet ve silahlar arasında mükemmel bir işbirliği, tesir birliği, moral üstünlüğü, uzun yorucu ve daimi bir mesai, Müttefikleri

tam bir zafere ulaştırdı. Artık Almanya taarruz stratejisinden savunma stratejisine geçmeye mecbur olmuştu (Apatay , 2006, s.392).

Normandiya Çıkarması, Müttefiklerin elindeki deniz üstünlüğünü sarsmak için Almanların giriştikleri mücadeleyi kaybettiklerinin kesin olarak göstergesidir. Çıkarma o günkü hal ve şartlar altında Almanya'ya en yakın yere yapılmış olmakla beraber yine de uzak idi. Aslında Normandiya bölgesi ile Almanya'nın anavatan sınırı arasındaki mesafe 550 Km. idi. Bu mesafe büyük bir Lojistik destek zorluğu çıkarmış ise de; çok mükemmel teşkilatlanma sayesinde sorun çözümlenmiştir.

Normandiya Çıkarmasının, Almanların en korktuğu stratejik durum olan "İki cepheli harp" durumunu meydana getirdiği kabul edilir (Apatay, 2006, s.399). Ama gerçekte cepheler ikiden de fazla olmuştur. Zira Yunanistan, Yugoslavya ve İtalya'da da Alman birlikleri vardı. Buralarda da Güney Bölgesi olarak çarpışmalar sürmekteydi. İtalya'daki çarpışmalar sadece bu ülkeye çıkan Müttefiklerle değil, onların yanında yer alan dünkü Müttefiki bir kısım İtalyan'larla da yapılmış ve Normandiya Harekatı günlerinde sona ermiştir. Doğuda Rus Cephesi çökmüş ve Alman birlikleri; Stalingrad Muharebelerini kaybettiklerinin ardından sürekli bir gerileme içerisine girmişlerdir.

Normandiya Çıkarmasının başarı ile yapılması, başta Fransa olmak üzere, Belçika, Hollanda, Danimarka, Polonya ve Norveç gibi Alman işgali altındaki ülkelerde, ulusal uyanmaya ve Almanlara karşı direniş hareketlerinin oluşmasına ve gerilla savaşlarına neden olmuştur ki; bu durum çıkarmanın başarısının çok olumlu bir sonucudur. Normandiya Çıkarması, Almanların askeri prestijlerinin düşmesine karşın Müttefik askerlerine prestij kazandırmıştır.

Normandiya Çıkarmasının başarısı artık Müttefikleri tam bir taarruz stratejisi uygulamaya yöneltmiş, Almanya'dan istenen "Kayıtsız şartsız teslim" ortamının oluşmasına hizmet etmiştir (Gökdeniz, 1952, s.245). Normandiya Çıkarması; bu olumlu sonuçlarına karşın, büyük bir sakıncayı da beraberinde getirmiştir. Bu da; başka milletleri istismar etmekte Nazi Almanyası'ndan aratmayacak olan Komünist Rusya'nın Balkanlarda ve Doğu Avrupa'da geniş ve hatta ınırsız bir hareket serbestisine sahip hale getirilmiş olmasıdır. Harekat; yenilen Nazi Almanyası'nın

yerini, Komünist Rusya'nın almaya başlamasına uygun ortamı hazırlamıştır. Rusya savaş süresince kendisine yapılan yardımlar ve sağlanan Lojistik destekle artık siyasi olarak başa çıkılması zor bir duruma getirilmişti. Nitekim bunun sonuçları daha 1940'lı yıllar dolmadan gerçekleşecekti (Apatay , 2001, s.212).

Normandiya Çıkarmasının en önemli sonucu; denizlerden karalara doğru yapılan taarruzların başarısına bir kez daha ve büyük bir örnek olmasıdır.

Normandiya Harekatı taktiksel açıdan değerlendirildiğinde;

1. Herhangi bir harekatta, yakın bir yığınak üssü kurmanın gerek Lojistik destek akışı, gerek hava gayretlerinin kullanılmasında kolaylık sağladığı,
2. Deniz Topçu Ateş Desteğinin çıkarmanın başarısına ve verilecek zayıtın az olmasına katkı sağladığı,
3. Çıkarma gruplarının kendisine yeterli ateş desteğine sahip olması, özellikle birinci dalganın kıyıda tutunabilmesi açısından çok önemli ve gerekli olduğu,
4. Tank Çıkarma Araçlarının birinci ve ikinci dalgalarda bulunmalarının, ilave ateş desteği ve hareket kabiliyeti sağlayarak başarıya büyük ölçüde yardımcı oldukları,
5. Hava İndirme Birliklerinin ve özellikle Paraşüt kıtalarının önemli geçitleri, gedikleri ve köprüleri ele geçirmede çok büyük yarar sağladığı,
6. Lojistik destek tesislerinin hemen kıyıda kurulması ve eksiksiz olmasının sağlanması,
7. Çıkarma bölgesinde ve derinliklerinde mukavemet gruplarının, gerilla taktik ve tekniklerinin tahrip ve yok etme maksatlarıyla kullanılmasının çıkarmanın başarısına büyük fayda sağladığı, hava kuvvetlerine hedef göstermede çok yararlı oldukları, bu tür tahrip ve yok etme gayretlerinin dost Hava Kuvvetlerinin tecrit harekatı ile koordineli olarak yapılmasının, düşmanın takviye almasını engelleyebileceği gibi, çekilmesini de zorlaştıracağı,

8. Tali olarak fakat destek unsurlarının katılımı ile yapılan taarruzların da büyük kuvvetlerle yapılmasının, düşman kuvvetlerini bağlayabileceği, asli taarruzu rahatlatılabileceği,

9. Emir komuta birliğinin hiçbir hal ve şartta bozulmaması, titizlikle sürdürülmesi gerektiği,

10. Komutanların birbirlerine karşı saygılı ve anlayışlı olmaları, gerektiği anlarda süratle birleşmeleri, muharebe meydanlarında siyasilerin değil, sadece askerlerin kararlarının esas olması,

11. Harekat Alanı Komutanlarının emrinde ve elinin altında yeterli sayıda bölgesel ve hareket kabiliyeti yüksek ihtiyatların bulundurulması

sonuçları çıkarılmaktadır.

5.4. 2 NCI DÜNYA HARBİNDE TÜRK DIŞ POLİTİKASI

Türkiye'nin İkinci Dünya Harbi yıllarındaki dış politikası, görece küçük bir ülkenin diplomatik başarısı sayesinde en kritik zamanlarda dahi dünyanın büyük güçlerine sözünü geçirebildiğinin en canlı kanıtlarındandır (Deringil, 2000, s.1). Türkiye'nin bu denge politikası Atatürk'ün kurmuş olduğu Türkiye Cumhuriyetini büyük bir felaketten kurtarmıştır. 1930'lu yıllardan beri Türkiye'nin dostu olan Sovyetler 1939 yılına gelindiğinde hala Türkler'in dostu idiler. Bununla birlikte Türkiye'nin 1939 yılında İngilizlere karşı da bir yakınlaşması olmuştu. Ancak imzalanan Nazi-Sovyet Paktı ile Türkiye beklenmedik bir gelişme ile karşılaşmış ve tedirgin olmuştur. Bu antlaşmadan sonra Türkiye ile Sovyetler arasındaki ilişkiler giderek kötüleşmeye başlamıştır.

Bununla birlikte İngilizler 1939 yılında kabinelerinde Türkiye'yi yanlarına çekebilmek için çeşitli ekonomik yardımlarda bulunmayı tartışıyorlardı. Türklere verilecek altın kredisi ve savaş malzemesinin karşılıksız olarak verilmesinin mantık dışı olduğu dahi söyleniyordu. Ancak bu malzemelerin verilmesi ile karşılaşılacak zarar, Türklerin kaybedilmesi sonucu karşılacılık zarardan daha azdı ve İngiltere bunu göze alamazdı.

1939 yılında Moskova ziyaretini gerçekleştiren Şükrü Saracoğlu'na Moskova'da özellikle Montreux Antlaşması'nın bazı maddelerinin değiştirilmesi konusunda Molotov tarafından yapılan baskılar işe yaramamış, Türkiye o zamana kadar dost bildiği bu ülke tarafından teklif edilen yerine getirilmesi imkansız talepleri ustalıklı reddetmiştir. (Deringil, 2000, s.94). Buna karşın Türkiye-Fransa-İngiltere Üçlü Antlaşması 19 Ekim 1939 yılında imzalanmıştır. Bu antlaşmada İngilizler ve Fransızlar herhangi bir Avrupa devletinin bu iki ülkeye savaş açması halinde Türkiye'nin aktif olarak destek sağlamasını istiyorlardı. Ancak Türkiye buna yanaşmadı ve antlaşmanın bu maddesi böyle bir durumda Türkiye'nin tarafsız kalacağı şeklinde değiştirildi.

1940 yılına gelindiğinde İtalya'nın savaşa girmesiyle Türkiye-Fransa-İngiltere Antlaşması devreye girmiş oluyordu. Türkiye'nin bu antlaşmayı imzaladığı yıllarda ne Almanların Batı Avrupa'daki başarıları öngörülebilirdi ne de Mihver kuvvetlerin Türkiye'nin kapısına kadar gelmeleri. Antlaşma esnasında Fransızların dünyanın en güvenilir istihkam hattına sahip olduklarından ve buraya saldırının düşük bir olasılık olduğundan bahsediliyordu. Ancak bu sözlerle yaşananlar arasındaki çelişkilerden Türk tarafının neden olaylara bulaşmamak istediği daha iyi anlaşılabilir.

İngilizler ve Türkler yapılan antlaşmayı taban tabana zıt yorumlayarak hareket ediyorlardı. İnönü antlaşmayı "Bir savaş durumunda İngilizlerle beraber olmak, onlar savaşa girerse olabildiğince savaştan kaçmaya çalışmak... Türkiye şimdi yalnız değildir, durumu sigortalıdır. Hem de dünyanın en sağlam sigorta şirketine" şeklinde algılıyordu. İngilizlere göre ise antlaşma Türkiye'nin Balkanlar'da ve Yakındoğu'da fiilen savaşa katılmasını sağlayacak bir araçtı. Bu süreç Türk-İngiliz çelişkisi olarak adlandırılacaktı ve Türkiye temeldeki fikir ayrılığını görünüşte askeri yetersizliğini bahane ederek örtbas etmeyi başaracaktı. Almanlara göre ise bu antlaşma büyük bir tehditti. Von Papen antlaşmanın kapsamını daraltmak amacıyla İnönü'ye bir Alman-Türk Antlaşması önermişti. Sebebi ise Türklerin savaşa girmese dahi müttefiklere Trakya, Boğazlar ve Kafkasya üzerinde birtakım kolaylıklar sunacağından çekiniyordu (Tokatlı, 1980, s.245).

Avrupa'da giderek güçlenen Almanlar karşısında Sovyetler özellikle Romanya'nın işgalinde sonra Türklere karşı daha yumuşak bir politika izlemeye

başlamışlardır. Almanlar ise Türkiye'nin İngiltere ile daha sıkı ilişkiler içerisine girmesini engellemek amacıyla Rus tehlikesini öne sürüyorlar İngilizler ise bu tehlikeye karşı Türkleri yalnızca kendilerinin koruyabileceğini beyan ediyorlardı. Hesapların içerisinde hesapların döndüğü bir durum oluşmuştu.

Bu arada Hitler'le görüşmek için Berlin'e giden Molotov'un boğazlar üzerindeki talepleri kabul görmemiş, Molotov'un Berlin'den ayrılmasını müteakip Hitler BARBAROSSA Harekatı hazırlıklarına başlanması emrini vermiştir. Fransa çökmüş, İtalyanlar savaşa girmiş ve Türkiye 26 Haziran 1940'da savaş dışı halini resmen bildirmişti. Türkiye'nin bu savaş durumu halini açıklamasından sonra Von Papan Berlin'e çektiği telgrafta "Oyun kazanılmıştır" diyordu (Deringil, 2000, s.110).

Türkiye'de o yıllarda gazeteler "tarafsızlık" ve "savaş harici" kavramları arasındaki farklardan bahsediyordu. Gazetelerde çıkan dönemin hatırı sayılır kalemleri Türkiye'nin tarafsız değil savaş harici olduğunu savunuyor ve tarafsız kalan ülkelerin sonlarının yakın olduğunu beyan ediyorlardı. İngilizler 1940 yılının Eylül'ünde artık Türkleri zorlamanın ters tepeceği ve İngilizler'in Ortadoğudaki çıkarlarının tehlikeye girmemesi için Türkleri zorlamaktan vazgeçmişti.

28 Ekim 1940 yılında İtalyanlar'ın Yunanistan'ı işgal etmesi üzerine Türkiye Bulgaristan'a bir nota vererek Yunanistan'a saldırdığı takdirde Türkiye'nin savaş ilan edeceğini bildirir (Deringil, 2000, s.127). Çünkü İtalyanlar Yunanistan işgalinde kendilerine en büyük müttefik olarak Bulgarları görüyorlardı. Yunanistan'ın işgali üzerine İngilizler Türkiye'nin savaşa girmesi konusunda baskılarını artırmışlardı. Ancak bu baskılar bir sonuç vermeyecek ve İngiltere Türkiye'nin Hindistan ve Mısır ikmal hatları üzerinde olmasından kaynaklanan stratejik önemi nedeniyle bu baskılardan vazgeçecek ve Yunanistan'ı kaybetmeyi göz önüne alarak baskılarından vazgeçecektir. Ancak İngilizlerin Türkiye'yi savaşa sokma gayretleri savaşın sonuna kadar devam edecektir.

Bu sırada Alman Kurmaylar Türkiye'ye yürümek ya da Sovyetlere yönelik bir saldırı arasında seçim yapmaları gerektiğinin bilincindeydiler. Hitler'in boğazların hesabını ancak Rusya yenildikten sonra görebiliriz şeklindeki açıklamasından sonra

Hitler'in Genelkurmay Başkanı Hadler Türkiye ile çatışmayı önlemek için her türlü önlemin alınması gerektiği sonucuna varıyordu.

1940 yılı İngiltere'nin bu baskıları ile geride kalırken Türkiye 17 Şubat 1941 yılında Bulgarlarla Saldırmazlık paktı imzaladı. Hitler İnönü'ye özel bir mektup göndererek Bulgaristan ile ilgili Alman hareketının Türkiye'ye yönelik olmadığını vurguluyordu. 6 Nisan 1941 yılında Hitler, Yunanistan ve Yugoslavya'ya saldırdı. Balkanlarda Alman başarılarının artması Ankara'da Alman lobisini güçlendirmişti. T.B.M.M'de ise İngilizlere karşı bir kırgınlık vardı. İngiltere'nin Yunanistan'ı savunamayacağını bildiği halde Türkiye'yi öne sürmesi bunun en büyük nedeniydi. Basın İngiliz zayıflığını eleştiriyordu. İngilizlerin deniz hakimiyetinden istifade edebilmesi için hava üstünlüğü kazanmaya ne kadar muhtaç olduğu Girit'den sonra daha iyi anlaşılıyordu. O tarihte Girit Almanların, Rodos da İtalyanların elinde idi ve Ege Denizi mihver kontrolünde kapalı bir deniz görünümündeydi.

1941 yılının Mayıs başında Almanlar Von Papen'in girişimleri ile Türkiye ile bir saldırmazlık paktı için müzakerelere başlamışlardı. Alman Dışişleri Bakanı Ribbentrop asker ve teçhizat konusunda Almanya'ya transit geçiş hakkı verilmesini istiyor, karşılık olarak da Bulgaristan sınırının Türkiye lehine değiştirilmesi ve Ege Denizindeki adalardan birinin Türklere verilmesini öneriyordu. Ancak garip olan şudur ki aynı günlerde İngilizler de Türkiye'ye Sakız, Sisam ve Midilli adalarını işgal etmelerini istemiş ancak, Dışişleri bakanı Saracoğlu böyle bir girişimin Almanya ile savaşa neden olacağı nedeniyle olumsuz yanıt vermişti (Bilge, 1992, s.190).

Ancak Almanların transit geçiş konusundaki teklifleri karşısında Türkiye net bir tavır almıştı. Türkiye'nin İngilizlerle olan antlaşmasından söz edilerek bu tavır alınmıştı. Von Papen:

“ Türkiye'nin bizimle İngiltere arasında pazar yerinde bir alıcı gibi tereddüt içinde gidip geldiği görüşü son derece yanlıştır. Türk Hükümetinin bizim önereceğimiz bir iki ada ve İngilizlerin önereceği Suriye hududundaki ufak tefek tadilat uğruna saygınlığını kurban edeceğini düşünmek son derece hatalıdır”

şeklindeki açıklaması Türkleri iyi tahlil edebilmesinden kaynaklanmaktadır. Türkiye artık tarafsız bir ülke olarak İngilizlerin deyimiyle onların kanatlarını korumakta Almanların deyimiyle de onların sağ kanadını Ruslara karşı koruyan bir devlettir. 18 Haziran 1941 tarihinde Türk-Alman saldırmazlık paktı imzalanmıştı. Türkiye’de de Alman sempatisi artmaya başlamıştı (Deringil, 2000, s.135).

Türk-Alman dostluk antlaşmasından sonra İngilizler bir anlık tedirginliğe kapılmış olsalar da Türkiye’yi kınamanın onları Almanlara daha fazla yaklaştıracığı için bundan vazgeçmişlerdi. Bu sırada Almanlar Sovyetlere saldırmıştı. İngilizlerin Sovyetlere destek vermesi ise Türk kamuoyunda İngiliz-Sovyet yakınlaşması nedeniyle kaygıyla karşılanıyordu. İngiliz-Sovyet yakınlaşmasından İran’ın işgali ortaya çıkıvermişti ve Amerika Birleşik Devletleri de bu işgale ses çıkarmamıştı. Bu işgal Türkiye’de büyük tepkilere yol açmış ve dış politikada kendisinden başkasına güvenmeyen Türkiye’yi bir kez daha haklı çıkarmıştı.

1941 yılının sonlarında Türkiye gerek Almanlar gerekse İngilizler tarafından zorbalıkla boyun eğdirme ya da rüşvetle satın alma girişimlerine maruz kalmıştı. Savaşın iki taraf da Türkleri yanlarına çekmek için ver güçleriyle çalışıyorlardı. 1942 yılına gelindiğinde Türkiye’de Numan Menemencioğlu’nun tabiriyle “Etkin Tarafsızlık Politikası” uygulanmaktaydı. Bu politika ile Türkiye Almanlardan silah alımı yapmayı bile başarmıştı.

1942 yılında Türkiye’de bu kez de Sovyet korkusu başlamıştı. Türkiye geniş çaplı müttefik yardımlarından faydalanan Sovyetlerin savaş sonrası Avrupa politikasına yön vermesinden korkuyordu. Bu durum karşısında Türkiye savaşın taraflar arasında barış sağlamak için gönüllü olduğunu İngiltere’ye bildirmişti. Ancak İngiltere bunun bir hayal olduğundan bahsediyordu. Ayrıca İngilizler Türkiye’yi kaybetmemek için kendilerinin artık daha güçlü görünmeleri gerektiğinin farkında idiler.

İngilizler Türkiye’nin bir şekilde toprak talebinde bulunacağından kuşkuluyorlardı. Türkiye tekrar tekrar toprak talebi olmadığını beyan etse de İngilizler bu açıklamaları tatmin edici bulmuyorlar ve Almanların ellerinde bulunan Yunan adalarından bazılarını Türklere verceğini savunuyorlardı. Ancak ilginçtir ki

aynı teklifi 1941 yılında İngilizler Türklere yapmışlardı. İngilizler Türkiye'yi aktif olarak savaşa sokmak için bu toprak rüşvetini vermişlerdi ancak Türkiye'nin başından bu yana sürdürdüğü toprak bütünlüğünü koruma ilkesi değişmeyecekti. Türkiye'nin böyle bir talepte bulunarak şimşekleri üzerine çekmeye hiç niyeti yoktu.

İngilizler'in Mısır'da Rommel'e karşı aldıkları başarı Almanların Stalingrad yenilgisi Türkiye üzerindeki müttefik baskısını iyice artırmıştı. Artık Türkiye müttefiklere kendisinin Mihver'e karşı bir kalkan olduğu argümanından vazgeçerek teçhizat olarak yetersiz olduğu argümanını kullanmaya başlayacaktı. Ayrıca Türkiye Alman tehlikesinin henüz tam anlamıyla geçmediğini belirtmiştir. İngilizlere göre Türkler bir Alman-Rus antlaşmasından korkuyorlardı. Bundan sonra İngilizler Türkiye'ye karşı adeta bir şantaj uygulamaya başlayarak eğer savaş sonrası barış konferansında söz hakkı almak istiyorlarsa savaşa girme fikrini tekrar gözden geçirmeleri gerektiğini dile getiriyorlardı (Deringil, 2000, s.170).

İngilizler Türkiye'yi Sovyetler ile tehdit etme taktiğini 1943 yılı boyunca da işleyecekler ancak bu tutumları Türk devlet adamlarının dış politikada kendilerinden başka kimseye güvenmeme eğilimini güçlendirecektir. Türkiye 1943 yılından artan baskılar yüzünden savaşa katılmayı ilke olarak kabul eder. Ancak yukarıda da belirtildiği üzere askeri yetersizliklerini ön plana sürerek bu taktik üzerinde duracaktır. Ancak bu taktiğin işe yaramamaya başladığını gördüğünde bu kez Balkanlarda açılacak ikinci bir cepheye somut katkısı olabileceğini beyan etmiştir. Türkiye bu ikinci cepheye Sovyetlerin ve Amerikalıların sıcak bakmadığını biliyorlardı ve bu cephenin açılma olasılığının çok az olması nedeniyle sürekli bu ikinci cepheye yapacağı somut katkıyı göz önünde bulunduruyordu.

Kazablanka konferansından sonra ortaya çıkan koşulsuz teslimiyet şartı Türkiye'yi tedirgin etmişti. Çünkü Almanların bu şekilde teslim olması Avrupa'daki dengeleri alt üst ederdi. Kazablanka konferansından sonra Adana'da İnönü ile birlikte buluşan Churchill bu konferansta Rus tehlikesinden çok bahsetmemiş, Türk tarafının Rus tehdidi hakkındaki kaygılarını yatıştırmaya bakmıştır. Bu konferansta Churchill boğazlarda İngilizlere üs verilmesi hakkında görüş beyan edince Türk tarafı bu konunun Montreux Konvansiyonuna aykırı olacağını beyan ederek buna karşı çıkmıştır (Deringil, 2000, s.190).

Adana Konferansından çıkan tek somut sonuç ‘‘Adana Listeleri’’ adı verilen İngiltere’nin Türkiye’ye yapacağı askeri mühimmat listeleriydi. Ama bunlar Churchill tarafından Türkiye’yi savaşıa çekebilmek için yapılan bir yemden başka bir şey değildi. Türkiye savaşıa girmeme azmini sürdürürken bir yandan da Müttefiklerin savaşı açık şekilde kazanmaya başlamaları ile birlikte onlardan uzaklaşmak istemiyordu ve yavaş yavaş müttefikler tarafına kaymaya başlamıştı.

11-24 Ağustos 1943 yılında yapılan Quebec Konferansında öncelikle Batı Avrupa’da yapılacak bir çıkarmanın kararlaştırılması görüşülmüştü. Bununla birlikte Türkiye’nin henüz savaşıa girmeye hazır olmadığı fikri benimsenmiş ve Churchill’in ısrarla üzerinde durduğu Balkanlarda ikinci cephenin açılarak Türkiye’nin savaşıa sokulması fikri kabul görmemişti. Buna en çok karşı çıkan ülke ise S.S.C.B idi. Çünkü onlar Balkanlarda herhangi bir müttefik nüfuzu istemiyordu (Bilge, 1992, s.98).

Her ne kadar bu konferansta kabul edilmese de Churchill Türkiye’yi savaşıa sokma fikrinden vazgeçmemiştir. Gözbebeği haline getirdiği bu projeyi hayata geçirmek için öncelikle koz olarak tuttuğu Rodos’un işgalini hayata geçirmeye başlamıştı. Ancak evdeki hesap çarşıya uymamış ve İngilizler Rodos’ta Almanlara karşı ağır bir yenilgi almışlardı. Türkiye’nin hemen yanbaşıında olan Almanların bu üstün hava hareketi Türkiye’de çok olumsuz tepkilerle karşılanmış ve Rodos yenilgisi Churchill’in Türkiye’yi savaşıa sokma çabalarında sonun başı olmuştur.

İngiltere’nin Türkiye’nin bu kadar yakınlarında adalar kaybetmesi (Leros, Kos, Rodos) ne kadar iyi bir müttefik olduğunu da göstermiştir. Adalardan kaçan İngilizlere yardım edilmiş, Türk karasuları İngiliz tahliye birliklerine kullanılmıştır. İngiltere Türkiye’nin bu tutumundan çok memnun olduğunu bildirmişti ancak Türkiye bunları hep savaşıa girmemek için elinde koz olarak tutuyordu. 19 Ekim 2006 tarihinde Moskova’da bir araya gelen Müttefik Dışişleri bakanları görüşmesi Türkiye üzerinde Sovyet baskısını iyice artırmıştır. Sovyetler, Türkiye’nin bir an önce savaşıa girmesi gerektiğinin ısrarla üzerinde duruyordu. Ayrıca İngilizler tarafından yapılan silah yardımını da ‘‘Acaba bana karşı mı?’’ şeklinde düşünerek kuşulanıyorlardı. Sonuç olarak Moskova Konferansından çıkan sonuç Türkiye’nin

1943 yılı sonuna kadar Birleşmiş Milletler yanında savaşa girmesi ve üslerini Müttefik Hava Kuvvetlerine açması kararlaştırıldı.

Moskova Konferansından hemen sonra İngiliz Dışişleri Bakanı Eden, Menemencioğlu ile bir görüşme talebinde bulundu ve iki bakan Kahire’de buluştu. Eden bu görüşmede Sovyet kozunu oynayarak Türkiye’nin bir an önce savaşa girmesini aksi takdirde savaş sonrasında Türklerin Ruslar karşısında zor durumda kalabileceğini söylemiştir. Ancak bu taktik İngiltere’nin beklediğinden ters bir etki yaratmıştı (Derinil, 2000, s.215).

Eden-Menemencioğlu görüşmesi Türk-İngiliz görüşmelerinde bir dönüm noktasıdır. 17 Kasım 1943 yılında ilke olarak savaşa girmeyi kabul etmiştir. Ancak bundan sonra Türkiye savaş için hazırlıksız olduğunu ve savaşta ne rol oynayabileceğini bilmediği tezlerini savunacaktır. Çünkü İnönü ve Menemencioğlu Ege’deki Alman hava gücünün ne kadar diri olduğunu görmüşlerdir. Ayrıca Von Papan her defasında Türkiye’nin tavrında bir değişiklik olduğu takdirde bunun Alman saldırısına yol açacağını belirtmektedir.

28 Kasım-1 Aralık 1943 yılında yapılan Tahran Konferansında Türkiye’nin savaşa girmesi konusunda Amerika ile İngiltere arasında bir antlaşmaya varılamadığı görülmektedir. Rusya da Türkiye’nin savaşa girmesi konusunda daha öncekinden farklı olarak öncelikle “Overlord” harekatı üzerinde durulması gerektiğinden bahsediyordu. Bu konferansta Churchill Amerikan müttefiklerinden umduğunu bulamamış, Sovyet delegelerine yüklenerek onların özellikle boğazlar konusundaki duyarlılıklarını bildiğinden Türkiye’yi savaşa sokma konusunda elinden geleni yapmıştır. Sonuç olarak Türkiye’ye yıl sonuna kadar savaşa girmesi durumunda savaştan sonra büyük devletlerle barış masasına oturabileceğinin hatırlatılmasına karar verildi.

Tahran konferansından sonra Roosevelt ve Churchill 4-8 Aralık 1943’de Kahire’de İnönü’nün de katılımı ile bir araya geldiler. İkinci Kahire Konferansı olarak bilinen konferansa Rusya katılmamıştı. Buna sebep olarak da Balkanlarda hiçbir şekilde müttefik askeri görmek istememeleri gösterilebilirdi. Churchill bu konferansta 15 Şubat 1944 tarihine kadar Türkiye’nin savaşa girme konusunda kesin

kararını vermezse bunun Müttefiklerin Türkiye politikasında başarısız oldukları anlamına geleceğini hatırlatmıştır.

İkinci Kahire Konferansında Roosevelt İnönü'nün savaşa hazır olmadıkları konusundaki açıklamalarına hak verir bir görüntü vererek 7 Aralık 1943'de Kahire'den ayrılır. Churchill İnönü'yle birgün daha görüşerek Türkiye'de İngilizlere hava üssü verilmesini tekrar hatırlatmıştır. Ancak Menemencioğlu Von Papen'in Kahire'ye gelmeden önce kendisine yaptığı Türkiye'ye ilk İngiliz uçağı inmeden Almanya söz konusu hava alanlarını bombalayacaktır şeklindeki açıklamasını unutmamıştır.

Kahire'den ayrılırken Churchill İnönü'ye kendi görüşlerine göre düzenlediği bir plan verecek ve cevabını beklediğini söyleyecekti. Ancak İnönü ilke olarak savaşa girmeyi kabul etmekten başka bir söz vermemiştir.

1943 yılının sonuna gelindiğinde Türkiye'yi yönetenler Almanların yenildiklerini biliyorlardı. Ancak henüz Türk topraklarına bir darbe indirebilecek güce sahipti. İngiltere ile Almanya arasında savaş yönetimi konusunda ayrılıklar çıkmaya başlamış, Roosevelt Türkiye'ye destek sağlamanın Normandiya Harekatı pahasına olmasından kaçınır hale gelmişti.

1944 yılı başlarında Türk-İngiliz ilişkilerinde gerginlik had safhaya çıkmıştı. Türkiye İngiltere ile ilişkilerinin bozulması pahasına savaşa hayır demeyi göze almışlardı. Kahire'de alınan kararlar gereği İngiliz Hava Kuvvetlerinden Mareşal Linnel Ocak ayı başında Türkiye'ye gelmiştir. Ancak bir ay sonra herhangi bir sonuç alamadan geri dönmüştür. Şubat ortasında da Türkiye ile İngiltere arasındaki ilişkiler en alt düzeye inmiştir. Bu yıllarda Türkiye ile İngilizler arasında tam bir bunalım söz konusu idi. Müttefiklerle Türkiye arasında Almanlara krom satışından kaynaklanan sorunlar ortaya çıkmıştı. Bu sorun da Mayıs ayında Türkiye'nin Almanya'ya krom satışını durdurması ile son bulmuştu.

Müttefiklerle Türkiye arasındaki diğer bir sorun da Boğazlardan geçen Alman gemileri konusunda olmuştur. Bu sorun aslında iki yönlü olup, bir yandan boğazları kullanan Alman gemilerinin gerçek niteliklerinin saptanamamasından, bir yandan da

İngiltere'nin Montreaux'a göre savaş özelliği taşımayan Alman gemilerinin aranmasını istemesinden kaynaklanıyordu. 5 Haziran'da Almanya'nın Karadeniz'e çıkmasını istediği 5 geminin savaş gemisi olduğunu iddia eden İngiltere'nin nota vermesi üzerine Türkiye bizzat Von Papen'den şahsi teminat alarak gemilerin geçmesine izin vermişti. Ancak geçen süre içerisinde gemi aranmış ve gemide askeri mühimmat bulunmuştu. Bunun üzerine halen boğazlar bölgesinde bulunan geminin geçişi durdurulmuştu (Deringil, 2000, s.240).

Aynı zamanda Kassel adında bir Alman gemisi muayene talebini reddedince aranmış ve gemide savunma silahları bulunmuştu. Bu, İngilizlerin sağladığı istihbaratı doğruluyordu. Türkiye bunun üzerine Almanya'ya Montreaux'u ihlal ettiği gerekçesiyle bir nota verdi ve bundan sonra boğazlardan geçecek Alman gemileri için gerekli tedbirlerin alındığı bildirildi. Bundan sonra İngilizlerle Türkiye arasında gözle görülür bir gelişme olmuştu. Savaşın başından beri Türkiye'yi savaşa sokmama yönünde gösterdiği gayretlerden ötürü İngiltere tarafından Alman sempatzmanı olarak adlandırılan Numan Menemencioğlu savaşta Almanlar yenilip İngilizler kazanmaya başladığında Türkiye'yi zor duruma sokmamak için görevinden istifa etmişti.

Normandiya çıkarmasının ardından Türkiye 2 Ağustos 1944'te Almanya ile diplomatik ilişkilerini kesti. Bundan sonra Amerika ve İngiltere'nin Sovyetlere yaklaşması daha belirgin hale gelmişti. 9 Ekim 1944'te Churchill'in S.S.C.B'yi ziyaretinde S.S.C.B'nin Montreaux'un değiştirilmesi yönündeki taleplere prensip olarak evet demişti. Türkiye bu durumdan oldukça rahatsızdı. Balkanlarda Sovyetler yanlısı hükümetlerin görev başına gelmesi, 1925 Türk-Sovyet Antlaşmasının Sovyetler tarafından tek taraflı olarak feshedilmesi Türkiye'nin bu durumdan duyduğu endişeyi iyice artırmaktaydı. Buna karşılık İngiltere'nin Yunanistan'a asker çıkarması Türkiye tarafından memnuniyetle karşılanmıştı ancak yine de Türkiye savaş sonunda Yunanistan ile savaş sonrası yakın bir işbirliği arzuladığından Kasım 1944'te Oniki Adalar üzerinde hiçbir talep ve iddiası olmadığını Yunanistan'a bildirdi.

4-11 Şubat 1945 yılında Yalta'da bir araya gelen Roosevelt, Stalin ve Churchill diğer konularının yanı sıra Türkiye konusunu da ele alınmıştır. 10 Şubat tarihinde

Stalin Montreaux Sözleşmesinin olayların gerisinde kaldığını ortaya attı. Stalin ayrıca Türkiye'nin sadece savaş zamanı değil kendisini savaş tehlikesi içinde hissettiği zaman da boğazları kapatmasından duyduğu rahatsızlığı dile getirdi. Stalin'e göre boğazlar konusunda yeni düzenlemeler getirilmeliydi. Bu arada Türkiye Birleşmiş Milletler Konferansına davet edilebilmek için 23 Şubat 1945 yılında Japonya ve Almanya'ya savaş ilan etmişti.

Türkiye'nin bu hareketi S.S.C.B tarafından yeterli olarak görülmemiştir. Sovyet Dışişleri Bakanı Molotov, Moskova Büyükelçisi Selim Sarper'i makamına çağırarak bir nota verdi. Türkiye buna karşılık Sovyetlerin isteklerinin ne olduğunu öğrenmek için bu notaya 19 Nisan'da cevap verdi. Buna karşılık S.S.C.B bir karşılık vermezken Molotov 7 Haziran 1945'te Sovyetlerin Türkiye'den 3 şey istediğini Moskova Büyükelçisi Selim Sarper'e aktardı.1)Türkiye'nin Doğu sınırlarında değişiklik. 2) Boğazlarda ortak savunma yapabilmek için üs verilmesi 3)Montreaux'da yapılması gerekli değişiklikler.

Bu şartlar altında hem Avrupa gelişmelerini hem de henüz devam etmekte olan Uzakdoğu savaşını görüşmek üzere toplanan Potsdam Konferansında (17 Temmuz-2 Ağustos 1945) Stalin boğazların Türkiye ile S.S.C.B arasında bir sorun olduğu konusunda müttefikler nezdinde destek arıyordu. Ancak İngilizler Sovyetlerle Türkiye arasında sadece bu iki ülke arasında imzalanacak bir antlaşmaya sıcak bakmıyordu. Sonuç olarak Potsdam'da S.S.C.B ile Amerika ve İngiltere arasında bazı fikir ayrılıkları çıkmış ve Amerika ve İngiltere'nin Türkiye'ye yakınlaşmaları ile sonuçlanacaktır. Sovyetlerin Potsdam'dan sonra üst üste verdikleri notalardan Amerika ve İngiltere'nin desteğiyle kurtulan Türkiye Sovyetlerin 24 Eylül'de verdikleri son notaya da cevap vermemişler ve konu gündemden düşmüştür.

Savaş boyunca Türk liderlerin temel hedefi maceracılığa kaymadan, tek bir tarafa bağlanmadan ve mümkün olduğunca savaş dışı kalmaya çalışan bir denge politikası izlemektir. Bunun için Türkiye'yi yönetenler Türkiye'nin sadece kendi kapasitesi ve olanaklarının ülke bütünlüğünü korumaya yetmeyeceğinin bilincindeydiler. Bu nedenle, çatışan farklı taraflarla işbirliğini sürdürerek onları ülke sınırlarından uzak tutmaya çalıştılar. Bu arada, Türkiye'ye uzun vadede güvenlik sağlayabileceğine inandıkları batılı müttefiklerine ülkenin egemenliğinden ödün

vermeden mümkün olduğunca yakın durdular, ancak bunu da savaş boyunca S.S.C.B'yi karşılarına almadan yapmaya çalıştılar. Her ne kadar özellikle savaşın ilk yıllarında İtalyan endişesi öne çıktıysa da, bu ülkeden Türkiye'ye yönelebilecek olan girişimleri Almanya ile yakın ilişkiler kurarak ve bunun beraberinde getirdiği yoğun ekonomik bağlantıları İngiltere'yi devreye sokarak dengelemeye çalışan Türkiye'nin kuzeydeki büyük komşusunda duyduğu endişe, savaşın her döneminde Demokles'in Kılıcı Türk liderlerin tepesinde asılı kalmıştır (Aydın, 1995, s.474).

Bu nedenle savaş süresince Türkiye'nin politikasının temel hedefi Sovyet karşıtı gözükmeden Türkiye'nin güvenliğini sağlayacak Müttefik garantilerini sağlamak oldu. Öte yandan Türkiye, İngiltere ve Fransa ile ittifakı dolayısıyla sürekli Müttefik yanlısı bir politika izlediysede, aynı zamanda Almanya'yla da ilişkilerini mümkün olduğunca dengede tutmaya çalıştı ve bu çerçevede Kasım 1940-Haziran 1941 dönemi hariç Almanya'dan kendisine yönelik ciddi bir tehdit hissetmedi. Haziran 1941'den sonra duyulan tedirginlik ise, olası bir Alman işgalinden çok işgalden Sovyetler tarafından kurtarılma ihtimalinden kaynaklanmaktaydı. Nitekim başarılı bir dış politika uygulamasıyla savaş dışında kalmayı başarmış olan Türkiye'yi savaşın hemen ardından beklenen tehlike savaş boyunca kaçındığı şey olacaktır. Ortaya çıkan uluslar arası konjonktürde iştahı açılan kuzey komşusuyla baş başa kalmak. Bu korku ise Türkiye'nin İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemdeki iç ve dış politikalarının en önemli belirleyicilerinden biri olacak, Sovyet tavırlarından endişeye kapılan Türkiye kuzey komşusundan algıladığı tehdidi batılı güçlerin özellikle ABD'nin desteğini elde ederek karşılama yoluna gidecektir (Aydın, 1995, s.475).

6. SONUÇLAR

Bu çalışmada görüldüğü üzere Uluslararası İlişkiler ile Deniz Stratejisi arasında yakın bir ilişki vardır. Uluslararası İlişkiler alanında devletler dünya üzerindeki yerlerini sağlamlaştırmak, kaynaklara ve sömürgelere sahip olmak maksadıyla deniz gücünü bir caydırıcı güç, gerektiğinde de asli unsur olarak kullanmaktadırlar.

Atlantik Deniz Savaşları süresince diplomasinin nasıl ustalıkla kullanıldığı, devletler arasındaki dengelerin ne kadar çabuk bir sürede değiştiği görülmüş, devlet adamları tarafından deniz alaka ve menfaatleri için kıyasıya mücadele verilmiştir.

Tarih göstermiştir ki, bir ülkenin emperyalizmi kontrol eden güç olabilmesi için güçlü bir Deniz Kuvvetine ihtiyacı vardır. Tarihte bunun örneklerini Roma İmparatorluğu, Osmanlı İmparatorluğu ve Büyük Britanya İmparatorluğu'nda görmekteyiz. Osmanlı İmparatorluğu, kurulduğu yıllarda olmasa da deniz gücü ve kuvvetinin önemini daha sonradan anlamış ve dünya denizlerinde sancak göstermiştir. Osmanlı ne zamanki deniz gücünü kaybetmiş, sancağını istediği denizde dalgalandıramaz olmuş, işte o zaman çözülme ve parçalanma hızlanmıştır. Büyük Britanya İmparatorluğu olarak 1700-1800'lü yıllarda dünyadaki sömürgeleri ele geçirmeye başlayan ve buralarda üstünlük kuran İngiltere, bu avantajını hep üstün bir deniz gücü olması sayesinde başarmıştır.

İngilizler çalışmada da anlatıldığı üzere savaş öncesi kıta ve sömürgelerde üstünlüklerini ele geçirmişler ve savaş sonrasına kadar da yeni kıta ve sömürgelerdeki üstünlüklerini devam ettirmişlerdir.

İkinci Dünya savaşından sonra yeni kıtadaki bu üstünlük Amerika Birleşik Devletlerine geçmiştir.

Bizim ele aldığımız Atlantik Deniz Savaşları; yapılan Deniz Savaşlarının kırılma noktasıdır. Zira bir deniz gücü olan İngiltere'yi durdurmak isteyen kara ülkesi Almanya, İngiltere'ye kafa tutmuş, ancak ağır bir yenilgi almıştır. Birinci Dünya savaşında meydana gelen Jutland Deniz Savaşı sonrası Amerikan basınında

belirtildiği üzere “*Alman Açık Deniz Filosu gardiyanına saldırmış, fakat hapisten kurtulamamıştır.*”

Atlantik’e iki rakip güç; ada devleti İngiltere ile kara ülkesi Almanya arasındaki stratejik yapılanma İkinci Dünya Savaşı öncesinde başlangıçta İngiliz avantajı ile şekillenmiştir. Her ne kadar İngiliz kamuoyu silahlanmaya ayrılacak ekonomik bütçeye sıcak bakmasa ve ekonomik buhranlar tüm dünyada olduğu gibi İngiltere’de de sıkıntılara neden olsa da İngiliz Donanması, Alman Donanmasına nazaran üstündü. Zira Alman Donanması Versay Barış Antlaşması sonucunda tasfiye edilmişti. Tasfiye edilen Alman Donanması ise teslim olmaktansa Scapa Flow’da intihar ederek kendi deyimleriyle teslim olmanın kepezeliğinden kurtulmuşlardı

Ancak Almanya özellikle İngilizleri uyutarak ya da Chamberlain tarafından yürütülen yatıştırma politikasından da faydalanarak gizli bir strateji yürütmüş ve kendisine yeni bir donanma kurma planını hayata geçirmiştir. Fakat çalışmada da belirtildiği üzere Hitler’in kurmaylarına verdiği sözleri unutarak savaşı erken başlatma kararı ile tamamlanamayan projeler sonucu kurulan donanma ile İngilizlere karşı konulamamıştır.

Yapılan harbe taktik ve stratejik olarak bakıldığında harp, yaklaşık olarak Birinci Dünya savaşına benzer bir coğrafyada gelişmiştir. Falkland ve Jutland Deniz Savaşlarından Normandiya Harekatına kadar devam eden süreçte gerek Almanların, gerekse müttefiklerin taktik ve stratejik anlamda elde ettikleri avantajlar farklı olmuştur.

Özellikle Norveç Harekatı her anlamda çok önemli ve stratejik kazanımları açısından da Almanya için çok değerli bir harekattır. Almanya, coğrafi dezavantajını kendi lehine düzeltmek ve stratejik hammadde kaynaklarını elde bulundurmak için bu harekate girmiş ve başarılı olmuştur. Aslında Almanya için bu harekatın 3 temel amacı vardı:

1. İngiltere’yi bloke ederek Baltık’a girmesini engellemek.
2. İngiliz Deniz Filosunu (Grand Fleet) engellemek

3. Amerika'dan İngiltere'ye yönelik olan Deniz Ticaretini engellemek.

Almanya, bu 3 ana konu etrafında savaş öncesinde planladığı stratejik hedeflerin askeri-ekonomik-siyasal sonuçlarını, çok kısa sürede elde edebilmiştir. Stratejik taarruz imkanlarını artırmıştır.

Almanların iyi hazırlığı ve hava üstünlüğü sayesinde, deniz kontrolü temin edilmeden, deniz aşırı bir istila yapılmıştır. Bu harekattan sonra Almanlar bu tarz bir deniz aşırı hava hareketını 1941 yılında Girit'te icra etmişler ancak, Alman kayıplarının fazla olması nedeniyle bu tarihten itibaren böyle bir hareket icra edilmemiştir.

Siyasal açıdan Norveç'in işgali, Kuzey Denizde Alman Hakimiyeti'nin kabulünü ön plana çıkarmış ve Sovyetlerin Kuzey Denizi Filosu'nun Baltık'ta bayrak göstermesini önlemiştir. Ayrıca fiyortlar İngiliz Donanmasına karşı tahkim edilerek, Alman yarı açık sahilinin taarruzlara maruz kalmasının önüne geçilmiştir. Kuzey Denizi-Murmansk hattının deniz kontrolü de böylece Alman Donanmasına geçmiş, İskoçya-İrlanda-Norveç üçgeninde teşkilatlandırılan deniz kontrol hattı, İngiliz Donanması'nı çok güç duruma sokmuştur. Çünkü İngiltere'nin İskandinavya'dan aldığı ve toplam ihtiyacının yüzde 36'sını oluşturan demirle bağlantısı kesilmiş ve Almanya bu demir cevherlerinin tek hakimi konumuna gelmiştir. Ayrıca işgal edilen Norveç ve Danimarka'nın tüm gıda stokları ve ham madde kaynakları da Almanya'nın kontrolüne geçmiştir. Ancak en önemlisi, Alman denizaltıları abluka altına alınmaktan kurtulmuş ve Alman Ordusu'nun deniz-denizaltı taarruzları ile İngiliz Donanmasına ağır zayıflar verdirecek hareket yeteneği ve deniz üslerine kavuşması olmuştur. Norveç'in işgalinin ardından, bu ülkede inşa edilen hava üsleri de İngiliz Anavatanı'nın hava baskısı altında tutulmasını mümkün kılmıştır. Alman hava kuvvetleri, 200 mil kadar bir menzil kazanarak, İskoçya'daki İngiliz Deniz Kuvvetlerine kolay taarruzlar tertiplemek imkanını kavuşmuştur.

Rus-Alman Harbinin açılmasıyla Norveç'e sahip olmanın önemi daha da artmıştır. Almanya, Norveç üslerinden istifade ederek, Kutup konvoylarına karşı taarruzlar tertipleyebilmiştir.

Almanya'nın gerçekleştirdiği Norveç Harekatı Dünya harp tarihindeki baskın deniz taarruzlarına önemli bir örnek teşkil etmektedir. Müttefiklerin çıkarmaları daha enerjik ve büyük kuvvetle yapılmış olsaydı, Almanların Batı cephesinde de tesiri görülebilecek kuvvet inkısamına sürüklenmeleri kaçınılmaz olacaktı.

Almanların Norveç harekatı ile Batı cephesinde giriştikleri taarruzu, biraz geç olmakla beraber birleştirmeleri, çok doğru ve yerinde bir karar idi. Zira müttefikler asıl önemli olan Batı Cephesine dönmeye ve Norveç Harekatından vazgeçmeye mecbur kalmışlardı. Çünkü müttefiklerin yeteri kadar kara kuvveti yoktu.

Norveç'in Almanlar tarafından istila edilmesi sırasında Almanlara teslim olmayan Norveç Ticaret Filosunun büyük kısmı İngiltere'ye sığınmıştır. Kutup Konvoyları başta olmak üzere bu gemiler İngiltere için son derece yararlı olmuştur. Mahdut sayıda olmakla beraber, İngiliz Deniz Kuvvetlerine katılan Norveç harp gemileri de İngiliz Anavatan Filosuna yardımcı olmuştur.

Ancak, şu unutulmamalıdır ki, günümüz savunma ve taarruz konseptleriyle, modern harp vasıtaları dikkate alındığında, Norveç benzeri bir harekatın icra edilmesinin bedelinin fevkalade yüksek olabileceğinin alınacak en önemli ders olduğu düşünülmektedir.

Almanya Suüstü Harbinden ziyade U-Bot yapımına ağırlık vermiştir. Bunun en büyük savunucusu da şüphesiz önce Denizaltı Filosu Komutanı daha sonra da Deniz Kuvvetleri Komutanı olan Amiral Dönitz'dir. 1940 yılında Amiral Dönitz, "Denizaltı gemisinin, harbi yalnız başına kazanacağını göstereceğim. Bizim için hiç bir şey imkansız değildir" diyecek kadar U-Bot'larından emin ve kararlı idi.

Atlantik'te yapılan çarpışmalar sonunda müttefiklerin 30.000 kişilik ticaret bahriyesi personel kaybının 23.000'i denizaltı hücumları neticesinde ölmüştü.

Harp başladığında Almanya'nın elinde etkin durumda 57 denizaltı vardı. Harbin ilk yılı içinde, Alman tersanelerinde 100 adet, ikinci yılında ise 200 adet denizaltı inşa edilmişti. 1943 yılı başında Almanların elindeki denizaltı sayısı 68 adedi İtalyanlarda olmak üzere, 485'in üzerindeydi.

1939-45 yılları arasındaki 68 aylık mücadele sonunda, İngiliz, müttefik ve tarafsız olmak üzere batan 21 milyon ton tutarındaki 4786 gemiden 2775 tanesi denizaltılar tarafından imha edilmişti. Denizaltıların sağladıkları bu hasılda harbin aylık kayıp ortalaması 40 adetti.

Ancak müttefik donanmasının teknolojik alandaki ivmeli çalışmaları Denizaltıların sonunu hazırlamıştır. Radar ve sonarın bulunması Denizaltıların eskisi kadar sürpriz bir silah olarak kullanılamamasına sebebiyet vermiştir. Bu da tezimizin önemli tespitlerinden olup, savaş süresince 781'in üzerinde Alman, 85'in üzerinde İtalyan denizaltısı imha edilmiştir. Aylık ortalama 13 adettir.

Bütün harp boyunca, Atlantik içinde ve bu okyanusu kateden rotalarda, İngiliz kontrolü altındaki konvoylarda 75.000 ticaret gemisine refakat gayreti tahsis edilmiş, bu konvoyların içinden 574 gemi denizaltı hücumları sonucunda batırılmıştır. Konvoy gemilerinden her 131 tanesi varış limanına salimen intikal ederken 1 tanesi denizaltı hücumları ile batırılmıştır.

Norveç Harekatı göstermiştir ki, Deniz Hava Harekatı hareketin genel başarısı için çok önemli ve gereklidir. Deniz Hava Harekatı olmadan kuvveti istenilen yere sevk etmek çok zordur. Yukarıda da bahsedildiği üzere Almanya bunu İkinci Dünya Savaşı süresince biri Girit Adasına yapılan çıkarma diğeri de Norveç olmak üzere 2 kez başarı ile icra etmiş ve rakiplerini alt etmiştir. Norveç üzerine yapılan deniz hava harekatı müteakip yıllarda da incelenmiş ve bu konuda özel çalışmalar hazırlanmıştır.

Çalışmamızda Deniz Karakol uçaklarının ve Hava Kuvvetleri unsurları tarafından icra edilen Önleme Harekatının önemi de vurgulanmış, özellikle ve bu harekat neveleri öncelikle Almanlar, bilahare de müüttefikler tarafından etkin olarak kullanılmıştır.

Atlantik'teki ağır kruvazörler ve seri fırkateynler arasındaki rekabette seri fırkateynlerin daha başarılı olduğu görülmüştür. Nitekim TIRPITZ'in batırılışı da buna bir örnektir. Harekat kabiliyeti Fırkateynlere nazaran daha düşük olan TIRPITZ'i denizden yapılacak taarruzlara karşı korumak için Almanlar tarafından

mayın, denizaltı mania ağları ile suüstü piketinden oluşan liman savunması tesis edilmiş ve fiyortlar içerisindeki tepelerde mevzilenmiş uçaksavar bataryaları ile de hava savunması güçlendirilmiştir. Ancak hareket kabiliyeti düşük olan bu dev gemi İngilizler tarafından görevlendirilen X7 cep denizaltısı tarafından batırılmıştır.

Biraz eskiye gidecek olursak, Almanya'nın güçlü bir imparatorluğa dönüşmesindeki en önemli kişinin BISMARCK olduğunu görebiliriz. Büyük sorunların kan ve demirle çözülebileceğini söyleyen ve devlet yönetiminde olduğu sürece bu politikayı izleyen BISMARCK, iç politikada ortak bir para biriminin belirlenmesi, bir merkez bankasının kurulması ve ticaret kanunu, medeni kanun gibi temel yasal düzenlemeler getirmiş ve başarılı olmuştur. Dış politikada da İngiltere'ye karşı Fransa ile ittifak kurabilmek için çaba sarfetmişti. BISMARCK'ın uyguladığı yenilikler ve kan ve demir politikası ile Almanya kendi birliğini kurmuş ve güç dengesi içerisindeki yerini almıştır. Almanya kazandığı bu ivme ile Birinci Dünya savaşına girmiş ancak kaybetmiştir.

İkinci Dünya savaşının sonlarına gelecek olursak; İkinci Dünya savaşında müttefiklerin icra ettiği Normandiya hareketi bir müşterek hareket başarısıdır. Müttefik kuvvetler kuvvet olarak devasa bir deniz-hava filosu ile müşterek harekate başlamışlardır. Ancak Normandiya çıkarmasının en büyük sonuçlarından biri şudur ki, Deniz üstünlüğünü kaybeden bir ülkenin istilaya açık olması sonucunun çıkarılmasıdır.

Tarihte bunun örneklerini M.Ö 490 yılında Yunanlıların ile Persler arasındaki Maraton Muharebeleri, mitolojideki Truva savaşları ve Birinci Dünya Harbindeki Ege Adalarının zaptedilmesi olaylarında istila hareketinin başlangıcı olarak devletlerin deniz gücünü kaybetmesi gösterilebilir.

Normandiya Harekatında yapımına daha önceden başlanan Atlantik Duvarı yetersiz kalmıştır. Almanların kıyı savunması yetersizdi ve Almanya hareket sahasına kaydıracak yeterli deniz gücüne sahip değildi. Harekatı Amiral Dönitz tarafından görevlendirilen 30 denizaltı engellemeye çalıştıysa da müttefik kuvvet 30 denizaltı tarafından engellenemeyecek kadar büyük ve güçlü idi.

Sonuç olarak Normandiya çıkarması Almanların kesin olarak yenilgisi ile sonuçlanmıştır.

Normandiya hareketinden çıkarılan dersler ışığında bu çalışmanın en önemli özelliklerinden bir tanesi de Ege ve/veya Akdeniz’de icra edilecek Müşterek Harekatın ne kadar önemli olduğunun birkez daha ortaya çıkarılmasının tespitidir. Ege’de çıkacak herhangi bir krizde tüm adaları kontrol etmek için adaların tecrit edilmesi gerekli olduğu aşikardır. Bu da ancak başarılı bir müşterek hareket sonucu gerçekleşebilir. Özellikle 3 stratejik ada olan Rodos, Girit ve Kıbrıs’ın tecrit edilmesi tarih boyunca Deniz Kuvvetlerinin en önemli hedeflerinden birisi olmuştur. Bu adalara sahip olmanın Ege ve Akdeniz’deki avantajı çok iyi bilindiğinden bu adaları almak için yapılan savaşlar çok zorlu geçmiştir. 1522 yılında Kanuni tarafından fethedilen Rodos adası için 20.000 şehit verilmiştir. Yine Girit’in alınması tam 24 yıl sürmüştür, 1645 yılında başlayan fetih ancak 1669’da Fazıl Ahmet Paşa tarafından tamamlanabilmiştir.

Müşterek hareketin kendi unsurlarımızla yapılması ile birlikte, Müşterek hareketin müttefik ülkeler ile de yapılabileceği akıldan çıkarılmamalıdır. Yarın Ege ve Akdeniz’de icra edilebilecek müşterek bir harekatta NATO’ya üye ülkelerin de hareket içerisinde yer alabileceği düşünülmelidir. Bu nedenle NATO görevlerine olan ünsiyetlerin artırılması büyük önem arz etmektedir. Nasıl ki bugün Akdeniz’de icra edilen Active Endeavour Harekatı bilinen anlamda bir müşterek hareket olmasa da, katılan ülkeler tarafından sorgulama ve boarding gibi faaliyetlerle tehlikeli faaliyetler icra ettiği değerlendirilen ticaret gemileri araştırılmaktadır. Bahse konu yasadışı faaliyet icra eden ticari gemilerin hareketleri engellenemezse kaçakçılık ve uyuşturucu gibi zararlı faaliyetler artmakta ve devletlerin güvenliği etkilenmektedir. Müttefik ülkeler Active Endeavour hareketinde icra edildiği üzere yasadışı faaliyetlerden dolayı ülke güvenliklerinin tehlikede olmaması için bazı soft tedbirler uygulamaktadırlar. Bu soft tedbirlerin nasıl uygulanacağı da yine müttefik ülkeler tarafından belirlenmiştir. Active Endeavour hareketi da yukarıda bahsedildiği üzere bilinen anlamda bir müşterek hareket olmasa da farklı bir müşterek bir hareket olarak nitelendirilmelidir.

Bu tezden anlaşılacağı üzere gelecekte de deniz gücü hayati çıkarlar için büyük güç unsuru olarak karşımıza çıkacaktır.

Modern deniz gücünün hareket kabiliyeti ve ateş gücü yüksek gemilerden oluşturulmasının gerekli olduğu anlaşılmıştır. Gemilerde kati suretle menzili en az 250 km. olan uzun menzilli güdümlü mermilerin bulunması gereklidir. Bunu 1982 Falkland ve Amerika Birleşik Devletlerinin birinci ve ikinci Körfez hareketında kullandığı TOMAHAWK füzelerinden de görmekteyiz. Amerika Birleşik Devletleri Birinci Körfez hareketında 288'i İkinci Körfez Harekatında ise 802'si deniz platformlarından olmak üzere toplam 955 adet TOMAHAWK kullanmıştır.

Deniz savaşında sahip olunan uzun menzilli güdümlü merminin/ füzelerin yardımıyla hasım yıpratılır ve yumuşatılır. Bunun sonucunda da çıkarma hareketi kolaylaşır. Amerika Birleşik Devletleri de kara hareketini kolaylaştırmak ve daha az zayıf vermek maksadıyla uzun menzilli füzeleri kullanmıştır.

Geleceğin deniz gücünde navigasyon (seyir) donanımlarının, sistemlerinin de uzay tertipli olması gerek şarttır. Hava ve uzay birbirinden ayrılmaz iki parçadır. Günümüzde gelişmiş ülkelerin uzay teknolojisindeki çalışmaları sivil görünümde de olsa askeri amaçlarla kullanıma yönelik çalışmalardır.

Hava şemsiyesi olmadan hareketin başarılı olamayacağı ve suüstü unsurlarının hedef olacağı da bu tezin çıkardığı sonuçlardan biridir. Bunun için de donanımı yüksek, uzay teknolojisinden faydalanması zorunlu bir deniz kuvvetine sahip olmak elzemdir. Amerika Birleşik Devletleri Birinci Körfez Harekatında kullanılan TOMAHAWK'lar GPS (Global Positioning System) güdümlü ve vuruş hassasiyeti artırılmış güdümlü mermilerdir.

Müşterek Harekatın beka, bilgi üstünlüğü, teknoloji üstünlüğü, manevra üstünlüğü, karşılıklı destek gibi temel özelliklerini esas alacak şekilde deniz ve hava kuvvetleri arasında tam bir koordinasyon sağlanmalıdır. Taarruzi Hava Destek hareketi, Taktik hava keşfi gibi hava hareket tipleri deniz gücünü korumaya yönelik hareket tipleri olup, koordineli hareketin sonuçlarının başarısı sonucu düşman

tamamen safdışı olacaktır. Bu sonuçlar da yine Atlantik Deniz Savaşlarından çıkarabileceğimiz önemli hususlardır.

Atlantik'te yapılan deniz savaşlarından Türkiye için çıkarılacak en önemli derslerden birisi de açık denizlerde hareket yapma imkan/kabiliyetine ve bu hareketi destekleyecek lojistik destek imkanlarına sahip olmasının gerekliliğidir. Türkiye şimdi olmasa da ilerde açık denizlerde hareket yapma ihtiyacı ortaya çıktığında Birleşmiş Milletler veya NATO organizasyonu içerisinde bir görevde dahi olsa bu değişmez bir gerçek olacaktır. Nasıl ki Türkiye şimdi Lübnan'a yönelik olarak icra edilen Birleşmiş Milletler Barış Gücü'ne katıldıysa ve bu sularda hareket yapıyorsa, yarın da Birleşmiş Milletlerle veya NATO ile daha farklı sularda daha geniş katımlı hareketlere katılmaya hazır olmalıdır.

NATO'nun gelecekte örneğin İran Körfezi'nde yapacağı harekate Türkiye'nin müttefik bir ülke olarak katılması durumunda, Türkiye tehdidi kendi karasularına gelmeden bertaraf etme yoluna gitmelidir. Bunun için de yukarıda da bahsedildiği üzere her anlamda Açık Denizlerde hareket yapabilme imkan kabiliyetine sahip olunmalıdır.

Savunmada Deniz gücünün başarılı olabilmesi için Deniz Piyadelerinin de en önemli ve gerekli unsurlardan biri olduğu yine tezimizde tespit ettiğimiz bir husustur. Gelecekte olması muhtemel çıkarma hareketinde başarılı olunabilmesi için deniz kuvvetleri organizasyonunda büyük gemilerde deniz piyadelerin de istihdam edilmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bu da özellikle savunmada olmak üzere, taarruzda da ele alınması gerekli konulardan bir tanesidir.

Deniz Karakol uçaklarının keşif faaliyetlerindeki etkinliği de göz önüne alınarak, çıkarma hareketinde deniz karakol uçaklarının deniz piyadelerinin kontrolüne verilmesi hareketi daha etkin bir hale getirecektir. Keşif faaliyetlerindeki etkinlik sayesinde çıkarma bölgeleri daha iyi tetkik edilecek, bölgede olması muhtemel tahkimatların durumu hakkında bilgi alınacak ve deniz piyadelerinde olması muhtemel zayıflar en aza indirilecektir.

Atlantik Deniz Savaşlarında da görüldüğü üzere lojistik destek de harekatı etkileyen bir diğer etkidir. Deniz Kuvvetleri gittiği yere kendisi gidecek şekilde deniz unsurlarını donatmalıdır. Yani, helikopter, uzman personel, lojistik bütünleme deniz kuvvetlerinin gittiği yerde sancak/ varlık gösterebilmesi için vazgeçilmez birer öğedir. Deniz gücünün büyüklüğü dünyanın neresine gidilirse gidilsin, personele sağlanan imkanlar ile, teknoloji ve materyal yönünden gemilere sağlanabilen destek ile ölçülebilir.

Türk Deniz Kuvvetleri halihazırda dünya denizlerinde müttefiki olduğu Amerika ve İngiltere gibi gemilerini dolaştırmasa da, bugün Akdeniz'in en güçlü bahriyesi olarak yarın Dünya'nın en güçlü bahriyesi olmaya adaydır.

Fotoğraf 6.1, Hitler Eyfel Kulesi Önünde-23 Haziran 1940

Fotoğraf 6.2, Swordfish Uçakları (Torpedo Uçakları)

Fotoğraf 6.3, Ark Royal Batarken

Fotoğraf 6.4, Fransa Sahillerindeki Denizaltı Barınakları

Fotoğraf 6.5, TIRPITZ

Fotoğraf 6.6, Normandiya ıkarması

Fotoğraf 6.7, Yzb. Günter Prien

Fotoğraf 6.8, Amiral Dönitz

Fotoğraf 6.9, Hitler Tarafından Günther Prien'e Ödül Verilmesi

Fotoğraf 6.10, Denizaltılar İçin Modernize Edilen Deniz Karakol Uçağı.

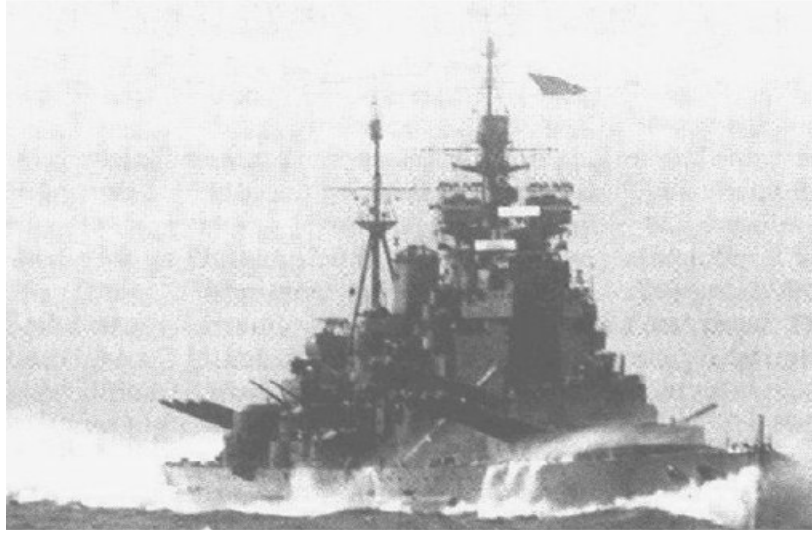
Fotoğraf 6.11, FW-190 Uçağı Uçağı.

Fotoğraf 6.12, Alman Hava Kuvvetleri Kurmay Başkanı Tümgeneral Hans Jeschonnek

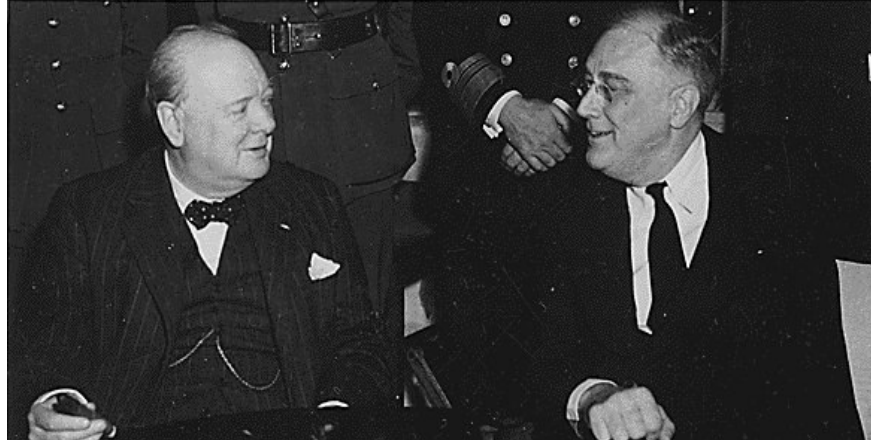
Fotoğraf 6.13, Alman Avcı Uçakları Komutanı Adolf Galland

Fotoğraf 6.14, HMS Duke of York Zırhlısı

Fotoğraf 6.15, Sir Frederick Morgan

Fotoğraf 6.16, 1943 Casablanca

Fotoğraf 6.17, Normandiya ıkarması

Fotoğraf 6.18, Atlantik Tahkimatı

Fotoğraf 6.19, Atlantik Tahkimatı

Fotoğraf 6.20, Atlantik Tahkimatı

Fotoğraf 6.21, Üstte, Mareşal Rundstedt, Soldan Sağa, B Ordular Grubu Komutanı Mareşal Rommel, G Ordular Grubu Komutanı Orgeneral Blaskowitz, Batı Zırlı Grubu Komutanı General Schweppenburg

Fotoğraf 6.22, Almanların Teslimi (Cherbourg)

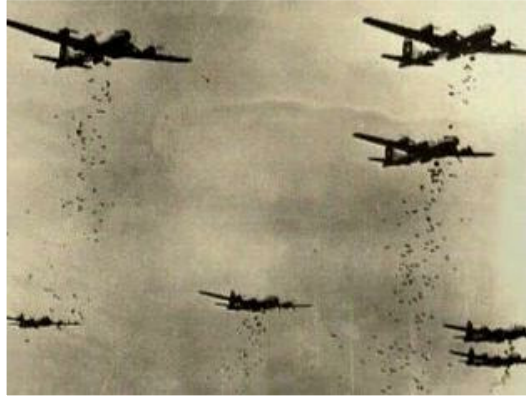
Fotoğraf 6.23, Normandiya çıkarmasında len Bir Müttefik Kuvvet Askeri

Fotoğraf 6.24, 1941 Arcadia Konferansı

Fotoğraf 6.25, Argument Harekatı (Uçak Fabrikalarının Mevkileri)

Fotoğraf 6.26, Müttefik Bombardımanlarından Bir Görüntü

Fotoğraf 6.27, Müttefik Hava İndirmeleri

Fotoğraf 6.28, Müttefiklerin Paris'e Girişleri

KAYNAKLAR DİZİNİ

KİTAPLAR

1. Alvarez, J.E.: Between Gallipoli and D-Day: Journal of Military History, 1999.
2. Akad, Mehmet Tanju: 20 nci Yüzyıl savaşları, KASTAŞ Yayınları, İstanbul, 1992.
3. Apatay, Çetinkaya: Normandiya Çıkarması, İstanbul, 2001
4. Apatay, Çetinkaya: Atlantik'te Olup Bitenler, Deniz Basımevi, İstanbul, 2006
5. Arı, Önder: Uluslararası İlişkiler, Der Yayınları, İstanbul, 1987.
6. Arı, Tayyar: Uluslararası İlişkiler, Alfa Basım Dağıtım, İstanbul, 1997
7. Aydın, Mehmet: İkinci Dünya Savaşı ve Türkiye, May Yayınları, İstanbul, 1995
8. Bailey, Chris H.: The Battle Of The Atlantic, Naval Institute Press, Annapolis, 1994.
9. Bartov, O.: Hitler's Army, Boston, 1991.
10. Bennett, Geoffrey: Naval Battles Of World War II, Pen & Sword Military Classics, Yorkshire 2004
11. Bilge, A.Suat: Güç Komşuluk, Türkiye İş Bankası Yayınları, Ankara, 1992

12. Black, Jeremy: Drenot, Tank ve Uçak, (Modern Çağda Savaş Sanatı (1815-2000)), Çeviren: Yavuz LAGON, Kitap Yayınevi, İstanbul, Şubat 2003.
13. Blanning, T.C.W: History Of Modern Europe, Oxford University Press., 1998.
14. Blot, R.De (Amiral), Atlantik Deniz-Hava Harbi 1939-1945, Çeviren:Hv.Yer.Bnb.Akil FIRAT, Hava Basımevi, İstanbul ,1955
15. Bridge and Bullen: Great Powers and European States Systems, London, 1966.
16. Buchheim, Günther Lothar: U-Boat War, Knopf Publications, New York, 1978.
17. Caşın, Mesut Hakkı: Çağdaş Dünyada U/A Güvenlik Stratejileri ve Silahsızlanma, Ankara, 1995.
18. Campbell, Christy: The World WAR II Fact Book (1939-1945),McDonald & Co (Publishers) Ltd., London, 1985
19. Dan, Van Der Vat: The Atlantic Campaigns, Harper and Row Publishing, 1988.
20. Dan, Van Der Vat: Standard Of Power (The Royal Navy In The Twentieth Century), Pimlico Edition, Yorkshire, 1998
21. Delaforce, Patrick: Smashing The Atlantic Wall, The Windrush Press, London, 2001
22. Deringil, Selim: Denge Oyunu, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 1994
23. Deutsch, Karl W. and Singer, J. David: Multipolar Power Systems And International Stability, Rosenau Edition, 1969.

24. Dougherty, James E. and Pfaltzgraff Robert L.: Contending Theories Of International Relations, HarperCollins Publishers, 1990
25. Dümen, Erdoğan: Denizde İkinci Dünya Harbi (Atlantik Harekatı), Deniz Basımevi, İstanbul, 1990.
26. Easton, Alan: Canada's Atlantic Battleground, Ryerson Inc., Toronto, 1966.
27. Eralp, Atilla: Uluslar arası İlişkiler Disiplininin Oluşumu, İdealizm-Realizm Tartışması, İletişim Yayınları, İstanbul, 1996.
28. Elaldı, Muzaffer: Büyük Amiral Karl Dönitz'in Hatıratı, Deniz Basımevi, İstanbul, 1976.
29. G.Chandler, David: Battles And Battlescness Of World War II, Macmillan Publishing Company, New York, 1989.
30. Garrett, S.A.: Ethics and Air Power in World War II, New York, 1993
31. Gibson, R.H. and Prendergast, Maurice: The Germans Submarine Warfare, Constable Inc., London, 1931
32. Goodrson, I.: Air Power at The Battlefield: Allied Close Air Support in Europe, London, 1998.
33. Gordon, Harold J.Jr.: Hitler And the Beer Hall Putsch, Princeton University Press, 1972.
34. Gökdeniz, Sermet: İkinci Dünya Harbinde Deniz Savaşları, Deniz Harp Akademileri Yayınları, İstanbul, 1958.
35. Gönlübol, Mehmet: Uluslar arası Politika, Ankara, 1985.

36. Grant, Robert M.: U-Boat Intelligence, Hamden Conn.:Archer, 1969
37. Grenville, J.A.S.: A History of The World In the Twentieth Century, The Belknap Press Of Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts, 1994.
38. Griffiths, Debis.: Warship Machinery, Steam, Steel And Shellfire, London, 1992.
39. Hairbanks, Charles F.: The origins Of The Drednought Revolution, Annapolis, 1991.
40. Halpern, Paul G.: Naval History Of World War I, Annapolis, 1994.
41. Harrison, M.: The Economies Of World War II, New York, 1998.
42. Hase, Von: Kiel And Jutland, 1995
43. Haslam, J.: The Soviet Union and the Struggle for Collective Security in Europe, 1984.
44. Herbert, A. Werner: Iron Coffins, Da Capo Press, New York, 2004.
45. Hermann, David.G.: The Arming Of Europe and the Making of the First World War, Princeton, New Jersey, 1996.
46. Herman, Arthur: To Rule The Waves: How The British Navy Shaped The Modern World, 2004.
47. Hessler, G.: The U-Boat War, 1990.
48. James, Lawrence: The Rise and Fall Of British Empire, St.Martin's Press, New York, 1995.
49. Jordan, W.M.: Britain, France and the German Problem, London, 1943.

50. Kaplan, Morton A.: Variants On Six Models of The International System, James N. Rosenau Edition, New York, 1969.

51. Kaplan, Morton A.: System and Process in International Politics, Wiley and Sons, New York, 1957

52. Karapınar, Şeref: Yabancı Deniz Harp Tarihi, Harp Akademileri Yayınları, İstanbul, 1952

53. Kennedy, Paul: Büyük Güçlerin Yükseliş ve Çöküşleri, Çeviren Birtane Karanakçı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2005.

54. Kennedy Paul, Realities Behind The Diplomacy, 1976.

55. Langhorne, R.T.B.: Diplomacy and Intelligence During the Second World War, Cambridge, 1985.

56. Liversey, Anthony: Great Battles Of World War I, Chartwell Boks Inc., New Jersey, 2003.

57. McMillan, Margaret: Paris 1919, ODTÜ Yayıncılık, Çeviren:Belkıs Dişbudak, Ankara, Ekim 2004.

58. Miller, David: Great Battles Of World War II, Crescent Books, New York, 1998.

59. Morghenthau, Hans J.: Uluslar arası Politika, Çeviren Baskın Oran ve Ünsal Oskay, Ankara Sevinç Matbaası, 1970.

60. Morrison, Samuel Elliot: Atlantik Savaşı, University of Illinuous Press.,Chicago, 2001.

61. Murray W. and Millett A.R.: The Second World War, Boston, 1988.

62. Neureuther, Karl and Bergen, Claus: The U-Bot Stories, Constable Press, London, 1991.

63. Nicholls, A.J.: Weimer and the Rise of Hitler, Londra, 1979.

64. O'hara, Vincent P.: The German Fleet At War, Naval Institute Press, Annapolis, 2004.

65. Overy, Richard: Why The Allies Won, London, 1995.

66. Palmer, R.R.-Colton, Joel: A History Of The Modern World, McGraw-Hill Inc., U.S.A., 1995.

67. Parker, R.A.C.: II nci Dünya Savaşı, Çeviren: Müfit GÜNAY, Dost Kitabevi Yayınları, Ankara, Eylül 2005.

68. Patfield, Peter: The Last Führer:Dönitz, New York, Harper Collins Inc., 1984.

69. Pfaltzgraff, Robert L.: Politics and the International System, J.N.Lippincott Company, New York, 1972.

70. Polonsky, A.: The Great Powers and The Polish Question, London, 1976.

71. Remak, J.: Origins of The World War I, 1981.

72. Robbins, Keith: Birinci Dünya Savaşı, Dost Kitabevi Yayınları, Ankara, Eylül 2005.

73. Roberts, J.M.: History Of The World, Oxford Univesity Press, 1993.

74. Roberts, J.M.: 20 nci Yüzyıl Tarihi, Dost Kitabevi, Ankara, Haziran 2003.

75. Roskill, S.W.: The War At Sea, 1956.

76. Sarıca, Murat: Birinci Dünya Savaşından sonra Avrupa'da Barışı Kurma ve Sürdürme Çabaları, İ.Ü. Siyasal Bilimler Fakültesi, İstanbul, 1982.
77. Schmidt, A.: England in der Krise,1980.
78. Sönmezoğlu Faruk: U/A Politikada Yeni Alanlar ve Bakışlar, Der Yayınları, İstanbul,1998, S.287-288
79. Spector, Ronald: At War At Sea, Çev.: Dz.Kur.Yb.Sinan Topuz, Washington D.C, 2005.
80. Spiedel, Hans: Normandiya Çıkarmasının Perde Arkası, Baksan Yayınları, 1982.
81. Sprout, Harold and Margaret,: An Ecological Paradigm for the Study of International Politics, , Center For International Studies, Princeton, 1968.
82. Steinberg, J.: Kopenhag Kompleksi, Cilt 1 Kısım 3, 1966.
83. Tarrant, V.E.: The U-Boat Iffensive, Naval Institute Press, Annapolis, 2000.
84. Taylor, J.: Origins of The Second World War, Londra, 1977.
85. Terraine, John: The U-Boat Wars, Putnam Inc., New York, 1989.
86. Thomas, David: The Battle At Sea, New English Library, London, 1975
87. Topp, Erich: Manning and Training of The U-Boat Fleet, Yorkshire, 1990.
88. Tuğrul, Afif: İkinci Dünya Harbinin Stratejisi, Dz.K.K.lığı yayınları, İstanbul, 1956.

89. Tunstall, Brian: Denizde Dünya Harbi, Genkur Yayınları, Çev.:Kur.Kd.Yzb.Adnan AYKUT, İstanbul, 1947.

90. Türkdoğan, Orhan: Atlantik ve Atlantik'te Deniz Hava Mücadelesi, Harp Akademileri Yayınları, İstanbul, 1949.

91. Votaw, John F.: The European Powers in the World War I, New York, 1998.

92. Waltz, Kenneth N.: Uluslararası İlişkiler Kuramı ve Dünya Siyasal Sistemi, Çev.:E.Onulduran AÜSBF Yayın No 510, Ankara 1982.

93. Waltz, Kenneth N.: International Structure, National Force And Balance Of World Power, Rosenau Edition, 1969.

94. Weinber, Gerhard L.: A World At Arms, Cambridge University Press, Cambridge, 1994.

95. Weinberg, G.: The Foreign Policy Of Hitler's Germany, Chicago, 1980.

96. Yazar, A.Kadir: İkinci Dünya Harbinde Atlantik Denizaltı Muharebeleri, Genkur Yayınları, Ankara, 1948.

97. Yurdusev, A.Nuri: Uluslararası İlişkiler Öncesi, 1988

GAZETE VE DERGİLER

1. Military And Science, Kasım 2005,Ağustos 2006, Eylül 2006.
2. Donanma Dergisi, No.417.
3. Foreign Affairs XXI, July 1943.
4. İİBF Fakültesi Dergisi, cilt 11, sayı 12, Mart-Kasım 1990.

İNTERNET ADRESLERİ

1. <http://www.m5strateji.com/>
2. <http://www.ntvmsnbc.com/>
3. <http://www.stradigma.org/>
4. <http://www.8g.utoronto.ca/>
5. <http://www.brook.edu>.
6. <http://www.stimson.org>
7. <http://www.aei.org>
8. <http://www.hudson.org>
9. <http://www.fas.org>
10. <http://www.grafspee.com>
11. <http://www.britishforces.com>
12. <http://www.militaryhistoryonline.com>
13. <http://www.navalhistory.com>
14. <http://www.defencejournal.com>
15. <http://www.kriegsmarine.net>
16. <http://www.ubot.net>

17. <http://www.defencejournal.com>
18. <http://www.navalhistory.net>
19. <http://www.worldwar2database.com>
20. <http://www.search.eb.com>
21. <http://www.balsi.de>
22. <http://www.vikipedi.com>.
23. <http://www.uboat.com>